

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de viering van de 57ste Wereldvrede­dag Kunstmatige intelligentie en vrede 1 januari 2024

Aan het begin van het nieuwe jaar, een tijd van genade die de Heer ieder van ons schenkt, zou ik mij willen richten tot het Volk van God, tot de naties, de staatshoofden, de vertegenwoordigers van de verschillende godsdiensten en van de burgermaatschappij, tot alle vrouwen en mannen van onze tijd om hun mijn gelukwensen van vrede aan te bieden.

1. De vooruitgang van de wetenschap en de technologie als de weg naar vrede

De Heilige Schrift verklaart dat God de mensen zijn Geest heeft geschonken, opdat zij “vaardigheid, kennis en veelzijdige bekwaamheid” (Ex. 35, 31) zouden hebben. Intelligentie is een uitdrukking van de waardigheid, ons gegeven door de Schepper die ons gemaakt heeft naar zijn beeld en gelijkenis (vgl. Gen. 1, 26) en die ons in staat heeft gesteld om een antwoord te geven op zijn liefde door vrijheid en kennis. Wetenschap en technologie laten op een bijzondere wijze deze fundamentele, relationele hoedanigheid van het menselijk verstand zien: het zijn de bijzondere producten van zijn scheppend potentieel.

In de pastorale constitutie *Gaudium et spes* heeft het Tweede Vaticaans Concilie deze waarheid opnieuw beklemtoond door te verklaren dat “de mens door eigen werkzaamheid en natuurlijke talenten steeds heeft getracht zijn leven verder te ontwikkelen”¹. Wanneer de menselijke wezens “met behulp van de techniek” zich ervoor inspannen dat de aarde een waardige woonplaats wordt voor de gehele mensenfamilie”², handelen zij volgens Gods plan en werken zij mee aan zijn wil om de schepping tot vervulling te brengen en de vrede te verspreiden onder de volken. Ook de vooruitgang van wetenschap en techniek, leidt in de mate waarin deze bijdraagt aan een betere orde van de menselijke maatschappij, aan het groeien van vrijheid en broederlijke gemeenschap, derhalve tot een verbetering van de mens en een verandering van de wereld.

¹ Nr., 33.

² *Ibid.*, 57.

Wij verheugen ons er terecht over en zijn dankbaar voor de buitengewone verworvenheden van de wetenschap en de technologie, want dankzij deze heeft men ontelbare rampen die het menselijk leven troffen en groot leed veroorzaakten, verholpen. Tegelijkertijd geven de vorderingen op technisch-wetenschappelijk gebied door het uitoefenen van een tot nu toe ongehoorde controle over de werkelijkheid de mens een uitgebreid scala aan mogelijkheden in handen, waarvan er enkele een risico kunnen zijn voor het overleven en een gevaar voor het gemeenschappelijke huis³.

De aanzienlijke vorderingen van de nieuwe informatietechnologieën, vooral op digitaal gebied, bieden dus opwindende gelegenheden en ernstige risico's met serieuze gevolgen voor het nastreven van de gerechtigheid en de harmonie tussen de volken. Daarom is het noodzakelijk zich enkele dringende vragen te stellen. Wat zullen de gevolgen zijn op middellange en lange termijn van de nieuwe digitale technologieën? En welke impact zullen zij hebben op het leven van de individuen en de maatschappij, op de internationale stabiliteit en de vrede?

2. De toekomst van de kunstmatige intelligentie tussen beloften en risico's

De vorderingen van de informatica en de ontwikkeling van de digitale technologieën in de laatste decennia zijn al begonnen diepgaande veranderingen teweeg te brengen in de wereldgemeenschap en de dynamiek ervan. De nieuwe digitale instrumenten zijn de aanblik van de communicatie, het openbaar bestuur, het onderwijs, de consumptie, de persoonlijke interactie en talloze andere aspecten van het dagelijkse leven aan het veranderen.

Bovendien kunnen de technologieën die een veelheid aan algoritmen gebruiken, uit de op internet achtergelaten sporen data halen die het mogelijk maken de geestelijke en relationele gewoonten van de mensen te controleren voor commerciële of politieke doeleinden, vaak zonder dat ze het weten, en daarmee een uitoefenen van hun keuzevrijheid beperken. In een ruimte als het web, gekenmerkt door een enorme hoeveelheid aan informatie, kunnen zij immers de stroom aan data structureren overeenkomstig selectiecriteria die door de gebruiker niet altijd worden waargenomen.

³ Vgl. encycl. *Laudato si'* (24 mei 2015), 104.

Wij moeten bedenken dat het wetenschappelijk onderzoek en de technologische vernieuwingen niet van de stoffelijke werkelijkheid kunnen worden gescheiden en niet “neutraal”⁴ zijn, maar dat zij onderworpen zijn aan culturele invloeden. Als volledig menselijke activiteiten weerspiegelen de richtingen die zij inslaan, keuzes die door de persoonlijke, maatschappelijke en culturele waarden van ieder tijdperk worden bepaald. Hetzelfde geldt voor de resultaten die zij behalen: juist als vrucht van specifieke vormen van menselijke benadering van de omringende wereld hebben zij altijd een ethische dimensie, die nauw verbonden is met de beslissingen van wie experimenteert en de productie richt op bijzondere doeleinden.

Dat geldt ook voor vormen van kunstmatige intelligentie. Daarvan bestaat tot op de dag van vandaag in de wereld van de wetenschap en de technologie geen eenduidige definitie. De term zelf, die intussen in het gemeenschappelijke taalgebruik zijn intrede heeft gedaan, omvat een verscheidenheid aan wetenschappen, theorieën en technieken die erop gericht zijn dat machines in hun functioneren de cognitieve vaardigheden van de menselijke wezens reproduceren of imiteren.

In het meervoud spreken over “vormen van intelligentie” kan helpen vooral de onoverbrugbare kloof te onderstrepen die er bestaat tussen deze, hoewel verrassende en machtige, systemen en de menselijke persoon: zij zijn uiteindelijk “fragmentarisch” in de zin dat zij enkele functies van de menselijke intelligentie kunnen imiteren of reproduceren. Het gebruik van het meervoud brengt bovendien naar voren dat deze onderling zeer verschillende apparaten altijd beschouwd moeten worden als “socio-technische systemen”. Hun impact hangt verder dan de basistechnologie immers niet alleen af van het ontwerpen, maar ook van de doeleinden en de belangen van wie ze bezit en van wie ze ontwikkelt, evenals van de situaties waarin ze worden gebruikt.

Kunstmatige intelligentie moet derhalve worden verstaan als een melkwegstelsel van verschillende werkelijkheden en wij kunnen niet a priori veronderstellen dat de ontwikkeling ervan een heilzame bijdrage levert aan de toekomst van de mensheid en de vrede tussen de volken. Een dergelijk positief resultaat zal alleen maar mogelijk zijn, als wij kunnen aantonen in staat te zijn op een verantwoorde wijze te handelen en fundamentele

⁴ Vgl. *ibid.*, 114.

menselijke waarden als “inclusie, transparantie, veiligheid, gerechtigheid, discretie en betrouwbaarheid” te respecteren⁵.

Het is evenmin voldoende bij degene die algoritmen en digitale technologieën ontwerpt, aan te nemen dat hij zich ertoe verplicht ethisch en verantwoord te handelen. Het is noodzakelijk organen te versterken of, indien noodzakelijk, in te stellen die belast zijn met het onderzoeken van de ethische kwesties die naar voren komen, en met het beschermen van de rechten van allen die vormen van kunstmatige intelligentie gebruiken of erdoor beïnvloed worden⁶.

De immense uitbreiding van de technologie moet derhalve gepaard gaan met een adequate vorming tot verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling ervan. Vrijheid en een vreedzame samenleving worden bedreigd, wanneer de mens zwicht voor de verleiding van egoïsme, persoonlijk belang, zucht naar winst en dorst naar macht. Daarom hebben wij de plicht de blik te verruimen en het technisch-wetenschappelijk onderzoek te richten op het streven naar de vrede en het gemeenschappelijk welzijn, op het dienen van de integrale ontwikkeling van mens en gemeenschap⁷.

De intrinsieke waardigheid van iedere persoon en de broederschap die ons als leden van één menselijke familie bindt, moeten ten grondslag liggen aan de ontwikkeling van nieuwe technologieën en dienen als onbetwistbare criteria om ze vóór het gebruik ervan te beoordelen, zodat de digitale vooruitgang kan plaatsvinden met respect voor gerechtigheid en kan bijdragen aan de zaak van de vrede. De technologische ontwikkelingen die niet leiden tot een verbetering van de kwaliteit van leven van heel de mensheid, maar daarentegen ongelijkheid en conflicten verergeren, kunnen nooit beschouwd worden als een ware vooruitgang⁸.

Kunstmatige intelligentie zal steeds belangrijker worden. De uitdagingen die zij stelt, zijn technisch, maar ook antropologisch, educatief, maatschappelijk

⁵ *Audiëntie voor de deelnemers aan de ontmoeting “Minerva Dialogues”* (27 maart 2023).

⁶ Vgl. *ibid.*

⁷ Vgl. *Boodschap aan de Uitvoerende Voorzitter van het “World Economic Forum” in Davos-Klosters* (12 januari 2018).

⁸ Vgl. *encycl. Laudato si’*, 194; *Toespraak tot de deelnemers aan het seminar “Il bene comune nell’era digitale”* (27 september 2019).

en politiek. Zij belooft bijvoorbeeld behalve een revolutie in de processen van verzamelen, organiseren en controleren van data een besparing van inspanningen, een efficiëntere productie, gemakkelijker transport en dynamischere markten. Het is noodzakelijk zich bewust te zijn van de snelle veranderingen die aan de gang zijn, en deze zo te beheersen dat de fundamentele rechten van de mens gewaarborgd worden door de instellingen en de wetten te respecteren die de integrale menselijke ontwikkeling bevorderen. Kunstmatige intelligentie zou ten dienste moeten staan van een beter menselijk potentieel en van onze hoogste aspiraties, en niet hiermee moeten concurreren.

3. De technologie van de toekomst: machines die vanzelf leren

In haar veelvuldige vormen introduceert kunstmatige intelligentie, gebaseerd op technieken van automatisch leren (*machine learning*) reeds opmerkelijke veranderingen, ook al is zij nog in de pioniersfase, in de structuur van de maatschappij en oefent daarbij een diepgaande invloed uit op de culturen, de maatschappelijke gedragingen en de opbouw van de vrede.

Ontwikkelingen zoals *machine learning* of ‘diep leren’ (*deep learning*) werpen kwesties op die de terreinen van de technologie en de technische wetenschap overstijgen en hebben te maken met een begrip nauw verbonden met de betekenis van het menselijk leven, met de basale processen van de kennis en met het vermogen van de geest om tot de waarheid te komen.

De geschiktheid van enkele apparaten bij het produceren van syntactisch en semantisch coherente teksten is bijvoorbeeld geen garantie voor betrouwbaarheid. Men zegt dat zij kunnen “hallucineren”, dat wil zeggen beweringen genereren die op het eerste gezicht plausibel lijken, maar in werkelijkheid ongefundeerd zijn of vooroordelen overdragen. Dat wordt een serieus probleem, wanneer kunstmatige intelligentie wordt gebruikt in campagnes van desinformatie die valse berichten verspreiden en leiden tot een groeiend wantrouwen ten opzichte van de communicatiemiddelen. Terughoudendheid, bezit van data en intellectueel eigendom zijn andere terreinen waarop technologieën in kwestie ernstige risico’s met zich meebrengen, waarbij nog verdere negatieve consequenties komen die verband houden met een oneigenlijk gebruik ervan, zoals discriminatie, inmenging in electorale processen, het ontstaan van een maatschappij die de

mensen bewaakt en controleert, digitale uitsluiting en verergering van een individualisme dat steeds meer wordt losgekoppeld van de gemeenschap. Al deze factoren dreigen de conflicten te voeden en de vrede te belemmeren.

4. Het gevoel voor de grens in het technocratisch paradigma

Onze wereld is te groot, divers en complex om volledig gekend en geassocieerd te worden. De menselijke geest zal nooit de rijkdom ervan kunnen uitputten, zelfs niet met de meest geavanceerde algoritmen. Deze bieden immers geen gegarandeerde voorspellingen van de toekomst, maar alleen statistische benaderingen. Niet alles kan voorspeld worden, niet alles kan berekend worden; uiteindelijk “gaat de werkelijkheid boven het idee”⁹ en hoe wonderbaarlijk ons vermogen om te berekenen ook is, er zal altijd een ontoegankelijk restant zijn dat iedere poging tot meting ontgaat.

Bovendien is de grote hoeveelheid van de door kunstmatige intelligentie geanalyseerde data op zich geen garantie voor onpartijdigheid. Wanneer de algoritmen informatie extrapoleren, lopen zij altijd gevaar deze te verdraaien door de ongerechtigheden en de vooroordelen van de terreinen waar ze ontstaan, te herhalen. Hoe sneller en complexer ze worden, des te moeilijker is het te begrijpen waarom ze een bepaald resultaat hebben voortgebracht.

“Intelligente” machines kunnen de daaraan toegewezen taken met een steeds grotere efficiëntie verrichten, maar het doel en de betekenis van de verrichtingen ervan zullen bepaald en mogelijk gemaakt blijven worden door menselijke wezens die in het bezit zijn van een eigen universum van waarden. Het risico bestaat dat de criteria aan de basis van bepaalde keuzes minder duidelijk worden, dat de verantwoordelijkheid voor een beslissing wordt verborgen en dat de producenten zich aan de verplichting kunnen onttrekken om te handelen voor het welzijn van de gemeenschap. In zekere zin is dat wat door een technocratisch systeem wordt begunstigd dat economie en technologie op één lijn stelt en de voorkeur geeft aan het criterium van doelmatigheid door ertoe te neigen om te negeren wat niet in verband staat met de onmiddellijke belangen ervan¹⁰.

⁹ Apost. exhort. *Evangelii gaudium* (24 november 2013), 233.

¹⁰ Vgl. encycl. *Laudato si'*, 54.

Dat moet ons doen nadenken over een in de huidige technologische en op doelmatigheid gerichte mentaliteit zo vaak verwaarloosd aspect als beslissend voor de persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling: “het gevoel voor de grens”. Wanneer het sterfelijk menselijk wezen denkt iedere beperking krachtens de techniek te kunnen overschrijden, dreigt het immers zichzelf te verliezen door de obsessie alles te willen controleren; in het zoeken naar een absolute vrijheid tot een spiraal van een technologische dictatuur te vervallen. Het erkennen en aanvaarden van de eigen beperking als schepsel, is voor de mens een onontbeerlijke voorwaarde om de volheid te bereiken, of beter nog: de volheid als geschenk te kunnen ontvangen. In de ideologische context van een technocratisch paradigma, beziel door een prometheïsche aanmatiging van zelfgenoegzaamheid, zouden de ongelijkheid buitenproportioneel kunnen groeien en de kennis en de rijkdom zou zich kunnen ophopen in de handen van enkelen met ernstige risico’s voor de democratische maatschappijen en een vreedzame co-existentie¹¹.

5. Dringende thema’s voor de ethiek

In de toekomst zouden de betrouwbaarheid van wie een hypotheek aanvraagt, de geschiktheid voor arbeid, de kans op recidive van een veroordeelde of het recht om politiek asiel of bijstand te krijgen bepaald kunnen worden door systemen van kunstmatige intelligentie. Het gebrek aan verschillende niveaus van bemiddeling die deze systemen introduceren, is in het bijzonder blootgesteld aan vormen van vooroordeel en discriminatie: de systeemfouten kunnen zich gemakkelijk vermenigvuldigen en dan niet alleen in individuele gevallen, maar ook, door een domino-effect, echte vormen van maatschappelijke ongelijkheid voortbrengen.

Bovendien lijken de vormen van kunstmatige intelligentie in staat te zijn beslissingen van individuen te beïnvloeden door vooropgezette opties die samengaan met prikkels en vormen van ontrading, ofwel door middel van systemen van regulering van persoonlijke keuzes die gebaseerd zijn op het organiseren van informatie. Deze vormen van manipulatie of maatschappelijke controle vereisen aandacht en een nauwkeurige supervisie

¹¹ Vgl. *Toespraak tot de deelnemers aan de Plenaire Vergadering van de Pauselijke Academie voor het Leven* (28 februari 2020).

en houden een duidelijke wettelijke verantwoordelijkheid in van de kant van de producenten, van wie ze gebruikt, en van de autoriteiten.

Het vertrouwen op automatische processen die individuen in categorieën indelen, bijvoorbeeld door een indringend gebruik van bewaking of het kiezen voor systemen van maatschappelijk krediet, zou ook een diepgaande weerslag kunnen hebben op de maatschappelijke structuur door oneigenlijke classificaties tussen burgers. En deze kunstmatige processen van classificatie zouden ook kunnen leiden tot machtsconflicten, omdat ze niet alleen virtuele ontvangers betreffen, maar personen van vlees en bloed. Het fundamentele respect voor de menselijke waardigheid vereist dat het identificeren van de uniciteit van de persoon met een geheel van data wordt afgewezen. Men mag het de algoritmen niet mogelijk maken de wijze te bepalen waarop wij de rechten van de mens verstaan, de essentiële waarden van medelijden, barmhartigheid en vergeving terzijde te schuiven of de mogelijkheid uit te schakelen dat een individu verandert en het verleden achter zich laat.

In dit verband kunnen wij niet anders dan de impact van nieuwe technologieën op het terrein van de arbeid in overweging te nemen: taken die eens het exclusieve voorrecht waren van menselijke arbeidskrachten worden snel overgenomen door de industriële toepassingen van kunstmatige intelligentie. Ook in dit geval is er het substantiële risico van een ongeproportioneerd voordeel voor enkelen ten koste van de verarming van velen. Het respect voor de waardigheid van de arbeiders en het belang van werk voor het economisch welzijn van personen, gezinnen en maatschappijen, de veiligheid van banen en de billijkheid van salarissen zouden een hoge prioriteit moeten zijn van de internationale gemeenschap, terwijl deze vormen van technologie steeds dieper doordringen op de werkplek.

6. Zullen wij de zwaarden in ploegscharen veranderen?

Wanneer men naar de ons omgevende wereld kijkt, kan men in deze dagen niet ontkomen aan de ernstige ethische kwesties in verband met de wapeningssector. De mogelijkheid om militaire operaties uit te voeren door middel van controlesystemen op afstand heeft geleid tot een verminderde gewaarwording van de daardoor veroorzaakte verwoesting en van de verantwoordelijkheid voor het gebruik ervan. Dit heeft bijgedragen aan een nog koelere en afstandelijkere benadering van de immense tragedie

van de oorlog. Het onderzoek inzake de technologieën die in de sector van de zogenaamde “autonome dodelijke wapensystemen”, met inbegrip van het gebruik van kunstmatige intelligentie bij een oorlog, naar boven komen, is een ernstige reden voor ethische bezorgdheid. De autonome wapensystemen zullen nooit moreel verantwoordelijke subjecten kunnen zijn: het unieke menselijke vermogen tot moreel oordeel en ethische beslissing is meer dan een complex geheel van algoritmen en dat vermogen kan niet teruggebracht worden tot het programmeren van een machine die, hoe “intelligent” ook, wel altijd een machine blijft. Om deze reden is het absoluut noodzakelijk een adequate, betekenisvolle en coherente menselijke supervisie over de wapensystemen te garanderen.

Wij kunnen evenmin de mogelijkheid negeren dat verfijnde wapens in verkeerde handen terecht komen en bijvoorbeeld terroristische aanvallen of interventies die gericht zijn op het destabiliseren van wettelijke regeringsinstellingen faciliteren. Kortom, de wereld heeft het nu juist niet nodig dat de nieuwe technologieën bijdragen aan een verkeerde ontwikkeling van de wapenhandel en de waanzin van de oorlog bevorderen. Door zo te doen zal niet alleen de intelligentie, maar het hart zelf van de mens het gevaar lopen steeds “kunstmatiger” te worden. De meest geavanceerde technische toepassingen moeten niet worden gebruikt om een gewelddadige oplossing van conflicten te vergemakkelijken, maar om de wegen van vrede te banen.

Vanuit een positieve optiek zou kunstmatige intelligentie, als ze zou worden gebruikt om de menselijke integrale ontwikkeling te bevorderen, belangrijke vernieuwingen kunnen introduceren in de landbouw, in het onderwijs en de cultuur, een verbetering van het levensniveau van hele naties en volken, de groei van de menselijke broederschap en de sociale vriendschap. Uiteindelijk is de wijze waarop wij haar gebruiken om de laatsten, dat wil zeggen de zwakste en meest behoeftige broeders en zusters, in te sluiten, de maat die onze menselijkheid openbaart.

Een menselijke blik en het verlangen naar een betere toekomst voor onze wereld leiden tot de noodzaak van een interdisciplinaire dialoog die gericht is op een ethische ontwikkeling van de algoritmen - *de algor-ethiek* -, waarbij de waarden richting moeten geven aan de trajecten van de nieuwe

technologieën¹². De ethische kwesties zouden vanaf het begin, evenals in de fases van experimenteren, ontwerpen, productie, verspreiding en commercialisering in het oog gehouden moeten worden. Dat is de benadering van de ethiek van het ontwerpen, waarbij de opvoedkundige instellingen en de verantwoordelijken voor de besluitvorming een essentiële rol moeten spelen.

7. Uitdagingen voor de opvoeding

De ontwikkeling van een technologie die de menselijke waardigheid respecteert en dient, heeft duidelijke gevolgen voor de opvoedkundige instellingen en voor de wereld van de cultuur. Door de mogelijkheden van communicatie te vermenigvuldigen hebben de digitale technologieën het mogelijk gemaakt elkaar op nieuwe manieren te ontmoeten. Blijft echter de noodzaak van een voortdurende reflectie over het type relaties waarop zij zich richten. De jongeren groeien op in een culturele omgeving die doordrongen is van technologie, en dat moet de methoden van onderwijs en vorming ter discussie stellen.

De opvoeding tot het gebruik van vormen van kunstmatige intelligentie zou er vooral op gericht moeten zijn het kritisch denken te bevorderen. Het is noodzakelijk dat de gebruikers van iedere leeftijd, maar vooral de jongeren, een vermogen tot onderscheiding ontwikkelen bij het gebruik van data en inhoud die op het web zijn verzameld of geproduceerd zijn door systemen van kunstmatige intelligentie. Scholen, universiteiten en wetenschappelijke genootschappen zijn geroepen studenten en professionals te helpen om zich de maatschappelijke en ethische aspecten van de ontwikkeling en het gebruik van de technologie eigen te maken.

De vorming tot het gebruik van nieuwe instrumenten van communicatie zou niet alleen rekening moeten houden met desinformatie, fake-nieuws, maar ook met het verontrustend verergeren van “voorouderlijke angsten [...] die zich hebben weten te verbergen en achter nieuwe technologieën aan kracht hebben weten te winnen”¹³. Helaas, wij bevinden ons weer op het punt dat wij “de verleiding” moeten bestrijden “om een cultuur van muren

¹² Vgl. *ibid.*

¹³ Encycl. *Fratelli tutti* (3 oktober 2020), 27.

te maken, muren op te trekken om een ontmoeting met andere culturen, met andere volken te verhinderen”¹⁴. De ontwikkeling van een vreedzame en broederlijke co-existentie moet doorgaan.

8. Uitdagingen voor de ontwikkeling van het internationaal recht

De wereldwijde reikwijdte van kunstmatige intelligentie maakt duidelijk dat naast de verantwoordelijkheid van de soevereine staten om het gebruik ervan intern te regelen, de internationale organisaties een beslissende rol kunnen spelen in het bereiken van multilaterale overeenkomsten en in het coördineren van de toepassing en de verwezenlijking ervan¹⁵. Daartoe spoor ik de gemeenschap van de naties aan om eraan te werken een internationaal bindend verdrag aan te nemen dat de ontwikkeling en het gebruik van kunstmatige intelligentie in haar veelvuldige vormen reguleert. Het doel van reglementering zou natuurlijk niet alleen het voorkomen van kwade praktijken moeten zijn, maar ook het aanmoedigen van goede praktijken door een nieuwe en creatieve benadering te stimuleren en persoonlijke en collectieve initiatieven te faciliteren¹⁶.

Uiteindelijk is het bij het zoeken naar normatieve modellen die een ethische gids kunnen bieden voor de ontwikkelaars van digitale technologieën, onontbeerlijk de menselijke waarden te bepalen die ten grondslag zouden moeten liggen van de inzet van de instellingen om wettelijke kaders te formuleren, aan te nemen en toe te passen. Het werk van het opstellen van ethische richtlijnen voor de productie van vormen van kunstmatige intelligentie kan niet afzien van het in overweging nemen van diepgaande kwesties betreffende de betekenis van het menselijk bestaan, de bescherming van de fundamentele rechten van de mens, het streven naar gerechtigheid en vrede. Dit proces van ethische en juridische onderscheiding kan een kostbare gelegenheid zijn voor een gedeelde reflectie over de rol die de technologie in ons individuele en gemeenschappelijke leven zou moeten hebben en over hoe het gebruik ervan bij kan dragen aan het scheppen van een rechtvaardigere en menselijkere wereld. Om deze reden zou men bij de debatten over de reglementering van de kunstmatige intelligentie rekening moeten houden met de stem van alle belanghebbende partijen, met inbegrip van de

¹⁴ Vgl. *ibid.*

¹⁵ Vgl. *ibid.*, 170-175.

¹⁶ Vgl. *encycl. Laudato si'*, 177.

armen, de gemarginaliseerden en anderen die vaak ongehoord blijven bij de wereldwijde vormen van besluitvorming.

* * *

Ik hoop dat deze reflectie ertoe aanmoedigt dat de vorderingen in de ontwikkeling van vormen van kunstmatige intelligentie uiteindelijk de zaak van de menselijke broederschap en de vrede dienen. Het is niet de verantwoordelijkheid van enkelen, maar van heel de menselijke familie. De vrede is immers de vrucht van relaties die de ander erkennen en aanvaarden in zijn onvervreembare waardigheid, en van samenwerking en inzet bij het zoeken naar de integrale ontwikkeling van alle mensen en alle volken.

Mijn gebed aan het begin van het nieuwe jaar is dat de snelle ontwikkeling van vormen van kunstmatige intelligentie niet de te vele, reeds in de wereld aanwezige ongelijkheden en ongerechtigheden doet toenemen, maar eraan bijdraagt een einde te maken aan oorlogen en conflicten en veel vormen van lijden lenigen die de menselijke familie teisteren. Mogen de christelijke gelovigen, de gelovigen van verschillende godsdiensten en de mannen en vrouwen van goede wil in harmonie kunnen samenwerken om de gelegenheden aan te grijpen en de door de digitale revolutie gestelde uitdagingen het hoofd te bieden en de toekomstige generaties een meer solidaire, rechtvaardige en vreedzame wereld aan te reiken.

Uit het Vaticaan, 8 december 2023
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers
Eindredactie: A. Kruse, MA
Copyright: Libreria Editrice Vaticana/SRKK

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de 32e Wereldziekendag

“Het is niet goed voor de mens om alleen te zijn”. Zorgen voor de zieken door te zorgen voor relaties

11 februari 2024

“Het is niet goed dat de mens alleen blijft” (Gen 2,18). Vanaf het begin heeft God, die liefde is, de mens geschapen voor gemeenschap, door in zijn wezen de dimensie van relaties te leggen. Zo is ons leven, gevormd naar het beeld van de Drie-eenheid, bedoeld om zich volledig te realiseren in de dynamiek van relaties, vriendschap en wederzijdse liefde. We zijn geschapen om samen te zijn, niet alleen. En juist omdat dit doel van gemeenschap zo diep in het menselijk hart is gegrift, beangstigt de ervaring van verlatenheid en eenzaamheid ons en is die pijnlijk voor ons en zelfs onmenselijk. Dit wordt nog erger in tijden van kwetsbaarheid, onzekerheid en onzeker zijn, vaak veroorzaakt door het begin van een ernstige ziekte.

Ik denk bijvoorbeeld aan degenen die vreselijk eenzaam waren tijdens de Covid-19 pandemie: patiënten die geen bezoek konden ontvangen, maar ook verpleegkundigen, artsen en ondersteunend personeel, allemaal overbelast en afgezonderd in isolatieafdelingen. En laten we natuurlijk niet degenen vergeten die het uur van de dood alleen moesten trotseren, bijgestaan door gezondheidspersoneel maar ver van hun familie.

Tegelijkertijd deel ik met verdriet de benarde toestand en eenzaamheid van diegenen die door oorlog en de tragische gevolgen daarvan zonder steun en hulp zitten: oorlog is de meest verschrikkelijke sociale ziekte en de meest kwetsbare mensen betalen de hoogste prijs.

Er moet echter worden benadrukt dat, zelfs in landen die vrede kennen en over meer middelen beschikken, de tijd van ouderdom en ziekte vaak in eenzaamheid wordt doorgebracht en soms zelfs in verlatenheid. Deze trieste realiteit is vooral een gevolg van de cultuur van het individualisme, die prestaties ten koste van alles ophemelt en de mythe van efficiëntie cultiveert, en onverschillig en zelfs meedogenloos wordt wanneer mensen niet langer de kracht hebben om mee te kunnen doen. Het wordt dan een cultuur van weggooiën, waarin “mensen niet langer worden gezien als een primaire waarde die moet worden gerespecteerd en beschermd, vooral als ze arm of

gehandicapt zijn, als ze ‘nog niet nodig’ zijn - zoals ongeborenen - of ‘niet langer nodig’ - zoals ouderen” (Fratelli tutti, 18). Helaas is deze manier van denken ook doorgedrongen in bepaalde politieke keuzes, die de waardigheid van de mens en zijn behoeften niet centraal stellen en niet altijd de strategieën en middelen begunstigen die nodig zijn om ieder mens het fundamentele recht op gezondheid en toegang tot zorg te garanderen. Tegelijkertijd worden de kwetsbaren aan hun lot overgelaten en wordt hun eenzaamheid nog groter door de zorg te beperken tot gezondheidsdiensten, zonder dat deze op een verstandige manier vergezeld gaan van een “therapeutische alliantie” tussen arts, patiënt en familielid.

Het doet ons goed om opnieuw dat Bijbelse woord te horen: het is niet goed dat de mens alleen is! God spreekt het uit aan het begin van de schepping en onthult ons zo de diepe betekenis van zijn plan voor de mensheid, maar tegelijkertijd ook de dodelijke wond van de zonde, die men binnenbrengt door het opwekken van wantrouwen, breuken, verdeeldheid en dus isolement. Het beïnvloedt de persoon in al zijn relaties: met God, met zichzelf, met anderen, met de schepping. Een dergelijk isolement doet ons de zin van het bestaan verliezen, berooft ons van de vreugde van de liefde en doet ons een drukkend gevoel van eenzaamheid ervaren in alle cruciale momenten van het leven.

Broeders en zusters, de eerste zorg die we nodig hebben bij ziekte is een nabijheid vol mededogen en tederheid. Daarom betekent zorgen voor de zieke in de eerste plaats zorgen voor diens relaties, al zijn relaties: met God, met anderen - familie, vrienden, gezondheidswerkers -, met de schepping, met zichzelf. Is dit mogelijk? Ja, het is mogelijk en we zijn allemaal geroepen om ons ervoor in te zetten. Laten we kijken naar de icoon van de barmhartige Samaritaan (vgl. Lc. 10, 25-37), naar zijn vermogen om stil te staan en naaste te worden, naar de tederheid waarmee hij de wonden van zijn lijdende broeder verzacht.

Laten we ons deze kernwaarheid van ons leven herinneren: we zijn op de wereld gekomen omdat iemand ons verwelkomde, we zijn gemaakt om lief te hebben, we zijn geroepen tot gemeenschap en broederschap. Deze dimensie van ons wezen ondersteunt ons vooral in tijden van ziekte en kwetsbaarheid, en het is de eerste therapie die we allen samen moeten volgen om de ziekten van de samenleving waarin we leven te genezen.

Tegen jullie, die een ziekte doormaken, tijdelijk of chronisch, wil ik zeggen: schaam je niet voor je verlangen naar nabijheid en tederheid! Verberg het niet en denk nooit dat je anderen tot last bent. De toestand van de zieken nodigt ons allen uit om de opgejaagde ritmes waarin we ondergedompeld zijn af te remmen en onszelf te herontdekken.

In deze veranderende tijd waarin we leven, zijn wij christenen in het bijzonder geroepen om de barmhartige blik van Jezus aan te nemen. Laten we zorgen voor hen die lijden en alleen zijn, misschien gemarginaliseerd en afgedankt. Met wederzijdse liefde, die Christus de Heer ons geeft in gebed, vooral in de Eucharistie, helen we de wonden van eenzaamheid en isolement. En zo werken we samen om de cultuur van individualisme, onverschilligheid en afwijzing tegen te gaan en de cultuur van tederheid en mededogen te laten groeien.

De zieken, de zwakken, de armen vormen het hart van de Kerk en moeten ook het middelpunt zijn van onze menselijke aandacht en pastorale zorg. Laten we dit niet vergeten! En laten we ons toevertrouwen aan de Allerheiligste Maria, Heil van de Zieken, opdat zij voor ons ten beste spreekt en ons helpt om bewerkers van nabijheid en broederlijke relaties te zijn.

Rome, Sint-Jan Lateranen, 10 januari 2024
Franciscus

Vertaling SRKK

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Libreria Editrice Vaticana/SRKK

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de Veertigdagentijd 2024

God leidt ons door de woestijn naar de vrijheid

14 februari 2024 - 28 maart 2024

Geliefde broeders en zusters,

Wanneer onze God zich openbaart, begint de vrijheid: “Ik ben de HEER uw God, die u heb weggeleid uit Egypte, het slavenhuis” (Ex. 20, 2). Zo begint de Decaloog, aan Mozes gegeven op de berg Sinaï. Het volk weet goed over welke uittocht God het heeft: de ervaring van de slavernij staat nog gegrift in hun vlees. Het volk ontvangt de tien woorden in de woestijn als een weg naar vrijheid. Wij noemen ze “geboden” en benadrukken daarmee de kracht van de liefde waarmee God zijn volk opvoedt. Het is immers een krachtige oproep, die tot de vrijheid. Deze blijft niet beperkt tot een enkele gebeurtenis, omdat zij rijpt onderweg. Zoals Israël in de woestijn Egypte nog bij zich draagt - het verlangt immers vaak terug naar het verleden en mort tegen de hemel en tegen Mozes -, zo draagt ook vandaag het volk van God de knellende banden in zich die het moet loslaten. Wij worden dit gewaar, wanneer het ons ontbreekt aan hoop en wij in het leven ronddolen als op een verlaten steppe, zonder een beloofd land waarnaar wij samen optrekken. De Veertigdagentijd is de tijd van genade waarin de woestijn - zoals de profeet Hosea verkondigt - weer de plaats wordt van de eerste liefde (vgl. Hos. 2, 16-17). *God voedt zijn volk op, opdat het wegtrekt uit zijn slavernij* en de overgang van dood naar leven ervaart. Als een bruidegom trekt Hij opnieuw ons naar zich toe en fluistert woorden van liefde in ons hart.

Het wegtrekken uit de slavernij naar de vrijheid is niet een abstracte weg. Wil ook onze Veertigdagentijd concreet zijn, dan is de eerste stap *de werkelijkheid* willen zien. Toen de Heer vanuit de brandende braamstruik Mozes naar zich toe trok en tot hem sprak, openbaarde Hij zich onmiddellijk als een God die ziet en vooral luistert: “Ik heb de ellende van mijn volk in Egypte gezien, de jammerklachten om zijn onderdrukkers gehoord; ja, Ik ken zijn lijden. Ik daal af om mijn volk te bevrijden uit de macht van Egypte, om het weg te leiden uit dit land naar een land dat goed en ruim is, een land van melk en honing” (Ex. 3, 7-8). Ook vandaag de dag bereikt de kreet van zoveel onderdrukte broeders en zusters de hemel. Laten wij ons

afvragen: bereikt die kreet ook ons? Schokt die ons? Ontroert die ons? Veel factoren verwijderen ons van elkaar en ontkennen de broederschap die ons oorspronkelijk bindt.

Op mijn reis naar Lampedusa heb ik ten aanzien van de globalisering van de onverschilligheid twee vragen gesteld, die steeds actueler worden: “Waar zijt gij?” (Gen. 3, 9) en “Waar is uw broer?” (Gen. 4, 9). De weg van de Veertigdagentijd wordt concreet, als wij bij het opnieuw horen van deze twee vragen zouden bekennen dat wij vandaag nog steeds onder de heerschappij van de farao staan. Het is een heerschappij die ons uitgeput en ongevoelig maakt. Het is een voorbeeld dat ons verdeelt en ons de toekomst ontnemt. De aarde, de lucht en het water zijn ermee vervuild, maar ook de zielen raken ermee besmet. Immers, hoewel onze bevrijding met het doopsel is begonnen, blijft er in ons een onverklaarbare heimwee naar de slavernij. Het is als een aangetrokken worden tot de zekerheid van dingen die wij al kennen, ten koste van de vrijheid.

Ik zou u in het verhaal van Exodus willen wijzen op een bijzonderheid van niet geringe waarde: Het is God die ziet, die geroerd wordt en bevrijdt, het is niet Israël dat erom vraagt. De farao dooft immers ook de dromen, rooft de hemel, laat een wereld onveranderlijk lijken, een wereld waarin de waardigheid wordt vertrapt en authentieke banden worden genegeerd. Hij slaagt er namelijk in alles aan zich te binden. Laten wij ons afvragen: wens ik een nieuwe wereld? Ben ik bereid uit de compromissen met het oude te komen? Het getuigenis van vele broeders in het bisschopsambt en een groot aantal bewerkers van de vrede en de gerechtigheid overtuigt mij er steeds meer van dat een gebrek aan hoop moet worden aangeklaagd. Het gaat over een belemmering om te dromen, een stille kreet die ten hemel opstijgt en Gods hart beroert. Het lijkt op heimwee naar de slavernij die Israël in de woestijn verlamt en het belemmert verder te gaan. De uittocht kan worden onderbroken: anders zou men niet kunnen verklaren hoe toch een mensheid die op de drempel staat van universele broederschap en is gekomen tot een zodanig wetenschappelijk, technisch, cultureel, juridisch niveau dat zij voor allen de waardigheid kan garanderen, rondtast in het duister van ongelijkheid en conflicten.

God wordt nooit moe van ons. Laten wij de Veertigdagentijd ontvangen als de sterke tijd waarin zijn woord opnieuw tot ons wordt gericht: “Ik ben

de HEER uw God, die u heb weggeleid uit Egypte, het slavenhuis” (Ex. 20, 2). Het is een *tijd van bekering, een tijd van vrijheid*. Jezus zelf is, zoals wij ieder jaar op de eerste zondag van de Veertigdagentijd gedenken, door de Geest naar de woestijn gedreven om in de vrijheid te worden beproefd. Gedurende veertig dagen zal Hij vóór en met ons zijn: Hij is de mensgeworden Zoon. Anders dan de farao wil God geen onderdanen, maar kinderen. De woestijn is de plaats waar onze vrijheid kan rijpen in een persoonlijke beslissing niet weer te terug te vallen in slavernij. In de Veertigdagentijd vinden wij nieuwe criteria voor gerechtigheid en een gemeenschap waarmee wij vooruitgang kunnen boeken op een weg die wij nog nooit gegaan zijn.

Dit brengt *een strijd* met zich mee zoals het boek Exodus en de beproevingen van Jezus in de woestijn ons duidelijk vertellen. Tegenover de stem van God, die zegt “Gij zijt mijn Zoon, mijn veelgeliefde” (Mar. 1, 1) en “Gij zult geen andere goden hebben, ten koste van Mij” (Ex. 20 3) staan immers de leugens van de vijand. De afgoden zijn meer te vrezen dan de farao: wij zouden ze kunnen beschouwen als zijn stem in ons. Alles kunnen, door allen erkend worden, erin slagen beter te zijn dan alle anderen: ieder menselijk wezen wordt in zich de verleiding gewaar van deze leugen. Het is een oude weg. Wij kunnen ons zo hechten aan geld, aan bepaalde projecten, ideeën, doeleinden, aan onze positie, aan een traditie, zelfs aan sommige personen. In plaats van ons in beweging te zetten zullen zij ons verlammen. In plaats van ons anderen te laten ontmoeten zullen zij ons tegenover hen stellen. Er bestaat echter een nieuwe mensheid, het volk van de kleinen en nederigen, die niet zijn bezweken door de aantrekkingskracht van de leugen. Terwijl de afgoden degenen die hen dienen, stom, blind, doof, onbeweeglijk maken (vgl. Ps. 114, 4), staan de armen van geest onmiddellijk open en bereid: een stille kracht van het goede die zich om de wereld bekommert en haar ondersteunt.

Het is tijd om te handelen, en in de Veertigdagentijd *is handelen ook stilstaan*. Stilstaan in gebed om het Woord van God te ontvangen, en stilstaan zoals de Samaritaan, *in tegenwoordigheid van de gewonde broeder*. De liefde voor God en de naaste is één enkele liefde. Geen andere goden hebben is stilstaan bij de tegenwoordigheid van God, bij de naaste. Daarom zijn gebed, aalmoes en vasten geen drie onafhankelijke oefeningen, maar één beweging van zich openstellen, van zelfontlediging: weg met de afgoden

die ons bezwaren, weg met de gehechtheden die ons gevangen houden. Dan zal het hart dat verschrompeld en geïsoleerd is, weer ontwaken. Vertragen en halthouden dus. De contemplatieve dimensie van het leven, die de Veertigdagentijd ons zo weer doet herontdekken, zal nieuwe energie mobiliseren. In tegenwoordigheid van God worden wij zusters en broeders, ervaren wij de ander met een nieuwe intensiteit: in plaats van bedreigingen en vijanden vinden wij reisgenoten. Dit is de droom van God, het beloofde land waarnaar wij op weg zijn, wanneer wij uit de slavernij wegtrekken.

De synodale gestalte van de Kerk, die wij in deze jaren aan het ontdekken en aan het koesteren zijn, suggereert dat de Veertigdagentijd ook een *tijd van gemeenschappelijke beslissingen* is, van grote en kleine keuzes tegen de stroom in, die in staat zijn het alledaagse leven van de mensen en het leven van een wijk te veranderen: de gewoontes bij het aankopen van goederen, de zorg voor de schepping, de inclusie van wie niet wordt gezien of veracht. Ik nodig iedere christelijke gemeenschap uit om dit te doen: de eigen gelovigen momenten aanbieden om de eigen levensstijl te overdenken; hun de tijd geven om de eigen aanwezigheid in de samenleving en de bijdrage om deze te verbeteren te onderzoeken. Wee ons als het christelijk berouw zo zou zijn als het berouw wat Jezus bedroefde. Hij zegt ook tot ons: “Wanneer gij vast, zet dan geen somber gezicht zoals de schijnheiligen; zij verstrakken hun gezicht om de mensen te tonen dat zij aan het vasten zijn” (Mat. 6, 16). Laten wij veeleer kijken naar de vreugde op de gezichten, de geur ruiken van de vrijheid, laat de liefde zich verspreiden die alle dingen nieuw maakt, te beginnen bij de kleinste en meest nabije. Dat kan gebeuren in iedere christelijke gemeenschap.

In de mate waarin deze Veertigdagentijd er een van bekering zal zijn, zal de verdwaalde mensheid een uitbarsting van creativiteit gewaarworden: het plotseling opkomen van een *nieuwe hoop*. Ik zou tot u willen zeggen, zoals tot de jongeren die ik afgelopen zomer in Lissabon heb ontmoet: “Zoek en neem risico’s, zoek en neem risico’s. In deze moeilijke historische situatie zijn de uitdagingen enorm, het geweeklaag is smartelijk. Wij zien een derde wereldoorlog in delen. Maar laten wij het risico omarmen door te denken dat wij niet op sterven liggen, maar aan het baren zijn; niet aan het einde, maar aan het begin van een groots schouwspel staan. Er is moed voor nodig om dit te denken” (*Toespraak tot universitaire studenten*, 3 augustus 2023). Het is de moed van de bekering, van het wegtrekken uit de slavernij. Geloof en liefde

houden dit kind van hoop bij de hand. Zij leren het lopen en tegelijkertijd sleept het hen voorwaarts met zich mee.¹⁷

Ik zegen u en uw reis door de Veertigdagentijd.
Sint-Jan van Lateranen, 3 december 2023, eerste zondag van de Advent.
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Libreria Editrice Vaticana/SRKK

¹⁷ Vgl. Ch. Péguy, *Il portico del mistero della seconda virtù* (Het portaal van het mysterie van de tweede deugd), Milaan 1978, 17-19.

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de 61ste Wereldgebedsdag voor roepingen Geroepen om hoop te zaaien en vrede te stichten 21 april 2024

Geliefde broeders en zusters,

De Wereldgebedsdag voor Roepingen nodigt ons ieder jaar uit om stil te staan bij de kostbare gave van de roeping die de Heer richt tot ieder van ons, als leden van zijn trouwe volk onderweg, om deel te nemen aan zijn plan van liefde en de schoonheid van het evangelie te belichamen in de verschillende stadia van het leven. Luisteren naar die goddelijke roepstem is verre van een plicht die wellicht in de naam van een religieus ideaal van buitenaf wordt opgelegd; het is daarentegen de zekerste manier die wij hebben om het verlangen naar geluk dat wij in ons dragen, te voeden: ons leven wordt verwezenlijkt en vervuld, wanneer wij ontdekken wie wij zijn, wat onze kwaliteiten zijn, op welk terrein wij ze vrucht kunnen laten dragen, welke weg wij kunnen gaan om een teken en instrument van liefde, schoonheid en vrede te worden in de context waarin wij leven.

Zo is deze Dag altijd een mooie gelegenheid om met dankbaarheid jegens de Heer te denken aan de trouwe, dagelijkse en vaak verborgen inzet van degenen die gehoor hebben gegeven aan een roeping, die heel hun leven omvat. Ik denk aan moeders en vaders die niet in de eerste plaats aan zichzelf denken en niet de stroom van een oppervlakkige levensstijl volgen, maar die hun leven vormgeven door relaties die gekenmerkt worden door liefde en vriendelijkheid, openheid voor het geschenk van het leven en toewijding aan hun kinderen en hun groei naar volwassenheid. Ik denk aan al degenen die met overgave en in een geest van samenwerking hun eigen werk verrichten; aan degenen die zich op verschillende manieren inzetten voor een eerlijkere wereld, een meer solidaire economie, een rechtvaardig sociaal beleid en een menselijker samenleving. Kortom, aan alle mannen en vrouwen van goede wil die zich opofferen voor het gemeenschappelijk welzijn. Ik denk aan de godgewijde personen die hun bestaan aan de Heer aanbieden in de stilte van het gebed of in apostolische activiteit, soms aan de randen van de samenleving, onvermoeibaar en creatief hun charisma in dienst stellen van de mensen om hen heen. En ik denk aan al degenen die de roeping tot het gewijde priesterschap hebben ontvangen, zich wijden aan de

verkondiging van het evangelie, mét het eucharistisch brood ook hun eigen leven openbreken voor hun broeders en zusters en daarbij hoop zaaien en allen de schoonheid van het Rijk Gods laten zien.

Tot de jongeren, vooral degenen die afstand voelen tot de Kerk of zich onzeker voelen jegens haar, zou ik willen zeggen: laat Jezus je naar zich toetrekken, richt je belangrijke vragen tot Hem door het evangelie te lezen, laat Hem je uitdagen door zijn aanwezigheid die in ons altijd een gezonde crisis uitlokt. Meer dan wie ook respecteert Hij onze vrijheid. Hij dringt zich niet op, maar biedt Zich aan: geef Hem ruimte en je zult de weg naar geluk vinden door Hem te volgen. En, als Hij het van je vraagt, door jezelf volledig aan Hem te geven.

Een volk onderweg

De polyfonie van verschillende charisma's en roepingen die de christelijke gemeenschap erkent en begeleidt, helpt ons om beter te begrijpen wat het betekent om christen te zijn. Als volk van God onderweg in deze wereld, bezielde door zijn Heilige Geest en ingevoegd als levende stenen in het Lichaam van Christus, komen we tot het besef dat we leden zijn van een grote familie, kinderen van de Vader en broers en zussen van elkaar. Wij zijn geen in onszelf opgesloten eilanden, maar delen van een groter geheel. Daarom draagt de Wereldgebedsdag voor roepingen het stempel van de synodaliteit: er zijn veel charisma's en wij zijn geroepen om naar elkaar te luisteren en samen op weg te zijn om deze te ontdekken en om te onderscheiden waartoe de Geest ons roept voor het welzijn van allen.

Op dit moment leidt onze gemeenschappelijke weg ons naar het jubileumjaar 2025. Wij zijn op weg als *pelgrims van de hoop* naar het Heilig Jaar, want door het ontdekken van onze eigen roeping en haar plaats te midden van de verschillende gaven die de Geest ons schenkt, kunnen we voor onze wereld boodschappers en getuigen worden van Jezus' droom van één menselijke familie, verenigd in de liefde van God en in de band van naastenliefde, samenwerking en broederschap.

Deze Dag is in het bijzonder gewijd aan het gebed om van de Vader de gave af te smeken van heilige roepingen voor de opbouw van zijn Rijk: "Vraagt daarom de Heer van de oogst arbeiders te sturen om te oogsten" (Luc. 10, 2).

En het gebed - dat weten wij - bestaat meer uit luisteren dan uit woorden die tot God worden gericht. De Heer spreekt tot ons hart en wil het open, oprecht en edelmoedig vinden. Zijn Woord is vlees geworden in Jezus Christus, die ons heel de wil van de Vader openbaart. Dit jaar, dat is gewijd aan het gebed ter voorbereiding op het Jubeljaar, worden wij opgeroepen om opnieuw de onschatbare waarde te ontdekken van ons vermogen om een hartelijke dialoog met de Heer aan te gaan en zo pelgrims van de hoop te worden, omdat “het gebed de eerste kracht van de hoop is. Jij bidt en de hoop groeit, gaat verder. Ik zou zeggen dat het gebed de deur opent voor de hoop. De hoop is er, maar met het gebed open ik de deur” (*Catechese*, 20 mei 2020).

Pelgrims van hoop en bouwers van vrede

Maar wat wil dat zeggen: *pelgrims zijn*? Zij die op pelgrimstocht gaan, proberen vooral hun ogen gericht te houden op het *doel* en dat altijd in hun hart en hoofd te houden. Maar om dat doel te bereiken moeten ze zich op *elke stap* concentreren, wat betekent dat ze licht moeten reizen, zich moeten ontdoen van wat hen bezwaart, alleen het hoognodige bij zich dragen en er dagelijks naar streven om alle vermoeidheid, angst, onzekerheid en aarzeling opzij te zetten, Pelgrim zijn betekent elke dag opnieuw vertrekken, *steeds opnieuw beginnen*, opnieuw het enthousiasme en de kracht vinden om de verschillende etappes van een reis af te leggen, die, hoe vermoeiend en moeilijk ook, altijd nieuwe horizonten en onbekende vergezichten voor ons opent.

Dit is de uiteindelijke betekenis van onze christelijke pelgrimstocht: we gaan op reis om de liefde van God te ontdekken en tegelijkertijd onszelf te ontdekken door een innerlijke reis, gevoed door onze relaties met anderen. We zijn dus *pelgrims omdat we geroepen zijn*: geroepen om te houden van God en van elkaar. Onze pelgrimstocht op aarde is verre van een zinloze reis of een doelloos dwalen; integendeel, elke dag proberen we, door gehoor te geven aan Gods roeping, elke stap te zetten die nodig is om verder te komen naar een nieuwe wereld waar mensen in vrede, gerechtigheid en liefde kunnen leven. Wij zijn pelgrims van hoop omdat we streven naar een betere toekomst, toegewijd bij elke stap om die tot stand te brengen.

Dit is uiteindelijk het doel van iedere roeping: mannen en vrouwen van hoop te worden. Als individuen en als gemeenschappen zijn wij, in de verscheidenheid

van charisma's en diensten, allen geroepen om de evangelische boodschap van hoop te belichamen en uit te dragen in een wereld die gekenmerkt wordt door ongehoorde uitdagingen. Deze zijn onder andere het afschuwelijke spookbeeld van een derde wereldoorlog die stukje bij beetje dichterbij komt; de stroom migranten die hun thuisland ontvluchten op zoek naar een betere toekomst; het groeiende aantal armen; de dreiging van een onomkeerbare aantasting van de gezondheid van onze planeet. Om nog maar te zwijgen van alle moeilijkheden die we die we elke dag tegenkomen en die ons soms dreigen te laten vervallen in berusting of defaitisme.

In onze tijd is het dus voor ons christenen van doorslaggevend belang een blik vol hoop te ontwikkelen en met vrucht te werken als antwoord op de roeping die we hebben ontvangen, in dienst van Gods koninkrijk van liefde, gerechtigheid en vrede. Deze hoop - zo verzekert ons de heilige Paulus - "wordt niet teleurgesteld" (Rom. 5, 5), want ze komt voort uit de belofte van de Heer dat Hij altijd met ons blijft en ons betreft bij het werk van verlossing dat Hij wil verrichten in het hart van iedere persoon en in het "hart" van de hele schepping. Die hoop vindt haar stuwende kracht in de verrijzenis van Christus, die "een levenskracht bevat die de wereld heeft doordrongen. Waar het lijkt dat alles dood is, verschijnen overal opnieuw de kiemen van de verrijzenis. Het is een weergalozе kracht. Weliswaar lijkt het vaak dat God niet bestaat: wij zien onrecht, boosaardigheid, onverschilligheid en wreedheid, die niet minder worden. Maar het is even zo zeker dat te midden van de duisternis steeds iets nieuws begint de ontluiken, dat vroeg of laat vrucht voortbrengt" (apost. exhort. *Evangelii gaudium*, 276). De apostel Paulus zegt ook nog dat "wij in de hoop zijn gered" (Rom. 8, 24). De met Pasen verwezenlijkte verlossing geeft hoop, een zekere, betrouwbare hoop, waarmee wij de uitdagingen van het heden het hoofd kunnen bieden.

Pelgrims van hoop en bouwers van vrede zijn betekent dus dat we ons leven baseren op de rots van de verrijzenis van Christus, wetend dat iedere inzet van ons in de roeping die wij hebben omarmd en die wij voortzetten, niet tevergeefs zal zijn.

Mislukkingen en obstakels kunnen zich onderweg voordoen, maar het zaad van goedheid dat we zaaien groeit rustig en niets kan ons scheiden van het einddoel: onze ontmoeting met Christus en de vreugde van een eeuwig leven in broederlijke liefde. Deze ultieme roeping is er een waarop we dagelijks moeten anticiperen: onze liefdevolle relatie met God en onze broeders

en zusters begint Gods droom van eenheid, vrede en broederschap te verwezenlijken. Laat niemand zich van deze oproep buitengesloten voelen! Ieder van ons *kan* in het kleine, in zijn levensstaat met de hulp van de Heilige Geest een zaaier van hoop en vrede zijn.

De moed om mee te doen

In dit licht zeg ik nogmaals, net als op de Wereldjongerendagen in Lissabon: “*Rise up!* - Sta op!”. Laten wij wakker worden uit de slaap, laten wij onverschilligheid achter ons laten, laten wij de deuren openen van de gevangenis waarin wij onszelf zo vaak hebben opgesloten, zodat ieder van ons zijn of haar eigen roeping kan ontdekken in de Kerk en de wereld en een pelgrim van hoop en bouwer van vrede kan worden! Laten wij het leven geestdriftig omarmen en ons inzetten om liefdevol te zorgen voor hen die naast ons staan, en voor de omgeving waarin wij wonen. Ik herhaal het: “Heb de moed om mee te doen!” Don Oreste Benzi, een onvermoeibare apostel van de naastenliefde en altijd aan de kant van de armen en de weerlozen, zei altijd dat niemand zo arm is dat hij niets te geven heeft en niemand zo rijk is dat hij niet iets nodig heeft om te ontvangen.

Laten wij dus opstaan en op weg gaan als pelgrims van hoop, zodat ook wij, zoals Maria voor Elisabeth, boodschappers van vreugde kunnen zijn, bronnen van nieuw leven en ambachtlieden van broederschap en vrede.

Rome, Sint Jan van Lateranen, 21 april 2024, Vierde Zondag van Pasen Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers/drs. P. Kuipers

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Libreria Editrice Vaticana/SRKK

BRIEF
van paus Franciscus aan de parochiepriesters
2 mei 2024

Beste broeders in het parochie-priesterschap,

De internationale bijeenkomst “Parochiepriesters voor de synode” en de dialoog met allen die eraan hebben deelgenomen, bieden mij de gelegenheid om te bidden voor alle parochiepriesters over de hele wereld. Tot u allen richt ik mij, in grote genegenheid, met deze woorden.

Het is zo vanzelfsprekend dat het bijna banaal klinkt, maar dat maakt het niet minder waar: de Kerk zou niet vooruit kunnen gaan zonder uw toewijding en uw pastorale dienst. Daarom wil ik eerst mijn dankbaarheid en waardering uitspreken voor het edelmoedige werk dat u elke dag doet, door zaden van het Evangelie te zaaien in elke soort grond (vgl. Marc. 4, 1-25).

Zoals u ervaart in deze dagen van samen delen, bevinden de parochies waarin u uw ambt uitoefent zich in zeer verschillende contexten: ze bestaan aan de rand van zeer grote steden – deze kende ik uit directe persoonlijke ervaring in Buenos Aires - tot in dunbevolkte gebieden ter grootte van uitgestrekte provincies. Ze variëren van die in stadscentra van veel Europese landen, waar oude basilieken slinkende en vergrijzende gemeenschappen huisvesten, tot die waar men viert onder de takken van een grote boom en waar het gezang van vogels zich vermengt met de stemmen van vele kinderen.

De parochiepriesters zijn zich hiervan terdege bewust. Zij kennen het leven van Gods volk van binnenuit: haar vermoeidheden en haar vreugden, haar noden en rijkdommen. Daarom heeft een synodale Kerk haar parochiepriesters nodig. Zonder hen zullen we nooit in staat zijn te leren hoe we samen op weg kunnen gaan en hoe we gestalte kunnen geven aan de weg van de synodaliteit, “de weg die God verwacht van de Kerk van het derde millennium”.¹⁸

We zullen nooit een synodale en missionaire Kerk worden, als de parochiegemeenschappen niet alle gedoopten laten participeren in die éne

¹⁸ Toespraak bij de herdenking van de vijftigste verjaardag van de instelling van de bisschoppensynode, 17 oktober 2015.

missie: het evangelie te verkondigen als karakteristieke eigenschap van hun leven. Als parochies niet synodaal en missionair zijn, zal de Kerk dat ook niet zijn.

Het syntheseverslag van de eerste zitting van de zestiende Gewone Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode is in dit opzicht zeer duidelijk. Parochies zijn, te beginnen met hun structuren en de organisatie van het parochieleven, geroepen om zichzelf te zien “in de eerste plaats als dienstbaar aan de zending die de gelovigen vervullen in het midden van de samenleving, in het gezinsleven en op het werk, zonder zich uitsluitend te concentreren op hun eigen activiteiten en hun organisatorische behoeften” (8.1). Parochiegemeenschappen moeten steeds meer plaatsen worden van waaruit de gedoopten als missionaire leerlingen vertrekken en waarheen zij vol vreugde terugkeren om de wonderen te delen die de Heer door hun getuigenis heeft verricht (vgl. Lc. 10,17).

Als herders zijn wij geroepen om in dit proces de gemeenschappen die wij dienen te begeleiden en onstegelijkertijd met gebed, onderscheidingsvermogen en apostolische ijver in te zetten, om ervoor te zorgen dat ons ambt is aangepast aan de behoeften van een synodale en missionaire Kerk. Deze uitdaging geldt de paus, de bisschoppen en de Romeinse Curie, en ook u, parochiepriesters. Hij die ons geroepen en gewijd heeft vraagt ons vandaag om te luisteren naar de stem van zijn Geest en om in die richting verder te gaan die Hij ons wijst. Van één ding kunnen we zeker zijn: het zal ons nooit ontbreken aan zijn genade. Al voortgaande langs deze weg zullen we ook ontdekken hoe we onze bediening kunnen bevrijden van de dingen die ons uitputten en de meest authentieke kern ervan herontdekken, de verkondiging van Gods woord en het samenkomen van de gemeenschap voor het breken van het Brood.

Ik moedig u dan ook aan om deze roeping van de Heer te aanvaarden, om als parochiepriesters bouwers te zijn van een synodale en missionaire Kerk en u enthousiast op weg te begeven voor het bereiken van dit doel. Daartoe zou ik drie suggesties willen formuleren, die zouden kunnen helpen om uw levensstijl en activiteiten als herders te inspireren.

1. Ik vraag u allereerst om *uw specifieke charisma steeds meer in dienst te stellen van de veelvoudigheid van de door de Geest in het volk van God*

uitgezaaide gaven. Het is dringend noodzakelijk om “met de geloofszin de vele en gevarieerde charismatische gaven die aan de leken zijn toevertrouwd te ontdekken, te bemoedigen en te waarderen, of ze nu van een nederige of meer verheven vorm zijn” (Tweede Vaticaans Concilie, Decreet over het ambt en het leven van de priesters *Presbyterorum Ordinis*, 9). Zij zijn onmisbaar voor het evangeliseren van de verschillende menselijke situaties en contexten. Ik ben ervan overtuigd dat u op deze manier vele verborgen schatten aan het licht zult brengen en u zich minder alleen zult voelen in de veeleisende taak van evangelisatie. Jullie zullen de vreugde ervaren om ware vaders te zijn, die anderen niet domineren, maar in hen, zowel mannen als vrouwen, grote en kostbare mogelijkheden naar boven halen.

2. Met heel mijn hart stel ik voor dat u *de kunst van de gemeenschappelijke onderscheiding aanleert en beoefent*, waarbij u voor dit doel de methode van “gesprek in de Geest” gebruikt, die ons zeer heeft geholpen op de synodale weg en in de werkzaamheden van de synodale vergadering zelf. Ik ben er zeker van dat u er veel goede vruchten van zult plukken, niet alleen op het gebied van gemeenschapsstructuren zoals pastorale parochieraden, maar ook op vele andere gebieden. Zoals het Syntheserapport duidelijk maakt, is de onderscheiding een sleutelement in de pastorale activiteit van een synodale Kerk: “Het is belangrijk dat de praktijk van onderscheiding ook wordt uitgeoefend in het pastoraat, op een manier die is aangepast aan verschillende contexten, om licht te brengen in de concreetheid van het kerkelijk leven. Dit zal helpen om de charisma’s die in de gemeenschap aanwezig zijn beter te herkennen, om de verschillende verantwoordelijkheden en ambten verstandig te verdelen en om in het licht van de Geest pastorale projecten te plannen die verder gaan dan alleen het simpele organiseren van activiteiten” (2.1).

3. Ten slotte zou ik u willen aansporen om *alles wat u doet te baseren op een geest van delen en broederlijkheid onder elkaar en met uw bisschoppen*. Dit is iets dat krachtig naar voren kwam uit de Internationale Conferentie voor de Permanente Vorming van Priesters, met als thema: “Wakkert de gave van God die u bezit aan” (naar 2 Tim. 1,6), die afgelopen februari hier in Rome plaatsvond, met meer dan 800 bisschoppen, priesters, godgewijden en leken, mannen en vrouwen, die zich hier mee bezighouden en zo’n 80 landen vertegenwoordigden. We kunnen geen authentieke vaders zijn als we niet eerst zonen en broers zijn. En we kunnen geen gemeenschap en deelname aan de gemeenschappen die aan onze zorg zijn toevertrouwd bevorderen,

tenzij we vóór alles gemeenschap onder elkaar beleven. Ik ben me er terdege van bewust dat, te midden van de voortdurende roep van onze pastorale verantwoordelijkheden, deze inzet misschien op alleen maar nóg méér taken of zelfs tijdverspilling lijkt, maar het tegendeel is waar: alleen op deze manier zullen we geloofwaardig zijn en zullen onze activiteiten niet leiden tot het uit elkaar vallen van wat anderen al hebben opgebouwd.

Het is niet alleen de synodale en missionaire Kerk die parochiepriesters nodig heeft, maar ook het lopende proces van de synode 2021-2024, “Voor een synodale Kerk: gemeenschap, participatie, missie”, met het oog op de tweede zitting van de zestiende Gewone Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode, die in de komende maand oktober zal plaatsvinden. Om ons daarop voor te bereiden, moeten we uw stem horen.

Daarom nodig ik degenen die hebben deelgenomen aan de internationale bijeenkomst “Parochiepriesters voor de synode” uit om missionarissen van synodaliteit te zijn, ook onder elkaar met uw collega-parochiepriesters, en zodra u naar huis teruggekeerd bent, aan te zetten tot reflectie op de vernieuwing van het ambt van parochiepriesters, en dit met een synodale en missionaire mentaliteit. Zo stelt u het Algemeen Secretariaat van de Synode in staat uw onderscheidende bijdragen te verzamelen met het oog op de voorbereiding van het *Instrumentum Laboris*. Het doel van de huidige Internationale Ontmoeting was om naar de parochiepriesters te luisteren, maar dat kan vandaag niet worden afgerond: we moeten van u blijven horen.

Beste broeders, ik sta jullie terzijde in dit proces, waaraan ik zelf deelneem. Ik zegen jullie allen van harte, en op mijn beurt heb ik behoefte aan jullie nabijheid en de steun van jullie gebeden. Laten we ons toevertrouwen aan de Heilige Maagd Maria *Hodegetria*, Onze-Lieve-Vrouw van de Weg. Ze wijst ons de weg; ze leidt ons naar de Weg, de Waarheid en het Leven.

Rome, Sint-Jan van Lateranen, 2 mei 2024
Franciscus

Vertaling: SRKK/mgr. dr. E.J. de Jong

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Libreria Editrice Vaticana/SRKK

BUL SPES NON CONFUNDIT

van paus Franciscus van de afkondiging van het Gewone Jubeljaar van het jaar 2025

9 mei 2024

Franciscus

Bisschop van Rome

Dienaar van de dienaren Gods

Moge de hoop het hart vervullen van allen die deze brief zullen lezen

1. “*Spes non confundit*”, “de hoop wordt niet teleurgesteld” (Rom. 5, 5). In het teken van de hoop bemoedigt de apostel Paulus de christengemeenschap van Rome. De hoop is ook de kernboodschap van het komende Jubeljaar, dat de paus overeenkomstig de oude traditie iedere vijftienvintig jaar afkondigt. Ik denk aan alle *pelgrims van hoop* die naar Rome zullen komen om het Heilig Jaar te beleven, en aan allen die het in de particuliere Kerken zullen vieren, omdat zij de stad van de apostelen Petrus en Paulus niet kunnen bezoeken. Moge het voor allen een levend en persoonlijk ogenblik van ontmoeting met de Heer Jezus, “de deur” van het heil (vgl. Joh. 10, 7.9) kunnen zijn; met Hem die de Kerk altijd, overal en aan allen moet verkondigen als “onze hoop” (1 Tim. 1, 1).

Allen hopen. In het hart van ieder mens leeft de hoop als verlangen naar en de verwachting van het goede, ook al weet hij niet wat morgen zal brengen. De onvoorspelbaarheid van de toekomst doet echter soms tegenstrijdige gevoelens naar boven komen: van vertrouwen tot vrees, van kalmte tot moedeloosheid, van zekerheid tot twijfel. Wij komen vaak moedeloze personen tegen, die sceptisch en pessimistisch naar de toekomst kijken, alsof niets hun geluk zou kunnen bieden. Moge het Jubeljaar voor allen een gelegenheid zijn om de hoop nieuw leven in te blazen. Gods Woord helpt ons de redenen daarvoor te vinden. Laten wij ons laten leiden door hetgeen de apostel Paulus juist aan de christenen van Rome schrijft.

Een Woord van hoop

2. “Gerechtigd door het geloof, leven wij in vrede met God door Jezus Christus onze Heer. Hij is het, die ons door het geloof de toegang heeft ontsloten tot die genade waarin wij staan; door Hem ook mogen wij ons

beroemen op onze hoop op de heerlijkheid Gods. [...] En de hoop wordt niet teleurgesteld, want Gods liefde is in ons hart uitgestort door de heilige Geest die ons werd geschonken” (Rom. 5, 1-2.5). Er worden hier veel aanknopingspunten voor reflectie voorgesteld door de heilige Paulus. Wij weten dat de Brief aan de Romeinen een beslissende overgang markeert in zijn werk voor de evangelisatie Tot op dat ogenblik heeft hij deze ontwikkeld in het oostelijk gebied van het Romeinse Rijk en nu wacht Rome op hem met alles wat zij in de ogen van de wereld vertegenwoordigt: een grote uitdaging die onder ogen moet worden gezien in de naam van de verkondiging van het evangelie, die geen barrières of grenzen mag kennen. De Kerk van Rome is niet door Paulus gesticht en hij voelt het intense verlangen om haar spoedig te bereiken om aan allen het evangelie van de gestorven en verrezen Jezus Christus te brengen als verkondiging van de hoop die de beloften vervult, in de heerlijkheid binnenleidt en, gebaseerd op de liefde, niet teleurstelt.

3. De hoop komt immers voort uit de liefde en baseert zich op de liefde, die ontspringt uit het Hart van Jezus, dat op het kruis is doorboord. Immers, “toen wij vijanden waren, zijn wij met God verzoend door de dood van zijn Zoon; des te zekerder zullen wij, eenmaal verzoend, gered worden door zijn leven” (Rom. 5, 10). En zijn leven manifesteert zich in ons geloofsleven, dat begint met het doopsel, zich ontwikkelt in het zich voegen naar Gods genade en daarom door de hoop beziel, altijd wordt vernieuwd en door de werking van de Heilige Geest onwankelbaar gemaakt.

Het is immers de Heilige Geest met zijn eeuwige aanwezigheid op de weg van de Kerk die in de harten van de gelovigen het licht van de hoop uitstraalt. Hij houdt het brandend als een fakkel die nooit dooft om steun en kracht aan ons leven te geven. De christelijke hoop misleidt niet en stelt inderdaad niet teleur, omdat zij gebaseerd is op de zekerheid dat niets en niemand ons ooit van de goddelijke liefde zal kunnen scheiden: “Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking wellicht of nood, vervolging, honger, naaktheid, levensgevaar of het zwaard? [...] Maar over dit alles zegenvieren wij glansrijk, dankzij Hem die ons heeft liefgehad. Ik ben ervan overtuigd, dat noch de dood noch het leven, noch engelen noch boze geesten, noch wat is noch wat zijn zal, en geen macht in den hoge of in de diepte, noch enig wezen in het heelal ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, die is in Christus Jezus onze Heer” (Rom. 8, 35, 37-39). Daarom bezwijkt in moeilijkheden deze hoop niet: zij baseert zich op het geloof en wordt gevoed door de liefde

en maakt het zo mogelijk verder te gaan in het leven. De heilige Augustinus schrijft wat dit betreft: “In iedere soort van leven leeft men niet zonder deze drie neigingen van de ziel “geloven, hopen, liefhebben”.¹⁹

4. De heilige Paulus is zeer realistisch. Hij weet dat het leven bestaat uit vreugde en verdriet, dat de liefde op de proef wordt gesteld, wanneer de moeilijkheden toenemen en de hoop tegenover het lijden lijkt in te storten. En toch schrijft hij: “Wij zijn zelfs trots op onze beproevingen, in het besef dat verdrukking leidt tot volharding, volharding tot beproefde deugd en deze weer tot hoop” (Rom. 5, 3-4). Voor de apostel zijn nood en lijden de typische omstandigheden van al degenen die het evangelie verkondigen in een context van onbegrip en vervolging (vgl. 2 Kor. 6, 3-10). Maar in dergelijke omstandigheden ontwaart men door het duister heen een licht: men ontdekt hoe de evangelisatie de kracht ondersteunt die voortkomt uit het kruis en de verrijzenis van Christus. En dat leidt ertoe een deugd te ontwikkelen die nauw verwant is met de hoop: het *geduld*. Wij zijn intussen gewend alles te willen en wel onmiddellijk in een wereld waar haast een constante is geworden. Men heeft niet meer de tijd om elkaar te ontmoeten en het wordt vaak ook in families moeilijk samen te zijn en rustig te praten. Het geduld is verdreven door de haast en dit brengt mensen grote schade toe. In de plaats hiervan komen immers onverdraagzaamheid, nervositeit, soms geweld om niet, die ontevredenheid en geslotenheid veroorzaken.

In het tijdperk van internet, waarin ruimte en tijd worden verdrongen door het “hier” en het “nu”, is bovendien het geduld niet thuis. Als wij nog in staat zouden zijn met verwondering naar de schepping te kijken, zouden wij kunnen begrijpen hoe het geduld doorslaggevend is. Wachten op de afwisseling van de seizoenen met hun vruchten; het leven van de dieren en de cyclus van hun ontwikkeling waarnemen; met de heldere blik van Sint Franciscus die in zijn *Cantico delle creature* (Hooglied van de schepselen), precies 800 jaar geleden geschreven, de schepping waarnam als een grote familie en de zon “broeder” en de maan “zuster” noemde.²⁰ Het geduld opnieuw ontdekken doet zichzelf en de ander zeer goed. De heilige Paulus neemt vaak zijn toevlucht tot het geduld om het belang te onderstrepen van de volharding en het vertrouwen in wat door God is beloofd, maar hij getuigt

¹⁹ Augustinus, *Preken*, 198 augm.

²⁰ *Fontes Franciscani*, nr. 263, 6.10.

er vooral van dat God geduld heeft met ons. Hij is “de God, die de volharding en de vertroosting schenkt” (Rom. 15, 5). Het geduld, ook een vrucht van de Heilige Geest, houdt de hoop levend en versterkt haar als deugd en levensstijl. Laten wij daarom leren vaak te vragen om de genade van het geduld, dat de dochter is van de hoop en haar tegelijkertijd ondersteunt.

Een weg van hoop

5. Uit deze vervlechting van hoop en geduld wordt duidelijk hoe het christelijk leven een weg is, die ook behoefte heeft aan *sterke momenten* om de hoop te voeden en te versterken, de hoop die een onvervangbare gezelschap is en een glimp van het doel doet opvangen: de ontmoeting met de Heer Jezus. Ik denk graag dat een traject van genade, bezield door een populaire spiritualiteit, aan de afkondiging in 1300 van het eerste Jubeljaar is voorafgegaan. Wij mogen immers de verschillende vormen waardoor de genade van de vergeving overvloedig is uitgestort over het heilige gelovige Volk van God niet vergeten. Laten wij ons bijvoorbeeld de grote “vergiffenis” herinneren die de heilige Celestinus V wilde schenken aan allen die zich begaven naar de basiliek van Santa Maria di Collemaggio in Aquila op 28 en 29 augustus 1294, zes jaar voordat paus Bonifatius VIII het Heilig Jaar instelde. De Kerk ervoer dus al de genade van de barmhartigheid van een Jubeljaar. En paus Honorius III had nog eerder, in 1216, de smeekbede van de heilige Franciscus ingewilligd die een aflaat vroeg voor allen die Porziuncula zouden bezoeken in de eerste twee dagen van augustus. Hetzelfde kan men zeggen voor de pelgrimstocht naar Santiago de Compostella: paus Callixtus stond het immers in 1122 toe om het Jubeljaar in dat heiligdom te vieren, telkens als het feest van de apostel Jacobus op een zondag viel. Het is goed dat deze “wijdverspreide” wijze van vieringen van een Jubeljaar blijft, zodat de kracht van Gods vergeving de weg van de gemeenschappen en de mensen ondersteunt en begeleidt.

De pelgrimstocht brengt niet toevallig een fundamenteel element van ieder Jubeljaar tot uitdrukking. Zich op weg begeven is karakteristiek voor wie op zoek gaat naar de zin van het leven. De pelgrimstocht te voet stimuleert de herontdekking van de waarde van de stilte, de inspanning, de wezenlijkheid zeer. Ook het volgende jaar zullen de *pelgrims van hoop* niet nalaten langs oude en nieuwe wegen te trekken om de ervaring van het Jubeljaar intens te beleven. Bovendien zullen er in Rome zelf routes van geloof aanwezig zijn in aanvulling op de traditionele van de catacomben en de zeven kerken.

Van het ene land naar het andere trekken, als waren de grenzen overwonnen, van de ene stad naar de andere gaan onder het zien van de schepping en kunstwerken zal het mogelijk maken verschillende ervaringen en culturen te koesteren om in zichzelf de schoonheid te dragen die, geharmoniseerd door het gebed, ertoe leidt God te danken voor de door Hem verrichte wonderen. De kerken van het Jubeljaar zullen langs de routes en in de stad Rome oases van spiritualiteit kunnen zijn, waar men de weg van het geloof kan versterken en zich kan laven aan de bronnen van de hoop vooral door te naderen tot het sacrament van de verzoening, dat een onvervangbaar vertrekpunt is van een werkelijke weg van bekering. Laat men in de particuliere Kerken op een bijzondere wijze zorgen voor de voorbereiding van priesters en gelovigen op de biecht en voor de toegankelijkheid van het sacrament in de persoonlijke vorm.

Een bijzondere uitnodiging voor deze pelgrimstocht wil ik richten tot de gelovigen van de Oosterse Kerken die reeds in volledige gemeenschap met de opvolger van Petrus zijn. Zij die zo vaak zelfs tot aan de dood zoveel hebben geleden om hun trouw aan Christus en de Kerk, moeten zich vooral welkom voelen in de stad Rome, dat ook voor hen Moeder is en dat zoveel herinneringen aan hun aanwezigheid bewaart. De Katholieke Kerk, die verrijkt wordt door hun zeer oude liturgieën, de theologie en de spiritualiteit van de Vaders, monniken en theologen, wil symbolisch de opname van hen en hun Orthodoxe broeders en zusters tot uitdrukking brengen in een tijd dat zij al de pelgrimstocht van de kruisweg beleven waarmee zij vaak gedwongen worden hun land van oorsprong te verlaten, hun heilig land, waaruit geweld en instabiliteit hen verjagen naar veiligere landen. Voor hen maakt de hoop door de Kerk, die hen niet in de steek zal laten, maar hen overal zal volgen, waar zij ook zullen gaan, bemind te worden, het teken van het Jubeljaar nog sterker.

6. Het Heilig Jaar 2025 is in continuïteit met de voorafgaande gebeurtenissen van genade. Bij het laatste Gewone Jubeljaar is men de drempel overgegaan van tweeduizend jaar na de geboorte van Jezus Christus. Vervolgens heb ik een Buitengewoon Jubeljaar afgekondigd met het doel het “Gelaat van de barmhartigheid” van God te laten zien en het mogelijk te maken dit te ontmoeten,²¹ de centrale verkondiging van het evangelie voor ieder in iedere

²¹ Vgl. Franciscus, *Misericordiae Vultus*, bul met de afkondiging van het Buitengewoon Jubeljaar van de barmhartigheid, 11 april 2015, nrs. 1-3.

tijd. Nu is de tijd gekomen van een nieuw Jubeljaar, waarbij wij weer de Heilige Deur wijd openzetten om de levende ervaring te bieden van de liefde van God, die in het hart de zekere hoop op het heil in Christus wekt. Tegelijkertijd zal dit Heilig Jaar de weg richten op een andere voor alle christenen fundamentele herdenking: in 2033 zal immers de tweeduizend jaar gevierd worden van de verlossing die door het lijden, de dood en de verrijzenis van de Heer Jezus tot stand is gebracht. Zo staan wij voor een traject dat door grote etappes gemarkeerd wordt, waarbij de genade van God voorafgaat en het volk begeleidt dat vol ijver in het geloof op weg is, werkzaam in de liefde en volhardend in de hoop (vgl. 1 Tes. 1, 3).

Ondersteund door een zo lange traditie en in de zekerheid dat dit Jubeljaar voor heel de Kerk een intense ervaring van genade en hoop zal kunnen zijn, bepaal ik dat de Heilige Deur van de Sint-Pietersbasiliek in het Vaticaan op 24 december van het huidige jaar 2024 geopend wordt en dat dit het begin zal zijn van het Gewone Jubeljaar. De daaropvolgende zondag, 29 december 2024, zal ik de Heilige Deur van mijn kathedraal Sint-Jan van Lateranen openen, die dit jaar 1700 jaar kerkwijding zal vieren. Vervolgens zal op 1 januari 2025, het Hoogfeest van Maria, Heilige Moeder van God, de Heilige Deur van de Santa Maria Maggiore worden geopend. Tenslotte zal op zondag 5 januari de Heilige Deur van de pauselijke basiliek van de H. Paulus buiten de Muren geopend worden. Deze laatste drie Deuren zullen op zondag 28 december van hetzelfde jaar worden gesloten.

Bovendien bepaal ik dat op zondag 29 december 2024 de diocesane bisschoppen in al de kathedralen en co-kathedralen de eucharistie vieren als plechtige opening van het Jubeljaar volgens het rituale dat voor de gelegenheid van tevoren zal worden voorbereid. Voor de viering in de kerk van de co-kathedraal zal de bisschop vervangen kunnen worden door een daarvoor aangewezen gedelegeerde. De bedevaart van een voor de *collectio* gekozen kerk naar de kathedraal dient een teken te zijn van de weg van hoop die, verlicht door het Woord van God, de gelovigen verenigt. Daarin dienen enkele passages uit onderhavig document gelezen te worden en het volk de aflat voor het Jubeljaar verkondigd te worden die verkregen kan worden volgens de voorschriften die vervat zijn in hetzelfde rituale voor de viering van het Jubeljaar in de particuliere Kerken. Gedurende het Heilig Jaar, dat in de particuliere Kerken zal eindigen op zondag 28 december 2025, dient men ervoor te zorgen dat het Volk van God met volledige deelname hetzij de

verkondiging van hoop van de genade van God, hetzij de tekenen die van de doeltreffendheid ervan getuigen, kan ontvangen.

Het Gewone Jubeljaar zal eindigen met het sluiten van de Heilige Deur van de pauselijke Sint-Pietersbasiliek in het Vaticaan op 6 januari 2026, het feest van de Openbaring des Heren. Moge het licht van de christelijke hoop iedere persoon kunnen bereiken als boodschap van de liefde van God die tot allen gericht is! En moge de Kerk een trouwe getuige kunnen zijn van deze verkondiging in ieder deel van de wereld!

Tekenen van hoop

7. Laten wij niet alleen hoop putten uit de genade van God, maar ook geroepen zijn deze opnieuw te ontdekken in de *tekenen van de tijd* die de Heer ons aanreikt. Zoals het Tweede Vaticaans Concilie zegt, “heeft de Kerk te allen tijde de opdracht de tekenen des tijds te doorzoeken en in het licht van het evangelie te interpreteren. Op deze wijze kan zij dan, op een aan elke generatie aangepaste wijze, een antwoord geven op de voortdurende vragen van de mensen over de zin van het huidige en toekomstige leven en over de onderlinge verhouding daartussen”.²² Het is derhalve noodzakelijk aandacht te schenken aan het zoveel goede dat in de wereld aanwezig is, om niet te vervallen in de verleiding te denken dat wij overweldigd zijn door het kwaad en het geweld. Maar de tekenen van de tijd, die het verlangen van het menselijk hart bevatten, dat behoefte heeft aan de heilzame tegenwoordigheid van God, vragen erom veranderd te worden in tekenen van hoop.

8. Het eerste teken van hoop dient vertaald te worden in *vrede* voor de wereld, die opnieuw ondergedompeld is in de tragedie van de *oorlog*. De drama's van het verleden vergetend, wordt de mensheid onderworpen aan een nieuwe en moeilijke beproeving, die zeer veel volken onderdrukt ziet door de beestachtigheid van het geweld. Wat hebben deze volken nog niet ondergaan? Hoe is het mogelijk dat hun wanhopige kreet om hulp de verantwoordelijken van de naties, zich bewust van de gevolgen die er op mondiaal niveau uit kunnen voortvloeien, hen er niet toe brengt een einde te maken aan de te vele regionale conflicten? Is het te veel om te dromen

²² Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, pastorale constitutie *Gaudium et spes* over de Kerk in de wereld van deze tijd, 7 december 1965, nr. 4.

dat de wapens zwijgen en ophouden verwoesting en dood te brengen? Moge het Jubeljaar eraan herinneren dat zij die “vrede brengen, kinderen van God genoemd worden” (Mat. 5, 9). Het vereiste van de vrede bevraagt allen en verplicht er toe concrete projecten na te streven. Moge het niet ontbreken aan inzet van de diplomatie om moedig en creatief ruimte, gericht op een duurzame vrede, te scheppen voor onderhandelingen.

9. Met hoop naar de toekomst kijken is ook gelijk aan het idee van een leven vol enthousiasme dat moet worden doorgegeven. Wij moeten helaas met droefheid vaststellen dat in zeer veel situaties dat perspectief ontbreekt. Het eerste gevolg is het *verlies van het verlangen om het leven door te geven*. Ten gevolge van het koortsachtige levensritme, de angst voor de toekomst, het gebrek aan garanties voor werk en adequate maatschappelijke bescherming, sociale modellen waarin het zoeken naar winst de agenda bepaalt in plaats van de zorg voor relaties, maakt men in verschillende landen een zorgwekkende *daling van het geboortecijfer* mee. Daarentegen “vormt” in andere contexten” de demografische groei als oorzaak zien in plaats van het extreme en selectieve consumentisme van enkelen, een manier om de problemen niet onder ogen te zien”.²³

Openstaan voor het leven met een verantwoord moederschap en vaderschap is het doel dat de Schepper in het hart en het lichaam van mannen en vrouwen heeft geschreven, een zending die de Heer aan de echtgenoten en hun liefde toevertrouwt. Het is dringend noodzakelijk dat wetgeving in de staten gepaard gaat met de overtuigende steun van de geloofsgemeenschappen en de hele burgergemeenschap in al haar geledingen, omdat *het verlangen van de jongeren nieuwe kinderen voort te brengen*, als vrucht van de vruchtbaarheid van hun liefde, aan iedere maatschappij een toekomst geeft en een kwestie van hoop is: het is afhankelijk van de hoop en brengt hoop voort.

De christelijke gemeenschap mag daarom voor niemand onderdoen in het ondersteunen van de noodzaak van een *maatschappelijk verbond voor de hoop*, dat inclusief en niet ideologisch is en werkt aan een toekomst, gekenmerkt door de glimlach van zeer veel kinderen die de intussen te veel lege wiegjes in veel gedeelten van de wereld vullen. Maar in werkelijkheid

²³ Franciscus, Encycliek, *Laudato si'* over de zorg voor het gemeenschappelijke huis, 24 mei 2015, nr. 50.

hebben allen er behoefte aan de levensvreugde weer terug te krijgen, omdat het menselijk wezen, geschapen naar Gods beeld en gelijkenis (vgl. Gen. 1, 26), zich niet tevreden mag stellen met overleven en zich erdoorheen slaan, zich aanpassen aan het heden en zich laten bevredigen door alleen maar materiële werkelijkheden. Dat sluit op in individualisme en verwoest de hoop door een droefenis die zich nestelt in het hart en bitter en onverdraagzaam maakt.

10. In het Jubeljaar zullen wij geroepen zijn om tastbare tekenen van hoop te zijn voor zoveel broeders en zusters die in moeilijke omstandigheden leven. Ik denk aan de *gedetineerden*, die, verstoken van de vrijheid, iedere dag niet alleen de hardheid van het opgesloten zijn, maar ook de affectieve leegte, de opgelegde beperkingen en al te vaak het gebrek aan respect ervaren. Ik stel de regeringen voor dat zij in het Jubeljaar initiatieven op zich nemen die de hoop weer terugbrengen; vormen van amnestie of kwijtschelding die erop gericht zijn de mensen te helpen om het vertrouwen in zichzelf en de maatschappij weer terug te krijgen; trajecten van re-integratie in de maatschappij, met concrete inzet voor het naleven van de wetten.

Het is een oude oproep, die komt van het Woord van God en met heel zijn waardevolle wijsheid in het vragen om *daden* van goedertierenheid en bevrijding die het mogelijk maken om opnieuw te beginnen: “Dat vijftigste jaar moet een heilig jaar voor u zijn: dan moet ge in het land afkondigen dat alle bewoners hun slaven vrijlaten” (Lev. 25, 10). Wat door de Wet van Mozes is bepaald, wordt door de profeet Jesaja hernomen: “Hij heeft mij gezonden om de armen het blijde nieuws te brengen, om te verbinden wier hart gebroken is, om aan de gevangenen vrijlating te melden, en aan de geboeiden de terugkeer naar het licht; om een jaar van Gods genade te melden” (Jes. 61, 1-2). Het zijn de woorden die Jezus zich eigen heeft gemaakt aan het begin van zijn dienstwerk, wanneer Hij verklaart dat de vervulling van het “jaar van de genade van de Heer” in Hemzelf is (vgl. Luc. 4, 18-19). Laten in iedere hoek van de aarde de gelovigen, in het bijzonder de herders, zich tot vertolkers maken van die verzoeken en één stem vormen die moedig vraagt om waardige omstandigheden voor wie is opgesloten, respect voor de mensenrechten en vooral het afschaffen van de doodstraf, een maatregel die ingaat tegen het christelijk geloof en die iedere hoop op vergeving of vernieuwing vernietigt.²⁴ Om de gedetineerden een concreet

²⁴ Vgl. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, nr. 2267.

teken van nabijheid te geven wil ik zelf in een gevangenis een Heilige Deur openen, opdat het voor de gedetineerden een symbool is dat uitnodigt om naar de toekomst te kijken met hoop en met een vernieuwde inzet van leven.

11. Tekenen van hoop zullen gegeven moeten worden aan de *zieken* thuis en in de ziekenhuizen. Mogen zij troost vinden in de nabijheid van personen die hen bezoeken en in de genegenheid die zij ontvangen. De werken van barmhartigheid zijn ook werken van hoop, die in de harten gevoelens van dankbaarheid opwekken. En moge de dankbaarheid alle werkers in de gezondheid bereiken die in vaak moeilijke omstandigheden hun zending uitoefenen met dienstvaardige zorg voor zieke en de meest broze mensen.

Moge het niet ontbreken aan inclusieve aandacht voor allen die, doordat zij zich in bijzonder zware omstandigheden bevinden, de eigen zwakte ervaren, vooral als zij lijden aan ziektes of handicaps die hun persoonlijke autonomie zeer beperken. De zorg voor hen is een loflied op de menselijke waardigheid, een lied van hoop dat de harmonieuze samenwerking van heel de maatschappij vereist.

12. Aan tekens van hoop hebben ook degenen behoefte die de hoop in zichzelf vertegenwoordigen: de *jongeren*. Zij zien helaas hun dromen vaak instorten. Wij mogen hen niet teleurstellen: op hun enthousiasme is de toekomst gebaseerd. Het is mooi te zien hoe zij energie uitstralen, bijvoorbeeld wanneer zij de mouwen opstropen en zich vrijwillig inzetten bij calamiteiten en situaties van maatschappelijke nood. Maar het is triest jongeren zonder hoop te zien; overigens, wanneer de toekomst onzeker is en niet toegankelijk voor dromen, wanneer de studie geen uitweg biedt en het gebrek aan werk of aan een stabiele betrekking de verlangens tot nul reduceren, is zwaarmoedigheid en verveling in het leven nu onvermijdelijk. De illusie van drugs, het gevaar van overtreding en het zoeken naar het vluchtige scheppen in hen meer dan in anderen verwarring, verbergen de schoonheid en de zin van het leven en laten hen afglijden in donkere afgronden en brengt hen ertoe zelfdestructief te handelen. Moge het Jubeljaar in de Kerk daarom voor hen een gelegenheid voor een nieuw elan zijn: laten wij met een hernieuwde passie de zorg op ons nemen voor kinderen, studenten, jonge stellen, de jonge generaties! Laten we jonge mensen nabij zijn, zij zijn de vreugde en de hoop van de Kerk en de wereld!

13. Het zal niet mogen ontbreken aan tekenen van hoop ten opzichte van de *migranten*, die hun land verlaten op zoek naar een beter leven voor zichzelf en hun families. Mogen hun verwachtingen niet tenietgedaan worden door vooroordelen en geslotenheid; moge gastvrijheid, die de armen wijd opent voor ieder naar zijn waardigheid, gepaard gaan met verantwoordelijkheid, opdat niemand het recht geweigerd wordt om een betere toekomst op te bouwen. Mogen voor de zovele *ballingen, vluchtelingen en asielzoekers*, die door internationale conflicten gedwongen zijn te vluchten voor oorlog, geweld en discriminatie, veiligheid en toegang tot werk en onderwijs, noodzakelijke instrumenten voor hun integratie in de nieuwe maatschappelijke context, gegarandeerd worden.

Moge de christelijke gemeenschap altijd bereid zijn het recht van de zwaksten te beschermen. Moge zij met edelmoedigheid de deuren wijd openzetten, opdat het niemand ooit ontbreekt aan de hoop op een beter leven. Moge in de harten het Woord van de Heer weerklinken, die in de grote parabel van het eindoordeel heeft gezegd: “Ik was vreemdeling en gij hebt Mij opgenomen”, en “al wat gij gedaan hebt voor een dezer geringsten van mijn broeders hebt gij voor Mij gedaan” (Mat. 25, 35-40).

14. Tekenen van hoop verdienen de *ouderen*, die vaak eenzaamheid en een gevoel van in de steek gelaten worden ervaren. Het op waarde schatten van hun levenservaring, de wijsheid waarvan zij de dragers zijn en de bijdrage die zij kunnen bieden, is een verplichting voor de christelijke gemeenschap en de burgermaatschappij, die geroepen zijn samen te werken aan een bondgenootschap tussen de generaties.

Een bijzondere gedachte wijd ik aan de *grootvaders en de grootmoeders*, die het doorgeven van het geloof en de levenswijsheid aan de jongere generaties vertegenwoordigen. Mogen zij ondersteund worden door de dankbaarheid van de kinderen en de liefde van de kleinkinderen, die in hun hun wortels, begrip en bemoediging vinden.

15. Ik vraag bedroefd om hoop voor de miljarden *armen* die het vaak ontbreekt aan het noodzakelijke om te leven. Door de opeenvolging van steeds nieuwe golven van verarming is er het gevaar van gewinning en berusting. Maar wij mogen de blik niet afwenden van zulke dramatische situaties die wij intussen overal, niet alleen in bepaalde streken van de wereld tegenkomen.

Wij komen iedere dag arme of verarmde personen tegen en soms kunnen het onze burens zijn. Vaak hebben zij geen woning, noch genoeg voedsel voor een dag. Zij lijden onder de uitsluiting en de onverschilligheid van zovelen. Het is schandelijk dat in een wereld die zo rijk is aan enorme middelen die grotendeels bestemd zijn voor de bewapening, de armen “het merendeel [...] miljarden mensen zijn. Zij zijn vandaag onderwerp in het internationale politieke en economische debat, maar meestal lijkt het of hun problemen als aanhangsel naar voren worden gebracht, als een kwestie die bijna als verplicht of in de marge wordt toegevoegd, als men ze al niet beschouwt als puur bijkomstige schade. Als het concreet wordt, komen zij op de laatste plaats”.²⁵ Laten wij dit niet vergeten: de armen zijn bijna altijd slachtoffers, geen schuldigen.

Oproepen voor de hoop

16. Het oude woord van de profeten herhalend, herinnert het Jubeljaar eraan dat de *goederen van de aarde* niet bestemd zijn voor weinig bevoorrechten, maar voor allen. Het is noodzakelijk dat allen die rijkdommen bezitten, zich edelmoedig betonen door de broeders en zusters in nood te herkennen. Ik denk in het bijzonder aan hen die het ontbreekt aan water en voedsel: honger is een schandalige plaag in het lichaam van onze mensheid en nodigt allen uit om het geweten wakker te schudden. Ik hernieuw mijn oproep dat “wij met het geld dat gebruikt wordt voor wapens en andere militaire uitgaven een wereldfonds vormen om uiteindelijk de honger uit te bannen en bij te dragen aan de ontwikkeling van de armste landen, zodat hun bewoners niet hun toevlucht nemen tot gewelddadige of bedrieglijke oplossingen of gedwongen worden hun land te verlaten om een waardiger leven te leiden”.²⁶

In het licht van het Jubeljaar wil ik nog een andere bedroefde uitnodiging doen: die is bestemd voor de meest welvarende naties, opdat zij de ernst erkennen voor zoveel genomen beslissingen en *de schulden* van landen die ze nooit zouden kunnen terugbetalen, kwijtschelden. Meer dan een kwestie van grootmoedigheid, is het een kwestie van gerechtigheid, die tegenwoordig nog verergerd wordt door een nieuwe vorm van onbillijkheid, waarvan wij ons bewust zijn geworden: “Er is immers een “ecologische

²⁵ Franciscus, *Laudato si'*, cit., nr. 49.

²⁶ Franciscus, encycliek *Fratelli tutti* over broederschap en sociale vriendschap, 3 oktober 2020, nr. 262.

schuld”, vooral tussen Noord en Zuid, die verband houdt met commerciële onevenwichtigheid met gevolgen op ecologisch gebied en met het onevenredig gebruik van de natuurlijke hulpbronnen door enkele landen in de loop van de geschiedenis”.²⁷ Zoals de Heilige Schrift zegt, behoort de aarde aan God en aan allen toe en wonen wij er als “vreemdelingen en gasten” (Lev. 25, 23). Als wij in de wereld werkelijk de weg van de vrede willen bereiden, laten wij ons er dan voor inzetten de diepste oorzaken van de ongerechtigheden te verhelpen, onterechte en niet in te lossen schulden kwijt te schelden, laten wij de hongerigen verzadigen.

17. In het komende Jubeljaar valt ook een voor alle christenen zeer veelbetekenende herdenking. Het zal immers *1700 jaar na de viering van het eerste grote Oecumenisch Concilie van Nicea* zijn. Het is goed eraan te herinneren dat vanaf de tijden van de apostelen de herders bij verschillende gelegenheden in vergadering bijeenkwamen om leerstellige thema’s en disciplinaire kwesties te behandelen. In de eerste eeuwen van het geloof vermenigvuldigden zich zowel in het christelijke Oosten als in het christelijke Westen de synoden en lieten hiermee zien hoe belangrijk het was om de eenheid van het Volk van God en de trouwe verkondiging van het evangelie te bewaren. Het Jubeljaar zal een belangrijke gelegenheid kunnen zijn om aan deze synodale vorm concrete invulling te geven, die de christengemeenschap vandaag voelt als noodzakelijker om beter te kunnen beantwoorden aan de noodzaak van evangelisatie: alle gedoopten zijn, ieder met zijn charisma en dienstwerk, medeverantwoordelijk, opdat veel tekenen van hoop getuigen van de tegenwoordigheid van God in de wereld.

Het Concilie van Nicea had de taak de eenheid te bewaren, die ernstig werd bedreigd door het ontkennen van de goddelijkheid van Jezus Christus en Zijn wezensgelijkheid met de Vader. Er waren ongeveer driehonderd bisschoppen, die op 20 mei 325, bijeengeroepen op instigatie van keizer Constantinus II, bijeenkwamen in het keizerlijk paleis. Na verschillende debatten herkenden allen met de genade van de Geest elkaar in de geloofsbelijdenis die wij ook vandaag nog belijden in de zondagse eucharistieviering. De concilievaders wilden die belijdenis voor de eerste keer beginnen met het gebruik van de uitdrukking “Wij geloven”,²⁸ als

²⁷ Francesco, *Laudato si’*, cit., nr. 51.

²⁸ *Geloofsbelijdenis van Nicea*: H. Denziger - A. Schönmetzer, *Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, nr. 125.

getuigenis dat in dat “Wij” alle Kerken met elkaar in gemeenschap waren en alle christenen hetzelfde geloof beleden.

Het Concilie van Nicea is een mijlpaal in de geschiedenis van de Kerk. De verjaardag ervan nodigt de christenen uit om zich verenigen in lofprijzing van en dankzegging aan de Heilige Drie-eenheid en in het bijzonder aan Jezus Christus, de Zoon van God, “één in wezen met de Vader”,²⁹ die ons dat mysterie van liefde heeft geopenbaard. Maar Nicea vertegenwoordigt ook een uitnodiging aan alle Kerken en kerkgemeenschappen om voort te gaan op de weg naar een zichtbare eenheid, niet moe te worden passende vormen te vinden om samen ten volle te beantwoorden aan het gebed van Jezus: “Opdat zij allen één mogen zijn, zoals Gij, Vader, in Mij en Ik in U: dat ook zij in Ons mogen zijn, opdat de wereld gelove, dat Gij Mij gezonden hebt” (Joh. 17, 21).

Op het Concilie van Nicea ging het ook over de datering van Pasen. Wat dit betreft, zijn er vandaag nog verschillende standpunten die verhinderen de fundamentele gebeurtenis van het geloof op dezelfde dag te vieren. Door een providentiële omstandigheid zal dit juist in het jaar 2025 wel gebeuren. Moge dit een beroep doen op alle christenen van Oost en West om een beslissende stap te zetten naar een eenheid omtrent een gemeenschappelijke datum voor Pasen. Velen hebben, en het is goed hieraan te herinneren, geen kennis meer van de discussies uit het verleden en begrijpen niet hoe er in dezen onenigheden kunnen bestaan.

Verankerd in de hoop

18. De hoop vormt samen met het geloof en de liefde het drieluik van de “theologische deugden”, die de essentie van het christelijk leven tot uitdrukking brengen (vgl. 1 Kor. 13, 13; 1 Tess. 1, 3). In hun onverbrekelijke dynamiek is de hoop de deugd die om zo te zeggen de oriëntatie inprent, de richting en het doel van een gelovig bestaan wijst. Daarom nodigt de apostel Paulus ertoe uit: “Laat de hoop u blij maken, houdt stand in de verdrukking, volhardt in het gebed” (Rom. 12, 12). Ja, wij hebben er behoefte aan om “over te vloeien van hoop” (vgl. Rom. 15, 13) om op een geloofwaardige en aantrekkelijke wijze te getuigen van het geloof en de liefde die wij in het hart dragen; opdat

²⁹ *Ibid.*

het geloof vreugdevol, de liefde enthousiast is; opdat ieder in staat is om door een glimlach, een gebaar van liefde, een broederlijke blik, een oprecht luisterend oor, een belangeloze dienst, wetend dat dat in de Geest van Jezus voor de ontvanger, een vruchtbaar zaad van hoop kan worden. Maar wat is het fundament van ons hopen? Om dat te begrijpen is het goed om stil te staan bij de redenen van onze hoop (vgl. 1 Petr. 3, 15).

19. “Ik geloof in het eeuwige leven”:³⁰ zo belijdt ons geloof en de christelijke hoop vindt in deze woorden een fundamentele spil. Immers, zij “is de goddelijke deugd waardoor wij naar [...] het eeuwig leven verlangen als naar ons geluk”.³¹ Het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie zegt: “Bij het ontbreken van een goddelijk fundament en van de hoop op het eeuwig leven lijdt de waardigheid van de mens ernstige schade, zoals tegenwoordig vaak valt te constateren, en de raadselen van leven en dood, van schuld en pijn blijven zonder oplossing, zodat de mensen niet zelden tot wanhoop vervallen”.³² Wij hebben daarentegen krachtens de hoop waarin wij gered zijn, de zekerheid, wanneer wij naar de tijd kijken die voorbijgaat, dat de geschiedenis van de mensheid en die van ieder van ons niet naar een blind punt of een donkere afgrond gaan, maar gericht zijn op de ontmoeting met de Heer van de heerlijkheid. Laten wij dus leven in de verwachting van zijn terugkeer en in de hoop voor altijd in Hem te leven: laten wij in deze geest de bewogen smeekbede van de eerste christenen doen, waarmee de Heilige Schrift eindigt: “Kom, Heer Jezus!” (Apok. 20, 20).

20. De gestorven en verrezen Jezus is het hart van ons geloof. De heilige Paulus geeft ons, wanneer hij in weinig woorden dit uitspreekt, daarbij slechts vier werkwoorden gebruikend, de “kern” van onze hoop door: “In de eerste plaats dan heb ik u overgeleverd wat ik ook zelf als overlevering heb ontvangen, namelijk dat Christus gestorven is voor onze zonden volgens de Schriften, en dat Hij begraven is, en dat Hij is opgestaan op de derde dag volgens de Schriften, en dat Hij is verschenen aan Kefas en daarna aan de Twaalf” (1 Kor. 15, 3-5). Christus is *gestorven, begraven, opgestaan, verschenen*. Voor ons is Hij door het drama van de dood heen gegaan. De liefde van de Vader heeft hem opgewekt in de kracht van de Geest en zijn

³⁰ *Geloofsbelijdenis van Nicaea*: H. Denziger - A. Schönmetzer, *Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, nr. 30.

³¹ *Catechismus van de Katholieke Kerk*, nr. 1817.

³² Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, *Gaudium et spes*, cit., nr. 21.

menselijkheid werd de eerste vrucht van de eeuwigheid voor ons heil. De christelijke hoop bestaat nu juist hierin: ten overstaan van de dood, waar alles lijkt te eindigen, krijgt men de zekerheid dat dankzij Christus, dankzij zijn genade die ons in het doopsel is meegedeeld, “het leven niet van ons wordt afgenomen, maar nieuw gemaakt wordt voor eeuwig”.³³ Immers, in het doopsel samen met Christus begraven, ontvangen wij in Hem, die verrezen is, de gave van een nieuw leven, dat de muur van de dood omverhaalt door van de dood een doorgang naar de eeuwigheid te maken.

En als ten overstaan van de *dood*, een smartelijke scheiding die dwingt de meest dierbaren achter te laten, geen enkele retoriek volstaat, zal het Jubeljaar ons de gelegenheid bieden met immense dankbaarheid de gave van het nieuwe leven opnieuw te ontdekken dat wij in het doopsel hebben ontvangen, en dat in staat is het drama van de dood te veranderen. Het is veelbetekenend in de context van het Jubeljaar opnieuw te denken aan hoe dat mysterie vanaf de eerste eeuwen van het geloof verstaan is. Lange tijd hebben de christenen bijvoorbeeld de doopvont achthoekig gebouwd en wij kunnen vandaag nog de vele oude doopkapellen bewonderen die die vorm behouden, zoals in Rome bij de Sint-Jan van Lateranen. Zij wijst erop dat in de doopvont ‘de achtste dag’, namelijk de dag van de verrijzenis, de dag die het gewone ritme, getekend door het aflopen van de week, overstijgt en zo de cyclus van de tijd opent voor de dimensie van de eeuwigheid, voor het leven dat voor eeuwig duurt: dat is het einddoel van onze aardse pelgrimstocht” (vgl. Rom. 6, 22).

Het meest overtuigende getuigenis van die hoop wordt ons geboden door de *martelaren*, die, hecht in het geloof in de verrezen Christus, hebben afgezien van het leven zelf hier beneden om hun Heer maar niet te verraden. Zij zijn in iedere tijd aanwezig en zij zijn talrijk, misschien meer dan ooit in onze dagen, als belijders van het leven dat geen einde kent. Wij moeten hun getuigenis koesteren om onze hoop vruchtbaar te maken.

Deze martelaren, die behoren tot de verschillende christelijke tradities, zijn ook zaden van eenheid, omdat zij de oecumene van het bloed tot uitdrukking brengen. Daarom is het mijn vurig verlangen dat het gedurende het Jubeljaar niet ontbreekt aan een oecumenische viering om de rijkdom

³³ Romeins Missaal, *Prefatie I van de overledenen*.

van het getuigenis van deze martelaren duidelijk te maken.

21. Wat zal er dus van ons worden na de dood? Met Jezus is er aan de andere kant van deze drempel het eeuwig leven, dat bestaat in de volle gemeenschap met God, in het aanschouwen van en de deelname aan Zijn oneindige liefde. Wat wij nu beleven in de hoop, zullen wij dan in werkelijkheid zien. De heilige Augustinus schreef wat dit betreft: “Wanneer ik mij met U verenigd zal hebben, zal er voor mij nergens smart en moeite zijn en zal mijn leven, geheel vervuld van U, een waar leven zijn”.³⁴ Wat zal dan die volheid in gemeenschap kenmerken? Het gelukkig zijn. *Het geluk* is de roeping van het menselijk wezen, een doel dat voor iedereen geldt.

Maar wat is het geluk? Welk geluk verwachten en verlangen wij? Het is geen voorbijgaande vreugde, een vluchtige voldoening die, wanneer ze eenmaal bereikt is, nog altijd en steeds meer vraagt in een spiraal van begeerigheid waarin het menselijk hart nooit verzadigd, maar steeds leger is. Wij hebben behoefte aan een geluk dat definitief wordt vervuld in hetgeen ons verwezenlijkt, ofwel in de liefde, zodat men nu al kan zeggen: “Ik word bemind, dus ik besta; en ik zal voor eeuwig bestaan in de Liefde die niet teleurstelt en waarvan niets en niemand mij ooit zal kunnen scheiden”. Herinneren wij ons nog eens de woorden van de apostel: “Ik ben ervan overtuigd, dat noch de dood noch het leven, noch engelen noch boze geesten, noch wat is noch wat zijn zal, en geen macht in den hoge of in den diepte, noch enig wezen in het heelal ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, die is in Christus onze heer” (Rom. 8, 38-39).

22. Een andere werkelijkheid, verbonden met het eeuwig leven, is *het oordeel van God*, zowel aan het einde van ons aardse bestaan als aan het einde der tijden. De kunst heeft vaak geprobeerd dit uit te beelden - denken wij aan het meesterwerk van Michelangelo in de Sixtijnse Kapel - vanuit de theologische opvatting van die tijd en door een gevoel van vrees over te brengen. Als het juist is om ons met een groot bewustzijn en met grote ernst voor te bereiden op het moment waarin we ons bestaan overzien, dan is het tegelijkertijd noodzakelijk dit altijd te doen vanuit het perspectief van de hoop, de theologale deugd die het leven ondersteunt en het mogelijk maakt niet tot angst te vervallen. Het oordeel van God, die liefde is (vgl. Joh. 4,

³⁴ Augustinus, *Belijdenissen*, X, 28.

8.16) zal zich alleen maar kunnen baseren op de liefde, in het bijzonder op hetgeen wij zo goed mogelijk in praktijk hebben gebracht ten opzichte van de meest behoeftigen, in wie Christus, de Rechter zelf, tegenwoordig is (vgl. Mat. 25, 31-46). Daarom betreft het een oordeel dat anders is dan dat van mensen en aardse rechtbanken; het moet verstaan worden als een relatie van waarheid met God-liefde en met zichzelf binnen het onpeilbare mysterie van de goddelijke barmhartigheid. De Heilige Schrift zegt hierover: “Gij hebt uw volk geleerd, dat de rechtvaardige menslievend moet zijn en hebt uw zonen goede hoop gegeven, dat Gij, waar gezondigd is, gelegenheid tot inkeer geeft [...] en als wij geoordeeld worden, op uw barmhartigheid mogen hopen” (Wijsh. 12, 19.22). Zoals Benedictus XVI schreef, “op het ogenblik van het oordeel ervaren en ontvangen wij de overmacht van zijn liefde over al het kwaad in de wereld en in ons. De pijn van de liefde wordt onze redding en onze vreugde”.³⁵

Het oordeel betreft derhalve het heil waarop wij hopen en dat Jezus met zijn dood en verrijzenis voor ons heeft verkregen. Daarom is het gericht op het openstellen voor de definitieve ontmoeting met Hem. En daar men in de context kan denken dat het bedreven kwaad verborgen blijft, moet het *gelouterd* worden om voor ons de definitieve overgang naar de liefde van God mogelijk te maken. In die zin begrijpt men de noodzaak te bidden voor al degenen die hun aardse weg hebben beëindigd, de solidariteit in de voorbede, die de eigen doeltreffendheid vindt in de gemeenschap van de heiligen, in de gemeenschappelijke band die ons verenigt in Christus, de eerstgeborene van de schepping. Zo is de aflaat van het Jubeljaar krachtens het gebed op een bijzondere wijze bestemd voor al degenen die ons zijn voorgedaan, opdat zij volledige barmhartigheid verkrijgen.

23. *De aflaat* maakt het immers mogelijk te ontdekken hoe onbeperkt de barmhartigheid van God is. Het is niet toevallig dat in de oudheid de term “barmhartigheid” uitwisselbaar is met “aflaat (kwijtschelden)”, juist omdat het de volheid van de vergiffenis van God, die geen grenzen kent, tot uitdrukking wil brengen.

Het *sacrament van boete en verzoening* verzekert ons ervan dat God onze zonden uitwist. Hier keren de woorden van de psalm met hun kracht aan

³⁵ Benedictus XVI, encycliek *Spe salvi*, 30 november 2007, nr. 47.

troost terug: “Hij is het die u uw schulden vergeeft, die u geneest van uw kwalen. Hij is het die u van de ondergang redt, die u omringt met Zijn gunst en erbarmen. [...] De Heer is barmhartig en welgezind, lankmoedig en goedertieren. [...] Hij handelt met ons niet zoals wij verdienen, vergeldt ons niet onze schuld. Zo wijd als de hemel de aarde omspant, zo alomvattend is Zijn erbarmen. Zo ver als de afstand van oost tot west, zo ver verdrijft Hij van ons de zonde” (Ps. 103, 3-4.8.10-12). De sacramentele verzoening is niet alleen een goede geestelijke gelegenheid, maar is een definitieve, wezenlijke en onontbeerlijke stap voor de weg van het geloof van ieder. Daar laten wij de Heer onze zonden tenietdoen, ons hart genezen, ons weer oprichten en ons omarmen, ons Zijn teder en medelijdend gelaat doen aanschouwen. Er is immers geen betere manier om God te leren kennen dan ons met Hem laten verzoenen (vgl. 2 Kor. 5, 20) en Zijn vergeving te smaken. Laten wij dus niet afzien van de biecht, maar laten wij opnieuw de schoonheid van het sacrament van de genezing en de vreugde, de schoonheid van de vergeving van de zonden ontdekken!

Zoals wij uit eigen ervaring weten, “laat” de zonde echter “een spoor” na, brengt gevolgen met zich mee: niet alleen uiterlijke, als gevolgen van het bedreven kwaad, maar ook innerlijke, in zoverre “elke zonde, ook een dagelijkse, ongezonde gehechtheid aan de schepselen met zich mee brengt. Deze gehechtheid heeft een loutering nodig, hetzij hier op aarde, hetzij na de dood in de toestand die vagevuur genoemd wordt”³⁶ Derhalve blijven er in ons zwakke en door het kwaad aangetrokken menszijn “resten van de zonde”. Zij worden verwijderd door de aflaat, altijd door de genade van Christus, die, zoals de heilige Paulus VI schreef, “onze aflaat” is”.³⁷ De Apostolische Penitentiaria zal de bepalingen uitvaardigen om de aflaat van het Jubeljaar te verkrijgen en deze praktijk effectief te maken.

Die ervaring, vol van vergeving, kan alleen maar het hart en de geest openen voor *vergeven*. Vergeven verandert het verleden niet, kan hetgeen gebeurd is, niet veranderen; vergeving kan het echter wel mogelijk maken de toekomst te veranderen en op een andere manier te leven, zonder rancune, wrok en wraak. Een toekomst die verlicht is door vergeving, maakt het mogelijk het verleden te lezen met andere, rustigere, hoewel nog met tranen doorlopen ogen.

³⁶ *Catechismus van de Katholieke Kerk*, nr. 1472.

³⁷ Paulus VI, apostolische brief *Apostolorum limina*, 23 mei 1974, II.

In het afgelopen Bijzondere Jubeljaar heb ik de *Missionarissen van de Barmhartigheid* aangesteld, die een belangrijke zending blijven vervullen. Mogen zij ook gedurende het komende Jubeljaar hun dienstwerk blijven uitoefenen door de hoop te herstellen en vergiffenis te schenken telkens als een zondaar zich met een open hart en een berouwvol gemoed tot hen wendt. Mogen zij instrumenten van verzoening blijven en naar de toekomst helpen kijken met de hoop van het hart, die voortkomt uit de barmhartigheid van de Vader. Ik wens dat de bisschoppen gebruik kunnen maken van hun kostbaar dienstwerk door vooral hen daarheen te sturen waar de hoop zwaar op de proef wordt gesteld, zoals in gevangenissen, in ziekenhuizen en daar waar de waardigheid van de mens met voeten wordt getreden, in de meest behoeftige omstandigheden en in situaties van het grootste verval, opdat niemand verstoken is van de mogelijkheid om de vergeving en de barmhartigheid van God te ontvangen.

24. De hoop vindt in de *Moeder van God* de hoogste getuige. In haar zien wij hoe de hoop geen dwaas optimisme is, maar een genadegave in de realiteit van het leven. Zoals elke moeder dacht zij aan Zijn toekomst, telkens als zij naar haar Zoon keek, en in haar hart bleven zeker de woorden gegrift die Simon tot haar in de tempel gericht had: “Zie, dit Kind is bestemd tot val of opstanding van velen in Israël, tot een teken dat weersproken wordt, opdat de gezindheid van vele harten openbaar moge worden; en uw eigen ziel zal door een zwaard worden doorboord” (Luc. 2, 34-35). En terwijl zij aan de voet van het kruis de onschuldige Jezus zag lijden en sterven, herhaalde zij, hoewel zij een verscheurende pijn leed, haar “ja” zonder de hoop op en het vertrouwen in de Heer te verliezen. Zo werkte zij voor ons mee aan de vervulling van hetgeen haar Zoon had gezegd, toen Hij verkondigde dat Hij “veel zou moeten lijden en door de oudsten, de hogepriesters en de schriftgeleerden verworpen zou worden en ter dood gebracht, maar drie dagen later verrijzen” (Marc. 8, 31) en in de kwelling van die pijn, uit liefde aangeboden, werd zij onze Moeder, Moeder van de hoop. Het is niet toevallig dat de volksvroomheid de Heilige Maagd blijft aanroepen als *Sterre der Zee*, een uitdrukkingsvolle titel van de zekere hoop dat in de stormachtige gebeurtenissen van het leven de Moeder Gods ons te hulp komt, ons ondersteunt en ons uitnodigt vertrouwen te hebben en te blijven hopen.

Wat dit betreft, wil ik er graag aan herinneren dat het heiligdom van Onze-Lieve-Vrouw van Guadalupe in Mexico-stad zich erop voorbereidt om in

2031 de vijfhonderdste verjaardag van de verschijning van de Maagd te vieren. Door middel van de jonge Juan Diego deed de Moeder van God een revolutionaire boodschap van hoop tot ons komen, die zij ook vandaag herhaalt tot alle pelgrims en gelovigen: Ben ik die jouw moeder ben, soms niet hier?“.³⁸ Een dergelijke boodschap wordt in de harten geprent in de zovelen, over de wereld verspreide Mariaheiligdommen, de bestemming van talrijke pelgrims, die aan de Moeder van God zorgen, verdriet en verwachtingen toevertrouwen. Mogen in dit Jubeljaar de heiligdommen een plaats zijn van gastvrijheid en een bevoorrechte ruimte om hoop voort te brengen. Ik nodig alle pelgrims die naar Rome zullen komen uit een gebedsstop te maken in de Mariaheiligdommen van de stad om de Maagd Maria te vereren en haar bescherming aan te roepen. Ik vertrouw erop dat allen, vooral zij die lijden en zwaar beproefd worden, de nabijheid zullen kunnen ervaren van de liefste van de moeders, die nooit haar kinderen in de steek laat, zij die voor het heilig Volk van God “teken van vaste hoop en vertroosting”³⁹ is.

25. Laten wij op weg naar het Jubeljaar terugkeren naar de Heilige Schrift en deze woorden horen die tot ons zijn gericht: “Ons, vluchtelingen sporen ze krachtig aan ons vast te klampen aan de hoop op het heil. De hoop is het veilige en vaste anker van onze ziel. Zij dringt door binnen het heiligdom, waar Jezus voor ons als voorloper is binnengegaan” (Hebr. 6, 18-20). Het is een krachtige uitnodiging nooit de hoop te verliezen die ons is geschonken, deze stevig vast te houden, een toevlucht vindend in God.

Het beeld van het anker is illustratief om de stabiliteit en de zekerheid te begrijpen die wij te midden van de roerige wateren van het leven bezitten, als wij ons toevertrouwen aan de Heer Jezus. De stormen zullen nooit de overhand kunnen krijgen, omdat wij verankerd zijn in de hoop van de genade, die in staat is ons in Christus te doen leven en zonde, angst en dood te overwinnen. Deze hoop, die veel groter is dan alle bevredigingen van iedere dag en de verbeteringen van levensomstandigheden, doet ons uitstijgen boven de beproevingen en spoort ons aan door te gaan zonder de grootheid van het doel uit het oog te verliezen waartoe wij geroepen zijn: de hemel.

³⁸ *Nican Mopohua*, nr. 119.

³⁹ Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, dogmatische constitutie *Lumen gentium*, nr. 68.

Het komende Jubeljaar zal dus een Heilig Jaar zijn dat gekenmerkt wordt door de hoop die nooit ondergaat: die in God. Moge het ons ook helpen om het noodzakelijke vertrouwen te hervinden in de Kerk, evenals in de maatschappij, in de intermenselijke relaties, in de internationale betrekkingen, in het bevorderen van de waardigheid van ieder mens en in het respect voor de schepping. Moge het gelovige getuigenis in de wereld het zuurdeeg zijn van een echte hoop, de verkondiging van nieuwe hemelen en een nieuwe aarde (vgl. 2 Petr. 3, 13), waar wij leven in gerechtigheid en eensgezindheid onder de volken, wachtend op de vervulling van de belofte van de Heer.

Laten wij vanaf nu ons laten aantrekken door de hoop en laten wij het mogelijk maken dat door ons de hoop aanstekelijk wordt voor allen die ernaar verlangen. Moge ons leven tot anderen kunnen zeggen: “Zie uit naar de Heer en houd dapper stand, wees moedig van hart en vertrouw op de Heer” (Ps. 27, 14). Moge de kracht van de hoop ons heden vervullen in de vertrouwvolle verwachting van de terugkeer van de Heer Jezus Christus, die alle lof en de heerlijkheid, nu en voor de toekomstige eeuwen, toekomt.

Gegeven te Rome bij Sint-Jan van Lateranen, 9 mei, Hoogfeest van de Hemelvaart van onze Heer Jezus Christus, 2024, het twaalfde jaar van mijn pontificaat
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Redactie: mgr. drs. H.W. Woorts

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Libreria Editrice Vaticana/SRKK

DECREET

over het verlenen van een volle aflaat tijdens het Gewone Jubeljaar 2025 afgekondigd door paus Franciscus 13 mei 2014

Nu breekt het nieuwe Jubeljaar aan, een tijd waarin de Heilige Deur opnieuw wijd open zal staan om iedereen te verwelkomen voor een diepgaande ervaring van Gods liefde (*Spes non confundit*, 6). In de bul die dit Gewone Jubeljaar afkondigt, roept de Heilige Vader alle christenen op om in deze historische tijd pelgrims van hoop te zijn. De drama's uit het verleden vergetend, staat de menselijke familie opnieuw voor een zware beproeving, nu vele volkeren het slachtoffer zijn van gewelddadige wreedheden (*Spes non confundit*, 8). Hoop, die voornamelijk voortkomt uit Gods genade en de volheid van zijn barmhartigheid, is een deugd die we opnieuw moeten ontdekken in de tekenen van onze tijd. Deze tekenen, die de diepste verlangens van mensen weerspiegelen die Gods reddende aanwezigheid nodig hebben, moeten worden getransformeerd in tekenen van hoop (*Spes non confundit*, 7).

In de bul ter afkondiging van het Buitengewoon Jubeljaar van de Barmhartigheid in 2015, legde paus Franciscus al de nadruk op het bijzonder belang van de aflaat binnen deze context (*Misericordiae vultus*, 22), omdat Gods barmhartigheid kwijtschelding (= aflaat) van de Vader wordt die, door de bemiddeling van de Bruid van Christus, die de Kerk is, de zondaar die vergiffenis kreeg tegemoet komt, en hem bevrijdt van alles wat overblijft van de gevolgen van de zonde (*ibid.*). De Heilige Vader verklaart nu dat de aflaat ons in staat stelt om de grenzeloze barmhartigheid van God te ontdekken. Het is geen toeval dat in de oudheid de termen barmhartigheid en aflaat door elkaar werden gebruikt, als uitdrukking voor de volheid van Gods vergeving die geen grenzen kent (*Spes non confundit*, 23). Daarom is de aflaat een genade van het Jubeljaar.

Ter gelegenheid van het Gewone Jubeljaar van 2025 heeft dit 'Hof van Barmhartigheid', in overeenstemming met de wil van de Hoogste Pontifex, de verantwoordelijkheid om de voorwaarden voor het verlenen en ontvangen van de aflaten te bepalen. Het streeft ernaar om in de harten van de gelovigen het vrome verlangen op te wekken en te versterken om de aflaat te verkrijgen, als een genadegave die kenmerkend is voor elk Heilig Jaar. Daarom vaardigt het de volgende instructies uit, zodat de gelovigen de richtlijnen kunnen

volgen om de jubileumaflaat te verkrijgen en om deze praktijk spiritueel vruchtbaar te maken (Spes non confundit, 23).

Tijdens het Gewone Jubeljaar van 2025 blijven alle andere eerder toegekende aflaten van kracht. Alle gelovigen die oprecht berouw hebben en vrij zijn van enige gehechtheid aan de zonde (cf. Enchiridion Indulgentiarum, IV ed., norm. 20, § 1), die worden bewogen door een geest van naastenliefde en die tijdens het Heilige Jaar gezuiverd door het sacrament van de biecht en verkwikt door de Heilige Communie, bidden voor de intenties van de Hoogste Pontifex, zullen in staat zijn om uit de schatkist van de Kerk een volle aflaat te verkrijgen, met kwijtschelding en vergeving van al hun zonden, die in de vorm van voorbede kan worden verricht voor de zielen in het vagevuur:

I - Tijdens pelgrimstochten

De gelovigen, pelgrims van hoop, kunnen de jubileumaflaat, verleend door de Heilige Vader, verkrijgen door een vrome pelgrimstocht te maken naar een van de heilige jubileumplaatsen. Ze kunnen vroom deelnemen aan de Heilige Mis en, wanneer de liturgische normen dit toelaten, kan de eigen mis voor het Jubeljaar worden gevierd, of de votiefmis voor verzoening, vergeving van zonden, het bevorderen van naastenliefde en de goede verstandhouding tussen de volkeren. Verder kunnen ze deelnemen aan een rituele Mis voor het toedienen van de christelijke initiatiesacramenten of van de ziekenzalving, of aan een van de volgende vieringen: een viering van het Woord van God, het getijdengebed (lezingendienst, lauden, vespers), de kruisweg, het rozenkransgebed, het reciteren van de Akathistos-hymne, of een boeteviering die eindigt met de individuele biecht voor de boetelingen, zoals vastgelegd in het boeteritueel (tweede vorm).

In Rome door ten minste één van de vier grote pauselijke basilieken te bezoeken: Sint-Pieter in het Vaticaan, de aartsbasiliek van de Heilige Verlosser (Sint-Jan van Lateranen), Santa Maria Maggiore en de Sint-Paulus buiten de Muren.

In het Heilige Land door ten minste één van de drie basilieken te bezoeken: van het Heilige Graf in Jeruzalem, van de Geboorte in Bethlehem of van de Aankondiging in Nazareth.

In andere kerkelijke regio's: door een bezoek te brengen aan de kathedraal of een andere kerk of heilige plaats die door de plaatselijke ordinaris is aangewezen. De bisschoppen houden rekening met de behoeften van de

gelovigen en met de mogelijkheid om de symbolische betekenis van de bedevaart in al zijn kracht te handhaven, zodat de dringende nood van bekering en verzoening duidelijk naar voren komt.

II - Tijdens vrome bezoeken aan heilige plaatsen

De gelovigen kunnen de jubileumaflaat ook verkrijgen door individueel of in groep, vroom een jubileumplaats te bezoeken en daar, gedurende een passende tijd, in eucharistische aanbidding en meditatie te verwijlen. Dit moment kan worden afgesloten met het Onze Vader, de geloofsbelijdenis in elke officiële vorm en een aanroeping van Maria, Moeder van God, zodat iedereen in dit Heilig Jaar de nabijheid van Maria, de meest liefdevolle moeder, die haar kinderen nooit in de steek laat, mag ervaren (Spes non confundit, 24).

Tijdens het Jubeljaar kunnen naast de bovengenoemde bedevaartplaatsen ook de volgende heilige plaatsen onder dezelfde voorwaarden worden bezocht: In Rome: de Basiliek van het Heilig Kruis van Jeruzalem, de Basiliek van Sint-Laurentius buiten de Muren, de Basiliek van Sint-Sebastiaan, (het traditionele bezoek aan ‘de zeven kerken van Rome’, die de heilige Filippus Neri zo dierbaar waren, wordt ten zeerste aanbevolen), het Heiligdom van de Goddelijke Liefde, de kerk van de Heilige Geest in Sassia, de kerk van de Heilige Paulus bij de Drie Fonteynen (de plaats van het martelaarschap van de apostel), de christelijke catacomben; de kerken langs de jubileumwegen gewijd aan het Iter Europaeum en de kerken gewijd aan de vrouwelijke beschermheiligen van Europa en de kerkleraren (Basiliek van Santa Maria sopra Minerva, kerk van de Heilige Brigitta aan de Campo dei Fiori, kerk van Santa Maria della Vittoria, kerk van de Trinità dei Monti, Basiliek van Santa Cecilia in Trastevere, Basiliek van Sant’ Agostino in Campo Marzio). Elders in de wereld: de twee Kleine Pauselijke Basilieken van Assisi – de Basiliek van Sint-Franciscus en de Basiliek van Onze-Lieve-Vrouw van de Engelen, de Pauselijke Basilieken van Onze-Lieve-Vrouw van Loreto, Onze-Lieve-Vrouw van Pompei, en Sint-Antonius van Padua, en elke kleine basiliek, kathedraal of co-kathedraal, Mariaheiligdom, evenals, elke collegiale kerk of heiligdom aangewezen door de diocesane of bisschop of de eparch voor het welzijn van de gelovigen, als de nationale en internationale heiligdommen die door de bisschoppenconferenties zijn gekozen als heilige plaatsen van gastvrijheid, zijn bevoorrechte ruimten om de hoop te verlevendigen (Spes non confundit, 24).

Gelovigen die oprecht berouw hebben over hun zonden, maar door ernstige omstandigheden niet in staat zijn om deel te nemen aan plechtige vieringen, pelgrimstochten en vrome bezoeken (zoals kloosterzusters, monniken, senioren, zieken, gevangenen en zorgverleners in ziekenhuizen en andere zorginstellingen), kunnen de jubileumaflaat verkrijgen onder dezelfde voorwaarden, mits ze zich geestelijk verenigen met de gelovigen die wel aanwezig zijn. Of ze nu thuis zijn of verblijven in een kapel van een klooster, ziekenhuis, woonzorgcentrum of gevangenis, ze kunnen tijdens de uitzendingen van de woorden van de paus of diocesane bisschoppen via de communicatiemedia, het Onze Vader, de geloofsbelijdenis in elke officiële vorm en andere gebeden die passen bij de doelstellingen van het Heilige Jaar, bidden. Hierbij dragen ze hun lijden of levensproblemen op aan God.

III - Door werken van barmhartigheid en boetedoening

Bovendien kunnen gelovigen de jubileumaflaat verkrijgen door vroom deel te nemen aan volksmissies, geestelijke oefeningen of vormingsactiviteiten over teksten van het Tweede Vaticaanse Concilie en de Catechismus van de Katholieke Kerk, die worden gehouden in een kerk of een andere geschikte plaats, volgens de intentie van de Heilige Vader.

Ondanks de regel dat slechts één volle aflaat per dag kan worden verkregen (cf. *Enchiridion Indulgentiarum*, IV ed., norm. 18, § 1), kunnen gelovigen die een daad van barmhartigheid verrichten ten gunste van de zielen in het vagevuur en die op dezelfde dag legitiem een tweede keer de Heilige Communie ontvangen, een tweede volle aflaat verkrijgen. Deze tweede aflaat is alleen van toepassing op de overledenen en kan alleen worden verkregen in een eucharistieviering (cf. can. 917 en de Pauselijke Commissie voor de Authentieke Interpretatie van het CIC, *Responsa ad dubia*, 1, 11 juli 1984). Dit dubbele offer resulteert in een lovenswaardige uiting van bovennatuurlijke naastenliefde. Het maakt de band binnen het Mystieke Lichaam van Christus zichtbaar tussen de gelovigen die nog op pelgrimstocht zijn op aarde en degenen die hun tocht voltooid hebben. Dit komt omdat de jubileumaflaat, dankzij de kracht van het gebed, op een bijzondere manier bestemd is voor hen die ons zijn voorgegaan, zodat zij de volle barmhartigheid mogen verkrijgen (*Spes non confundit*, 22).

Tijdens het jubeljaar worden we speciaal geroepen om tastbare tekenen van hoop te zijn voor onze broeders en zusters die in moeilijke omstandigheden verkeren (*Spes non confundit*, 10). Daarom is de volle aflaat ook verweven

met de werken van barmhartigheid en boetedoening, die een uitdrukking zijn van de al begonnen bekering.

Geïnspireerd door Christus' voorbeeld en opdracht worden de gelovigen aangemoedigd om vaker werken van naastenliefde of barmhartigheid te verrichten, vooral voor hun broeders en zusters die onder allerlei ontberingen gebukt gaan. In het bijzonder herontdekken we de lichamelijke werken van barmhartigheid: de hongerigen spijzen, de dorstigen laven, de naakten kleden, de vreemdelingen herbergen, de zieken verzorgen, de gevangenen bezoeken en de doden begraven. En vergeten we niet de geestelijke werken van barmhartigheid: de vertwijfelden goede raad geven, de onwetenden onderrichten, de zondaars vermanen, de bedroefden troosten, beledigingen vergeven, geduldig lastige personen verdragen en voor de levenden en overlevenden tot God bidden (*Misericordiae vultus*, 15).

Op dezelfde manier kunnen gelovigen de jubileumaflaat verkrijgen door hun broeders en zusters in nood of moeilijkheden te bezoeken (zoals zieken, gevangenen, eenzame ouderen, mensen met een handicap, ...) gedurende een geschikte tijd, mits ze voldoen aan de gebruikelijke spirituele, sacramentele en gebedsvoorwaarden. Dit bezoek kan worden gezien als een soort pelgrimstocht naar Christus die aanwezig is in deze mensen (cf. Mt 25, 34-36). Gelovigen kunnen deze bezoeken gedurende het hele Heilige Jaar door herhalen, zelfs dagelijks, en elke keer een volle aflaat verwerven.

De volle jubileumaflaat kan ook worden verkregen door initiatieven die de geest van boetedoening op een concrete en genereuze wijze belichamen, wat in zekere zin de essentie van het Jubeljaar is. Het boetekarakter van de vrijdag kan worden herontdekt door zich minstens één dag per week te onthouden van nutteloze afleidingen (zowel echte als virtuele, bijvoorbeeld gegenereerd door de media en/of sociale netwerken), van overbodige consumptie (bijvoorbeeld door te vasten of onthouding te beoefenen volgens de algemene normen van de Kerk en de richtlijnen van de bisschoppen), en door een evenredig bedrag aan de armen te schenken. Dit kan ook betekenen dat we religieuze of sociale werken ondersteunen, vooral ter verdediging en bescherming van het leven in al zijn fasen, maar ook ter ondersteuning van de levenskwaliteit van verlaten kinderen, jongeren in moeilijkheden, behoeftige of eenzame senioren, of migranten uit verschillende landen die hun thuisland hebben verlaten in de hoop op een beter leven voor zichzelf en hun gezin (*Spes non confundit*, 13). De volle jubileumaflaat kan ook worden verkregen door een passend deel van onze vrije tijd te besteden aan vrijwilligerswerk

dat van belang is voor de gemeenschap, of aan andere soortgelijke vormen van persoonlijke inzet.

Alle diocesane bisschoppen of eparchen, evenals degenen die wettelijk aan hen gelijkgesteld zijn, zijn bevoegd om op de meest geschikte dag van deze jubileumtijd, bij de belangrijkste viering in de kathedraal en in elke jubileumkerk, de pauselijke zegen te geven, waaraan een volle aflaat verbonden is. Alle gelovigen die aan de gebruikelijke voorwaarden voldoen, kunnen deze ontvangen.

Om de toegang tot het sacrament van boete en goddelijke vergeving pastoraal te vergemakkelijken, worden plaatselijke ordinarissen verzocht om kanunniken en priesters, die in de voor het Heilige Jaar aangewezen kathedralen en kerken de biecht van de gelovigen mogen horen, de bevoegdheden te verlenen die beperkt zijn tot het interne forum, voor de gelovigen van de Oosterse Kerken zoals bedoeld in can. 728, § 2 van het CCEO en in geval van enig voorbehoud, die van can. 727, met uitzondering van de gevallen vermeld in can. 728, § 1. Voor de gelovigen van de Latijnse Kerk gelden de bevoegdheden vermeld in can. 508, § 1 van het CIC.

Binnen dit kader spoort de Penitentiariale alle priesters aan om zich genereus in te zetten en beschikbaar te zijn, zodat de gelovigen maximaal gebruik kunnen maken van de heilsmiddelen. Dit kan worden bereikt door in overleg met pastoors of rectoren van naburige kerken tijden voor biechtgesprekken vast te stellen en bekend te maken. Ook door tijd vrij te maken om beschikbaar te zijn in de biechtstoel, door het regelmatig en frequent plannen van boetevieringen, en door zoveel mogelijk gepensioneerde priesters in te zetten die geen andere specifieke pastorale taken hebben. In overeenstemming met het *Motu Proprio Misericordia Dei* dienen zij ook te overwegen of het pastoraal passend is om biecht te horen tijdens de viering van de Heilige Mis.

Om de taak van de biechtvaders te vergemakkelijken, verleent de Apostolische Penitentiariale, in opdracht van de Heilige Vader, aan priesters die jubileumbedevaarten buiten hun bisdom begeleiden of eraan deelnemen, het recht om gebruik te maken van dezelfde bevoegdheden die hen in hun eigen bisdom zijn toegekend door de legitieme autoriteit. De Apostolische Penitentiariale zal ook speciale bevoegdheden toekennen aan biechtvaders van de pauselijke basilieken in Rome, en aan kanunniken en diocesane priesters in de verschillende kerkelijke gebieden.

Nadat de biechtvaders de gelovigen liefdevol hebben onderwezen over de ernst van de zonden waaraan terughoudendheid of afkeuring verbonden is, zullen zij met pastorale naastenliefde geschikte pastorale sacramentele boetedoeningen bepalen om de boetelingen zo veel mogelijk naar een duurzaam berouw te leiden. Afhankelijk van de aard van de gevallen, zullen zij de gelovigen ook aanmoedigen om eventuele schandalen te herstellen en schade te vergoeden.

Tenslotte nodigt de Penitentiarie de bisschoppen, als dragers van de drievoudige taak van onderwijzen, leiden en heiligen, van harte uit om de hier voorgestelde bepalingen en principes voor de heiliging van de gelovigen duidelijk uit te leggen, rekening houdend met de lokale omstandigheden, culturen en tradities. Een catechese die is afgestemd op de socio-culturele eigenheid van elk volk, zal in staat zijn om het Evangelie en het geheel van de christelijke boodschap op een doeltreffende manier voor te stellen. Dit zal ook helpen om het verlangen naar deze unieke gave, verkregen door bemiddeling van de Kerk, dieper in de harten van de mensen te verankeren.

Dit decreet is geldig voor de duur van het Gewone Jubeljaar van 2025, ongeacht andersluidende bepalingen.

Gegeven te Rome, op de zetel van de Apostolische Penitentiarie, 13 mei 2024, gedachtenis van Onze-Lieve-Vrouw van Fatima

Angelo Kardinaal De Donatis
Grootpenitentiarius
Mgr. S.E. Krzysztof Nykiel
Regent

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de 4e Werelddag van de grootouders en de ouderen

“Verlaat mij niet in mijn ouderdom” (vgl. Ps. 71, 9)

28 juli 2024

Geliefde broeders en zusters,

God verlaat zijn kinderen niet, nooit. Ook niet, wanneer de leeftijd vordert en de krachten afnemen, wanneer de haren wit worden en de maatschappelijke rol kleiner wordt, wanneer het leven minder productief en nutteloos dreigt te worden. Hij kijkt niet naar het voorkomen (vgl. 1 Sam. 16, 7) en acht het niet beneden zijn waardigheid degenen te kiezen die velen niet belangrijk vinden. Hij verwerpt geen enkele steen, integendeel, de “oudste” zijn de zekere basis waarop de “nieuwe” stenen kunnen rusten om allemaal samen te werken aan het geestelijk gebouw (vgl. 1 Petr. 2, 5).

De Heilige Schrift is één verhaal over de trouwe liefde van God, waaruit een troostende zekerheid naar voren komt: God blijft zijn barmhartigheid tonen, altijd, in iedere fase van het leven en in welke toestand wij ons ook bevinden, ook in ons verraad. De psalmen staan vol van de verwondering van het menselijk hart ten opzichte van God die voor ons zorgt, ondanks onze onbeduidendheid (vgl. Ps. 144, 3-4); de psalmen verzekeren ons dat God ieder van ons vanaf de moederschoot heeft geweven (vgl. Ps. 139, 13) en dat Hij zelfs in het dodenrijk ons leven niet in de steek zal laten (vgl. Ps. 16, 10). Wij kunnen er dus zeker van zijn dat Hij ons in de ouderdom nabij is, en dat des te meer, omdat in de Bijbel oud worden een teken van zegen is.

En toch vinden wij in de psalmen ook deze innige smeekbede tot de Heer: “Verwerp mij niet in mijn ouderdom” (Ps. 71, 9). Een sterke, zeer harde uitdrukking. Het doet denken aan het extreme lijden van Jezus die op het kruis riep: “Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?” (Mat. 27, 46).

In de Bijbel vinden wij dus de zekerheid van de nabijheid van God in elk seizoen van het leven en tegelijkertijd de vrees om verlaten te worden, vooral in de ouderdom en op momenten van verdriet. Het gaat hierbij niet om een tegenstelling. Wanneer wij om ons heen kijken, kost het ons geen moeite om te zien hoe deze uitdrukkingen een meer dan evidente werkelijkheid

zijn. Maar al te vaak is eenzaamheid de nare gezelschap van het leven voor ons, ouderen en grootouders. Zeer vaak heb ik het als bisschop van Buenos Aires meegemaakt dat ik rusthuizen bezocht en mij realiseerde hoe zelden die mensen bezoek kregen: sommigen zagen maandenlang hun geliefden niet.

Er zijn zoveel oorzaken van deze eenzaamheid: in veel landen, vooral de armste, zijn de ouderen eenzaam, omdat hun kinderen gedwongen worden te emigreren. Of, en hierbij denk ik aan de talrijke conflictsituaties: hoeveel ouderen blijven alleen, omdat de mannen - jong en volwassen - opgeroepen worden om te vechten en de vrouwen, vooral de moeders met kleine kinderen, het land verlaten om hun kinderen zekerheid te geven. In de door de oorlog verwoeste steden en dorpen blijven zoveel ouderen alleen. Zij zijn het enige teken van leven in streken waar verlatenheid en dood lijken te heersen. In andere delen van de wereld bestaat de verkeerde overtuiging, die in bepaalde plaatselijke culturen geworteld is, die vijandigheid veroorzaakt ten opzichte van ouderen: zij worden ervan verdacht hun toevlucht te nemen tot tovenarij om vitale energie te onttrekken aan de jongeren, zodat in het geval van een vroegtijdige dood of van ziekte of tegenspoed die een jongere treffen, men de schuld geeft aan een oudere. Deze mentaliteit dient bestreden en met wortel en tak uitgeroeid te worden. Het is een van de ongegronde vooroordelen waarvan het christelijk geloof ons heeft bevrijd, die een voortdurend generatieconflict tussen jongeren en ouderen voedt.

Als wij er goed over nadenken, is deze beschuldiging tegen oude mensen “dat zij de jongeren hun toekomst afnemen” vandaag overal aanwezig. Men ontmoet deze in andere vormen ook in de meest geavanceerde en moderne samenlevingen. Steeds meer heeft zich bijvoorbeeld intussen de overtuiging verspreid dat ouderen de kosten van de zorg die ze nodig hebben, laten drukken op jongeren en zo middelen onttrekken aan de ontwikkeling van het land en dus aan de jongeren. Het betreft een verwrongen perceptie van de werkelijkheid. Het is alsof het overléven van de ouderen dat van de jongeren in gevaar zou brengen. Alsof het om jongeren te begunstigen noodzakelijk is de ouderen te verwaarlozen of hen zelfs te elimineren. De tegenstelling tussen de generaties is een bedrog en een giftige vrucht van de cultuur van conflict. Jongeren opzetten tegen ouderen is een onaanvaardbare manipulatie: “Hier staat de eenheid tussen verschillende leeftijden in het leven op het spel, het werkelijke referentiepunt voor het begrijpen en het waarderen van het menselijk leven in zijn geheel” (*Catechese* 23 februari 2022).

De hiervoor geciteerde psalm - waar men smeekt om niet verlaten te worden in de ouderdom - spreekt van een samenzwering die zich rondom het leven van de ouderen sluit. Het lijken overdreven woorden, maar men begrijpt ze, als men ziet dat de eenzaamheid en het afdanken van ouderen niet toevallig, noch onvermijdelijk zijn, maar dat zij de vrucht zijn van - politieke, economische, maatschappelijke en persoonlijke keuzes - die de *oneindige waardigheid* van iedere persoon “buiten iedere omstandigheid en in welke status of situatie hij zich ook bevindt” (vgl. *Dignitas infinita*, 1) niet erkennen. Dat gebeurt, wanneer de waarde van ieder verloren gaat en mensen alleen maar een kostenpost worden, in sommige gevallen te groot om te betalen. Wat erger is, vaak worden ouderen zelf uiteindelijk slachtoffer van deze mentaliteit en komen zover dat zij zich beschouwen als een last en verlangen zelf als eersten zich terug te trekken.

Anderzijds zijn er vandaag veel vrouwen en mannen die hun persoonlijke ontwikkeling zoeken in een zo autonoom mogelijk en van anderen losgemaakt bestaan. Het gewoon deel uitmaken van een groep is in crisis en de individualisering doet opgang; de overgang van het “wij” naar het “ik” lijkt een van de meest evidente tekenen van onze tijd. Het gezin, het eerste en het meest radicale protest tegen het idee dat men zich alleen kan redden, is een van de slachtoffers van deze individualistische cultuur. Wanneer men oud wordt, blijkt echter, naarmate de krachten afnemen, de fata morgana van het individualisme, de illusie niemand nodig te hebben en te kunnen leven zonder banden, te zijn wat het is; men merkt dat men aan alles behoefte heeft; men is intussen alleen, zonder verdere hulp, zonder iemand op wie men kan vertrouwen. Het is een trieste ontdekking die velen doen, wanneer het te laat is.

Eenzaamheid en afdanken zijn gangbare elementen geworden in de context waarin wij leven. Deze hebben veel wortels: in sommige gevallen zijn ze de vrucht van een berekende uitsluiting, een soort droevige “maatschappelijke samenzwering”; in andere gevallen betreft het echter een eigen beslissing. Andere keren weer worden ze ondergaan, doordat men doet alsof het een autonome keuze betreft. Steeds meer “hebben wij de smaak van de broederschap verloren” (encycl. *Fratelli tutti*, 33) en spannen wij ons nog nauwelijks in om aan een alternatief te denken.

Wij kunnen in veel ouderen het gevoel van berusting waarnemen waarover

het boek Ruth het heeft, wanneer het vertelt over de oude Noömi, die na de dood van haar echtgenoot en zonen haar twee schoondochters, Orpa en Ruth, uitnodigt om naar hun land van oorsprong en hun huis terug te keren (vgl. Ruth, 1, 8). Noömi vreest - zoals zoveel ouderen van vandaag - alleen te blijven, en slaagt er toch niet in zich iets anders voor te stellen. Als weduwe is zij er zich van bewust weinig waard te zijn in de ogen van de maatschappij en ze is ervan overtuigd een last te zijn voor de twee jonge vrouwen die in tegenstelling tot haar het hele leven nog voor zich hebben. Daarom denkt zij dat het beter is zich terug te trekken en nodigt zijzelf de jonge schoondochters uit om haar te verlaten en hun toekomst op andere plaatsen op te bouwen (vgl. Ruth, 1, 11-13). Haar woorden zijn een opeenhoping van maatschappelijke en godsdienstige conventies die onveranderlijk lijken en haar lot bestempelen.

Het bijbelverhaal presenteert ons op dit punt twee verschillende opties ten opzichte van de uitnodiging van Noömi en dus ten opzichte van de ouderdom. Een van de twee schoondochters, Orpa, die toch van Noömi houdt, kust haar met een liefdevol gebaar, maar aanvaardt wat ook haar de enige mogelijke oplossing lijkt te zijn en gaat haars weegs. Ruth daarentegen, laat Noömi niet los en richt tot haar de verrassende woorden: “Dring er niet langer op aan dat ik u verlaat” (Ruth 1, 16). Zij is niet bang de gewoonten en het algemene aanvoelen uit te dagen. Zij voelt dat die oude vrouw haar nodig heeft en blijft moedig aan haar zijde in hetgeen een nieuwe reis zal zijn voor beiden. Ruth leert ons allen - die gewend zijn aan het idee dat eenzaamheid een onvermijdbaar lot is - dat het mogelijk is op de smeekbede “verlaat mij niet!” te antwoorden met “ik zal je niet verlaten”. Zij aarzelt niet omver te werpen wat een onveranderlijke werkelijkheid lijkt: alleen leven mag niet het enige alternatief zijn! Het is geen toeval dat Ruth - zij die de oude Noömi nabij blijft - een voorouder is van de Messias (vgl. Mat. 1, 15), van Jezus, de Immanuel, Hij die is de “God met ons”, Hij die Gods nabijheid en de tegenwoordigheid van God brengt aan alle mensen in alle omstandigheden, van alle leeftijden.

De vrijheid en de moed van Ruth nodigen ons uit een nieuwe weg te gaan: laten wij in haar voetstappen treden, laten wij op reis gaan met deze jonge vreemde vrouw en met Noömi, laten wij niet bang zijn om onze gewoonten te veranderen en ons een andere toekomst voor onze ouderen voor te stellen. Onze dankbaarheid gaat uit naar alle mensen die, ook al is het met zeer veel

offers, inderdaad het voorbeeld van Ruth hebben gevolgd en zorgen voor een oudere of eenvoudigweg dagelijks laten zien dat zij verwanten of bekenden nabij zijn die niemand meer hebben. Ruth heeft ervoor gekozen Noömi nabij te blijven en zij is gezegend: met een gelukkig huwelijk, een nageslacht, een land. Dat geldt altijd en voor iedereen: door ouderen nabij te zijn, door de onvervangbare rol die zij in het gezin, de maatschappij en de Kerk hebben te erkennen, zullen ook wij tal van gaven, dank en zegeningen ontvangen!

Laten wij op deze 4de Werelddag die aan hen gewijd is, onze grootouders en de ouderen van onze gezinnen onze tederheid niet onthouden, laten wij hen bezoeken die moedeloos zijn en geen hoop meer hebben dat een andere toekomst mogelijk is. Laten wij tegenover de egoïstische houding die leidt tot afdanken en eenzaamheid, het open hart en het blijde gezicht stellen van iemand die de moed heeft om te zeggen “ik zal je niet verlaten!” en een andere weg nemen.

Moge over u allen, zeer dierbare grootouders en ouderen, en allen die u nabij zijn, mijn zegen komen, vergezeld van mijn gebed. En vergeet u alstublieft ook niet voor mij te bidden.

Rome, Sint-Jan van Lateranen, 25 april 2024
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Libreria Editrice Vaticana/SRKK

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de Wereldgebedsdag voor de zorg voor de schepping

Hoop en ons handelen met de schepping

1 september 2024

Beste broeders en zusters,

“Hoop en ons handelen met de schepping” is het thema van de Wereldgebedsdag voor de zorg voor de Schepping, die plaatsvindt op 1 september 2024. Het thema is ontleend aan de brief van de heilige Paulus aan de Romeinen (8, 19-25), waar de apostel uitlegt wat het betekent om volgens de Geest te leven en zich richt op de zekere hoop van de verlossing die voortkomt uit geloof, namelijk nieuw leven in Christus.

1. Laten we beginnen met een vraag, een die wellicht niet meteen een voor de hand liggend antwoord heeft. Als we echt gelovigen zijn, hoe zijn we dan tot geloof gekomen? Het is niet simpelweg omdat we in iets transcendent geloven, iets dat het vermogen van de rede te boven gaat, het onbereikbare mysterie van een verre en onzichtbare God. Nee, zoals de heilige Paulus ons vertelt, is het omdat de Heilige Geest in ons woont. We zijn gelovigen omdat de liefde van God zelf “in onze harten is uitgestort” (Rom 5, 5) en de Geest nu echt “het onderpand van onze erfenis” is (Ef 1, 14), die ons voortdurend aanmoedigt om naar datgene met eeuwigheidswaarde te streven, volgens de volheid van de authentieke mensheid van Jezus. De Geest stelt gelovigen in staat creatief en proactief te zijn in naastenliefde. Hij zendt ons op een grote reis van spirituele vrijheid, maar een die de spanning tussen de manier van denken van de Geest en die van de wereld, waarvan de vruchten tegenovergesteld zijn, niet elimineert (vgl. Gal 5, 16-17). We weten dat de eerste vrucht van de Geest, die alle anderen samenvat, liefde is. Geleid door de Heilige Geest zijn gelovigen kinderen van God en kunnen zij zich tot Hem wenden met de woorden “Abba, Vader” (Rom 8, 15), net zoals Jezus deed. Bovendien kunnen zij dit doen met de vrijheid van degenen die niet langer terugvallen in de angst voor de dood, omdat Jezus uit de dood is opgestaan. Dit is onze grote hoop: de liefde van God heeft alles overwonnen en blijft alles overwinnen. Zelfs tegenover de fysieke dood is de toekomstige glorie al verzekerd voor degenen die het nieuwe leven van de Geest leven. Deze hoop stelt niet teleur, zoals bevestigd werd

in de recente bul van afkondiging van het komende jubileumjaar.⁴⁰

2. Het leven van een christen is er een van geloof, actief in naastenliefde en overvloedig in hoop, terwijl we de terugkeer van de Heer in glorie afwachten. We worden niet verontrust door de “vertraging” van de Parousia, dat wil zeggen de wederkomst van Christus. Voor ons is de belangrijke vraag of, “wanneer de Zoon des mensen komt, Hij geloof zal vinden op aarde” (Lk 18, 8). Geloof is een gave, de vrucht van de aanwezigheid van de Geest in ons, maar het is ook een opdracht die vrij moet worden uitgevoerd, in gehoorzaamheid aan Jezus’ gebod van liefde. Dit is de gezegende hoop waarvan wij getuigen moeten zijn. Maar waar, wanneer en hoe moeten we daarvan getuigen? Zeker daar waar de drama’s van de lijdende mensheid zich afspelen. Als mensen die durven dromen, moeten we dromen met onze ogen wijd open, gedreven door een verlangen naar liefde, broederschap, vriendschap en gerechtigheid voor iedereen. Christelijke verlossing doordringt het diepste van het lijden van de wereld, dat niet alleen de mensheid omvat, maar ook het gehele universum, de natuur zelf en de oikos, dat wil zeggen het thuis en de leefomgeving van de mensheid. Verlossing omvat de schepping als een “aards paradijs”, moeder aarde, die bedoeld is als een plaats van vreugde en een belofte van geluk voor iedereen. Ons christelijke optimisme is gebaseerd op een levende hoop. Het beseft dat alles is geordend tot de glorie van God, tot de uiteindelijke voltooiing in Zijn vrede en tot de lichamelijke opstanding in gerechtigheid, terwijl we “van glorie tot glorie” overgaan. Niettemin zijn we in de loop der tijd niet vrijgesteld van pijn en lijden: de gehele schepping zucht (vgl. Rom 8, 19-22), wij christenen zuchten (vgl. vv. 23-25) en de Geest zelf zucht (vgl. vv. 26-27). Dit zuchten drukt bezorgdheid en lijden uit, samen met verlangen en hoop. Het geeft stem aan ons vertrouwen in God en onze afhankelijkheid van zijn liefdevolle maar veeleisende aanwezigheid in ons midden, terwijl we uitkijken naar de vervulling van zijn plan, dat vreugde, liefde en vrede in de Heilige Geest is.

3. De gehele schepping is betrokken bij dit proces van nieuwe geboorte en, zuchtend, ziet zij uit naar haar bevrijding. Dit houdt een ongezien en onmerkbaar groeiproces in, zoals dat van “een mosterdzaadje dat een grote boom wordt” of “zuurdesem in het deeg” (vgl. Mt 13:31-33). De

⁴⁰ Vgl. Bul van afkondiging van het gewone Jubeljaar van het Jaar 2025 Spes Non Confundit (9 mei 2024).

beginstadia zijn klein, maar de verwachte resultaten kunnen oneindig mooi blijken te zijn. Net als bij de verwachting van een geboorte - de openbaring van de kinderen van God - kan hoop worden gezien als de mogelijkheid om standvastig te blijven te midden van tegenspoed, om niet de moed te verliezen in tijden van beproeving of in het aangezicht van menselijk kwaad. Christelijke hoop stelt niet teleur, noch misleidt zij. Het zuchten van de schepping, van christenen en van de Geest is de anticipatie en verwachting van een verlossing die al aan het werk is. Toch bevinden we ons nog steeds in wat Paulus beschrijft als “verdrukking, benauwdheid, vervolging, honger, naaktheid, gevaar, zwaard” (Rom 8, 35). Hoop is dus een alternatieve lezing van de geschiedenis en menselijke wederwaardigheden. Het is geen illusie, maar realistisch, met het realisme van een geloof dat ziet wat ongezien is. Deze hoop is geduldige verwachting, zoals die van Abraham. Ik denk aan die grote visionaire gelovige, Joachim van Fiore, de abt uit Calabrië, die, in de woorden van Dante Alighieri, “begenadigd was met een geest van profetie”.⁴¹ In een tijd van gewelddadige conflicten tussen het pausdom en het keizerrijk, de kruistochten, ketterijen en toenemende verwereldlijking in de Kerk, kon Joachim het ideaal van een nieuwe geest van samenleven tussen mensen voorstellen, gebaseerd op universele broederschap en christelijke vrede, de vrucht van een leven in de geest van het evangelie. Ik sprak over deze geest van sociale vriendschap en universele broederschap in *Fratelli Tutti*. Maar deze harmonie tussen mannen en vrouwen moet ook worden uitgebreid naar de schepping, in een “gesitueerd antropocentrisme” (*Laudate Deum*, 67) en in een gevoel van verantwoordelijkheid voor een menselijke en integrale ecologie, de weg naar verlossing voor de aarde als ons gemeenschappelijk huis en voor ons die haar bewonen.

4. Waarom is er zoveel kwaad in de wereld? Waarom zoveel onrecht, zoveel broedermoordende oorlogen die kinderen doden, steden verwoesten, het milieu vervuilen en moeder aarde geschonden en verwoest achterlaten? Impliciet verwijzend naar de zonde van Adam, stelt Paulus: “Wij weten dat de hele schepping tot nu toe in barensweeën zucht” (Rom 8, 22). De morele strijd van christenen is verbonden met het “zuchten” van de schepping, sinds deze “onderworpen is aan zinloosheid” (v. 20). Het hele universum en elk schepsel daarin zucht en verlangt “ongeduldig” naar het overwinnen van de huidige toestand en het herstellen van de oorspronkelijke staat. Onze

⁴¹ De Goddelijke Komedie, *Paradiso*, Canto XII, 141.

bevrijding omvat dus ook die van alle andere schepselen die, in solidariteit met de menselijke conditie, onder het juk van slavernij zijn geplaatst. De schepping zelf, net als de mensheid, werd tot slaaf gemaakt, hoewel niet door eigen schuld, en is niet in de gelegenheid de blijvende betekenis en het doel te vervullen waarvoor zij is ontworpen. Het is onderworpen aan ontbinding en dood, verergerd door het menselijk misbruik van de natuur. Tegelijkertijd is de verlossing van de mensheid in Christus een zekere hoop ook voor de schepping, want “ook de schepping zelf zal worden bevrijd van de slavernij van de vergankelijkheid en delen in de glorierijke vrijheid van de kinderen van God” (Rom 8, 21). Dankzij Christus’ verlossing is het dus mogelijk om in hoop de band van solidariteit tussen mensen en alle andere schepselen te beschouwen.

5. In onze hoopvolle en volhardende verwachting van de glorierijke terugkeer van Jezus houdt de Heilige Geest ons, de gemeenschap van gelovigen, waakzaam. Hij leidt ons voortdurend en roept ons op tot bekering, tot een verandering in levensstijl om de aantasting van ons milieu tegen te gaan en tot een maatschappelijke kritiek die vooral getuigt van de reële mogelijkheid van verandering. Deze bekering houdt in dat we de arrogantie van degenen die anderen en de natuur zelf willen overheersen, die de natuur tot een object reduceren dat kan worden gemanipuleerd, achter ons laten, en in plaats daarvan de nederigheid omarmen van degenen die zorg dragen voor anderen en voor de hele schepping. “Wanneer mensen beweren Gods plaats in te nemen, worden zij hun eigen ergste vijanden” (Laudate Deum, 73), want Adams zonde heeft onze fundamentele relaties besmet, namelijk met God, met onszelf, met elkaar en met het universum. Al deze relaties moeten integraal worden hersteld, gered en “rechtgezet”. Geen van hen mag over het hoofd worden gezien, want als zelfs maar één ontbreekt, faalt al het andere.

6. Hoop en ons handelen met de schepping betekent dan vooral om krachten te bundelen en samen op weg gaan met alle mensen van goede wil. Op deze manier kunnen we helpen om “onder andere de vraag naar menselijke macht, de betekenis en de grenzen daarvan, te heroverwegen. Onze macht is in enkele decennia koortsachtig toegenomen. We hebben indrukwekkende en ontzagwekkende technologische vooruitgang geboekt, maar we hebben niet beseft dat we tegelijkertijd zeer gevaarlijke wezens zijn geworden, in staat om het leven van veel wezens en ons eigen voortbestaan te bedreigen” (Laudate Deum, 28). Onbeperkte macht creëert monsters en keert zich vervolgens

tegen ons. Vandaag is er dan ook een dringende behoefte om ethische grenzen te stellen aan de ontwikkeling van kunstmatige intelligentie, aangezien het reken- en simulatievermogen kan worden gebruikt tot overheersing van de mens en de natuur, in plaats van te worden ingezet voor de dienst aan vrede en integrale ontwikkeling (vgl. Boodschap voor de Wereldvrededag 2024).

7. “De Heilige Geest begeleidt ons op elk moment van ons leven.” Dit werd duidelijk begrepen door de jongens en meisjes die zich verzamelden op het Sint-Pietersplein voor de eerste Wereldkinderdag, die plaatsvond op Drievuldigheidszondag. God is geen abstract begrip van oneindigheid, maar de liefhebbende Vader, de Zoon die de vriend en verlosser is van elke persoon, en de Heilige Geest die onze stappen leidt op het pad van de naastenliefde. Gehoorzaamheid aan de Geest van liefde verandert radicaal de manier waarop we denken: van “plunderaars worden we “bewerkers” van de tuin. De aarde is toevertrouwd aan onze zorg, maar blijft van God (vgl. Lev 25, 23). Dit is het “theologische antropocentrisme” dat de joods-christelijke traditie kenmerkt. Het claimen van het recht om de natuur te bezitten en te beheersen, deze naar eigen goedgevoelens te manipuleren, vertegenwoordigt dus een vorm van afgoderij, een prometheïsche versie van de mens die, bedwelmd door zijn technocratische macht, de aarde arrogant in een “genadeloze” toestand plaatst, beroofd van Gods genade. Inderdaad, als de genade van God Jezus is, die stierf en opstond, dan klinken de woorden van Benedictus XVI zeker waar: “Het is niet de wetenschap die de mens verlost: de mens wordt verlost door de liefde” (Spe salvi, 26), de liefde van God in Christus, waarvan niets en niemand ons ooit kan scheiden (vgl. Rom 8, 38-39). De schepping is dan ook niet statisch of gesloten in zichzelf, maar wordt voortdurend aangetrokken naar haar toekomst. Vandaag de dag, dankzij de ontdekkingen van de hedendaagse fysica, presenteert de band tussen materie en geest zich op een steeds meer intrigerende manier aan ons begrip.

8. De bescherming van de schepping is dan ook niet alleen een ethische kwestie, maar in hoge mate ook een theologische, want het is het punt waar het mysterie van de mens en het mysterie van God met elkaar vervlochten zijn. Deze vervlechting kan “creatief” worden genoemd, aangezien deze ontstaat uit de liefdesdaad waarmee God mensen in Christus schiep. Die scheppende daad van God maakt de vrijheid en moraliteit van alle menselijke activiteit mogelijk en vormt de basis ervoor. We zijn vrij precies omdat we zijn geschapen naar het beeld van God dat Jezus Christus is, en

daarom zijn we “vertegenwoordigers” van de schepping in Christus zelf. Een transcendente (theologisch-ethische) motivatie verplicht christenen ertoe om gerechtigheid en vrede in de wereld te bevorderen, niet in de laatste plaats door de universele bestemming van goederen. Het gaat om de openbaring van de kinderen van God waarop de schepping wacht, zuchtend als in de weeën van een bevalling. Het gaat niet alleen om ons aardse leven in de geschiedenis, maar ook, en vooral, om onze toekomst in de eeuwigheid, het eschaton dat wil zeggen de vervulling van onze zaligheid, het paradijs van onze vrede, in Christus, de Heer van het universum, gekruisigd en opgestaan uit liefde.

9. Hoop en ons handelen met de schepping betekent dan ook een geïncarneerd geloof te leven, een dat het lijden en de hoopvolle “vlees” van anderen kan binnengaan, door deel te nemen aan de verwachting van de lichamelijke opstanding waartoe gelovigen zijn voorbestemd in Christus de Heer. In Jezus, de eeuwige Zoon, die mens geworden is, zijn wij werkelijk kinderen van de Vader. Door geloof en doop begint ons leven in de Geest (vgl. Rom 8, 2), een heilig leven, geleefd als kinderen van de Vader, zoals Jezus (vgl. Rom 8, 14-17), aangezien door de kracht van de Heilige Geest, Christus in ons leeft (vgl. Gal 2, 20). Op deze manier kunnen onze levens een lied van liefde voor God worden, voor de mensheid, met en voor de schepping, en hun volheid vinden in heiligheid.⁴²

Rome, Sint-Jan van Lateranen, 27 juni 2024
Franciscus

Vertaling: Mgr. dr. G. de Korte

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Libreria Editrice Vaticana/SRKK

⁴² De priester Clemente Rebora verwoordde dit poëtisch: “Naarmate de schepping in Christus tot de Vader opklimt, wordt alles op een mysterieuze manier de barensweeën van geboorte. Hoeveel sterven is er nodig als het leven geboren moet worden! Maar uit één Moeder alleen, die goddelijk is, komen we gelukkig in het licht. We worden geboren tot een leven dat de liefde in tranen voortbrengt. Het verlangen, hier beneden, is poëzie; maar alleen heiligheid kan het lied afmaken” (Curriculum vitae, “Poesia e santità”: Poesie, prose e traduzioni, Milaan 2015, p. 297).

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de 110e Werelddag van de migrant en de vluchteling 2024

God trekt mee met zijn volk

29 september 2024

Beste broeders en zusters,

Op 29 oktober 2023 is de eerste zitting van de 16e Gewone Algemene Vergadering van de bisschoppensynode afgesloten, die het ons mogelijk heeft gemaakt de synodaliteit, verstaan als de oorspronkelijke roeping van de Kerk, te verdiepen. “De synodaliteit presenteert zich voornamelijk als een gezamenlijke reis van het Volk van God en een dialoog tussen de charisma’s en diensten ten behoeve van de komst van het Rijk”.

Door het accent te leggen op de synodale dimensie kan de Kerk haar aard van reiziger herontdekken. Als volk van God op weg in de geschiedenis op pelgrimstocht zouden wij kunnen zeggen, “migreert” zij naar het Rijk der hemelen (vgl. Lumen gentium 49), Vanzelf komt hier een verwijzing naar het Bijbelverhaal van Exodus in ons op waarin het volk van Israël op weg is naar het Beloofde Land: een lange reis vanuit de slavernij naar de vrijheid, een voorafbeelding van de reis van de Kerk naar de uiteindelijke ontmoeting met de Heer.

Op dezelfde wijze is het mogelijk in de migranten van onze tijd, evenals in die van ieder tijdperk, een levend beeld te zien van het volk van God op weg naar het eeuwig vaderland. Hun reizen van hoop herinneren ons eraan dat “ons vaderland in de hemel is en wij uit de hemel onze verlosser de Heer Jezus Christus verwachten” (Fil. 3, 20).

De twee beelden - dat van de Bijbelse uittocht en dat van de migranten - laten twee overeenkomsten zien. Evenals het volk Israël ten tijde van Mozes, vluchten de migranten vaak voor omstandigheden van onderdrukking en geweld, onzekerheid en discriminatie en gebrek aan kansen voor ontwikkeling. Evenals de joden in de woestijn vinden de migranten veel hindernissen op hun tocht: zij worden op de proef gesteld door honger en

dorst; zij zijn uitgeput door vermoeidheid en ziekte; zij worden verleid door de wanhoop.

Maar het is de fundamentele realiteit van de uittocht, van iedere uittocht, dat God voorgaat en de tocht van zijn volk en al zijn kinderen van iedere tijd en plaats begeleidt. De tegenwoordigheid van God temidden van het volk is een zekerheid van de heilsgeschiedenis: “De Heer uw God trekt zelf met u mee” (Deut. 31, 6). Voor het volk dat uit Egypte is weggetrokken, manifesteert die tegenwoordigheid zich in verschillende vormen: een wolkkolom en een vuurzuil die de weg verlicht (vgl. Ex. 13, 21); de tent van de samenkomst die de ark van het verbond bewaart, de tegenwoordigheid van God tastbaar maakt (vgl. Ex. 33, 7); de paal met de bronzen slang verzekert de goddelijke bescherming (vgl. Num. 21, 8-9); het manna en het water (vgl. Ex. 16-17) zijn de gaven van God aan het volk dat honger en dorst heeft. De tent is een vorm van tegenwoordigheid die de Heer bijzonder dierbaar is. Tijdens de regering van David kiest God ervoor om in een tent te wonen, niet in een tempel zodat Hij met zijn volk mee kan trekken, “Ik heb rondgetrokken in een tent” (vgl. 1 Kron. 17, 5).

Veel migranten ervaren God als reisgenoot, gids en anker van heil. Alvorens te vertrekken vertrouwen zij zich aan Hem toe en nemen hun toevlucht tot Hem in situaties van nood. In Hem zoeken zij troost in ogenblikken van moedeloosheid. Dankzij Hem zijn er barmhartige Samaritanen langs de weg. Aan Hem vertrouwen zij in hun gebed hun verwachtingen toe.

God trekt niet alleen *met* zijn volk mee, maar ook *in* zijn volk, in de zin dat Hij zich identificeert met de mannen en vrouwen op weg door de geschiedenis - in het bijzonder met de minsten, de armen, de gemarginaliseerden - daarbij het mysterie van de Menswording als het ware vergrotend. Hoeveel bijbels, exemplaren van het evangelie, gebedenboeken en rozenkransen begeleiden de migranten op hun reis door de woestijnen, over rivieren en zeeën en grenzen van de continenten!

Daarom is de ontmoeting met de migrant, evenals met iedere behoeftige broeder en zuster “ook een ontmoeting met Christus. Hijzelf heeft ons dat gezegd. Hij klopt op onze deur, hongerig, dorstig, als vreemdeling, naakt, ziek, gevangengezet en daarbij vraagt Hij om bezocht en bijgestaan te worden” (homilie in de mis met de deelnemers aan de ontmoeting “Vrij van

angst”, Sacrofano, 15 februari 2019). Het eindoordeel dat door Mattheüs in hoofdstuk 25 van zijn evangelie wordt verteld laat er geen twijfel over bestaan: ”Ik was vreemdeling en gij hebt Mij opgenomen” (v. 35) en ook “Voorwaar, Ik zeg u al wat gij gedaan hebt voor een dezer geringsten van mijn broeders hebt gij voor Mij gedaan” (v. 40). Iedere ontmoeting op deze weg is dus een gelegenheid om de Heer te ontmoeten; het is een gelegenheid vol van heil, omdat in een zuster of broeder die onze hulp nodig heeft, Jezus tegenwoordig is. In deze zin redden de armen ons, omdat zij het ons mogelijk maken het gelaat van de Heer te ontmoeten (vgl. Boodschap van de 3e Werelddag van de armen, 17 november 2019).

Geliefde broeders en zusters, laten wij ons op deze dag die gewijd is aan de migranten en de vluchtelingen, in gebed verenigen voor al degenen die hun land hebben moeten verlaten op zoek naar waardige levensomstandigheden. Laten wij voelen dat wij samen met hen op weg zijn, laten wij samen met hen synodaal zijn en hen allen, evenals de komende synodevergadering, toevertrouwen “aan de voorspraak van de heilige Maagd Maria, een teken van zekere hoop en troost voor het gelovige volk van God terwijl zij hun reis voortzetten. (Samenvatting synoderapport 2023).

Gebed

*God, almachtige Vader,
wij zijn uw pelgrimerende Kerk
op weg naar het Rijk der hemelen.
Ieder van ons woont in zijn vaderland,
maar als waren wij vreemdelingen.
Iedere vreemde streek is ons vaderland,
toch is ieder vaderland voor ons een vreemd land.
Wij leven op aarde,
maar ons ware burgerschap is in de hemel.*

*Sta niet toe dat wij bezitters worden
van dat deel van de wereld
dat U ons als tijdelijk verblijf hebt gegeven.
Help ons dat wij nooit ophouden op te trekken
samen met onze migrerende broeders en zusters,
naar het eeuwig verblijf dat U voor ons bereid hebt.*

*Open onze ogen en ons hart,
opdat iedere ontmoeting met wie behoeftig is,
een ontmoeting wordt met Jezus, uw Zoon en onze Heer.
Amen*

Rome, Sint-Jan van Lateranen, 24 mei 2024, Gedachtenis van de Heilige
Maagd Maria - Hulp der Christenen
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Libreria Editrice Vaticana/SRKK

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de 98ste Wereldmissiedag 2024

Gaat en nodigt allen uit voor het bruiloftsmaal (vgl. Mat. 22, 9)

20 oktober 2024

Geliefde broeders en zusters,

Voor Wereldmissiedag van dit jaar heb ik het thema ontleend aan de parabel in het evangelie van het bruiloftsmaal (vgl. Mat. 22, 1-14). Nadat de genodigden de uitnodiging hebben afgewezen, zegt de koning, de hoofdrolspeler van het verhaal, tot zijn dienaren: “Gaat dus naar de drukke verkeerswegen en nodigt wie ge er maar vindt tot de bruiloft” (v. 9). Wanneer wij nadenken over dit sleutelwoord in de context van de parabel en het leven van Jezus, kunnen wij enkele belangrijke aspecten van de evangelisatie belichten. Zij blijken bijzonder actueel te zijn voor ons allen, leerlingen-missionarissen van Christus, in deze eindfase van het synodale traject dat in overeenstemming met het motto “*Gemeenschap, deelname, zending*” de Kerk een nieuwe impuls moet geven voor haar voornaamste taak, dat wil zeggen de verkondiging van het evangelie in de hedendaagse wereld.

1. “Gaat en nodigt uit!” De zending als onvermoeibaar gaan en uitnodigen op het feest van de Heer

Aan het begin van het bevel van de koning aan zijn dienaren staan twee werkwoorden die de kern van de zending uitdrukken: “gaat” en “roept” in de zin van “nodigt uit”.

Wat het eerste betreft, dient eraan herinnerd te worden dat de dienaren tevoren al waren uitgezonden om de boodschap van de koning aan de genodigden over te brengen (vgl. vv. 3-4). Dat zegt ons dat de zending een onvermoeibaar gaan is naar heel de mensheid om haar uit te nodigen tot de ontmoeting en de gemeenschap met God. Onvermoeibaar! God, groot in liefde en rijk aan barmhartigheid, trekt er altijd op uit om iedere mens te roepen tot het geluk van zijn rijk ondanks onverschilligheid of afwijzing. Zo ging Jezus Christus, de goede herder en gezondene van de Vader, op zoek naar de verloren schapen van het volk Israël en wilde verder gaan om ook de schapen die het verst af zijn, te bereiken (vgl. Joh. 10, 16). Hij heeft tot zijn leerlingen gezegd: “Gaat!”, zowel vóór als na zijn verrijzenis, en daarmee

betreft Hij hen bij zijn eigen zending (vgl. Luc. 10, 3; Mar. 16, 15). Daarom zal de Kerk over alle grenzen heen steeds weer erop uitgaan om trouw de van de Heer ontvangen zending te vervullen zonder vermoeid te raken of de moed te verliezen door moeilijkheden en hindernissen.

Ik maak van de gelegenheid gebruik om de mannelijke en vrouwelijke missionarissen te danken die, beantwoordend aan de oproep van Christus, alles hebben achtergelaten om ver weg van hun vaderland de Blijde Boodschap daar te brengen waar de mensen deze nog niet hebben gekregen of pas sinds kort hebben ontvangen. Geliefde broeders en zusters, uw edelmoedige toewijding is de tastbare uitdrukking van de verplichting van de zending *ad gentes* die Jezus aan zijn leerlingen heeft toevertrouwd: “Gaat dus en maakt alle volkeren tot mijn leerlingen” (Mat. 28, 19). Laten wij daarom blijven bidden en God danken voor de nieuwe en talrijke missionaire roeping voor het werk van de evangelisatie tot aan de grenzen van de aarde.

En laten wij niet vergeten dat iedere christen met zijn eigen evangelisch getuigenis in iedere omgeving geroepen is om deel te nemen aan deze universele zending, zodat heel de Kerk er voortdurend met zijn Heer en Meester op uitgaat naar de “drukke verkeerswegen” in de wereld van vandaag. Ja, “vandaag is het drama van de Kerk dat Jezus aan de deur blijft kloppen, maar van binnenuit, opdat wij Hem eruit laten gaan! Zeer vaak worden we een Kerk [...] die de Heer er niet uit wil laten gaan, die Hem vasthoudt als “iets van zichzelf”, terwijl de Heer gekomen is voor de zending en wil dat wij missionarissen zijn” (*Toespraak tot de deelnemers aan het congres, georganiseerd door het Dicasterie voor de leken, het gezin en het leven*, 18 februari 2023). Mogen wij allen, gedoopten, bereid zijn opnieuw eropuit te gaan, ieder naar zijn eigen levensomstandigheden om een nieuwe missionaire beweging te beginnen zoals bij de dageraad van het christendom!

Om terug te keren naar het bevel van de koning aan zijn dienaren in de parabel: het gaan gaat samen met roepen of beter gezegd, *uitnodigen*: “Komt naar de bruiloft!” (Mat. 22, 24). Dat duidt op een ander, niet minder belangrijk aspect van de door God toevertrouwde roeping. Zoals men zich kan voorstellen, brachten die dienaren-boodschappers de uitnodiging van de soeverein met aandrang, maar ook met groot respect en vriendelijkheid over. Op dezelfde manier moet de zending om het evangelie te brengen naar ieder schepsel noodzakelijkerwijs dezelfde stijl hebben als Degene die men verkondigt. Bij

het verkondigen aan de wereld “van de schoonheid van de heilzame liefde van God, geopenbaard in Jezus Christus die is gestorven en verrezen” (apost. exhort. *Evangelii gaudium*, 36), doen de leerlingen-missionarissen dat met vreugde, grootmoedigheid, welwillendheid, vrucht van de Heilige Geest in hen (vgl. Gal. 5, 22); zonder forceren, dwang, proselitisme; steeds met nabijheid, medelijden en tederheid, die de wijze van zijn en handelen van God weerspiegelen.

2. Aan het feestmaal. Het eschatologische en eucharistische perspectief van de zending van Christus en van de Kerk

In de parabel vraagt de koning aan de dienaren de uitnodiging voor het feestmaal voor de bruiloft van zijn zoon rond te brengen. Dat feestmaal weerspiegelt het eschatologische, het is het beeld van het uiteindelijke heil in het Rijk van God, dat vanaf nu is verwezenlijkt met de komst van Jezus, de Messias en Zoon van God, die ons zijn leven in overvloed heeft gegeven (vgl. Joh. 10, 10), een leven dat wordt gesymboliseerd door de tafel, aangericht “met kostelijke spijzen, met belegen wijnen”, “wanneer God de dood voor altijd vernietigt” (vgl. Jes. 25, 6-8).

De zending van Christus is die van de volheid van de tijden, zoals Hij heeft verklaard aan het begin van zijn prediking: “De tijd is vervuld en het Rijk Gods is nabij” (Mar. 1, 15). Zo zijn de leerlingen van Christus geroepen om dezelfde zending van hun Meester en Heer voort te zetten. Wij herinneren in dezen aan het onderricht van het Tweede Vaticaans Concilie over het eschatologische karakter van de missionaire verplichting van de Kerk: “De tijd van de missieactiviteit ligt derhalve tussen de eerste en tweede komst van de Heer [...]. Voordat de Heer immers zal komen, moet het evangelie worden verkondigd onder alle volkeren” (decr. *Ad gentes*, 9).

Wij weten dat de missionaire ijver bij de eerste christenen een sterke eschatologische dimensie had. Zij voelden de urgentie van de verkondiging van het evangelie. Ook vandaag is het belangrijk dit perspectief voor ogen te houden, omdat het ons helpt te evangeliseren met de vreugde van iemand die weet dat “de Heer nabij is” en met de hoop van iemand die gericht is op het doel, wanneer wij allen met Christus aan het bruiloftsmaal zullen aanzitten in het Rijk van God. Terwijl de wereld dus de verschillende “gastmalen” voorzet van het consumentisme, het egoïstisch welbevinden,

het ophopen van welvaart, het individualisme, roept het evangelie allen tot het goddelijk feestmaal, waar vreugde heerst, en samen delen, gerechtigheid en broederschap in de gemeenschap met God en de anderen.

Op deze volheid van leven, een gave van Christus, wordt nu al vooruitgelopen in het feestmaal van de eucharistie, die de Kerk viert in opdracht van de Heer ter gedachtenis aan Hem. En zo is de uitnodiging tot het eschatologische feestmaal die wij aan allen brengen in de evangeliserende zending, intrinsiek verbonden met de uitnodiging tot de eucharistische tafel, waar de Heer ons voedt met zijn Woord en met zijn Lichaam en Bloed. Zoals Benedictus XVI ons heeft geleerd “wordt in iedere eucharistieviering sacramenteel het eschatologisch bijeenkomen van het Volk van God verwezenlijkt. Het eucharistisch feestmaal is voor ons een werkelijk vooruitlopen op het uiteindelijke feestmaal, voorzeggd door de profeten (vgl. Jes. 25, 6-9) en beschreven in het Nieuwe Testament als “de bruiloft van het Lam” (Apok. 19, 7.9), die gevierd zal worden in de gemeenschap van de heiligen” (post. synod. exhort. *Sacramentum Caritatis*, 31).

Daarom zijn wij allen geroepen om iedere eucharistie in al haar dimensies, vooral de eschatologische en missionaire, intenser te beleven. Ik benadruk in dezen weer dat “wij niet tot de eucharistische tafel kunnen naderen zonder ons te laten meetrekken in de beweging van de zending die, uitgaande van het hart zelf van God, erop gericht is alle mensen te bereiken” (*ibid.*, 84). De eucharistische vernieuwing, die veel lokale Kerken op prijzenswaardige wijze in de tijd na Covid aan het bevorderen zijn, zal ook fundamenteel zijn om in iedere gelovige de missionaire geest opnieuw op te wekken. Met hoeveel meer geloof en elan van ons hart zouden wij in iedere mis de acclamatie moeten uitspreken: “Heer Jezus, wij verkondigen uw dood en wij belijden tot Gij wederkeert, dat Gij verrezen zijt”.

In dit perspectief wil ik in het jaar dat gewijd is aan het gebed ter voorbereiding van het jubileum van 2025, allen uitnodigen ook en vooral hun deelname aan de mis en hun gebed voor de evangeliserende zending van de Kerk te intensiveren. Gehoorzaam aan het woord van de Heiland houdt zij niet op bij elke eucharistische en liturgische viering het gebed van het Onze Vader tot God te verheffen met de aanroeping “Uw rijk kome”. En zo maakt het dagelijks gebed en vooral de eucharistie van ons pelgrim-missionarissen van hoop, onderweg naar het leven zonder einde in God,

naar het bruiloftsmaal dat door God voor al zijn kinderen bereid is.

3. “Allen”. De universele zending van de leerlingen van Christus en de geheel synodale-missionaire Kerk

De derde en laatste overweging betreft degenen tot wie de uitnodiging van de koning is gericht: “allen”. Zoals ik heb onderstreept: “dit is de kern van de zending: dat “allen”. Zonder iemand uit te sluiten. Allen. Iedere zending van ons komt derhalve uit het hart van Christus, dat Hij allen tot zich zal trekken” (*Toespraak tot de deelnemers aan de Algemene Vergadering van de Pauselijke Missiewerken*, 3 juni 2023). Ook vandaag nog is het evangelie van Christus in een door onenigheden en conflicten verscheurde wereld de milde en sterke stem die de mensen roept om elkaar te ontmoeten, elkaar te erkennen als broeders en zusters en te genieten van de harmonie tussen de verschillen. God wil dat “alle mensen gered worden en tot de kennis van de waarheid komen” (1 Tim. 2, 4). Laten wij daarom bij onze missionaire activiteiten nooit vergeten dat wij worden uitgenodigd om het evangelie aan allen te verkondigen, en “niet als iemand die een nieuwe verplichting oplegt, maar als iemand die een vreugde deelt, wijst op een mooie horizon of een begerenswaardig gastmaal aanbiedt” (apost. exhort. *Evangelii gaudium*, 14).

De leerlingen-missionarissen van Christus hebben altijd de zorg voor alle mensen in hun hart, ongeacht hun maatschappelijke of zelfs morele omstandigheden. De parabel van het feestmaal zegt ons dat de dienaren volgens de aanbeveling van de koning “allen, slechten zowel als goeden” (Mat. 22, 10) zouden verzamelen. Bovendien zijn juist “de armen, gebrekkigen, blinden en kreupelen” (Luc. 14, 21), dat wil zeggen de laatsten en de gemarginaliseerden van de maatschappij, de bijzondere genodigden van de koning. Zo blijft het bruiloftsmaal van de Zoon, dat God heeft bereid, voor altijd geopend voor allen, omdat zijn liefde voor ieder van ons groot en onvoorwaardelijk is. “Zozeer immers heeft God de wereld liefgehad dat Hij zijn eniggeboren Zoon heeft gegeven, opdat al wie in Hem gelooft niet verloren zal gaan, maar eeuwig leven zal hebben” (Joh. 3, 16). Tot ieder, iedere man en iedere vrouw, is de uitnodiging van God gericht om deel te nemen aan zijn genade die de mens omvormt en redt. Men hoeft alleen maar “ja” te zeggen op dit goddelijk geschenk om niet en het te ontvangen, zich erdoor te laten veranderen en zich ermee te bekleden als met een “bruiloftskleed” (vgl. Mat. 22, 12).

De zending voor allen vereist de inzet van allen. Daarom is het noodzakelijk de weg voort te zetten naar een geheel synodaal-missionaire Kerk ten dienste van het evangelie. Synodaliteit is op zich missionair en, omgekeerd, zending is altijd synodaal. Daarom blijkt vandaag een nauwe missionaire samenwerking nog dringender en noodzakelijker in de universele Kerk, evenals in de particuliere Kerken. In het spoor van het Tweede Vaticaans Concilie en mijn voorgangers beveel ik bij alle bisdommen van de wereld de dienst van de Pauselijke Missiewerken aan, die de primaire middelen bieden “zowel om de katholieken van hun jeugd af met een echt universele en missionaire gezindheid te doordringen, als om een doeltreffende inzameling op gang te brengen van de hulpmiddelen tot het welzijn van alle missies overeenkomstig ieders nood” (decr. *Ad gentes*, 38). Daarom zijn alle collectes van Wereldmissiedag in alle lokale Kerken geheel bestemd voor het universele solidariteitsfonds, dat het Pauselijke Werk voor de Verbreiding van het Geloof vervolgens namens de paus verdeelt voor de noden van alle missies van de Kerk. Laten wij tot de Heer bidden dat Hij ons leidt en helpt een meer synodale en missionaire Kerk te zijn (vgl. *Homilie in de slotmis van de Gewone Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode*, 29 oktober 2023).

Laten wij ten slotte de blik op Maria richten, die van Jezus het eerste wonder juist op een huwelijksfeest in Kana in Galilea (vgl. Joh. 2, 1-12) verkreeg. De Heer bood het bruidspaar en alle genodigden de overvloed van de nieuwe wijn aan, een teken dat vooruitliep op het bruiloftsmaal dat God voor allen bereidt aan het einde van de tijden. Laten wij ook vandaag nog vragen om haar moederlijke voorspraak voor de evangeliserende zending van de leerlingen van Christus. Laten wij met de vreugde en de zorg van onze Moeder, met de kracht van tederheid en genegenheid (vgl. *Evangelii gaudium*, 288) gaan en aan allen de uitnodiging van de Koning Heiland brengen. Heilige Maria, Sterre van de evangelisatie, bid voor ons!

Rome, Sint-Jan van Lateranen, 25 januari 2024, feest van de bekering van de heilige Paulus
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Libreria Editrice Vaticana/SRKK

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de 8ste Werelddag van de Armen op de 33ste Zondag door het Jaar

**Het smeekgebed van de arme stijgt op naar God (vgl. Sir. 21, 5)
17 november 2024**

Geliefde broeders en zusters,

1. Het gebed van de arme stijgt op naar God (vgl. Sir. 21, 5). In het jaar dat is gewijd aan het gebed, is deze uitdrukking van Bijbelse wijsheid met het oog op het Gewone Heilig Jaar 2025 uitermate geschikt om ons voor te bereiden op de 8ste Werelddag van de Armen, komende 17 november. De christelijke hoop bevat ook de zekerheid dat ons gebed zal komen voor het aangezicht van God; maar niet zomaar een gebed: *het gebed van de arme!* Laten wij nadenken over dit Woord en “het lezen” op de gezichten en in de geschiedenis van de armen die wij in onze dagen tegenkomen, opdat het gebed een weg wordt van de gemeenschap met hen en van het delen in hun lijden.

2. Het boek Jezus Sirach, waarnaar wij verwijzen, is niet erg bekend en verdient het ontdekt te worden om zijn rijkdom aan thema's, vooral wanneer het boek de relatie van de mens met God en de wereld aanroert. De auteur, Ben Sirach, is een meester, een schriftgeleerde in Jeruzalem, die waarschijnlijk schrijft in de 2de eeuw voor Christus. Hij is een wijs man, geworteld in de traditie van Israël, die onderwijst over de verschillende terreinen van het menselijk leven: van het werk tot het gezin, van het leven in de maatschappij tot de opvoeding van de jongeren; hij schenkt aandacht aan de thema's die verband houden met het geloof in God en het naleven van de Wet. Hij pakt de niet gemakkelijke problemen aan van de vrijheid, het kwaad en de goddelijke rechtvaardigheid, die ook voor ons vandaag een grote actualiteit hebben. Ben Sirach wil, geïnspireerd door de Heilige Geest, aan allen de weg doorgeven die gevolgd moet worden voor een wijs leven dat waard is geleefd te worden ten overstaan van God en de broeders en zusters.

3. Een van de thema's waaraan deze gewijde auteur meer aandacht besteedt, is *het gebed*. Hij doet dit met veel vuur, omdat hij zijn eigen persoonlijke ervaring een stem geeft. Geen enkel gebed zou in feite doeltreffend en vruchtbaar kunnen zijn, als het niet uitging van wie elke

dag in tegenwoordigheid van God is en luistert naar zijn Woord. Ben Sirach verklaart dat hij vanaf zijn jeugd de wijsheid heeft gezocht: “Toen ik nog jong was, voordat ik mijn reizen begon, zocht ik openlijk door mijn gebed wijsheid te verkrijgen” (Sir. 51, 13).

4. In dit traject ontdekt hij een van de fundamentele waarheden van de openbaring, dat wil zeggen het feit dat *de armen een bevoorrechte plaats in het hart van God hebben*, en wel zo dat God ten opzichte van hun lijden “ongeduldig” is, totdat Hij hun recht heeft gedaan. “Het gebed van de nederige dringt door de wolken heen. Zolang het God niet bereikt heeft, is hij ontroostbaar en hij (de nederige) houdt aan, tot de Allerhoogste naar hem omziet en oordeelt ten gunste van de rechtvaardige en dat oordeel ook ten uitvoer brengt. De Heer talmt zeker niet en voor de onbarmhartigen zal Hij niet lankmoedig zijn” (Sir. 35, 21-22). God kent het lijden van zijn kinderen, omdat Hij jegens allen een oplettende en zorgzame Vader is. Als Vader zorgt Hij voor hen die dit het meest nodig hebben; de armen, de gemarginaliseerden, de lijdenden, de vergetenen... Maar niemand is uitgesloten van zijn hart, daar wij allen ten overstaan van Hem arm en behoeftig zijn. Wij allen zijn bedelaars, omdat wij zonder God niets zouden zijn. Wij zouden zelfs het leven niet hebben, als God het ons niet geschonken zou hebben. En toch, hoe vaak leven wij, alsof wij de baas waren over het leven of alsof wij het moesten veroveren! De wereldse mentaliteit vraagt erom iemand te worden, naam te maken ondanks alles en allen, waarbij inbreuk wordt gemaakt op de maatschappelijke regels, als men maar rijkdom verwerft. Wat een droevige illusie! Geluk verkrijgt men niet met het vertrappen van het recht en de waardigheid van de ander.

Geweld dat door oorlogen wordt veroorzaakt, laat duidelijk zien door hoeveel aanmatiging degene die zich machtig waant ten opzichte van de mensen, wordt bewogen, terwijl Hij in de ogen van God beklagenswaardig is. *Hoeveel nieuwe armen worden er voortgebracht door deze kwalijke politiek, gemaakt met de wapens*, hoeveel onschuldige slachtoffers! En toch mogen wij ons niet terugtrekken. De leerlingen van de Heer weten dat op het gezicht van ieder van deze “kleinen” het gelaat van de Zoon van God is geprent en dat onze solidariteit en het teken van de christelijke naastenliefde iedereen moet bereiken. “Iedere christen en iedere gemeenschap is geroepen om instrument van God te zijn voor de bevrijding en de vooruitgang van de armen, zodat zij ten volle kunnen integreren in de maatschappij; dit

veronderstelt dat wij volgzaam en oplettend zijn om de kreet van de armen te horen en hem hulp te bieden” (apost. exhort. *Evangelii gaudium*, 187).

5. In dit jaar, dat gewijd is aan het gebed, moeten wij *ons het gebed van de armen eigen maken en samen met hen bidden*. Het is een uitdaging die wij moeten opnemen, en een pastoraal handelen dat gevoed moet worden. In feite “is de ergste discriminatie waaronder de armen lijden, het gebrek aan geestelijke aandacht. De immense meerderheid van de armen heeft een bijzondere openheid voor het geloof; zij hebben God nodig en wij mogen het niet nalaten hun zijn vriendschap aan te bieden, zijn zegen, zijn Woord, de viering van de Sacramenten en het aanbod van een weg van groei en rijping in het geloof. De voorkeursoptie voor de armen moet zich vooral vertalen in een bevoorrechte en prioritaire religieuze aandacht” (*ivi*, 200).

Dit alles vereist een *nederig hart* dat de moed heeft bedelaar te worden. Een hart dat bereid is te erkennen dat het arm en behoeftig is. Er bestaat immers een overeenkomst tussen armoede, nederigheid en vertrouwen. De ware arme is de nederige, zoals de heilige bisschop zei: “De arme heeft niets om trots op te worden, de rijke heeft de trots om te bestrijden. Luister daarom naar mij: wees een ware arme, wees deugdzaam, wees nederig” (*Preken*, 14, 4). De nederige heeft niets om zich op te beroemen en pretendeert niets, hij weet dat hij niet op zichzelf kan rekenen, maar gelooft vast dat hij zich kan beroepen op de barmhartige liefde van God, hij staat tegenover Hem als de verloren zoon die berouwvol naar huis terugkeert om de omarming van de vader te krijgen (vgl. Luc. 15, 11-24). Omdat de arme niemand heeft op wie hij kan steunen, krijgt hij kracht van God en stelt hij heel zijn vertrouwen in Hem. De nederigheid brengt immers het vertrouwen voort dat God ons nooit zal verlaten en ons nooit zonder antwoord zal laten.

6. Tot de armen die onze steden bewonen en deel uitmaken van onze gemeenschappen, zeg ik: verlies deze zekerheid niet! *God let op ieder van u en is u nabij*. Hij vergeet u niet en Hij zou dit nooit kunnen doen. Wij allen hebben ervaring met een gebed dat zonder antwoord lijkt te zijn. Soms vragen wij dat wij bevrijd worden van een ellende die ons doet lijden en ons vernedert, en God lijkt onze smeekbede niet te horen. Maar de stilte van God betekent niet dat Hij geen aandacht heeft voor ons lijden; Zij bevat veeleer een woord waarnaar met vertrouwen geluisterd moet worden door ons te verlaten op Hem en zijn wil. En Jezus Sirach legt hiervan weer getuigenis

af: “Het oordeel van God zal ten gunste van de arme zijn” (vgl. Sir. 21, 5). Uit armoede kan dus het lied van de puurste hoop opwellen. Laten wij eraan denken dat, “wanneer het innerlijk leven zich opsluit in eigen belangen, er geen ruimte meer is voor de ander, de armen niet meer binnen komen, men niet meer luistert naar de stem van God, niet meer geniet van de zoete vreugde van zijn liefde, niet meer het enthousiasme beleeft van het goede te doen. [...] Dit is niet het leven in de Geest dat opwelt uit het hart van de verzezen Christus” (*Evangelii gaudium*, 2).

7. De *Werelddag van de Armen* is intussen een afspraak voor iedere kerkgemeenschap geworden. Het is een pastorale gelegenheid die niet onderschat mag worden, omdat het iedere gelovige uitdaagt om te luisteren naar het gebed van de armen en zich bewust te worden van hun aanwezigheid en noden. Het is een gunstige gelegenheid om initiatieven te verwezenlijken die de armen concreet helpen en om ook de zovele vrijwilligers te erkennen en te steunen die zich hartstochtelijk wijden aan de meest behoeftigen. Wij moeten de Heer danken voor de mensen die zich ter beschikking stellen om de armsten te aanhoren en te ondersteunen. Het zijn de priesters, gewijde personen, leken die met hun getuigenis een stem geven aan het antwoord van God op het gebed van allen die zich richten tot Hem. De stilte wordt dus verbroken, telkens wanneer een broeder of zuster in nood wordt opgenomen en omarmd. De armen hebben ons nog veel te leren, omdat zij in een cultuur die rijkdom op de eerste plaats heeft gezet en dikwijls de waardigheid van de personen offert op het altaar van de materiële goederen, tegen de stroom in roeien en zo laten zien dat het wezenlijke in het leven iets heel anders is.

Het gebed vindt derhalve in de naastenliefde die tegemoet komt en nabijheid wordt, een verificatie van authenticiteit. *Als het gebed niet wordt vertaald in een concreet handelen, is het ijdel*; immers, “het geloof is dood zonder de daad” (Jak. 2, 26). “Zonder het met trouw beleefde, dagelijkse gebed wordt ons handelen nietszeggend, verliest het zijn diepe ziel, vervalt het tot een simpel activisme” (Benedictus XVI, *Catechese*, 25 april 2012). Wij moeten deze verleiding vermijden en altijd waakzaam zijn met de kracht en de volharding die komt van de Heilige Geest, die gever van het leven is.

8. In deze context is het mooi te herinneren aan het getuigenis dat ons is nagelaten door *Moeder Theresa van Calcutta*, een vrouw die haar leven heeft gegeven voor de armen. Deze heilige herhaalde voortdurend dat *het gebed*

de plaats was waaruit zij kracht en geloof putte voor haar zending van het dienen van de nederigsten. Toen zij op 26 oktober 1985 in de Algemene Vergadering van de United Nations Organization (UNO) sprak, zei zij, terwijl zij de rozenkrans, die zij altijd in haar hand hield, liet zien: “Ik ben alleen maar een arme zuster die bidt. Wanneer ik bid, legt Jezus zijn liefde in mijn hart en ga ik deze geven aan alle armen die ik tegenkom op mijn weg. Bidt u ook! Bidt en u zult de armen gewaarworden die u naast u hebt. Misschien op dezelfde overloop van uw flatgebouw. Misschien is er ook in uw huis iemand die wacht op uw liefde. Bidt en uw ogen zullen zich openen en uw hart zal zich vullen met liefde”.

En hoe zouden wij hier, in de stad Rome, niet herinneren aan de heilige Benedictus Jozef Labre (1748-1783), wiens lichaam rust en wordt vereerd in de parochiekerk van Santa Maria ai Monti. Pelgrimerend vanuit Frankrijk naar Rome en afgewezen door zeer veel kloosters, bracht hij de laatste jaren van zijn leven arm door onder de armen, uren en uren in gebed met de rozenkrans voor het Allerheiligste Sacrament, het brevier biddend, het Nieuwe Testament en de *Navolging van Christus* lezend. Omdat hij zelfs geen kamertje had om te verblijven, sliep hij gewoonlijk in een hoek van de ruïnes van het Colosseum, als “vagebond van God” en maakte zo van zijn bestaan een onophoudelijk gebed dat naar Hem opsteeg.

9. Op weg naar het Heilig Jaar spoor ik ieder aan *pelgrim van de hoop* te worden door tastbare tekens voor een betere toekomst te stellen. Laten wij niet vergeten “de kleine details van de liefde” te koesteren (apost. exhort. *Gaudete et exsultate*, 145): stil blijven staan, naderen, een beetje aandacht schenken, een glimlach, een liefkozing, een woord van troost... Deze gebaren worden niet geïmproviseerd; zij vereisen veeleer een dagelijkse, vaak verborgen en stille, maar door het gebed versterkte trouw. Laten wij in deze tijd waarin het lied van de hoop plaats lijkt te maken voor het lawaai van de wapens, de kreet van zoveel onschuldige gewonden en de stilte van de ontelbare oorlogsslachtoffers, ons smeekgebed van vrede tot God richten. Laten wij arm aan vrede zijn en onze hand uitstrekken om deze te ontvangen als kostbare gave, en laten wij ons tegelijkertijd ervoor inzetten deze te herstellen in het dagelijks leven.

10. Wij zijn in iedere omstandigheid geroepen om *vrienden van de armen* te zijn in de voetsporen van Jezus die als eerste solidair is geworden met de

laatsten. Mogen ons op deze weg de Heilige Moeder van God, de heilige Maria, ondersteunen, die bij haar verschijning in Banneux ons de boodschap heeft nagelaten die niet vergeten mag worden: “Ik ben de Maagd van de armen”. Laten wij haar, op wie God om haar nederige armoede heeft neergezien en die grootse dingen heeft verricht met haar gehoorzaamheid, ons gebed toevertrouwen, overtuigd dat het op zal stijgen naar de hemel en zal worden verhoord.

Rome, Sint-Jan van Lateranen, 13 juni 2024, gedachtenis van de heilige Antonius van Padua, patroon van de armen
Franciscus

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Libreria Editrice Vaticana/SRKK

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor de 39ste Wereldjongerendag

**Zij die op de Heer hopen, zullen rennen en niet vermoeid raken
(vgl. Js. 40:31)**

24 november 2024

Beste jongeren!

Vorig jaar zijn we de weg van de hoop naar het Grote Jubileum ingeslagen door na te denken over de woorden van de heilige Paulus: “Verheugt u in de hoop” (Rom. 12,12). Om ons voor te bereiden op de Jubileumbedeavaart van 2025, kunnen we ons dit jaar laten inspireren door de profeet Jesaja, die zegt: “Zij die op de Heer hopen... zullen lopen en niet vermoeid raken” (Js. 40,31). Deze woorden komen uit het zogenaamde Boek van de Troost (Js. 40-55), dat het einde van Israëls ballingschap in Babylon aankondigt en het begin van een nieuw tijdperk van hoop en wedergeboorte voor Gods volk, dat naar zijn vaderland kan terugkeren dankzij een nieuwe “snelweg” die de Heer momenteel voor zijn kinderen opent (vgl. Js. 40,3).

Ook wij leven vandaag in een tijd die gekenmerkt wordt door dramatische situaties die ons wanhopig kunnen maken en ons verhinderen om de toekomst met vertrouwen tegemoet te zien: de tragiek van oorlog, sociaal onrecht, ongelijkheid, honger en de uitbuiting van mens en milieu. Vaak zijn het juist de jongeren die de hoogste prijs betalen. Je voelt de onzekerheid voor de toekomst en je weet niet zeker waar je dromen toe zullen leiden. Op deze manier kunnen jullie in de verleiding komen om te leven zonder hoop, als gevangenen van verveling, depressie en zelfs aangezet worden tot risicovol en destructief gedrag (cf. Spes Non Confundit, 12). Daarom, beste jongeren, wil ik jullie een boodschap van hoop geven, zoals ook Israël die ontving in Babylon. Ook vandaag opent de Heer een snelweg voor jullie en Hij nodigt jullie uit om je daarop met vreugde en hoop te begeven.

1. De pelgrimstocht van het leven en zijn uitdagingen

De profeet Jesaja spreekt over “wandelen zonder vermoeid te raken”. Laten we eens nadenken over deze twee realiteiten: wandelen en vermoeidheid. Ons leven is een pelgrimstocht, een reis die ons boven onszelf doet uitstijgen, een reis op zoek naar geluk. Het christelijke leven in het bijzonder is een pelgrimstocht naar God, naar onze verlossing en de volheid van al wat goed is. Onze doelen, prestaties en successen zullen, als ze alleen tot het materiële

beperkt blijven, na een kortstondige voldoening, ons hongerig achterlaten, verlangend naar iets groters. Ze kunnen onze ziel niet volledig bevredigen, omdat we geschapen zijn door God die oneindig is. Als gevolg daarvan hebben we een aangeboren verlangen naar transcendentie, een constant rusteloze drang naar de vervulling van hogere aspiraties, naar “iets meer”. Daarom is, zoals ik jullie vaak heb gezegd, “het leven bezien vanuit een beperkt perspectief” niet genoeg voor jullie jonge mensen.

Toch is het normaal dat we, hoewel we vol enthousiasme aan onze reis beginnen, vroeg of laat moe worden. In sommige gevallen worden angst en innerlijke vermoeidheid veroorzaakt door sociale druk, door eisen om bepaalde studies te voltooien, door ons werk en ons persoonlijke leven. Dit veroorzaakt een zekere moedeloosheid, omdat we van het een naar het ander rennen in een leeg “activisme” waardoor we onze dagen met duizend dingen vullen en desondanks het gevoel hebben dat we er nooit in slagen om genoeg te doen en nooit helemaal voldoen. Deze vermoeidheid gaat vaak gepaard met een zekere verveling, de apathie en ontevredenheid die degenen treft die nooit iets ondernemen, nooit keuzes maken, beslissen, risico's nemen, maar liever in hun eigen comfortzone blijven, op zichzelf gericht, de wereld van een afstand bekijken en beoordelen, zonder ooit hun “handen vuil te maken” met problemen, met andere mensen, met het leven zelf. Dit soort vermoeidheid is een soort nat cement waarin we staan; uiteindelijk verhardt het, verzwaart het ons, verlamt het ons en verhindert het ons om vooruit te komen. Ik geef de voorkeur aan de vermoeidheid van hen die vooruitgaan, niet aan de lusteloosheid van hen die stilstaan zonder verlangen om te bewegen!

De oplossing voor vermoeidheid is, vreemd genoeg, niet stilstaan en rusten. Het is op weg gaan en pelgrims van hoop worden. Dit is waartoe ik jou uitnodig: wandel in hoop! Hoop overwint alle vermoeidheid, elke crisis en elke zorg. Het geeft ons een krachtige stimulans om door te gaan, want het is een geschenk van God zelf. De Heer geeft zin aan ons leven, werpt licht op onze weg en toont ons de uiteindelijke richting en het doel ervan. De apostel Paulus gebruikt het beeld van een atleet in het stadion die wedijvert om de prijs van de overwinning te ontvangen (vgl. 1 Kor. 9,24). Wie aan een sportwedstrijd heeft deelgenomen - niet als toeschouwer, maar als atleet - weet hoeveel innerlijke kracht er nodig is om de finish te halen. Hoop is precies de kracht die God in ons inblaast, waardoor we in staat zijn de

wedstrijd ten einde toe te lopen, aan alle moeilijkheden voorbij kunnen kijken en te volharden tot we het einddoel bereikt hebben: gemeenschap met God en de volheid van eeuwig leven. Als er één prachtig doel is, als het leven een uiteindelijke betekenis heeft, als niets van wat ik droom, plan en bereik ooit verloren zal gaan, dan is het de moeite waard om te blijven lopen, ons in te spannen, obstakels en vermoeidheid te overwinnen, omdat de uiteindelijke prijs onmetelijk mooi is!

2. Pelgrims in de woestijn

Tijdens de pelgrimstocht van het leven zullen er onvermijdelijk uitdagingen zijn. In vroegere tijden moest men in lange pelgrimstochten het hoofd bieden aan wisselende seizoenen en klimaten, wisselden aangename weiden en koele bossen af met ook besneeuwde bergen en droge woestijnen. Zelfs voor gelovigen kan de pelgrimstocht van het leven en de reis naar ons uiteindelijke doel vermoeiend zijn, zoals de tocht door de woestijn naar het Beloofde Land dat was voor het volk Israël.

Ook voor jullie allemaal! Zij die de gave van het geloof hebben ontvangen, kennen gelukkige momenten waarop we Gods aanwezigheid en nabijheid voelen, maar ook andere momenten waarop we de woestijn ervaren. Het kan gebeuren dat ons aanvankelijke enthousiasme voor school of werk, of voor het volgen van Christus - of dat nu in het huwelijk, het priesterschap of het godgewijde leven is - gevolgd wordt door momenten van crisis, waardoor het leven lijkt op een moeilijke tocht door de woestijn. Deze crisismomenten zijn echter niet nutteloos: het kunnen belangrijke momenten van groei worden. Het zijn momenten waarop hoop gelouterd wordt! In crisissituaties vervaagt veel valse “hoop”, hoop die te klein is voor ons hart, vervaagt de betekenis. In crisissituaties wordt de ware aard van de valse hoop onthuld en worden we zonder illusies geconfronteerd met de fundamentele vragen van het leven. En op die momenten kan ieder van ons zich afvragen: wat is de hoop waarop ik mijn leven heb gebaseerd? Zijn het echte verwachtingen of slechts luchtspiegelingen?

Op die momenten laat de Heer ons niet in de steek. Als een vader komt Hij naar ons toe en geeft Hij ons voortdurend het brood dat onze kracht voor de reis vernieuwt. Laten we niet vergeten dat Hij het volk in de woestijn manna gaf (vgl. Ex. 16) en dat Hij de profeet Elia, die vermoeid en ontmoedigd was, tweemaal brood en water aanbood, zodat hij “veertig dagen en veertig nachten kon lopen naar Horeb, de berg van God” (vgl. 1 Koningen 19,3-8).

In deze Bijbelse verhalen heeft het geloof van de Kerk het kostbare geschenk van de Eucharistie gezien, het ware manna, het ware voedsel voor onderweg, dat God ons geeft om ons op onze weg te ondersteunen. Zoals de zalige Carlo Acutis zei, is de Eucharistie de snelweg naar de hemel. Carlo maakte van de eucharistie zijn belangrijkste dagelijkse afspraak! Op deze manier, in verbondenheid met de Heer, kunnen we lopen zonder vermoeid te raken, want hij loopt naast ons (vgl. Mt. 28,20). Ik moedig jullie allemaal aan om het grote geschenk van de Eucharistie te herontdekken!

Laten we dan op die onvermijdelijke momenten van vermoeidheid in onze pelgrimstocht in deze wereld leren rusten zoals Jezus en in Jezus. Hij zei tegen zijn leerlingen dat ze moesten uitrusten nadat ze van hun zending waren teruggekeerd (vgl. Marc. 6, 31). Jezus erkent ook jouw behoefte aan lichamelijke rust, tijd voor ontspanning, tijd om in gezelschap van vrienden door te brengen, om te sporten en om te slapen. Maar er is een dieper soort rust, de rust van de ziel, die velen zoeken en weinigen vinden, want die is alleen in Christus te vinden. Besef dat al je innerlijke vermoeidheid rust kan vinden bij de Heer, die tegen je zegt: “Komt tot Mij, allen die vermoeid zijn en onder zware lasten gebukt gaat, en Ik zal u rust geven en verlichting schenken” (Mt. 11,28). Als de vermoeidheid van de reis je zwaar valt, kom dan terug naar Jezus, leer in Hem te rusten en bij Hem te blijven, want “wie op de Heer hoopt... zal lopen en niet moe worden” (Js. 40,31).

3. Van toeristen naar pelgrims

Beste jongeren, ik nodig jullie uit om op reis te gaan, om het leven te ontdekken langs de weg van de liefde en om het aangezicht van God te zoeken. Mijn advies aan jullie is: ga niet op weg als toeristen, maar als echte pelgrims. Wees niet als oppervlakkige toeschouwers, blind voor de schoonheid om je heen, zonder de betekenis van de wegen die je gaat te ontdekken, alleen geïnteresseerd in een paar vluchtige momenten om vast te leggen in een selfie. Toeristen doen dit. Pelgrims daarentegen dompelen zich volledig onder in de plaatsen die ze tegenkomen, luisteren naar de boodschap die ze overbrengen en maken deel uit van de zoektocht naar geluk en vervulling. De Jubileumbedevoert is bedoeld als het uiterlijke teken van een innerlijke reis waartoe allen geroepen zijn om te maken naar onze eindbestemming.

Laten we ons met deze houding allemaal voorbereiden op het Jubeljaar. Ik vertrouw erop dat velen van jullie op bedevaart naar Rome kunnen

komen om door de Heilige Deuren te gaan. Iedereen zal in ieder geval deze pelgrimstocht kunnen maken in zijn of haar plaatselijke kerk, door de kerken en heiligdommen te bezoeken die het geloof en de devotie van Gods heilige en gelovige mensen bewaren. Ik hoop dat deze jubileumbedevoert voor ieder van ons “een moment van echte, persoonlijke ontmoeting met Jezus, de ‘Deur’ van ons heil”, zal worden (Spes Non Confundit, 1).

Ik moedig je aan om deze ervaring met drie fundamentele houdingen te benaderen. Ten eerste, dankzegging, met harten die openstaan om God te prijzen voor zijn vele gaven, vooral de gave van het leven. Dan een geest van zoeken, als uitdrukking van de onlesbare dorst van ons hart om de Heer te ontmoeten. En ten slotte boetedoening, die ons helpt om naar binnen te kijken, de verkeerde wegen en beslissingen te erkennen die we soms hebben genomen en ons op die manier te bekeren tot de Heer en tot het licht van zijn evangelie.

4. Pelgrims van hoop voor de missie

Sta mij toe nog één beeld te schetsen om je op je reis te begeleiden. Wie de Sint-Pieter in Rome bezoekt, steekt het grote plein over dat wordt omgeven door de zuilengalerij die is gebouwd door de beroemde architect en beeldhouwer Gian Lorenzo Bernini. De zuilengalerij lijkt op twee open armen, een beeld van de Kerk, onze moeder, die al haar kinderen omhelst. In dit komende Heilig Jaar van de Hoop nodig ik jullie allen uit om de omhelzing van onze barmhartige God te ervaren, om zijn vergiffenis te ervaren en de vergeving van al onze “innerlijke schulden”, zoals in de Bijbelse traditie van de jubeljaren. Op deze manier, omarmd door God en herboren in Hem, kunnen ook jullie open armen worden om jullie vele vrienden en generatiegenoten te omarmen en zo door jullie welkom de liefde van God de Vader te ervaren.

Moge “een glimlach, een warm vriendschapsgebaar, een vriendelijke blik, een luisterend oor, een goede daad van jullie, rijke zaden van hoop worden voor hen die ze ontvangen” in de wetenschap dat deze in de Geest van Jezus zijn, en jullie zo onvermoeibare missionarissen van vreugde worden.

Laten we, terwijl we voorwaarts gaan, in geloof onze blik richten op de heiligen die ons zijn voorgegaan op de reis, die het doel hebben bereikt en ons nu bemoedigen door hun getuigenis: “Ik heb de goede strijd gestreden, ik heb de wedloop volbracht, ik heb het geloof behouden. Van nu af aan is er voor mij de kroon der gerechtigheid, die de Heer, de rechtvaardige rechter,

mij op die dag zal geven; en niet alleen aan mij, maar ook aan allen die naar zijn verschijning hebben verlangd” (2 Tim. 4:7-8). Het voorbeeld van zoveel heiligen, mannen en vrouwen, stimuleert en ondersteunt ons.

Moed! Jullie hebben allemaal een speciaal plekje in mijn hart. Ik vertrouw jullie reis toe aan de Maagd Maria, zodat jullie in navolging van haar voorbeeld met geduld en vertrouwen kunnen uitkijken naar de komst van de Maagd Maria, de vervulling van al jullie hoop, ook nu, terwijl jullie volharden in jullie tocht als pelgrims van hoop en liefde.

Rome, Sint-Jan van Lateranen, 29 augustus 2024, Herdenking van het martelaarschap van Sint-Jan de Doper
Franciscus

Vertaling: Mgr. drs. R.G.L.M. Mutsaerts

Eindredactie: A. Kruse, MA

Copyright: Libreria Editrice Vaticana/SRKK

BEGELEIDENDE BRIEF

van paus Franciscus bij het Slotdocument van de 16e Gewone Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode 24 november 2024

In de verschillende fasen van het synodale proces dat ik in oktober 2021 heb opgestart, hebben we geluisterd naar wat de Heilige Geest in deze tijd tot de Kerken zegt.

Het Slotdocument van de 16e Gewone Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode verzamelt de vruchten van een weg van luisteren naar het volk van God en van onderscheiding door de herders. Verlicht door de Heilige Geest, werd de gehele Kerk geroepen om haar eigen ervaring te lezen en concrete stappen vast te leggen om gemeenschap te beleven, participatie te realiseren en de door Jezus Christus toevertrouwde zending te behartigen. De synodale weg die begon in de lokale Kerken, doorliep vervolgens de nationale en continentale fasen en mondde uit in de viering van de Bisschoppensynode in de twee sessies van oktober 2023 en oktober 2024. De weg loopt nu verder in de lokale Kerken en hun groeperingen, op basis van het Slotdocument dat op 26 oktober jl. door de assemblee in al haar geledingen werd gestemd en goedgekeurd. Ook ik heb het document goedgekeurd, ondertekend en laten publiceren en me zo aangesloten bij het ‘wij’ van de assemblee die zich, met dit slotdocument, richt tot het heilige gelovige Volk van God.

Ik erken de waarde van de afgelegde synodale weg en vertrouw nu de aanwijzingen in het Slotdocument toe aan de gehele Kerk. Ze weerspiegelen wat in de loop der jaren is gerijpt door luisteren en onderscheiding en vormen een gezaghebbende leidraad voor het leven en de zending van de Kerk.

Het Slotdocument maakt deel uit van het gewone leergezag van de opvolger van Petrus (cf. EC 18 § 1; CCC 892) en daarom vraag ik dat het als dusdanig aanvaard wordt. Het vertegenwoordigt een vorm van uitoefening van het authentieke leergezag van de bisschop van Rome die vernieuwende elementen bevat, maar feitelijk overeenkomt met wat ik heb willen preciseren op 17 oktober 2015 toen ik gesteld heb dat synodaliteit het juiste interpretatiekader vormt voor het begrijpen van het hiërarchische ambt. Bij de goedkeuring van het document op 26 oktober jl. heb ik gezegd dat

het ‘niet strikt normatief is’ en dat ‘de toepassing ervan nood zal hebben aan diverse bemiddelingen’. Dit betekent niet dat het document de Kerken nu al niet opdraagt om keuzes te maken die overeenstemmen met de inhoud ervan. De lokale Kerken en groeperingen van Kerken roep ik op om in hun specifieke context de gezaghebbende aanwijzingen van het document vorm te geven, door de processen van onderscheiding en besluitvorming die voorzien zijn in het recht en in het document zelf. Ik heb er ook aan toegevoegd dat ‘er tijd nodig is om te komen tot keuzes die de gehele Kerk aanbelangen’. Dit geldt in het bijzonder voor de thema’s die werden toevertrouwd aan de tien studiegroepen - waar er nog kunnen aan toegevoegd worden - met het oog op de nodige beslissingen. Het synodale proces eindigt niet met de afsluiting van de 16e Gewone Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode.

Met overtuiging herhaal ik wat ik zei aan het einde van het uitgebreide synodale proces dat leidde tot de afkondiging van *Amoris laetitia* (19 maart 2016): ‘Niet alle leerstellige, morele en pastorale debatten moeten worden beslecht door tussenkomt van het leergezag. Natuurlijk is in de Kerk een eenheid van leer en praxis noodzakelijk, maar dit belet niet dat er verschillende interpretaties van bepaalde aspecten van de leer of daaruit afgeleide besluiten blijven bestaan. Dit zal zo blijven tot de Geest ons leidt tot de volle waarheid (cf. Joh 16,13), namelijk tot Hij ons volledig heeft binnengeleid in het mysterie van Christus en wij alles zullen zien met zijn blik. Daarenboven kan in ieder land of regio gezocht worden naar oplossingen die rekening houden met inculturatie, tradities en lokale uitdagingen’ (AL 3).

Het Slotdocument bevat aanwijzingen die, in het licht van de fundamentele oriëntaties, nu reeds door de lokale Kerken of groeperingen van lokale Kerken kunnen overgenomen worden. Daarbij wordt rekening gehouden met de diverse contexten, de reeds gezette stappen en met wat nog dient te gebeuren om steeds beter de eigen stijl van de synodaal-missionaire Kerk aan te leren en te ontwikkelen.

Vaak komt het erop aan om concreet te gaan toepassen wat reeds voorzien is in het geldende recht, zowel het Latijnse als het Oosterse. In andere gevallen is er ruimte om door synodale onderscheiding en in het kader van de mogelijkheden die het slotdocument biedt, te komen tot een creatieve ontwikkeling van nieuwe vormen van diensttaken en missionair werk die uitgetoet en geëvalueerd dienen te worden. Elke bisschop zal in het

verslag voor het ad-liminabezoek verwijzen naar de keuzes die in de hem toevertrouwde Kerk werden gemaakt met betrekking tot de inhoud van het Slotdocument: de ondervonden moeilijkheden en de resultaten.

Het algemene secretariaat van de synode zal, samen met de Dicasteries van de Romeinse Curie (cf. EC 19-21), ‘de uitvoeringsfase’ van de synodale weg ondersteunen op basis van de aanwijzingen in het Slotdocument.

Mede gedreven door het verlangen om verder op weg te gaan naar de volle en zichtbare eenheid onder alle christenen, vraagt de synodale weg van de Katholieke Kerk ‘dat gedeelde woorden gepaard gaan met daden’ (Slottoespraak tot de 16e Gewone Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode, 26 oktober 2024). Moge de Heilige Geest, gawe van de Verrezenen, de hele Kerk op deze weg ondersteunen en leiden! Moge Hij, die harmonie is, de Kerk altijd verjongen met de kracht van het Evangelie, haar vernieuwen en naar de volmaakte eenheid met haar Bruidegom leiden (cf. LG 4). Want de Geest en de bruid zeggen tot de Heer Jezus: Kom! (cf. Apk 22,17).

24 november 2024

Hoogfeest van Onze Heer Jezus Christus, Koning van het heelal
Franciscus

Vertaling: Belgische Bisschoppenconferentie

Copyright: SRKK/Libreria Editrice Vaticana

**REACTIE NEDERLANDSE BISCHOPPEN
naar aanleiding van *Fiducia supplicans*
16 januari 2024**

De verklaring van het Dicasterie voor de Geloofsleer *Fiducia supplicans* van 18 december jongstleden, heeft het belang van begeleiding in de Kerk benadrukt van personen die in een homoseksuele relatie leven en van gescheiden personen die opnieuw een getrouwd leven leiden. Omdat onze Kerk een verwelkomende Kerk is, onderstrepen de Nederlandse bisschoppen, met paus Franciscus, het pastorale belang van nabijheid en begeleiding.

De bisschoppenconferentie stelt vast dat het Dicasterie voor de Geloofsleer in zijn verklaring *Fiducia supplicans* overeenkomstig de Heilige Schrift en de Traditie van de Kerk vasthoudt dat een huwelijk alleen mogelijk is tussen man en vrouw en onontbindbaar is en dat irreguliere verhoudingen van welke aard ook op intrinsieke morele bezwaren stuiten.

De Nederlandse bisschoppen wensen niemand de steun en kracht van God te onthouden. Het is mogelijk een gebed uit te spreken over afzonderlijke gelovigen die in een irreguliere verhouding leven. Wat men in het gebed vraagt en op welke wijze men bidt, zijn daarbij van belang. Bij iemand die in een irreguliere of homoseksuele relatie leeft, kan de gewijde ambtsdrager buiten het kader van een huwelijksviering of een gebedsviering een eenvoudig gebed uitspreken. In dit gebed kan God onder aanroeping van zijn Geest om kracht en bijstand worden gevraagd, opdat hij/zij Gods wil met zijn/haar leven verstaat en verder kan groeien.

Daarmee wordt in de gekozen bewoordingen duidelijk dat het niet om een inzegening of bevestiging van een irreguliere relatie gaat en wordt tevens verwarring vermeden met een huwelijk dat volgens de Katholieke Kerk alleen tussen een man en vrouw gesloten kan worden.

Op deze wijze kan het gebed de kracht geven om tot God te naderen en te leven in overeenstemming met zijn bedoelingen met de schepping van man en vrouw en van het huwelijk.

VERVOLGTRAJECT BISSCHOPPENSYNODE ‘VOOR EEN SYNODALE KERK’ IN GANG GEZET

1 februari 2024

De Nederlandse Bisschoppenconferentie heeft een speciale werkgroep, genaamd Landelijke Werkgroep Synodaliteit, gevraagd om te werken aan een vervolg in de Nederlandse kerkprovincie van het door paus Franciscus geïnitieerde synodaal proces ‘Voor een Synodale Kerk: communio, participatio, missio’. Deze werkgroep heeft als opdracht om gespreksthema’s uit te werken waarmee men onder meer in de parochies vanaf medio februari 2024 aan de slag kan.

Dit heeft de Nederlandse bisschoppenconferentie besloten nadat mgr. Hoogenboom in de plenaire vergadering van november uitgebreid verslag had gedaan over zijn deelname aan de Bisschoppensynode in oktober 2023.

Het secretariaat van de Bisschoppensynode in Rome publiceerde op 12 december een stappenplan op weg naar de tweede zitting van de bisschoppensynode over synodaliteit die in oktober 2024 wordt gehouden. De bisschoppenconferenties wereldwijd wordt gevraagd om in mei 2024 aan het synodese Secretariaat te rapporteren over de vruchten van het synodaal proces in de plaatselijke kerken. Alle verslagen samen vormen input voor het werkdocument van de bisschoppenvergadering in oktober 2024 te Rome.

De Nederlandse werkgroep neemt ook deze richtlijn mee in de verdere voorbereiding. Ze heeft verder als opdracht een samenvatting van het synthesesedocument van de bisschoppensynode aan te reiken zoals die in oktober 2023 is gehouden. Het synthesesedocument is voor dat doel ook zo snel mogelijk in het Nederlands vertaald. Deze Nederlandse vertaling is onder meer aan het secretariaat in Rome gezonden en inmiddels te vinden op de website van het synodese Secretariaat. Verder is de vraag aan de werkgroep om materiaal te verzorgen ten behoeve van bijeenkomsten om op een goede manier met elkaar het gesprek in dialoog te kunnen voeren.

De landelijke werkgroep streeft ernaar om in februari parochies, religieuze ordes en congregaties en andere organisaties en instellingen die gesprekken organiseren, nader te informeren en uit te nodigen tot gesprek in dialoog.

De Landelijke Werkgroep Synodaliteit is zo breed en synodaal mogelijk samengesteld en bestaat uit de volgende personen:

Namens de Bisschoppenconferentie:

- J. van den Hende
- Th. Hoogenboom

Namens de Konferentie van in Nederland gevestigde Religieuzen (KNR):

- abdis P. Fourmentin ocsa van de Abdij O.L.Vr. van Koningsoord

Overige werkgroepleden:

- dr. K. Schelkens, Tilburg School of Catholic Theology
- pater dr. R. Steenvoorde OP
- L. van Oordt, Emmanuel Gemeenschap
- K. Bornhijm OP, van project Luisterend op Weg
- rector dr. L. Hendriks, Grootseminarie Rolduc

LANDELIJKE HANDREIKING VOOR SYNODALE GESPREKKEN

voor de gesprekken tijdens de 2e fase voor de Synode over Synodaliteit

Hoe kunnen we een meer synodale en missionaire Kerk zijn?

15 februari 2024

Inleiding

Drie jaar geleden gaf paus Franciscus het startsein voor een ‘synode over synodaliteit’ onder de titel ‘Voor een Synodale Kerk. Gemeenschap, participatie, missie’. In 2024 gaat deze reis verder. In dit werkdocument kaarten we aan hoe we gezamenlijk verder kunnen gaan op dit pad.

Synodaliteit is, zoals de paus vaak aangaf, gegrond in de traditie van de vroege Kerk die ook bewaard is in orthodoxe en protestantse kerken. Deze vroegchristelijke gewoonte werd door het Tweede Vaticaanse Concilie weer op de voorgrond geplaatst. De basisgedachte is eenvoudig: de Kerk is niet zoals andere gemeenschappen. Immers, in haar diepste wezen is ze sacramenteel, ze geeft een doorkijk op wat dieper ligt. Met name het sacrament van het doopsel is de oergrond van onze gemeenschap. Die idee werd neergelegd in de opbouw van de concilietekst over de Kerk, *Lumen gentium*, die eerst handelde over het Volk Gods als een gemeenschap van gedoopten, en pas naderhand over de gewijde bedienaren, die op grond van het wijdingssacrament een bijzondere plaats onder de overige gedoopten innemen.

Synodaliteit is dan ook geen nieuwigheid, maar een terugkeer naar de essentie die ons bindt, en een uitnodiging tot inkeer. Het betreft immers de (her)ontdekking dat wij allen de Kerk zijn, geroepen en gezonden. In dit proces denken we biddend na over hoe alle gedoopte gelovigen (leken, religieuzen, diakens, priesters, bisschoppen) samen Kerk zijn, Gods volk vormen onderweg op aarde onder aanvoering van de Heilige Geest.

Synodaliteit vergt dan ook een bijzonder soort gesprek: het draait niet om discussie, lobbyen of elkaar overtuigen. Wel om open en ontvankelijk luisteren naar wat de Geest op dit moment tegen de Kerk zegt. De grond voor het gesprek is niet het ‘ik’ of de eigen wensen, synodaal gesprek vraagt ontvankelijkheid, onderscheiding en zelfs de bereidheid tot ommekeer in denken en doen.

Wie deelnam aan bijeenkomsten in de eerste fase van het synodaal proces, kon daardoor de veelzijdigheid ervaren die onze Kerk karakteriseert. De zoektocht aangaan naar ‘katholiciteit’, naar eenheid in verscheidenheid, is spannend en verrijkend. De ontmoetingen tussen mensen die elkaar herkennen als leerlingen van de Heer, geroepen en gezonden, kunnen verrassend zijn. Er kan argwaan en spanning zijn onder ons, dat is al zo sinds bijbelse tijden. Soms is er eenvoudigweg nieuwsgierigheid. En voor wie het waagt zich ontvankelijk open te stellen, brengt dat dikwijls vreugde. Wie zo’n ontmoeting meemaakte verandert en wil die ervaring graag delen met anderen, waardoor steeds meer mensen betrokken raken bij de synodale Kerk.

Samen luisteren en bidden kan een bijzondere gemeenschapsopbouwende kracht zijn, en zo ook de grond voor onze ervaring een gemeenschap van ‘gezondenen’ te zijn, een missionaire Kerk. Op grond van ons doopsel zijn we door de Verrezen Heer geroepen en gezonden om samen het Evangelie aan de wereld van vandaag te verkondigen. Dit is een profetisch en missionair geluid: het toont dat vrede en samenwerking over grenzen en verschillen heen mogelijk zijn.

In oktober 2023 verscheen het synthese-document ‘Een synodale Kerk op zending’ aan het einde van de eerste sessie van de Synodale Vergadering in Rome. Het document was geen slottekst, maar een tussentijdse stip op de kaart, een wegwijzer. Er werd niet concreet aangegeven hoe dit document besproken moest worden onder de gelovigen, wel werd ons gevraagd om in hun onze eigen context hiermee aan de slag te gaan. Als hulpmiddel vaardigde het secretariaat van de Bisschoppensynode in december een ‘routekaart’ uit, die met het oog op de volgende sessie van de Bisschoppensynode in oktober 2024, twee sporen volgt:

1) Leden van lokale geloofsgemeenschappen wordt gevraagd om met elkaar het gesprek aan te gaan over hoe ze kunnen groeien als synodale Kerk. Dit omvat:

- Reflectie over hoe medeverantwoordelijkheid vorm kan krijgen, rekening houdend met ieders talenten en charisma’s.
- Verbreding en verdieping van synodaliteit vanuit een missionair perspectief: Hoe kunnen we op synodale wijze onze missie als Kerk vormgeven? Hoe kunnen we daarbij groepen betrekken die weinig of niet gehoord worden, zoals jongeren, armen, migranten, etc.?

2) Theologen en andere deskundigen bestuderen een aantal aangedragen onderwerpen om in onderlinge samenwerking in detail daarover te adviseren. In oktober 2024 zal tijdens de tweede sessie van de Bisschoppensynode over synodaliteit een voortgangsverslag worden gepresenteerd.

De tijd is kort. De verslagen van deze gesprekken moeten vóór 15 april 2024 worden ingediend bij de bisdommen, die op hun beurt een samenvatting naar het synodese Secretariaat sturen.

Het gaat in deze fase nadrukkelijk over synodaliteit. De verwachting is dan ook de lokale reflectie op een synodale wijze zou plaatsvinden. De centrale verdiepende vraag bij de reflectie is:

“Hoe kunnen we een meer synodale en missionaire Kerk zijn?”

We willen in deze fase van het synodaal proces ontdekken welke stappen wij als Nederlandse katholieken kunnen zetten en wat we nodig hebben in onze situatie en context, in het besef dat we deel uitmaken van een wereldwijde gemeenschap van gedoopten. Het werk dat we in de eerste fase van de synode deden moet niet worden overgedaan. De uitnodiging is veeleer om na te denken over hoe we in onze tijd en onze situatie bezig kunnen zijn met onze missie, hoe een synodale Kerk zowel eenheid als diversiteit kan omarmen. Uiteindelijk zijn we allen één in de ontmoetingservaring met Christus, die we als gedoopten willen uitdragen.

Deze synode is anders dan voorgaande synodes, omdat ze tussentijds opnieuw wil luisteren naar wat leeft in de geloofsgemeenschappen. We zijn allen uitgenodigd voor een nieuwe consultatiefase, met vragen en onderwerpen die geen herhaling van de eerste ronde zijn, maar voortbouwen op het werk van de synodale bijeenkomst in Rome van afgelopen oktober. Met dit ophalen is er al een richting ingeslagen, maar niet zonder enige openheid. Iedere lokale gemeenschap kan dan ook zelf bepalen wat mogelijk is in de beschikbare tijd. De deadline voor het inleveren van de gespreksverslagen is 15 april 2024. Aan het einde van dit document volgt meer uitleg over hoe u een gespreksverslag kunt maken en waar het ingediend moet worden.

De Landelijke Werkgroep Synodaliteit

Handleiding voor het Synodale Gesprek

Een synodaal gesprek is gebaat bij ontvankelijkheid, we proberen goed naar elkaar te luisteren. Het is geen debat waarbij we willen bewijzen wie gelijk of ongelijk heeft. Wat echt belangrijk is, is dat we proberen te ontdekken wat de Heilige Geest ons te zeggen heeft, en wat wij elkaar vanuit die ervaring te vertellen hebben. Gebed en stilte zijn nodig in dit proces van onderscheiding.

Ter voorbereiding

Voor een goed synodaal gesprek is het handig dat elke deelnemer over een leeswijzer beschikt voor het gespreksthema van die avond. Zorg ervoor dat er één gespreksleider is voor elke 8 à 10 personen. Als de groep groter is, verdeel ze dan in kleinere groepjes, zodat iedereen goed kan meedoen.

Voor de gespreksleider: let op het afwisselend ritme van luisteren, spreken en stilte. Om synodaliteit te bevorderen, is het belangrijk dat elke deelnemer in elke ronde zijn of haar mening deelt. Je kunt dit niet afdwingen, maar je kunt mensen wel uitnodigen: iedere stem telt! Voorkom dat het een discussie wordt. Vraag iemand om kort aantekeningen te maken van wat er wordt gedeeld. Op die manier houden we het gesprek gestructureerd en waardevol.

Opzet van het synodale gesprek

Maak een opstelling in de ruimte waarbij de deelnemers in een cirkel zitten (eventueel rond een tafel). Begin het synodaal gesprek met een warm welkom en een korte uitleg van de methode door de gespreksleider. Steek vervolgens een kaars aan en open met het synodegebed (Bijlage: 2).

Eerste ronde

De gespreksleider nodigt de groep uit om in stilte de vragen voor de eerste ronde te lezen en hierover na te denken/te bidden. Eventueel kunnen de deelnemers ook de inleidende tekst van de leeswijzer gebruiken. Deze stille tijd duurt 7 minuten. Vervolgens nodigt de gespreksleider de deelnemers uit om gedurende 4 minuten een voor een te delen wat de vraag bij hen oproept. De andere deelnemers aan het gesprek luisteren, maar reageren niet op elkaar.

Tweede ronde

Nadat iedereen zijn of haar gedachten heeft gedeeld, is iedereen weer stil (5 minuten). In deze tijd kunnen deelnemers nadenken en opschrijven wat hen

raakte in de woorden van anderen. Hierbij is het belangrijk om te focussen op waar de stem van de Geest te horen is in de gedeelde ervaringen. Daarna nodigt de gespreksleider de deelnemers uit om gedurende 4 minuten te delen wat hun raakte in de eerste ronde. Daarna is het weer stil (5 minuten).

Derde ronde en afronding

In de derde ronde kijken we vooruit. Welke volgende stappen zijn er nodig? Hier is ruimte voor een vrij gesprek, maar blijf wel naar elkaar luisteren. Maak ook hier aantekeningen voor het gespreksverslag. Aan het einde bidden we samen even (in stilte of luidop) en sluiten af met een Onzevader of een Weesgegroet. Maak een kort verslag van de avond (Bijlage: 1)

Leeswijzer 1: Ons gedoopt-zijn als basis van ons Kerk-zijn

Het synthese-document spreekt over de christelijke initiatie, een reis waarin de Kerk haar gelovigen in het paasgeloof introduceert en hen in de kerkelijke gemeenschap opneemt. Deze reis omvat luisteren naar het Woord van God, bekering, liturgie, en deelname aan de gemeenschap en haar zending.

Het binnenleiden van mensen in de Kerk door het sacrament van het doopsel brengt gelovigen in contact met verschillende roepingen en diensten binnen de Kerk. De Kerk toont haar moederlijke gezicht door haar kinderen te begeleiden, naar hen te luisteren en te leren van hun geschiedenis, taal en cultuur.

Dit pastorale handelen is een vorm van synodaliteit met oude wortels in de christelijke gemeenschap. De tekst benadrukt de gelijkwaardigheid van alle gedoopten en hun gedeelde verantwoordelijkheid voor de zending. De 'sensus fidei fidelium', het gelovig aanvoelen van de waarheid van het Evangelie, is aanwezig bij alle gelovigen. Synodale processen brengen deze consensus van de gelovigen naar voren als een criterium voor het beoordelen van leer en praktijk.

Het sacrament van het vormsel verbindt gelovigen met de genade van Pinksteren en roept op tot het ontwikkelen van specifieke roepingen ten dienste van de zending. De tekst pleit voor een grotere erkenning van het belang van het vormsel in relatie tot verschillende charisma's en diensten binnen de Kerk. De viering van de eucharistie, vooral op zondag, is de fundamentele

vorm van samenkomen voor het heilige Volk van God. De gemeenschap met de verrezen Heer Jezus Christus die in de eucharistie wordt gevierd, geeft vorm en richting aan synodale trajecten. Vanuit de eucharistie leren gelovigen eenheid en diversiteit te begrijpen, zowel binnen de Kerk als in diverse liturgische tradities, roepingen en diensten.

Vragen voor het synodale gesprek

Reflectie Ronde 1: Welke rol speelt mijn doopsel in mijn betrokkenheid bij de Kerk?

Voorbeeldvragen voor persoonlijke reflectie (u kunt over één of meer vragen spreken)

- Hoe zorgt uw geloofsgemeenschap ervoor dat het vieren van de sacramenten van het doopsel en het vormsel momenten worden van samen op weg gaan met de Heer?
- Hoe spreken en denken we samen over onze eigen roeping als gedoopten binnen de geloofsgemeenschap en in de wereld?
- Op welke manieren wordt uw parochie verrijkt door de mensen die zijn togetreden tot de Kerk?

Reflectie Ronde 2: Wat raakt mij in de verhalen van anderen?

Dit is geen discussie, maar het delen met de groep van wat u raakt in de ervaringen van anderen in ronde 1.

Reflectie Ronde 3: Welke volgende stap(pen) zouden we kunnen nemen om een meer

synodale en missionaire Kerk te worden?

- Hoe helpt het samen vieren van de eucharistie u en uw parochie om steeds meer leerlingen van Jezus te worden in onze gemeenschap?
- Op welke manieren kunnen we het gemeenschappelijk gebed uitbreiden buiten de viering van de eucharistie? En wat kunt u daar aan bijdragen?

Leeswijzer 2: Vorming in een missionaire Kerk

Het synthese-document van oktober 2023 benadrukt dat de Kerk niet alleen een zending heeft, maar dat zij als geheel zending is. Ze ontvangt haar zending van Christus en deelt de Evangelische voorkeur voor de armen. De christelijke initiatie door de sacramenten van doop, eucharistie

en vormsel maakt alle gelovigen, leken, Godgewijden en gewijde bedienaren, een medeverantwoordelijk voor de zending van de Kerk. Medeverantwoordelijkheid is cruciaal op alle niveaus van de Kerk, waarbij elke christen een zending in de wereld heeft.

Vanouds is het gezin de steunpilaar van elke christelijke gemeenschap. Ouders zijn de eerste ‘missionarissen’. Lekengelovigen zijn onmisbaar voor de zending van de Kerk in verschillende aspecten van het dagelijks leven, zoals digitale omgevingen, jeugdculturen, werk, economie, politiek en meer. De tekst moedigt aan om het geloof te delen en getuige te zijn van Jezus Christus in het dagelijks leven.

Lekengelovigen spelen ook een sleutelrol binnen en buiten de christelijke gemeenschappen, in het pastoraat, opvoeding tot het geloof, theologische vorming, het beheer van kerkelijke goederen, en nog veel meer. Het synthese-document benadrukt de noodzaak om te zorgen voor de benodigde competenties van leken en erkent hun charisma's als gaven van de Heilige Geest. In het rapport wordt gewaarschuwd voor het gevaar van het klerikalisme bij gewijde bedienaren en leken, maar ook voor het negeren van hun charisma's en diensten.

Vragen voor het synodale gesprek

Reflectie Ronde 1: Wat zijn mijn eigen ervaringen met de missionaire Kerk? Voorbeeldvragen voor persoonlijke reflectie (u kunt over één of meer vragen spreken)

- Bent u ooit betrokken geweest bij het voorbereiden van (jonge) mensen op het ontvangen van de sacramenten; welke zegeningen en vreugde heeft u mogen ervaren door dit dienstwerk?
- Wat zijn de mooie kanten van een katholiek gezins- en familieleven? Welke uitdagingen en welke zorgen komt u tegen als katholiek gezin?
- Wat zijn uw ervaringen met de Kerk als een “missie”, of een Kerk die met vreugde probeert missionair te zijn?
- Hoe inspireert uw geloof u om zich in te zetten in de samenleving?

Reflectie Ronde 2: Wat raakt mij in de verhalen van anderen?

Dit is geen discussie, maar het delen met de groep van wat u raakt in de ervaringen van anderen in ronde 1.

Reflectie Ronde 3: Welke volgende stap(pen) zouden we kunnen nemen om een missionaire Kerk te worden?

- Hoe kunnen we als plaatselijke geloofsgemeenschap het geloofsideaal van een Kerk met een missie in onze eigen omgeving waarmaken?
- Hoe kunnen we beter luisteren naar groepen die vaak niet genoeg gehoord worden?
- Hoe kunnen we de creativiteit, talenten en charisma's die aanwezig zijn in het Volk van God tot bloei laten komen voor onze gezamenlijke opdracht om het Evangelie te verkondigen in woord en daad?

Leeswijzer 3: Deelname aan een verwelkomende Kerk

De synodedeelnemers stellen vast dat christenen in allerlei verschillende culturen Christus naar anderen brengen door naastenliefde. Door bescheiden en met vreugde te dienen, ervaren ze het mysterie van Christus overal. De lokale Kerken kennen deze verschillende behoeften en culturen. Tijdens de eerste sessie van de Bisschoppensynode in oktober 2023 in Rome werd de diversiteit van de Kerk voluit ervaren, met alle moeilijkheden en rijkdom die dat meebrengt.

Toenemend multiculturele en multireligieuze contexten brengen eigen zorgen mee. Precies in die context is dialoog essentieel. Het Tweede Vaticaans Concilie, dat zichzelf steevast omschreef als 'synodus' gaf in meerdere documenten aan dat de Kerk, vanuit haar eigen identiteit, steeds bruggen moet bouwen, begrip ontwikkelen, en daarin een begeleidende, luisterende en lerende houding aannemen. Op veel plaatsen verandert migratie lokale Kerken tot interculturele gemeenschappen. Migranten brengen, ondanks de uitdagingen waarmee ze geconfronteerd worden, vernieuwing en verrijking. Het accepteren van migranten en het respecteren van hun religieuze gewoonten en tradities zijn belangrijk.

Hoewel missionarissen het Evangelie wereldwijd verspreidden, is 'missie' een beladen woord vanwege historische fouten. Deze moeten erkend worden. Respect, moed en nederigheid zijn nodig om verschillende culturen te ontmoeten. Ook interreligieuze dialoog en oecumene zijn cruciaal voor de wereldvrede. In een wereld vol geweld is het evangelische getuigenis van de eenheid van mensen, hun gemeenschappelijke oorsprong en bestemming nodig. De Kerk erkent dat de Geest door

mensen van verschillende religies en culturen kan spreken.

Vragen voor het synodale gesprek

Reflectie Ronde 1: Wat zijn mijn eigen ervaringen met een verwelkomende Kerk?

Voorbeeldvragen voor persoonlijke reflectie (u kunt over één of meer vragen spreken)

- Voelt u zich welkom in de Kerk?
- Heeft u zich wel eens niet welkom gevoeld in de Kerk?
- Heeft de aanwezigheid van verschillende culturen of visies op de samenleving uw lokale geloofsgemeenschap beïnvloed?

Reflectie Ronde 2: Wat raakt mij in de verhalen van anderen?

Dit is geen discussie, maar het delen met de groep van wat u raakt in de ervaringen van anderen in ronde 1.

Reflectie Ronde 3: Welke volgende stap(pen) zouden we kunnen nemen om een (meer) verwelkomende Kerk te worden?

- Hoe kunnen we als Kerk actief bijdragen aan onze missie door op een positieve manier aanwezig en behulpzaam te zijn in de samenleving?
- Hoe bouwen we bruggen en bevorderen we onderling begrip? Hoe zorgen we dat we zelf blijven luisteren en leren?
- Als mensen in een gemeenschap het oneens zijn, hoe kunnen we dan proberen om weer samen te komen en vrede te vinden?
- Hoe kan onze parochie meer aandacht besteden aan de oproep tot rechtvaardigheid voor alle mensen in onze Kerk en bredere samenleving?

Leeswijzer 4: Vrouwen in het leven en de zending van de Kerk

Het synthese-document stelt dat mannen en vrouwen door God zijn gemaakt en evenbeeld zijn van God. Ze hebben dezelfde waardigheid, maar hun ervaringen zijn verschillend. Niet zelden worden vrouwen geconfronteerd met seksueel geweld en onderdrukking en moeten zij vechten voor rechtvaardigheid. De Bijbel zegt dat mannen en vrouwen elkaar aanvullen. Jezus behandelde vrouwen als gelijkwaardig, en velen, waaronder Maria en Maria Magdalena, speelden een cruciale rol in de vroege christelijke gemeenschappen. Het Nieuwe Testament verhaalt hoe vrouwen de eersten

waren om de verrijzeniservaring te hebben. Ook in zijn aardse optreden behandelde Jezus mannen en vrouwen gelijkwaardig en krijgen ze dezelfde gaven van de Heilige Geest. Het synthese-document bepleit dat mannen en vrouwen samenwerken op alle niveaus in de Kerk, zonder competitie.

Tijdens de eerste sessie van de Bisschoppensynode in 2023 werd de wederkerigheid ervaren in de samenwerking tussen mannen en vrouwen. Vrouwen willen hun spirituele ervaringen delen. Vrouwen zijn belangrijk in de Kerk. Ze zijn de grootste groep onder de kerkgangers en de eerste missionarissen in gezinnen. Sinds de bijzondere rol van Maria, de moeder van Jezus, inspireerden vrouwelijke missionarissen, heiligen en geleerden de gelovigen in de geschiedenis van het christendom.

Terwijl vrouwen oprecht dankbaar zijn voor het werk dat permanente diakens, priesters en bisschoppen in ons midden verrichten, signaleren zij ook de pijn die velen lijden aan de Kerk, vaak omdat zij niet in hun waardigheid gerespecteerd worden. De synodedeelnemers gaven aan dat hier verandering nodig is, met name in de wijze waarop wij als gelovigen elkaar behandelen. Slachtoffers van misbruik hebben recht op erkenning van het leed dat hun is aangedaan en dat hun recht wordt gedaan. De synode vraagt om vernieuwing en verandering, zodat iedere gelovige, ongeacht haar of zijn rol in de Kerk, daarin kan deelnemen en bijdragen.

Vragen voor het synodale gesprek

Reflectie Ronde 1: Wat zijn mijn ervaringen met de positie en rol van vrouwen in de Kerk?

Voorbeeldvragen voor persoonlijke reflectie (u kunt over één of meer vragen spreken)

- Hoe ziet u uw roeping in de Kerk?
- Voelt u zich erkend in uw roeping?
- Heb je persoonlijk negatieve ervaringen met klerikalisme of overheersend gedrag door gewijde bedienaren of medegelovigen in de Kerk?

Reflectie Ronde 2: Wat raakt mij in de verhalen van anderen?

Dit is geen discussie, maar het delen met de groep van wat u raakt in de ervaringen van anderen in ronde 1.

Reflectie Ronde 3: Welke volgende stap(pen) zouden we kunnen nemen om meer ruimte te geven aan de positie van de vrouw in de Kerk en deze te versterken?

- Hoe kan onze geloofsgemeenschap leren om beter te luisteren naar de inbreng van vrouwen en hen daarin beter te begrijpen? Hoe kan de samenwerking met vrouwen versterkt worden en hun talenten beter ingezet worden?
- Wat is volgens u nodig om vrouwen op gelijkwaardige voet met mannen verantwoordelijk te maken in en voor de Kerk?

Bijlage 1: Model voor een gespreksverslag

Naam contactpersoon:

E-mail adres contactpersoon:

Aantal gespreksdeelnemers:

Achtergrond / typering van de groep (parochianen, vrijwilligers, bestuur, ouderen, jongeren):

Plaatsnaam:

Voor het verslag (maximaal twee A-4tjes) vragen we u per thema te reageren op de onderstaande vragen.

Thema 1: Verdieping van ons gedoopt-zijn als basis voor ons Kerk-zijn;

Thema 2: Vorming in een missionaire Kerk;

Thema 3: Deelname aan een verwelkomende Kerk;

Thema 4: Vrouwen in het leven en de zending van de Kerk.

Als u niet aan alle thema's bent toegekomen is dat geen probleem, u kunt gewoon een verslag sturen over de thema's die wel besproken zijn, ook indien deze thema's afwijken van de voorgestelde vier.

Per thema kunt u het verslag zo onderverdelen:

A) Wat leert dit gesprek jullie? (maximaal 200 woorden)

B) Welke lijnen komen naar voren uit het gesprek (maximaal 200 woorden)

C) Wat willen jullie meegeven aan de synode in oktober 2024 (maximaal 200 woorden).

Mail dit verslag vóór 15 april 2024 naar het adres in de aanbiedingsbrief.

- Parochies kunnen mailen naar hun bisdom

- Religieuze instituten kunnen mailen naar de KNR
- Katholieke lekenbewegingen kunnen mailen naar de secretaris van de bijeenkomsten van de katholieke lekenbewegingen
- Katholieke (maatschappelijke) organisaties kunnen mailen naar VKMO
- Katholiek Netwerk

Bijlage 2: Het gebed voor de synode

Wij staan voor U, Heilige Geest,
terwijl wij bijeenkomen in uw naam.
U alleen hebben wij om ons te geleiden,
maak dat U thuis bent in ons hart;
leer ons de weg die wij moeten volgen
en hoe wij deze moeten gaan.

Wij zijn zwakke mensen en zondaars;
laat niet toe dat wij de wanorde bevorderen.
Laat onwetendheid ons niet op de verkeerde weg brengen,
noch partijdigheid ons handelen beïnvloeden.

Maak dat wij in U onze eenheid vinden,
opdat wij samen kunnen gaan naar het eeuwige leven
en ons niet verwijderen van de weg van de waarheid
en van wat juist is.

Dat alles vragen wij U,
die overal en in iedere tijd werkzaam bent,
in de gemeenschap van de Vader en de Zoon,
in de eeuwen der eeuwen.

Amen.

Bijlage 3: Samenstelling van de Landelijke Werkgroep Synodaliteit

De Landelijke Werkgroep Synodaliteit is zo breed mogelijk samengesteld en bestaat uit de volgende personen:

Namens de Bisschoppenconferentie:

- Mgr. dr. J. van den Hende, voorzitter, bisschop van Rotterdam
- Mgr. mr. drs. Th. Hoogenboom, hulpbisschop van het Aartsbisdom Utrecht

Namens de Konferentie van in Nederland gevestigde Religieuzen (KNR):

- Zuster P. Fourmentin ocsa, abdis van de Abdij O.L.Vr. van Koningsoord

Overige werkgroepleden:

- K. Bornhijm OP, MA, project Luisterend op Weg
- Dr. L. Hendriks, rector Grootseminarie Rolduc
- Drs. L. van Oordt, Emmanuel Gemeenschap
- Prof. dr. K. Schelkens, decaan Tilburg School of Catholic Theology
- Prof. mr. dr. R. Steenvoorde OP

GEBEDSKAART EN HYMNE JUBELJAAR 2025 BESCHIKBAAR 21 maart 2024

In de Katholieke Kerk wordt in 2025 een Heilig Jaar of Jubeljaar gehouden. Als voorbereiding daarop is 2024 uitgeroepen tot een ‘jaar van gebed’. De Nederlandse bisschoppenconferentie heeft als hulpmiddel daarbij een kaart uitgegeven met het speciale themagebed voor volgend jaar, aangevuld met het Onze Vader. Ook is de internationale hymne voor het Jubeljaar in het Nederlands vertaald.

Een Jubeljaar is een oude traditie in de katholieke Kerk, die in de Middeleeuwen is ontstaan en elke 25 jaar plaatsvindt. Paus Franciscus heeft voor 2025 een Heilig Jaar afgekondigd met als thema ‘Pelgrims van hoop’. Voor 2024 vraagt hij extra aandacht voor het Onze Vader als een ‘school van gebed’, omdat in dit gebed de kernpunten van het christelijk geloof worden samengevat. De gebedskaart wordt voor Pasen in een gedrukte versie via de KNR met de kloosters gedeeld en via de bisdommen met de parochies.

Hymne

Het is gebruikelijk dat voor grote evenementen als een Heilig Jaar ook een speciaal lied wordt gecomponeerd dat over de hele wereld in allerlei talen kan worden gezongen. Ook voor het Jubeljaar 2025 is zo’n hymne gemaakt. De oorspronkelijke Italiaanse tekst is op verzoek van de bisschoppenconferenties van Nederland en België vertaald. Parochies, zangkoren en alle andere belangstellenden kunnen de hymne instuderen om bij passende gelegenheden te laten horen. Binnenkort komt ook de bladmuziek beschikbaar.

Er is in Nederland een speciale website gelanceerd, waarop alle berichten over het Heilig Jaar 2025 worden gepubliceerd. De site wordt de komende maanden verder uitgebreid. De website is te vinden via jubeljaar2025.nl en via pelgrimsvanhoop.nl.

- Download gebedskaart: <https://www.rkkerk.nl/wp-content/uploads/2024/03/SRKK-Gebedskrt-HeiligJaar-Enkel.pdf>

- Download Nederlandse tekst van de hymne: <https://www.rkkerk.nl/wp-content/uploads/2024/03/Hymne-Jubeljaar-2025-nl-def.pdf>
- Beluister de Hymne in het Italiaans: <https://www.iubilaeum2025.va/it/giubileo-2025/inno-giubileo-2025.html>

VIER WIJZIGINGEN IN HET REGLEMENT R.-K. MELDPUNT GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG 29 april 2024

De diocesane bisschoppen van Nederland en de Ordinaris van het Militair Ordinariaat hebben na overleg met de Konferentie van in Nederland gevestigde Religieuzen (KNR) tijdens de Bisschoppenvergadering op 12 maart 2024 vier wijzigingen aangebracht in het Reglement R.-K. Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag.

In het voorwoord van het reglement roepen de Nederlandse bisschoppen in herinnering dat zij met het oog op een zorgvuldige pastorale dienstverlening de Gedragscode Pastoraat hebben vastgesteld. Die maakt deel uit van het kerkelijk recht dat in de Nederlandse bisdommen van kracht is.

De vier wijzigingen

Een anonieme melding kan normaal niet in behandeling worden genomen. Het gewijzigde artikel 4.2 preciseert de voorwaarden waaronder soms toch een onderzoek kan plaatsvinden naar gemeld grensoverschrijdend gedrag, namelijk ingeval de indiener van de melding kan worden geverifieerd en ingeval feiten van een anonieme melding kunnen worden nagegaan.

In artikel 7.10 wordt ten behoeve van de duidelijkheid nu meer expliciet verwezen naar de geldende verjaringstermijnen.

Artikel 9.4 is geschrapt, omdat het voor misverstanden zorgde. Dit artikel bepaalde: “Ter zake van een voorval dat langer dan twee jaar vóór de melding ervan bij het Meldpunt heeft plaatsgevonden, zal geen klacht in behandeling worden genomen door de Klachtencommissie, tenzij er naar het oordeel van de voorzitter goede redenen zijn die een overschrijding van de termijn van twee jaar rechtvaardigen.” De in dit artikel genoemde termijn van twee jaar had een beperkt toepassingsgebied. Het had geen betrekking op meldingen betreffende delicten zoals seksueel misbruik van minderjarigen en was geen canoniekrechtelijke verjaringstermijn. De genoemde termijn had uitsluitend betrekking op meldingen bij het Meldpunt die geen delicten betreffen.

Artikel 34.2 is nieuw toegevoegd en geeft met verwijzing naar artikel 1, § 2a van de Apostolische Brief “Vos estis lux mundi” van 25 maart 2023 een definitie van wat wordt verstaan onder “kwetsbaar persoon”.

- Reglement R.-K. Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag 2024: https://www.rkkerk.nl/wp-content/uploads/2024/04/Reglement-RK-Meldpunt-Grensoverschrijdend-Gedrag_versie-18-3-2024.pdf

NEDERLANDSE BISCHOPPEN STUREN VERSLAGEN VAN SYNODEGESPREKKEN NAAR ROME 17 mei 2024

De Nederlandse bisschoppen hebben woensdag 15 mei (2024) in samenspraak met de Landelijke Werkgroep Synodaliteit vier samenvattingen van verslagen van synodale gesprekken naar Rome gestuurd. Het gaat om syntheses van gesprekken in de zeven Nederlandse bisdommen, religieuze, katholieke maatschappelijke organisaties en katholieke lekenbewegingen.

Vanuit de vergadering van de zestiende Gewone Algemene Bisschoppensynode in oktober 2023 kwam een aantal punten naar voren, om in de Kerk verder over na te denken en met elkaar over in gesprek te gaan. De bisschoppenconferenties wereldwijd werd gevraagd om in mei 2024 aan het synodese Secretariaat te rapporteren over de vruchten van dit synodaal proces in de plaatselijke Kerken. Alle verslagen samen vormen input voor het werkdokument voor de tweede sessie van de bisschoppensynode die in oktober 2024 te Rome zal plaatsvinden.

Vanuit de Landelijke Werkgroep

De Landelijke Werkgroep Synodaliteit in Nederland gaf ter bespreking voor alle gespreksbijeenkomsten vier thema's mee: verdieping van ons gedoopt-zijn als basis voor ons Kerk-zijn, vorming in een missionaire Kerk, deelname aan een verwelkomende Kerk, vrouwen in het leven en de zending van de Kerk.

De vier syntheses laten zien dat in het algemeen de gespreksdeelnemers zich zeer betrokken voelen bij hun kerkgemeenschap en bij de toekomst ervan. Een aantal van hen gaf nadrukkelijk aan de verbindende werking van de synodale gesprekken te ervaren. De gesprekken gaven hen vertrouwen, in de kracht van Gods Geest, dat de weg naar de toekomst samen gegaan kan worden.

Download hier de syntheses van de gesprekken van de:

- zeven Nederlandse bisdommen: <https://www.rkkerk.nl/wp-content/uploads/2024/05/1a-Synthese-synodale-gesprekken-Nederlandse-bisdommen-2024.pdf>

- religieuzen: <https://www.rkkerk.nl/wp-content/uploads/2024/05/2a-Synthese-synodale-gesprekken-KNR-2024.pdf>
- katholieke lekenbewegingen: <https://www.rkkerk.nl/wp-content/uploads/2024/05/3a-Synthese-synodale-gesprekken-Kerkelijke-bewegingen-en-nieuwe-gemeenschappen.pdf>
- katholieke maatschappelijke organisaties: <https://www.rkkerk.nl/wp-content/uploads/2024/05/4a-Synthese-synodale-gesprekken-VKMO-2024.pdf>

MGR. VAN DEN HOUT VAN BISDOM GRONINGEN-LEEWARDEN WORDT NIEUWE BISSCHOP VAN ROERMOND 21 juni 2024

Mgr. dr. C.F.M. (Ron) van den Hout wordt de nieuwe bisschop van het bisdom Roermond. Mgr. Van den Hout is nu nog bisschop van Groningen-Leeuwarden. Paus Franciscus heeft hem met ingang van 21 juni 2024 benoemd tot opvolger van de eind vorig jaar overleden mgr. Harrie Smeets en tot 25e bisschop op de zetel van Roermond.

Omdat mgr. Van den Hout al bisschop is, hoeft er geen bisschopswijding meer plaats te vinden. Wel zal hij tijdens een pontificale viering op 24 augustus in de Sint-Christoffelkathedraal in Roermond de bisschopszetel in bezit nemen. Vanaf dat moment neemt hij officieel het bestuur van het bisdom Roermond over.

Afkomst

Mgr. Cornelis Franciscus Maria (Ron) van den Hout is op 11 november 1964 geboren in Tilburg als oudste in een Brabants gezin van drie kinderen. Hij groeide op in Diessen, een dorp in de huidige gemeente Hilvarenbeek ten zuiden van Tilburg. Afkomstig uit een familie met een agrarische achtergrond koos mgr. Van den Hout aanvankelijk voor een studie aan de Hogere Tuinbouwschool in 's-Hertogenbosch. Na het afronden van deze opleiding besloot hij een andere weg in te slaan en gehoor te geven aan zijn priesterroeping. Van 1987 tot 1993 volgde hij de priesteropleiding aan het Sint-Janscentrum in 's-Hertogenbosch. Op 5 juni 1993 werd hij tot priester gewijd. Daarna werkte hij nog een jaar als kapelaan in zijn stageparochie in Helmond.

Studie

Van 1994 tot 1997 studeerde mgr. Van den Hout Bijbelse Theologie aan de Pauselijke Universiteit Gregoriana in Rome en behaalde hij een licentiaat in het Oude Testament. Terug in het bisdom van 's-Hertogenbosch werkte hij als pastoor van Drunen-Elshout en de Bommelerwaard, als deken van het dekenaat Heusden-Waalwijk-Zaltbommel (2009-2012). Tegelijkertijd werkte hij aan een dissertatie die in 2009 aan de Radboud Universiteit Nijmegen werd verdedigd. Vanaf 2012 tot 2017 was mgr. Van den Hout vicaris-generaal van het bisdom van 's-Hertogenbosch. Ook gaf hij les aan diverse

priesteropleidingen, waaronder het grootseminarie Rolduc in Kerkrade, waar hij zes jaar docent Oude Testament was. Op 1 april 2017 werd mgr. Van den Hout benoemd tot bisschop van Groningen-Leeuwarden. Hij koos toen voor de wapenspreuk ‘In exilio spes’ (In ballingschap is er hoop).

Welkom

Diocesaan administrator mgr. René Maessen en hulpbisschop mgr. Everard de Jong zijn zeer verheugd met de benoeming van mgr. Van den Hout en heten hem mede namens het kathedraal kapittel en de medewerkers van het bisdom Roermond van harte welkom in Limburg. Zij zijn ervan overtuigd dat hij een waardige opvolger zal zijn van de helaas veel te vroeg overleden mgr. Smeets.

Lees ook dit bericht met de reactie van de voorzitter van de Nederlandse Bisschoppenconferentie, mgr. Van den Hende: <https://www.rkkerk.nl/actie-mgr-van-den-hende-voorzitter-bisschoppenconferentie-op-benoeming-mgr-van-den-hout/>

Kijk ook een video met een eerste reactie van mgr. Van den Hout op zijn benoeming op [katholiekleven.nl](https://www.katholiekleven.nl/videos/actuele-videos/eerste-reactie-mgr-van-den-hout-op-zijn-benoeming): <https://www.katholiekleven.nl/videos/actuele-videos/eerste-reactie-mgr-van-den-hout-op-zijn-benoeming>

**REACTIE MGR. VAN DEN HENDE, VOORZITTER
BISSCHOPPENCONFERENTIE, OP BENOEMING
MGR. VAN DEN HOUT
21 juni 2024**

De voorzitter van de Nederlandse Bisschoppenconferentie, mgr. Van den Hende, feliciteert het bisdom Roermond met de nieuwe bisschop, nu vandaag de benoeming van mgr. Van den Hout (59) is bekend gemaakt. Van den Hende: “Het overlijden van Mgr. Smeets was een groot verlies. In de persoon van mgr. Van den Hout krijgt het bisdom Roermond opnieuw een energieke bisschop met pastorale en bestuurlijke ervaring.”

Namens de bisschoppenconferentie zegt de voorzitter dat de bisschoppen uitzien naar de voortzetting van de samenwerking met mgr. Van den Hout als bisschop van Roermond.

Sinds 2017 was mgr. Van den Hout bisschop in bisdom Groningen-Leeuwarden. Daarvoor was hij vanaf 1993 werkzaam als priester van het bisdom ‘s-Hertogenbosch, zowel als parochiepriester alsook als deken en vicaris-generaal.

Pelgrim van hoop

Van den Hende: “Voordat Van den Hout bisschop werd, had hij al ruime ervaring in het parochiepastoraat. Ook het reilen en zeilen van het kerkelijk leven op dekenaal en diocesaan niveau was hem vertrouwd. Ik vertrouw er op dat mgr. Van den Hout als bisschop van Roermond zijn herderschap zal uitoefenen in verbondenheid met alle geledingen van zijn nieuwe bisdom en ik ben ervan overtuigd dat hij – indachtig zijn bisschopsmotto: in exilio spes (in ballingschap is er hoop)– als een pelgrim van hoop aan zijn nieuwe taak gaat beginnen.”

Mgr. Van den Hende benadrukt dat de benoeming van mgr. Van den Hout in Roermond voor het bisdom Groningen-Leeuwarden een plotseling afscheid van hun bisschop betekent. Van den Hende. “Aan het bisdom Roermond en het bisdom Groningen-Leeuwarden beloven wij als bisschoppen heel bijzonder in de komende tijd onze verbondenheid in gebed en ik weet zeker dat veel gelovigen in het land dat ook zullen doen.”

INSTRUMENTUM LABORIS (WERKDOCUMENT) SYNODE 2024

GEPUBLICEERD

9 juli 2024

Op dinsdag 9 juli heeft het Secretariaat van de Bisschoppensynode het Instrumentum Laboris gepubliceerd. Het betreft het werkdocument voor de deelnemers aan de tweede zitting van de zestiende gewone algemene vergadering van de bisschoppensynode ‘Voor een synodale Kerk: *communio, participatio, missio*’.

Deze tweede zitting vindt plaats in oktober 2024 en voor Nederland zal mgr. Th.C.M. Hoogenboom, hulpbisschop van het aartsbisdom Utrecht deelnemen aan deze synode. Mgr. Hoogenboom was ook afgevaardigd door de Nederlandse Bisschoppenconferentie naar de eerste zitting die in oktober 2023 plaatsvond.

Hoe een missionaire synodale Kerk te zijn?

Het Instrumentum Laboris voor de tweede zitting van deze synode heeft als titel ‘Hoe een missionaire synodale Kerk te zijn’. Het document is de vrucht van de consultatie die sinds de eerste zitting van de synode wereldwijd in de Katholieke Kerk heeft plaatsgevonden. Ook de rapporten die de parochiepriesters hebben gepresenteerd tijdens de recente driedaagse werkbijeenkomst van de Parochiepriesters voor de synode, zijn erin verwerkt.

Dit nieuwe werkdocument is bedoeld om de vergadering aan te moedigen na te denken over de vraag die centraal staat in de oktoberbijeenkomst: hoe een missionaire synodale Kerk te zijn. De tekst begint met een citaat van de profeet Jesaja (25, 6-8), die een beeld schetst van een overvloedig en weelderig banket dat door de Heer op de berg Sion wordt bereid, een symbool van verbondenheid bestemd voor alle volkeren.

“Op het moment van zijn terugkeer naar de Vader vertrouwt de Heer Jezus aan zijn leerlingen de taak toe om alle volkeren de hand te reiken om hen een feestmaal te serveren dat hen de volheid van leven en vreugde schenkt. Door middel van zijn Kerk, geleid door zijn Geest, wil de Heer de hoop in de harten van de mensheid doen herleven, de vreugde herstellen en allen

redden, vooral diegenen wier gezichten besmeurd zijn met tranen en die in angst tot Hem roepen”, licht het Instrumentum Laboris toe.

De kern van de Synode 2021-2024

De kern van de Synode 2021-2024 “is een oproep tot vreugde en tot vernieuwing van het Volk van God in het volgen van de Heer en in hun inzet ten dienste van zijn zending. (...) Het is een oproep aan alle gedoopten, zonder uitzondering: “Het hele Volk van God is een intermediair van de verkondiging van het Evangelie. Elke gedoopte is geroepen om een sleutelfiguur in de zending te zijn, omdat we allemaal missionaire leerlingen zijn”.

BOODSCHAP VAN DE NEDERLANDSE BISCHOPPEN BIJ WERELDDAG MIGRANT EN VLUCHTELING 26 september 2024

Op zondag 29 september viert de Rooms-Katholieke Kerk de Werelddag van de Migrant en de Vluchteling. Thema dit jaar is ‘God trekt mee met zijn volk’. Paus Franciscus schrijft hierover en ook de Nederlandse bisschoppen brengen bij gelegenheid van deze dag een boodschap naar buiten. Zij onderstrepen een eerdere oproep om ‘herbergzaam te zijn en om het hart te openen en royaal te zijn voor hen die door oorlog en vervolging op de vlucht zijn geslagen.’

De boodschap luidt als volgt:

Woord van de Nederlandse bisschoppen bij de boodschap van de paus voor de Werelddag van de migrant en de vluchteling 2024

Sinds zijn verkiezing in 2013 komt paus Franciscus onvermoeibaar op voor mensen in de marge. De diepste motivatie voor onze paus vormt de waardigheid van iedere mens als schepsel van God. Die waardigheid vormt een van de pijlers van het katholiek sociaal denken.

De paus heeft een bijzondere zorg voor migranten en vluchtelingen. In zijn brief voor de Werelddag van de migrant en de vluchteling 2024 (29 september 2024) refereert de paus aan de uittocht van Israël onder leiding van Mozes uit de slavernij van Egypte. Evenals het volk Israël ten tijde van Mozes vluchten mensen vaak voor onderdrukking, geweld en discriminatie. Veel vluchtelingen ervaren God tijdens hun reis als gids en reisgenoot. Maar God is, naar Bijbels getuigenis, ook in de vluchtelingen te ontdekken. Juist in mensen in de marge is het gelaat van Christus te zien. Jezus zegt in het evangelie: “Ik was vreemdeling en gij hebt Mij opgenomen” (Mattheus 25,35).

In 2015 publiceerden wij de brief Herbergzaam Nederland als een gelovige motivatie om vluchtelingen te helpen. Wij vroegen mensen om hun hart te openen en royaal te zijn voor hen die door oorlog en vervolging op de vlucht zijn geslagen.

Vandaag willen wij die oproep opnieuw benadrukken. Naast oorlog en geweld kunnen ook klimaatverandering en economische omstandigheden ertoe leiden dat mensen huis en haard verlaten om hun heil elders te zoeken. Wij weten dat rond migratie en de opvang van vluchtelingen in ons land verschillend wordt gedacht. Ook menig katholiek heeft twee zielen in de borst. Er leeft angst en onzekerheid over het aantal personen dat naar Nederland komt en de draagkracht van de Nederlandse samenleving. Maar tegelijk kennen wij de evangelische oproep om de naaste in de nood te helpen. In dit Woord spreken wij niet over arbeids- en studiemigranten maar concentreren wij ons op vluchtelingen.

Als bisschoppen van Nederland hebben wij de overtuiging dat iedereen die op Nederlandse bodem verblijft voldoende voedsel, een slaapplek en hygiëne nodig heeft. De bescherming van de waardigheid van iedere mens is daarbij leidend.

Vluchtelingen hebben niet alleen rechten maar ook plichten. Van hen mag worden gevraagd mee te werken dat onze samenleving niet ontwricht raakt maar een veilige plek voor allen blijft.

Van ons wordt een sterk moreel besef en krachtige wil gevraagd om herbergzaam van hart te zijn. Onze creativiteit wordt gevraagd om problemen van financiële, technische en organisatorische aard het hoofd te bieden.

Wij geloven dat God zich in Christus onvoorwaardelijk met ons verbonden heeft. Deze goddelijke solidariteit roept ons op om ook zelf solidair en herbergzaam te zijn, juist ook voor mensen op de vlucht.

De rooms-katholieke bisschoppen van Nederland

BRIEF

van de R.-K. bisschoppen van Nederland bij gelegenheid van het begin van het Jubeljaar 2025

Pelgrims van hoop

18 december 2024

Dierbare broeders en zusters in Christus,
In onze Kerk wordt 2025 een bijzonder jaar. Het wordt gevierd als een ‘Jubeljaar’ of ‘Heilig Jaar’. Dit is van oorsprong een oudtestamentische traditie, die nu elke 25 jaar wordt herhaald. Paus Franciscus heeft aan het Heilig Jaar 2025 het thema ‘Pelgrims van hoop’ meegegeven. Als voorbereiding op dit bijzondere Jubeljaar richten wij ons tot u met deze brief, om met u samen na te denken over de betekenis van ‘hoop’ in ons leven, in onze geloofsgemeenschap en in de samenleving.

1. De hoop die niet teleurstelt

‘Hoop’ is een heel oud religieus thema. We spreken van ‘de christelijke hoop die in ons leeft’. Daarmee bedoelen we dat Jezus Christus gestorven én verrezen is en daardoor voor ons het perspectief op eeuwig leven heeft geopend. Voor gelovige mensen betekent dit dat er altijd hoop is op een betere toekomst: hier of in het hiernamaals. Vertaald naar het leven van alledag betekent dit dat gelovigen mensen mogen zijn die per definitie positief en optimistisch in het leven staan. Het glas is altijd halfvol, nooit halfleeg.

Het is niet voor niets dat paus Franciscus het document, waarmee hij het Heilig Jaar 2025 aankondigde, de titel heeft gegeven: ‘De hoop stelt niet teleur’. In een wereld waarin onzekerheid en angst vaak overheersen, roept de paus ons op om stevig verankerd te blijven in de hoop die ons door Christus is gegeven. Die hoop komt voort uit de belofte dat God ons liefheeft en dat Hij ons leidt op onze levensweg. Als pelgrims van hoop zijn wij geroepen om dit vertrouwen uit te dragen.

2. Hoop als gave en opdracht

Paus Benedictus XVI heeft in zijn encycliek ‘Spe Salvi’ uit 2008 al het fundamentele karakter van christelijke hoop benadrukt. ‘Hoop is een voorwaarde voor leven en een middel om te overleven. Het is de kracht die ons in staat stelt de toekomst met een zekere verwachting tegemoet te zien, zelfs in het aangezicht van moeilijkheden en lijden’ (Spe Salvi, §27).

Deze woorden herinneren ons eraan dat hoop niet alleen troost biedt in tijden van tegenslag, maar ook een drijvende kracht is die ons helpt om de uitdagingen van onze tijd met moed en vastberadenheid tegemoet te treden.

Dagelijks horen mensen om zich heen veel negatieve en sombere verhalen over oorlogen, vluchtelingen, sociale ongelijkheid en allerlei crises dichtbij en veraf. Je zou er pessimistisch van worden. Maar vanuit ons geloof weten we dat dit de verkeerde instelling is. Er gebeurt in de maatschappij ook veel goeds dat het verdient om onder de aandacht gebracht te worden. Daarom roepen we iedereen op om in dit komende Heilig Jaar de schijnwerpers te richten op plekken van hoop, op hoopvolle gebeurtenissen in de samenleving en op mensen die hoop uitstralen.

3. Getuigen van de hoop

Een belangrijk kenmerk van christelijke hoop is dat we deze niet voor onszelf houden, maar delen en uitdragen in de wereld. Ons geloof is niet alleen een persoonlijke aangelegenheid, maar een oproep om te getuigen van de hoop die in ons leeft.

De apostel Petrus schrijft daarover: ‘Wees altijd bereid tot verantwoording aan wie u rekenschap vraagt van de hoop die in u leeft’ (1 Petrus 3:15). Als gelovigen zijn wij geroepen om vanuit de hoop te leven en een positieve bijdrage te leveren aan de maatschappij. Dat betekent dat we niet alleen vertrouwen op de voorzienigheid van God, maar ook actief werken aan het bevorderen van rechtvaardigheid, vrede en solidariteit.

Daarom willen wij met u een ‘beweging van hoop’ in gang zetten. Laten we onze parochies, gezinnen en gemeenschappen maken tot plaatsen van ontmoeting en hoop. Laten we elkaar ondersteunen, bemoedigen en samen zoeken naar manieren om ons geloof zichtbaar te maken in onze daden. Hoop vindt haar vervulling in de liefde. Door in liefde te leven, getuigen wij van de levende hoop die Christus ons heeft gegeven.

4. De hoop doorgeven

Tot slot nodigen wij u uit om de hoop door te geven aan anderen, vooral aan hen die ontmoedigd zijn of zich in een moeilijke situatie bevinden. Paus Franciscus nodigt ons uit om ‘bruggen van hoop’ te bouwen en ons leven te richten op de noden van anderen, vooral de armen, de eenzamen en de

vreemdelingen. Het is onze roeping als christenen om niet alleen onze hoop levend te houden, maar ook hoop te brengen. Vooral naar mensen en plaatsen waar de hoop ontbreekt.

5. Slotwoord

Dierbare broeders en zusters, laten we in dit Heilig Jaar in beweging komen en op weg gaan als ‘pelgrims van hoop’. Daarbij mogen we onze ogen gericht houden op Christus, die ons de ware en onvergankelijke hoop schenkt. Tegelijkertijd mogen we gehoor geven aan de oproep om samen te werken aan een wereld, waarin liefde en gerechtigheid de boventoon voeren en waarin de hoop op Gods belofte ons leidt en inspireert.

Moge de Heilige Geest u vervullen met vreugde en vrede in uw geloof, zodat u rijkelijk kunt hopen, zoals de apostel Paulus ons bemoedigt: ‘Moge de God van de hoop u vervullen met alle vreugde en vrede in uw geloof, zodat uw hoop overvloedt door de kracht van de Heilige Geest’ (Romeinen 15:13).

Mogen deze woorden u inspireren en u helpen om – samen met ons – de pelgrimstocht van hoop aan te gaan, met een hart dat openstaat voor de toekomst die God ons belooft.

Baarn, 18 december 2024

De Rooms-Katholieke bisschoppen van Nederland

Meer informatie over het Jubeljaar 2025 en de viering hiervan vindt u op:
www.jubeljaar2025.nl

BRIEF

Luistergesprek over hoop in het Heilig Jaar 2025

14 februari 2025

Aan priesters, diakens, pastoraal werkers in de parochies van het bisdom

In 2025 vieren wij als Kerk het Heilig Jaar “Pelgrims van hoop”. In ons leven hebben we allemaal hoop nodig. Hoop geeft kracht in moeilijke tijden en moedigt ons aan om door te gaan. Voor christenen is hoop echter meer dan optimisme of een vaag vertrouwen dat alles wel goed komt. Hoop is een gave van God, geworteld in ons geloof in Jezus Christus.

In gesprek met pater Richard Steenvoorde OP (diocesane studentenparochie H. Catharina van Alexandrië) kwam het idee om in het Heilig Jaar in gesprek te gaan met jongeren over het thema hoop. Zo’n gesprek kan heel goed worden gehouden in de vorm van een ‘luistergesprek’. Met deze gespreksvorm is in het synodale proces ervaring opgedaan.

Hierbij ontvangt u het materiaal dat hiervoor is ontwikkeld voor de studentenparochie en dat daar gebruikt gaat worden. Maar deze geloofsgesprekken zijn ook zeer geschikt voor de andere parochies als gemeenschappen van geloof in het bisdom. We hopen dat ook u het materiaal kunt gebruiken in gesprekken die u in het Heilig Jaar kunt organiseren als geloofsverdieping, bijvoorbeeld in de Veertigdagentijd.

Het materiaal is ontwikkeld voor jongeren, maar kan door jong én oud worden gebruikt.

Met vriendelijke groet,

+ J. van den Hende
Bisschop van Rotterdam

Bijlagen:

- Brief over hoop
- Handleiding voor een luistergesprek over hoop
- Tien voorbeeldvragen voor een luistergesprek over hoop
- Bijbelcitaten

Brief over hoop

Rotterdam, februari 2025

Beste jongeren, studenten en jong-professionals,

In 2025 viert de Kerk in de hele wereld een heilig jaar met als thema “Pelgrims van hoop”. In ons leven hebben we allemaal hoop nodig. Hoop geeft kracht in moeilijke tijden en moedigt ons aan om door te gaan. Voor christenen is hoop echter meer dan optimisme of een vaag vertrouwen dat alles wel goed komt. Hoop is een gave van God, geworteld in ons geloof in Jezus Christus.

In de brieven *Spe Salvi* (2007) van paus Benedictus XVI en *Spes non confundit* (2024) van paus Franciscus ontdekken we hoe hoop ons leven kan verrijken en verdiepen. Hieronder vatten we de twee brieven kort samen. Wij nodigen jullie uit om in jullie eigen gemeenschappen en vriendenkringen over deze thema's in gesprek te gaan. Daarvoor vind je bij deze brief een gespreksmodel en wat voorbeeldvragen.

De kern van hoop: Gods belofte en eeuwig leven

Hoop is niet alleen een verlangen naar geluk of succes in het hier en nu. Het is de diepe zekerheid dat ons leven niet eindigt met de dood, maar dat we bestemd zijn voor een eeuwig leven bij God. Deze hoop is gebouwd op de belofte dat we uiteindelijk in Gods liefdevolle aanwezigheid mogen leven, dat we uitzien naar een toekomst die verder gaat dan wat we nu kennen. Dit eeuwige perspectief helpt ons om het leven op een nieuwe manier te zien. Wat wij nu meemaken is niet het einde – er is een groter plan waarin we uiteindelijk worden opgenomen in Gods liefde. Als je vragen hebt over de zin en richting in je leven, wil deze hoop een anker zijn en betekenis geven.

Hoop in actie: sociale betrokkenheid en solidariteit

Tegelijkertijd is hoop niet passief. Het is een kracht die ons aanzet tot actie en die ons uitnodigt om ons in te zetten voor een betere wereld. Hoop inspireert ons om ons geloof zichtbaar te maken door ons in te zetten voor rechtvaardigheid, vrede, en zorg voor de schepping. Het moedigt ons aan om met liefde en toewijding om te zien naar de mensen om ons heen, vooral naar wie het moeilijk heeft. Door hoop te putten uit ons geloof, kunnen we samen werken aan een wereld waarin iedereen een plek heeft. Kleine daden

van vriendelijkheid, solidariteit, en liefde kunnen anderen inspireren en ons geloof omzetten in concrete daden die de wereld helpen veranderen.

Hoop onderscheiden

Het is belangrijk dat onze hoop echt en diep is, en niet gebaseerd op valse beloften van succes of roem. Hoop die gericht is op materiële dingen, zoals rijkdom of populariteit, kan ons vaak teleurstellen omdat deze doelen oppervlakkig en tijdelijk zijn. Als we ons geluk zoeken in bezit, status, of andere oppervlakkige doelen, verliezen we het grotere doel uit het oog. Ware hoop helpt ons om op zoek te gaan naar wat ons werkelijk gelukkig maakt: liefde, vriendschap, en een leven met God. Het gaat niet om wat we hebben, maar om wie we zijn en hoe we in relatie staan tot anderen en tot God.

De gemeenschap als bron van hoop

Hoop is niet iets dat we alleen hoeven te dragen. We vinden kracht in de gemeenschap, waar we elkaar kunnen steunen en aanmoedigen, vooral in moeilijke tijden. Samen staan we sterker, en in de Kerk en in onze vriendenkring vinden we mensen die ons begrijpen en bij wie we terecht kunnen. De Kerk is een plek waar hoop leeft, waar we elkaar tot steun zijn en elkaar inspireren. Samen kunnen we bouwen aan het Lichaam van Christus, waarin we met elkaar verbonden zijn. Zo groeit hoop uit tot iets dat we samen beleven en delen.

Hoop als een actieve deugd

Hoop is geen vanzelsprekendheid – het is een deugd die we kunnen oefenen en die groeit door gebed, het Woord van God, en de sacramenten. Door ons open te stellen voor Gods Geest worden we gesterkt in onze hoop. Dit vraagt van ons dat we tijd nemen voor stilte en gebed, dat we ons hart openen voor God en onze hoop steeds opnieuw laten vullen door Hem. Hoop is dus niet alleen een gevoel, maar iets waar we ons voor inzetten, dat we leven en dat we doorgeven aan anderen. Het is een werkwoord: hoop wordt sterker wanneer we anderen bemoedigen en onszelf inzetten voor iets wat groter is dan wijzelf.

Hoop die ons draagt

In deze visie op hoop ontdekken we een volwaardig, rijk beeld. Hoop is geworteld in de belofte van Gods eeuwige liefde en geeft ons innerlijk kracht. Tegelijkertijd is hoop ook een actieve kracht, die ons motiveert

om ons geloof te tonen in de manier waarop we leven en de keuzes die we maken. Zo wordt hoop iets dat ons door alles heen kan dragen. Het geeft ons een innerlijk fundament en zet ons in beweging voor de wereld.

Iedere gelovige staat voor de uitdaging om deze hoop in het eigen leven toe te passen, om zowel naar binnen als naar buiten te kijken. We mogen ons leven zien in het licht van Gods eeuwige liefde, en we mogen ons tegelijkertijd inzetten voor onze gemeenschap en voor iedereen die hoop nodig heeft. Op deze manier kunnen we groeien als gelovige mensen en een bron van hoop zijn voor een wereld die het soms zo hard nodig heeft.

Wat betekent hoop voor jou in jouw dagelijkse leven? Denk aan een moment dat iemand jouw hoop heeft aangewakkerd. Hoe kun jij dit doorgeven? Bespreek dit met vrienden en ontdek samen hoe kleine gebaren hoop kunnen verspreiden.

Wij wensen jullie mooie gesprekken toe!

+ Johannes van den Hende
Bisschop van Rotterdam
H. Catharina van Alexandrië

Fr. Richard Steenvoorde OP
Diocesane Studentenparochie

Handleiding voor een luistergesprek over hoop

Een luistergesprek gaat over écht luisteren naar elkaar. Het is geen debat waarin je probeert gelijk te krijgen, maar een moment om samen te ontdekken wat hoop voor ieder van ons betekent. Het is belangrijk om te horen wat anderen ervaren en delen.

Voorbereiding

- **Wat heb je nodig?** Zorg dat iedereen de voorgaande inleidende brief over hoop en de vragen heeft gelezen voor het gesprek.
- **Hoeveel mensen?** Voor groepen groter dan tien personen is het handig om kleinere groepjes te maken. Zo kan iedereen meedoen.
- **Wat doet de gespreksleider?** De leider zorgt ervoor dat iedereen kan spreken, luisteren en stil kan zijn. Nodig iedereen uit om zijn of haar mening te delen, maar forceer dit niet. Laat iemand korte aantekeningen maken van wat er gezegd wordt.

De opzet van het gesprek

- **Zitten in een cirkel:** Zorg dat iedereen elkaar kan zien, bijvoorbeeld door in een kring te zitten.
- **Begin met ontsteken van een kaars en Bijbellezing:** Steek een kaars aan en lees een korte tekst over hoop (bijvoorbeeld een citaat of Bijbelvers). Dit helpt om een rustige sfeer te creëren.

Eerste ronde: Wat betekent hoop voor jou?

1. **Stilte:** Lees in stilte de vragen en denk hierover na. Je kunt ook bidden als je dat wilt (5 minuten).
2. **Delen:** Vertel om de beurt in 2-3 minuten wat hoop voor jou betekent. De anderen luisteren zonder te reageren.

Tweede ronde: Wat raakt jou in wat je hebt gehoord?

1. **Stilte:** Denk na over wat je geraakt heeft in de verhalen van de anderen. Schrijf op wat je belangrijk vond (5 minuten).
2. **Delen:** Vertel om de beurt wat jou het meest raakte in de verhalen van anderen (4 minuten per persoon).

Derde ronde: Hoe kunnen we samen hoop verspreiden?

1. **Vrij gesprek:** Praat samen over hoe jullie hoop zichtbaar kunnen maken in jullie eigen leven en omgeving. Zorg dat iedereen aan bod komt.
2. **Afronding:** Sluit af met een kort gebed (bijvoorbeeld in stilte) en een gezamenlijk Onze Vader of Weesgegroet.

Tien voorbeeldvragen voor een luistergesprek over hoop

1. Wat betekent hoop voor jou persoonlijk, en hoe verschilt dat van optimisme of vertrouwen?
2. Kun je een moment in je leven met de groep delen waarin hoop een verschil maakte? Wie of wat gaf je toen kracht?
3. Hoe zie jij de rol van geloof in het ontwikkelen van hoop?
4. Wat betekent het idee van 'eeuwige hoop' voor jou? Vind je dat inspirerend of ook wel een lastig concept?
5. Hoe zou jij hoop in actie willen omzetten in jouw leven? Welke kleine stappen kun je nemen?

6. Welke voorbeelden van hoopvolle mensen of initiatieven in de wereld inspireren jou? Wat kun je daarvan leren?
7. Hoe kan een gemeenschap, zoals een vriendenkring of de Kerk, een bron van hoop zijn? Wat zou er beter kunnen?
8. Hoe kun jij persoonlijk bijdragen aan het geven van hoop aan anderen, ook binnen deze groep?
9. Wat zijn volgens jou de grootste uitdagingen voor jonge mensen om hoop te houden in deze tijd? Hoe ga jij hiermee om?
10. Hoe kun je een onderscheid maken tussen echte hoop en valse beloften, zoals materieel succes of status? Hoe herken je het verschil?

Bijbelcitatien

Deze Bijbelcitatien zijn ontleend aan de bul van paus Franciscus voor het Heilig Jaar “Spes non confundit” (de hoop stelt niet teleur) en overgenomen uit de Willibrordvertaling '75 (www.rkbijbel.nl).

Psalm 103, 3-4.8.10-12

Hij die vergeeft wat gij hebt misdreven, Hij die geneest al waar ge aan krank gaat, Hij die verlost van de groeve uw leven, Hij die u kroont met genade en erbarmen. Barmhartig de Heer en genadig, lankmoedig, rijk aan ontferming. Niet naar onze schulden behandelt Hij ons, niet naar onze zonden maakt Hij het met ons: zo hoog als de hemel is boven de aarde welft zich zijn genade over wie Hem wil vrezen; zo ver de zonsopgang is van de avond, doet Hij verre van ons hetgeen wij misdeden.

Romeinen 5, 5

En de hoop wordt niet teleurgesteld, want Gods liefde is in ons hart uitgestort door de heilige Geest die ons werd geschonken.

1 Korintiërs 15, 3-5

In de eerste plaats dan heb ik u overgeleverd wat ik ook zelf als overlevering heb ontvangen, namelijk dat Christus gestorven is voor onze zonden, volgens de Schriften, en dat Hij begraven is, en dat Hij is opgestaan op de derde dag, volgens de Schriften, en dat Hij is verschenen aan Kefas en daarna aan de Twaalf.

Hebreeën 6, 18-20

Ons, vluchtelingen, sporen ze krachtig aan ons vast te klampen aan de hoop op het heil. De hoop is het veilige en vaste anker van onze ziel. Zij dringt door binnen het heiligdom, waar Jezus voor ons als voorloper is binnengegaan, nu Hij voor eeuwig hogepriester is geworden op de wijze van Melchisedek.

In zijn boodschap bij de afkondiging van het Heilig Jaar herinnert paus Franciscus ons er aan, dat wij als christenen de hoop die door het geloof in ons leeft juist moeten doorgeven. Daarom vraagt de paus in beweging te komen om door concrete daden van liefde de hoop te bevorderen in het leven van onze medemens: gevangenen, zieken, jongeren, migranten, ouderen en armen ('Spes non confundit', nrs. 10-15). Zo kunnen we concreet aan anderen laten zien en laten merken wat de hoop van de liefde van Christus ten diepste in ons leven als gelovige mensen betekent en het verschil maakt.

Jakobus 2, 14-18.26

Broeders, wat baat het een mens te beweren dat hij geloof heeft, als hij geen daden kan laten zien? Kan zo'n geloof hem soms redden? Stel dat een broeder of zuster geen kleren heeft en niets om te eten, en iemand van u zou zeggen: 'Geluk ermee! Houd u warm en eet maar goed,' en hij zou niets doen om in hun stoffelijke nood te voorzien - wat heeft dat voor zin? Zo is ook het geloof, op zichzelf genomen, zonder zich in daden te uiten, dood. Misschien zal iemand zeggen: 'Gij hebt de daad en ik heb het geloof.' Dan antwoord ik: 'Bewijs me eerst dat ge geloof hebt, als ge geen daden kunt tonen; dan zal ik u uit mijn daden mijn geloof bewijzen.' Zoals het lichaam dood is zonder de ziel, zo is het geloof dood zonder de daad.

BOODSCHAP

van paus Franciscus voor “Een uur voor vrede” in Den Haag

8 mei 2024

APOSTOLISCHE NUNTIUS IN NEDERLAND

N. 411/2024

Den Haag, 8 mei 2024

Excellentie,

Onder verwijzing naar uw brief van 18 april jl. met het verzoek om een speciale boodschap van de Heilige Vader voor de gebedsbijeenkomst “Een uur voor vrede” die op 10 juni 2024 in de “St Jakobuskerk” in Den Haag zal plaatsvinden, heb ik het genoegen u bijgaand bericht van de Heilige Stoel te doen toekomen.

DE HOOGEERWAARDE JOHANNES VAN DEN HENDE BISSCHOP
VAN ROTTERDAM

VOORZITTER VAN DE BISSCHOPPENCONFERENTIE VAN
NEDERLAND

ZIJNE HEILIGHEID PAUS FRANCIS STUURT HARTELIJKE GROETEN EN GOEDE WENSEN NAAR ALLEN DIE BIJEEN ZIJN VOOR HET GEBEDSINITIATIEF “EEN UUR VOOR VREDE” DAT OP 10 JUNI 2024 IN DE ST. JAKOBUSKERK IN DEN HAAG ZAL PLAATSVINDEN. INDACHTIG DE MILJOENEN MENSEN OVER DE HELE WERELD, VOORAL DE MEEST KWETSBAREN, DIE GETROFFEN ZIJN DOOR DE TRAGEDIE VAN GEWAPENDE CONFLICTEN, VERENIGT ZIJNE HEILIGHEID ZICH GEWILLIG MET DE GEBEDEN VOOR DE VREDE. ZICH OOK BEWUST VAN HET FEIT DAT DEZE GEBEURTENIS PLAATSVINDT TIJDENS HET BEZOEK AAN NEDERLAND VAN DE RELIEKEN VAN DE HEILIGE THÉRÈSE VAN LISIEUX, VERTROUWT HIJ DIT INITIATIEF TOE AAN DE VOORSpraak VAN DE “KLEINE BLOEM”, WIENS EENVOUDIGE MAAR DIEPGAANDE VOORBEELD ONS AANMOEDIGT TE VERTROUWEN OP DE VOORZIENIGHEID VAN GOD EN ZIJN GODDELIJKE LIEFDE IN ONS LEVEN TE OMARMEN, EN ONS ZO DE WEG WIJST NAAR BLIJVENDE VREDE.

AAN ALLEN DIE DEELNEMEN, IN HET BIJZONDER JONGEREN,
GEEFT DE HEILIGE VADER VAN HARTE ZIJN ZEGEN ALS EEN
SMEEKBEDE VAN SERENITEIT EN HOOP OP DE HEER.

KARDINAAL PIETRO PAROLIN STAATSSECRETARIS

Met mijn biddende beste wensen voor uw bisschoppelijk dienstwerk,
Paul Tang
Ap. N.

Zijne Excellentie
Mgr. Johannes van den Hende Bisschop van Rotterdam
ROTTERDAM

INFORMATIEBRIEF
AVG en Checklist AVG
4 juni 2024

Rotterdam,

Geacht parochiebestuur,

In mei 2018 trad de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking. Voor veel bestuurders van instellingen was dit een aanleiding om scherper te kijken naar de manier waarop wordt omgegaan met het verwerken van persoonsgegevens. Parochies houden de R.-K. Ledenadministratie en de sacramentenregistratie in de kerkelijke registers bij. Hierdoor vervullen zij een belangrijke rol bij de waarborging van wettelijke rechten en verplichtingen.

In deze brief wordt aandacht gevraagd voor drie belangrijke onderwerpen die de verwerking van persoonsgegevens betreffen, namelijk het verstrekken van informatie bij het doopsel, het verwerken van een verzoek tot uitschrijving en het bijhouden van de kerkelijke registers.

Bij deze brief vindt u daarnaast een checklist om te toetsen hoe de implementatie van de AVG er binnen uw parochie voor staat.

Het vertrekken van informatie aan de (ouders van de) dopeling:

Door het ontvangen van het doopsel wordt iemand opgenomen in de Rooms-Katholieke Kerk. Er vindt daarna een registratie van persoonsgegevens plaats in de kerkelijke ledenadministratie (DocBase) en het kerkelijke register (doopboek). De persoonsgegevens die nodig zijn voor de registratie worden ontvangen van de (ouders van de) dopeling via het doopformulier.

Het is noodzakelijk om de (ouders van de) dopeling te informeren over de verwerking van persoonsgegevens na het doopsel. Een verzuim in de informatievoorziening kan de parochie worden verweten in geval van een klacht. Aan de informatieplicht kan worden voldaan door op het doopformulier een duidelijke verwijzing op te nemen naar de website www.rkkerk.nl/avg. Aldaar is een aparte informatiepagina beschikbaar over de verwerking van persoonsgegevens na het doopsel. Gebruik daarom voortaan het model-doopformulier dat te downloaden is op www.rkkerk.nl/avg.

Verwerking van een verzoek tot uitschrijving:

Elke parochie krijgt met enige regelmaat te maken met een verzoek tot uitschrijving en/of het verwijderen van gegevens. De parochie van de woonplaats van de betrokkene is verantwoordelijk voor de zorgvuldige behandeling van het verzoek.

Uit een analyse blijkt dat de meeste AVG-klachten voortkomen uit het feit dat uitschrijvers geen of onvoldoende begrijpelijke informatie ontvangen over de status c.q. voortgang van de behandeling van het uitschrijfverzoek. Dat is jammer en kan eenvoudig worden voorkomen. Door de verzoeker een korte ontvangstbevestiging te sturen per e-mail en hem of haar daarna over de afronding van het verzoek te informeren, worden veel klachten voorkomen.

In het bericht na afronding van het verzoek wordt eenvoudig gemeld dat de procedure ‘In- en Uitschrijven - Rooms-Katholieke Kerk Nederland’ (rkkerk.nl: <https://www.rkkerk.nl/kerk/kerkprovincie/in-en-uitschrijven/>) is gevolgd, een aantekening in het doopregister is gemaakt en dat meer informatie over de verwerking van persoonsgegevens na uitschrijving te vinden is op www.rkkerk.nl/avg.

Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat de wijze waarop de uitschrijving door de ledenadministrateur van de parochie digitaal wordt verwerkt in DocBase te vinden is in DocBase onder ‘01.instructies’ tabblad ‘Documentatie’.

Het bijhouden van de kerkelijke registers (bijv. doopboeken)

Het bijhouden van de parochieboeken is een kerkrechtelijke verplichting. De pastoor is eindverantwoordelijk voor het bijhouden van de kerkelijke registers. Via deze brief wordt aandacht gevraagd voor het bijhouden van de juiste sacramentenregistratie en hierbij strikt het kerkrechtelijke format van het doopboek te volgen.

Het registreren van een adres, telefoonnummer of andere persoonsgegevens in de kolom ‘notanda’ (opmerkingen) is niet toegestaan.

Tot slot

De aandacht in de parochie voor de zorgvuldige omgang met persoonsgegevens is een blijvend aandachtspunt. De bijgevoegde checklist-AVG is bedoeld als hulpmiddel voor parochies bij het beoordelen van de eigen werkwijze. Aarzel

niet om bij vragen over de verwerking van persoonsgegevens contact op te nemen met de AVG-contactpersoon van het bisdom avg@bisdomrotterdam.nl of de functionaris gegevensbescherming via fgledenadministratie@rkk.nl

Met vriendelijke groet

mr J.C.G.M. Bakker
Algemeen Econoom

Bijlage: Checklist AVG

AVG-Checklist voor R.-K. Parochies

ZORGVULDIGE VERWERKING PERSOONSgegevens IS EEN VOORTDUREND AANDACHTSPUNT	
Als het om het gegevensbeheer gaat, hebben de parochies van de Rooms-Katholieke Kerk misschien wel de belangrijkste rol. Parochies moeten ervoor zorgen dat het beheer van hun lokale ledenbestand op orde is en eventuele vragen van hun leden hierover afhandelen. Kerkleden mogen erop vertrouwen dat er correct wordt omgegaan met hun gegevens. Daar moeten parochies dus voortdurend alert op zijn. Deze checklist helpt daarbij.	
☐ Algemeen Reglement Bescherming Persoonsgegevens Parochies Het parochiebestuur en de medewerkers/vrijwilligers zijn op de hoogte van het Algemeen Reglement dat te vinden is op www.rkkerk.nl/avg . Door de verantwoordelijkheden te kennen, is duidelijk wat er wel/niet verwacht wordt.	☐ Persoonsgegevens en Doelbinding De parochie verzamelt persoonsgegevens alleen met een gerechtvaardigd doel dat past bij het parochiewerk. Dat doel is specifiek en vooraf uitdrukkelijk omschreven. Gegevens die voor een specifiek doel verzameld zijn, worden niet daarna ook voor een ander doel gebruikt.

☐ Contactgegevens en bereikbaarheid Op de website van de parochie staat actuele contactinformatie. Tijdens de openingsuren is er bezetting aan de telefoon en/of bereikbaarheid via de e-mail.	☐ Persoonsgegevens en dataminimalisatie Er worden zo min mogelijk persoonsgegevens verzameld, in afstemming met het doel waar ze voor nodig zijn.
☐ Privacyverklaring op de parochiewebsite Een model-privacyverklaring is te vinden op www.rkkerk.nl/avg. De verklaring wordt gecontroleerd en aanpast aan de werkwijze in de parochie. De privacyverklaring is op de site van de parochie gepubliceerd.	☐ Aandacht voor mogelijke datalekken U weet wat u moet doen in geval van een vermoeden van een datalek. U raadpleegt het themadossier Datalekken op www.rkkerk.nl/avg
☐ Kennis en expertise ledenadministrateurs De ledenadministrateurs zijn bekend met de procedures voor in- en uitschrijving van nieuwe leden.	☐ Vragen bij zorgen of twijfel U neemt contact op met de AVG-contactpersoon van het bisdom of fgledenadministratie@rkk.nl
☐ Aandacht voor mensen met vragen of klachten Mensen met vragen of klachten krijgen tijdig (binnen 14 dagen) een schriftelijk antwoord in eenvoudige en begrijpelijke taal.	☐ Aanmelden voor AVG-nieuwsberichten U blijft op de hoogte via de AVG-nieuwsbrief van www.rkkerk.nl/contact/nieuwsbrieven/
☐ In- en uitschrijvende leden Nieuwe en voormalige leden worden schriftelijk geïnformeerd over de verwerking van hun persoonsgegevens (hierbij wordt verwezen naar de informatie op www.rkkerk.nl/avg)	☐ Bewaren, vernietigen of archiveren? U verwijdert persoonsgegevens, zodra die niet langer nodig zijn voor het oorspronkelijke doel waarvoor ze zijn verzameld.

INFORMATIEBRIEF

AVG

17 december 2024

Rotterdam,

Geacht parochiebestuur,

Als medebeheerder van de R.-K. Ledenadministratie draagt elke parochie de zorg voor de bijzondere persoonsgegevens van een groot aantal parochianen. Sinds de inwerkingtreding in 2018 van de privacyregels die we kennen onder de naam AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) is er meer aandacht voor de rechten van betrokkenen en de verplichtingen van verwerkingsverantwoordelijken.

In deze brief vragen wij uw aandacht voor twee onderwerpen die verband houden met de AVG. Beide onderwerpen zullen hieronder worden toegelicht. Het gaat om

- i. alertheid bij vrijwilligers en medewerkers op beveiligingsincidenten en datalekken;
- ii. een zorgvuldige verwerking van verzoeken tot uitschrijving en klachten.

Beveiligingsincidenten en datalekken

De ledenadministratie wordt bijgehouden in DocBase. Het parochiebestuur is verantwoordelijk voor het bijhouden van een lijst van de personen die toegang hebben tot de R.-K. ledenadministratie en uit hoofde van welke rol/functie zij toegang hebben. Het beëindigen van die rol of functie betekent dat de toegang onmiddellijk moet worden beëindigd. De aanmelding en afmelding van de accounts verloopt via IPAL (Interdiocesaan Platform voor Automatisering en Ledenadministratie).

Beveiliging van gegevens moet daarnaast ondersteund worden door te zorgen voor het volledig uitloggen uit DocBase na het werk en gebruik van een computer met een veilige internetverbinding en de noodzakelijke beveiligingssoftware. Zorg er ook voor dat de router beveiligd is met de laatste update. Kijk voor meer informatie en praktische tips op: <https://veiliginternetten.nl/>

Een belangrijke taak is om vrijwilligers en medewerkers die toegang hebben

tot DocBase alert te houden op het signaleren van beveiligingsincidenten en datalekken. Informeer daarom regelmatig alle betrokkenen en vestig de aandacht op de relevante onderwerpen. Denk daarbij aan: onverwachte meldingen en pop-ups; niet kunnen uitloggen; langzaam of vreemd gedrag van het systeem; onverklaarbare wijzigingen in gegevens; toegang van onbekende gebruikers.

Melden van incidenten en mogelijke datalekken waarbij DocBase betrokken is, gebeurt altijd na onderzoek waarbij IPAL en de AVG-contactpersoon van het bisdom betrokken zijn.

Meld het incident door het indienen van ticket bij de IPAL-helppes en neem contact op met Lianne Remkes: info@Ipal.nu in haar rol van AVG-contactpersoon van het bisdom:
Marieke Wijnbeld: AVG@bisdomrotterdam.nl

Na onderzoek wordt in overleg met de deskundigen en het bisdom besloten of er een melding moet worden gedaan bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Het bisdom assisteert bij het maken van de melding.

Verzoeken tot uitschrijving en klachten

In de decembermaand en rond de Actie Kerkbalans zijn er relatief veel verzoeken tot kerkverlating. De parochie van de woonplaats van de betrokkene is de behandelaar van het uitschrijfverzoek.

Voor uitschrijfverzoeken geldt dat een goede en heldere communicatie met de betrokkene belangrijk is. De meeste klachten ontstaan doordat mensen lang niets horen en/of geen bericht ontvangen dat hun verzoek is behandeld en afgerond. De uitschrijfprocedure ligt onder een vergrootglas. Daarom vragen we om extra aandacht voor dit onderwerp en een tijdige behandeling van verzoeken.

Indien iemand vraagt uit het doopregister verwijderd te worden, gebruikt u het standaardantwoord dat u vindt op de website: <https://www.rkkerk.nl/avg/verwerking-van-persoonsgegevens-bij-uitschrijving-kerkverlating/>

Indien een verzoeker zijn verzoek om uit het doopboek geschrapt te worden aanhoudt en zich bijvoorbeeld beroept op het recht van bezwaar,

neem dan tijdig contact op met de functionaris gegevensbescherming (FG) via fgledenadministratie@rkk.nl. Samen met de FG kan worden bekeken hoe de betrokkene verder geïnformeerd kan worden. Hiervoor is ook een standaardantwoord beschikbaar.

Tot slot

Veel informatie over het onderwerp gegevensbescherming is te vinden op www.rkkerk.nl/avg. U kunt u daar ook aanmelden voor de AVG-nieuwsberichten om direct per e-mail op de hoogte te blijven. Bij vragen over deze brief kunt u contact opnemen met ondergetekende of uw vraag stellen aan de FG via fgledenaminstratie@rkk.nl

Met vriendelijke groet,

mr J.C.G.M. Bakker
Algemeen Econoom

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij WJD@Home, St. Clemens kerk op Ameland, 28 januari 2024

Deuteronomium 18, 15-20; 1 Korintiërs 7, 32-35; Marcus 1, 21-28

Broeders en zusters, jullie die naar Ameland zijn gekomen voor dit weekend, en broeders en zusters parochianen die altijd hier zijn en de parochie vormen van Ameland. Ik weet niet of het u is opgevallen de laatste weken in de media, maar je wordt doodgegooid met reclame over vakantie-reizen. Heb je al je bestemming bepaald? Wordt het backpacken, wordt het ver weg met het vliegtuig of vijf dagen bewegingsloos in een resort in een stoel liggen? Wat wordt je bestemming? En er wordt zelfs nog bij gezegd: mis je bestemming niet.

Ik moet zeggen dat ik het woord bestemming voor een vakantie-reis wel een beetje zwaar vind. Want je bestemming als christen heeft een veel bredere, rijkere betekenis. Waar ga je in je leven naar op weg? Dan is de bestemming van je hele leven, van je geboorte tot aan het graf, eigenlijk de belangrijkste focus.

De apostel Paulus zegt het al: waar zijn jullie op gericht als je ongehuwd bent, als je gehuwd bent? En trek die twee ook niet te veel uit elkaar. Als je geen gezin hebt, kun je misschien meer aandacht besteden aan de dingen van de Heer, gefocust blijven op je toekomst. En ook als je getrouwd bent en voor kinderen zorgt, is dat in je roeping een manier om de focus op de Heer gericht te houden.

Je bestemming ligt niet in een resort. Je bestemming, hoe pijnlijk misschien ook, ligt zelfs niet op Ameland. Want je levensbestemming heeft te maken met God. Het is belangrijk om te beseffen dat God niet alleen maar afwacht of wij Hem weten te bereiken. Dat God niet alleen maar kijkt en het Hem zal benieuwen of wij die bestemming ook vasthouden. Nee, want wat er gebeurd is, dat horen we in het evangelie: God is mens geworden om met ons onze weg te gaan in het leven op aarde. God is mens geworden om als pelgrim ons leven te delen. De Schrift zegt: Jezus is in alles aan ons gelijk geworden, behalve in de zonde. Dat is toch wel een groot verschil. De Heer heeft niet gezondigd. De Heer heeft zelfs geen verlangen om te zondigen. En wij die

onderweg zijn, en een hele belangrijke bestemming hebben om het eind van ons leven God te ontmoeten, kunnen onderweg altijd schipbreuk leiden. Alleen maar met je vakantiebestemming bezig zijn, of met dingen waar je carrière mee maakt, dingen die alleen met je eigen plannen en planning te maken hebben; de Heer vraagt om te midden van dit alles de rode draad van zijn roeping niet te vergeten.

Als we vandaag hier de eucharistie vieren en stil zitten, staan en knielen, zijn we nog steeds onderweg. Want als het goed is, ben je vanaf het begin van je leven tot het einde, zeker in je hart onderweg. Het Tweede Vaticaans Concilie heeft het al gezegd (*Gaudium et spes*) dat God vanaf het eerste begin met ons een dialoog aangaat in ons hart om ons uit te nodigen te leven in het licht van zijn liefde.

We horen in het evangelie dat Jezus op reis is. Hij trekt rond. Zijn doel is om zoveel mogelijk mensen te bereiken. Aan de ene kant door zijn woorden, zijn prediking. En we horen hoe ze onder de indruk zijn: met wat een gezag horen wij Hem spreken. Maar naast zijn woorden is Hij ook Iemand die tekens stelt van genezing, van vergeving. Ook dat hoort bij zijn verkondiging. Geen genezing en vergeving om applaus te oogsten. Maar die tekenen van genezing en vergeving en ook van duiveluitdrijving zijn er om te onderstrepen dat God liefde is.

Ga met de Heer op weg, zegt het evangelie. Wie met Jezus op weg gaat, heeft de rode draad van zijn roeping te pakken en houdt de focus op onze toekomst met God. Het evangelie heeft iets heel bijzonders verteld. Want wie zijn de mensen, wie zijn de personen die het eerst in de gaten hebben wie Jezus is? Dat zijn niet de gewone mensen die met Hem meegaan. Misschien zelfs de goedwillende mensen niet meteen, al vragen ze zich wel af: wie is Hij toch dat Hij met zoveel gezag spreekt en zijn woorden zo nieuw zijn en zijn boodschap zo vol liefde? De eerste die merken wie Jezus is, de eerste die doorhebben wat Hij komt doen dat zijn de boze geesten. En die beginnen ook in het evangelie van vandaag te schreeuwen: Jezus van Nazareth, wat hebt Gij met ons te maken? Ge zijt gekomen om ons in het verderf te storten. We weten wie U bent: de heilige Gods. Boze geesten, broeders en zusters, de medewerkers van de duivel, weten maar al te goed wat Jezus op aarde is komen doen. Boze geesten die mensen kunnen belasten en beïnvloeden, weten heel goed dat de weg van Jezus een weg van liefde is. En zij zijn de

eerste om dat ook te erkennen: Gij zijt de heilige Gods. Maar ze hebben niet de wil om mensen op die weg te bemoedigen of ze naar Jezus toe te brengen, ook al weten die boze geesten exact wie Jezus is. Al weten ze precies wat Hij komt doen. Ze willen juist het tegenovergestelde. Immers de duivel en zijn medewerkers hebben niet gekozen voor de liefde en om God te dienen, maar voor onderdrukking, afleiding en haat.

Het is heel bijzonder dat juist die boze geesten dus van zich laten horen, terwijl de mensen die van goede wil zijn nog denken: wie is Hij toch? Boze geesten, de medewerkers van de duivel blijven actief, en bij tijd en wijle zijn die misschien wel meer actief dan de kinderen van het licht. Ook in onze tijd zie je veel mensen niet kiezen voor het goede, niet volharden op de weg van de liefde en het toch zoeken in haat en vergelding. Maar als je daarvoor kiest, zegt het evangelie, dan gooi je als mens jezelf wel heel ver weg. Want we zijn gemaakt naar Gods beeld en gelijkenis en Jezus is in deze wereld gekomen om opnieuw te laten zien dat die liefde van God voor ieder van ons bestemd is. Kies je voor Hem, voor de focus op zijn toekomst? Of kies je voor het kwaad en de focus op alleen je eigen plannen?

Jezus laat het daar niet bij. Hij zegt niet: Ik zal wel zien wie hier het sterkste is. Nee, Hij zegt: zwijg, stil. En Hij drijft zelfs boze geesten uit. Het kwaad in onze wereld, broeders en zusters, de haat, de duivelse machten, mogen dan misschien wel sterk zijn. Maar ze hebben nu al niet meer de kans om te winnen, want Jezus is zijn weg met ons gegaan. Ook al werd Hij gekruisigd. Hij heeft ons niet losgelaten en werd gekruisigd om onze zonden. Hij stierf omwille van ons, maar na zijn sterven is Hij opgestaan uit de dood en kwam Hij bij zijn leerlingen en Hij zei: vrede zij met jullie. Want zijn liefde, zijn vrede gaat door. Wat God belooft, wat God voor ogen staat, dat verdwijnt niet. En daarmee moet de kwade macht en moet de duivel nu al erkennen dat hij verloren heeft. En dat is belangrijk voor ons als christenen. Aan de ene kant om de focus te houden dat je bestemming bij God ligt en dat je nu al in dit leven in die liefde mag staan in wat je zegt en wat je doet, als je elkaar dient en voor elkaar zorgt en ook anderen tot die nieuwe stap durft uit te nodigen. En aan de andere kant is er ook de grote uitdaging om niet ontmoedigd te raken, om niet te zeggen: het houdt op, ik ben uitgeleden, het wordt toch niks meer... Want dat is opnieuw toegeven aan de verliezer van deze wereld. De loser van alle losers, het kwaad en de kwade macht.

En zo zijn wij pelgrims van hoop. Aan de ene kant, omdat God een fantastische toekomst met ons heeft. Wij mogen daarin groeien en meer worden: de kinderen die op Hem lijken. En de andere kant mogen wij wegblijven van ontmoediging en van teleurstelling, want die houden ons alleen maar af van het goede dat God ons gunt. Mogen wij in deze eucharistieviering nu de kracht krijgen om met de Heer op weg te gaan door te bidden, door de Schrift te lezen, door elkaar vast te houden in geloof, door de sacramenten te vieren en goed te doen. Je kunt nooit te veel goede dingen doen. Mogen we bemoedigd worden en ons niet door het kwaad laten leiden. En ook als we zelf weer eens woorden spreken die scherp zijn of tegen de liefde ingaan, laten we dan zeggen: zwijg, stil. De liefde van God en zijn toekomst, dat is de beste bestemming die je kunt kiezen. Meer dan alle vakanties, meer dan alle plannen is God nu al onze toekomst. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Chrismamis, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal, Rotterdam, 27 maart 2024

Jesaja 61, 1-3a, 6a, 8b-9; Apokalyps 1, 5-8; Lucas 4, 16-21

Broeders en zusters, geweldig dat u vandaag met zovelen bent gekomen. De stad Rotterdam is niet altijd zo makkelijk binnen te komen en te bereiken. Maar u heeft het gewaagd en u bent met velen uit het hele bisdom. Ik heb mensen gezien uit het westen en het oosten, uit het noorden en het zuiden van ons bisdom. We vieren hier samen als Kerk van Rotterdam op weg naar Pasen de chrismamis. Het heeft al gauw iets feestelijks en ook al gauw iets plechtigs. Maar we mogen niet vergeten dat we samen komen rond de Heer die helemaal niet een plechtigheid tegemoet ging toen Hij zijn lijdensweg begon. En dat hebben we goed voor ogen gehad, want toen we ons openingslied zongen, ging het over Christus die zijn lijden heeft in vrijheid aanvaard, zijn lijden en sterven onderging omwille van ons. Een lange weg, waar wij ook in de afgelopen Veertigdagentijd over nagedacht hebben. En op Palmzondag al hebben wij stilgestaan bij zijn lijdensweg, na eerst zijn intocht in Jeruzalem te hebben herdacht.

Het is vandaag een plechtigheid, maar toch ook weer niet zo feestelijk, omdat we weten dat de Heer voor ons een lijdensweg is gegaan. We zijn tegelijkertijd niet zonder vreugde en dankbaarheid, omdat we tevens weten in geloof dat zijn lijden niet het eind is, dat zijn bloedig kruisoffer niet het einde betekende van zijn liefde en van zijn barmhartigheid. Eigenlijk moeten we zeggen, hoe groot wij onszelf ook zouden maken en hoe plechtig onze plechtigheid ook is, dat we verzameld zijn rond Gods Zoon, die vooral zichzelf klein maakte en die nederig is geworden. Hij heeft zichzelf niet vastgeklampt aan de gelijkheid met God, zo zegt de Filippenzen brief. Hij heeft het bestaan van een slaaf, van een dienaar op zich genomen (Filippenzen 2, 6-11). In dit besef beginnen we morgen Witte Donderdag met de Heer die bij het laatste avondmaal, als zijn uur gekomen is, zijn leerlingen de voeten wast. Hij gaat door de knieën omwille van zijn leerlingen. En Hij zegt vervolgens: doe gij evenzo (Johannes 13, 1-15).

Deze plechtigheid is er, omdat we de Heer mogen toebehoren die zich klein maakt omwille van ons. En als er al iets van triomf is als je deze viering

samen beleeft, dan is dat niet omdat het op eigen kracht gebeurt en zeker ook niet omdat we zelf daarvoor hebben gezorgd. Want de Heer heeft ons verlost door zijn kruisdood en verrijzenis. Heel bescheiden is de Heer. Als Hij voor Pilatus staat, dan schreeuwt Hij niet terug. Als Hem verwijten worden gemaakt, gaat Hij niet daar fel tegenin (1 Petrus 2, 21-23). En als Hij aan het kruis hangt, zegt Hij niet met zijn laatste krachten: Ik krijg jullie nog wel. Maar Hij zegt: vergeef het hun, want ze weten niet wat ze doen (Lucas 23, 34). Het kan, broeders en zusters, dat we aan de ene kant rechtop staan en fier zijn op ons geloof en de vreugde voelen dat de Heer ons liefheeft en dat we tegelijkertijd nederig blijven en klein, zoals de Heer zelf nederig en klein is geweest.

Heel bijzonder mogen we vandaag de oliën zegenen en het chrisma wijden. De oliën gebruiken we voor de viering van de sacramenten. Dat is misschien wel de eerste manier om nederig en klein te blijven, terwijl we ons geloof en onze vreugde niet loslaten. Want de sacramenten zijn maar hele eenvoudige tekenen. De doop, met water en de zalving met chrisma. De viering van het vormsel, waarin je bevestigd wordt in de gaven van de Geest door handoplegging en gebed en zalving. En de eucharistie, met schamele stukjes brood en een heel klein beetje wijn, waarin wij de grootheid van de Heer mogen zien: de gekruisigde en verrezen Heer komt bij ons met zijn lichaam en bloed. En ook de andere sacramenten helpen ons om nederig te blijven. Bij het huwelijk beloven man en vrouw elkaar: ja, ik ben trouw en ik wil je liefhebben heel mijn leven. Dat gebeurt altijd in het besef dat het met de kracht van de Heer is en zijn liefde, dat je die opdracht, die belofte pas kunt vervullen. En als het gaat om de wijding tot diaken, priester of bisschop is het ook dan niet van: hier ben ik, laat mij maar even. Nee, het is: hier ben ik, Heer, uw wil te doen is mijn vreugde (cf. psalm 40, 8-9). En ik heb nog nooit iemand meegemaakt die met grote overmoed vroeg om de ziekenzalving, iemand is vaak dan erg bewust bezig met zijn eigen zwakheid, beperkte gezondheid en het leven hangt vaak maar aan een heel klein draadje. Ook dan heb je als mens niet zoveel te vertellen (cf. Jakobus 5, 14-16).

En zo zijn de sacramenten, net als onze Heer, tekens die nederig en klein stemmen, maar die ons wel uitnodigen tot vreugde en vrede, omdat het de Heer is die bij ons komt in deze sacramenten. Gregorius de Grote, zegt het al, dat in de sacramenten het leven van onze Heer wordt voortgezet. Dat

we in de sacramenten die we vieren het leven van de Heer in ons midden mogen ontvangen en mogen doorgeven.

In alle nederigheid, maar met gepaste trots vieren wij deze chrismanis, waarin we de oliën wijden. We vragen daarbij de priesters in ons midden om hun gelofte te vernieuwen. Ooit met olie gezalfd, zijn zij nog meer met de Heer verbonden dan voorheen en zullen ze ook steeds aan die Heer verantwoording afleggen. Ze zullen kracht vragen en vergeving vragen, ze zullen hun beloftes vernieuwen met heel hun hart. En als u daarnaar kijkt, broeders en zusters hier in de kerk, denk dan niet: heel goed, het werd een keer tijd om hen zo bij elkaar te zien. Weet dat u zelf in de paasnacht wanneer we water zegenen, ook als gedoopte gevraagd wordt om opnieuw uw verbond met de Heer te bezegelen met: ik geloof.

Hier in de kerk zijn ook veel mensen die dit jaar met Pasen opgenomen worden in de gemeenschap van de Kerk en ons geloof. Dit jaar zijn er meer dan honderd volwassenen die bisdombreed opgenomen worden door het doopsel, het vormsel en de eucharistie. Of die reeds gedoopt zijn en nu door de eucharistie en het vormsel in de Kerk volledig worden opgenomen. Ook deze mensen, waarvan ik er veel heb gezien de afgelopen weken, doen dat niet met overmoed. Maar zij zeggen: wat geweldig dat ik de Heer gevonden heb, dat Hij mij gevonden heeft en dat ik mag delen in zijn leven.

Broeders en zusters, er is nog een werk van nederigheid dat met deze chrismanis is verbonden. We hebben levensmiddelen meegebracht voor mensen die het leven soms moeilijk vinden door armoede en door eenzaamheid. Met al die gaven die straks bij de offerande naar voren komen, mogen wij zeggen: ook dat is een deel van onze werkelijkheid. In onze plechtigheid is er ruimte voor caritas en mededogen.

Ik ben heel blij dat u er bent, maar tegelijkertijd is het altijd weer onze opdracht om niet te groot te worden, maar om klein te blijven in verbondenheid met de Heer (cf. 1 Petrus 5, 6). Om niet uit te pakken alsof alles van onszelf afhangt, maar heel dicht bij het evangelie te blijven. En dan ook te zeggen dat het ons vaak niet lukt om ten volle dat evangelie te leven en te getuigen. Daarom ook is er deze dagen volop gelegenheid om het sacrament van boete en verzoening te ontvangen. Want de Heer die ons ontvangt in onze kleinheid gaat niet op onze nek staan, jaagt ons niet naar

buiten, maar Hij zal ons in zijn armen sluiten en ons opnieuw zijn vrede schenken (cf. Lucas 15, 11-32).

Vandaag is het dus een bijzondere viering die we met velen mogen beleven als een samenzijn rond de Heer, die gekomen is om te dienen in plaats van gediend te worden (cf. Matteus 20, 26-28). Dat doen we samen op vele plaatsen in de wereld. De paus zal als bisschop van Rome de oliën wijden. In de afgelopen dagen waren al bisdommen die de chrismanis hebben gevierd. We zijn samen onderweg als een wereldwijde Kerk. Het is goed om daarbij te beseffen hoe zwaar veel mensen in onze wereld het op dit moment hebben door oorlog en geweld, door strijd, door groot verdriet, verlies en onzekerheid. Ook dat overschreeuwen we niet als we hier plechtig samenkomen. Want als iemand weet heeft van allen die lijden en die sterven, als iemand weet heeft van allen die gebukt gaan onder verdriet en zorgen, dan is het Jezus zelf wel die gekomen is om ons te verlossen. En als wij het zouden vergeten, de Heer vergeet hen nooit. Sterker nog, Hij heeft zich één gemaakt met hen door zelf het lijden te aanvaarden en in alle vrijheid op zich te nemen (cf. Hebrëeën 4, 14-16). Zijn liefde werd met kwaad beantwoord, zijn vriendschap met haat en afwijzing. En zo, broeders en zusters, vieren wij deze chrismanis met vele mensen in heel verschillende omstandigheden.

We hebben ook de opdracht om naar buiten te gaan, ons niet zo klein te maken dat we niet meer uit onze kerkbank komen en niet meer van ons laten horen. Nee, we worden aan het eind van deze viering uitgezonden om met de grote gave van de Heer in ons hart ook te delen met anderen die op zoek zijn naar God, te delen met anderen die gebrek hebben aan liefde, te delen met anderen die niet weten waar ze het moeten zoeken in hun ellende en eenzaamheid.

En zo is een bescheiden Kerk en zijn kleine mensen niet een tegenspraak met onze missionaire opdracht. Als we klein zijn, maar sterk van de Heer getuigen, zijn we misschien wel veel meer toegankelijk voor de vragen van anderen. En wanneer we onszelf niet op de borst kloppen, maar eerder vertellen wat in ons hart leeft, worden we misschien wel veel eerder gehoord en serieus genomen. We hoeven niet nog harder te schreeuwen dan de groten der aarde. Niet nog grotere podia te maken dan velen in onze wereld al trachten te bereiken. Want ons fundament is Christus (cf. psalm 118, 22-23). Dat is niet wereldvreemd, maar een boodschap midden in de

wereld. En het is niet los van alles wat onze wereld meemaakt. Steeds opnieuw mogen wij herinnerd worden aan de liefde van Christus, die zelfs door de dood aan het kruis niet gedooft is, maar die sterker nog met het vuur van Pinksteren aan ieder van ons wordt gegeven.

Zo, broeders en zusters, mogen wij deze dagen op weg naar Pasen vieren. Groot gaan op de gaven die de Heer ons schenkt. Maar bescheiden zijn waar het gaat om het besef dat alles van Hem komt. Sterk staan in de overtuiging dat wij een opdracht hebben om te verkondigen in liefde. Niet voor niets zeggen wij bij veel plechtigheden: moge de Heer die het goede werk in u begonnen is het ook voltooien (cf. Filippenzen 1, 6). Ik hoop dat u de komende dagen actief deelneemt aan de verschillende vieringen tot en met het paasfeest. En dat u opnieuw mag beseffen dat de Heer u nodig heeft voor zijn werk in onze wereld. We mogen ons met zijn woord, in kracht van de Geest en met de viering van de sacramenten gesterkt weten, opgebouwd weten door de Heer. En we mogen laten zien dat zijn goedheid in ons leeft. Dat zijn liefde in ons brandt. En dat zijn hoop in ons niet is gedooft, maar zelfs in onze tijd nog kan groeien en kan stralen (1 Petrus 3, 15). Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de eucharistieviering bij de ontvangst relieken H. Bernadette, HH. Laurentius en Elisabeth kathedraal, Rotterdam, 12 april 2024

Handelingen 5, 34-42; Johannes 6, 1-15

Broeders en zusters, wat zijn we een internationale Kerk. Een Kerk met één geloof, maar vele talen en culturen. Een Kerk met één Heer Jezus die voor alle mensen zijn liefde wil laten zien. En vanavond als internationale Kerk mogen wij horen dat Jezus alle mensen wil voeden. We horen in het evangelie dat Hij een hele menigte mensen heeft verzameld. Ze hebben naar Hem geluisterd. Ze hebben naar Hem gekeken. En ze konden de liefde zien op zijn gezicht. Aan het eind van de dag wil de Heer ze niet zomaar wegsturen. Dat was misschien wel het idee van de apostelen: laat ze zelf maar wat te eten zoeken. Nee, Jezus wil hen voeden. En met het kleine beetje dat er is, vijf broden en twee vissen, weet Hij zoveel voedsel aan te bieden dat allen werkelijk voldoende kunnen eten.

De vermenigvuldiging van het voedsel is niet zomaar om de show te stelen. Is niet zomaar om alle mensen in bewondering naar Hem te doen kijken. Maar het is, omdat Hij daarmee laat zien dat de liefde van God, ja dat de overvloed van Gods liefde voor alle mensen bestemd is. Natuurlijk als de Heer dat voor ons doet en als dat zijn bedoeling is, de liefde van de Heer gaat uit naar alle mensen, dan betekent dat niet dat het dan zomaar automatisch gaat. Als mensen hun hart dicht houden, als mensen hun hart sluiten voor de liefde van God, dan zal Hij onze vrijheid respecteren. Maar misschien wel proberen om langzaam toch een beetje meer ons hart open te maken.

Het gaat niet vanzelf. We horen het ook in de eerste lezing. Dat de apostelen en alle mensen die Jezus willen volgen na zijn verrijzenis nog steeds een moeilijke tijd hebben. Ze worden vervolgd. Ze mogen niet over Jezus praten. Ze worden gevangengezet. Maar de overheden durven ook niet alles met die leerlingen te doen. En ze denken: misschien bloedt het vanzelf wel dood. Die Jezus stierf aan het kruis en als we ze gewoon een tijdje hun gang laten gaan is waarschijnlijk ook hun enthousiasme wel over. En dan horen we nooit meer iets van die Jezus. Die zien we nooit meer terug.

Maar, broeders en zusters, ondanks dat het volgen van de Heer moeilijk is en ondanks dat iedereen zijn hart zelf in vrijheid moet openen, begint dat evangelie zich toch te verspreiden. En begint de naam van Jezus zich toch in steeds meer harten te laten horen om tot geloof te komen.

En zo zijn we als christenen al meer dan 2000 jaar onderweg. En was het eerst een klein groepje daar bij de Middellandse Zee, een klein groepje in Jeruzalem, inmiddels zijn we als christenen over de hele wereld verspreid. Dat betekent niet op de eerste plaats dat we trots moeten zijn van: kijk eens, we zijn overal te vinden. Maar we zouden wel kunnen zeggen: kijk eens hoe ver die liefde van God gekomen is in al die harten van al die mensen. Maar je moet je hart natuurlijk wel openen in antwoord op de uitnodiging van de Heer.

Maria, de moeder van Jezus, heeft ook na Jezus' dood en verrijzenis steeds opnieuw met haar gebed de groei van de Kerk ondersteund. En op heel veel plekken is zij in de loop van de geschiedenis naar de mensen toe gekomen. Is ze aan mensen verschenen. En het waren niet op de eerste plaats altijd de machtige mensen die koning waren, niet de grote mensen die altijd aan het woord zijn. Het zijn veel kleine onbekende mensen, die door de Maagd Maria gevraagd worden om de boodschap van Jezus te verspreiden. En zo iemand was Bernadette.

Het beeld van Bernadette staat hier voor in de kerk. Ze is uitgebeeld zoals ze was toen ze eenmaal kloosterzuster was geworden. Maar voordat ze dat werd, was ze in het eenvoudige dorp Lourdes in een arm gezin geboren. Een arm gezin, waar het zo arm was dat ze nauwelijks een plek hadden om te wonen. Er was in het stadje een afgekeurde gevangenis. Een kamer van vier bij vier met tralies voor de ramen. Die gevangenis was afgekeurd, omdat het te vochtig was, omdat er kakkerlakken zaten en omdat je er ziek van werd. En daar ging Bernadette met haar familie wonen. Want ze hadden niks anders. En Bernadette, die zwakke longen had, ging er steeds meer van hoesten. Ze werd steeds ook kwetsbaarder. Ze had bovendien geen kans om naar school te gaan. Lezen en schrijven, dat kon ze nauwelijks.

Bernadette had wel een goed geheugen en een groot hart om veel gebeden uit het hoofd, uit het hart te kunnen zeggen. En als ze op een dag met andere kinderen takken aan het verzamelen is die in de rivier komen aandrijven, halen

ze die takken uit de rivier en binden die aan elkaar om ze als bosje brandhout te kunnen verkopen. Daarmee konden de kinderen nog iets bijverdienen voor hun familie. En terwijl ze aan het takken verzamelen zijn bij de rivier, bij de grot, heeft Maria haar eerste verschijning voor Bernadette. Bernadette ziet een mooie dame, zoals ze zegt. In het wit. Maar ze weet niet meteen dat het Maria is. Pas later, want Maria verschijnt maar liefst achttien keer, wordt haar steeds duidelijker met wie zij te maken heeft. Op een gegeven moment zegt de mooie dame tegen Bernadette: ik ben de onbevleete. En dat zei ze niet in het Nederlands. Ook niet in het Latijn, zelfs niet in het Frans. Maar in de enige taal die Bernadette verstond. Het plaatselijke dialect, een Baskische variant aan de voet van de Pyreneeën. Ik ben de onbevleete ontvangenis. En de pastoor begreep over wie het ging. Dat is Maria, want die is zonder zonde geboren. Die is zo voorbereid op haar taak als moeder van Jezus dat ze in de schoot van haar moeder zonder zonde werd ontvangen: onbevleet.

Maria, die de boodschap van Jezus' liefde verder brengt, vertelt geen andere dingen dan het evangelie. Ze is niet voor zichzelf begonnen. Nee, voor Maria is het altijd Jezus. Maria zegt tegen Bernadette: bid veel. Je zult misschien niet altijd heel diep bidden en helemaal geconcentreerd. Maar als je veel bidt, zitten er allicht ook gebeden tussen die wel met heel je hart gebeuren. Als je veel bidt, zal God ook je schamele bidden ontvangen en er iets van maken, omdat jij je richt op God zelf. Het tweede is: bekeer je. Maak ruimte in je hart voor het evangelie. Maak ruimte in je hart voor de liefde van God. En ten derde: vraag vergeving voor je zonden. De barmhartigheid van God.”

Veel bidden, je zonden belijden en vertrouwen op de barmhartigheid van God. Dat is wat Maria aan Bernadette heeft gezegd, in eenvoudige woorden. En dat is dezelfde liefde die Jezus laat zien als Hij duizenden mensen te eten geeft.

Dear brothers and sisters. We are really an international church gathered here, in Rotterdam. We represent many languages and different cultures. But we have all together the language of our faith, the words of our Lord, the message of Mary the Mother of God.

Bernadette was a very modest girl from a very poor family. She is the one who had the honor to receive the message of Mary. And her very simple message was able to open many hearts, of children as well as of adults.

Not only in her village, but throughout the world in the church. Today we are here, and in our midst we have the relic of Bernadette. She was buried in Nevers, not far away from Lourdes, in the monastery where she died. There you can find her body in a very special coffin, and many people go there to visit her, to venerate her testimony and to thank the Lord for His goodness for all of us.

Today, Bernadette has come to us. A small relic from her body is in our midst, so we are close to her. And she asks us also today to open our hearts for the love of God. To listen to Mary, who has come to give us this message of the gospel. And to focus every day of our life again on God. After this Mass, we will leave the Church and we will make a procession. As a sign of our faith. To show the movement of Christ. That was in the beginning very difficult and nowadays, in many parts of the world, still is difficult. Persecution, martyrdom and death because of the love for Jesus. But when we are outside, we show our love as a community, and we show also that we will follow the message of Mary, the gospel of our Lord. With a small light. Most probably not all these lights will remain till the end because it's windy outside. But then remember well: this fire of faith may continue in our hearts. It may help us to remain faithful to Christ. To be a member of his worldwide Church, called to proclaim the good news to all the people of goodwill.

We thank Mother Mary for her message in the name of her Son Jesus Christ. We thank Saint Bernadette for her testimony and her very faithful dedication to the message of the Lord.

May we as well keep this message alive in our words, in our actions, in our community, in our world. May the Lord's love reach ever more people and make an end to war and hatred. Because Christ is our Savior. He is our future, our way to eternal life. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de landelijke ontmoetingsdag van CHARIS, het netwerk van katholieke charismatische initiatieven, Dominicuskerk (Steigerkerk), Rotterdam, 20 mei 2024 (Tweede Pinksterdag)

Handelingen 2, 1-12; 1 Johannes 4, 7-10; Johannes 20, 19-23

Broeders en zusters, we mogen Pinksteren vieren, ‘pentekoste’ in het Grieks. De vijftigste dag na Pasen. We zijn dus al vijftig dagen onderweg. En dat doen we niet alleen dit jaar. Ieder jaar opnieuw mogen we zeggen: Jezus leeft en zijn Geest is ons beloofd. Misschien toch even terug naar Pasen. De dagen daarvoor waren voor de leerlingen ontzettend moeilijk. Ze waren drie jaar met Jezus meegegaan. Ze stonden met hun neus vooraan wanneer Jezus mensen genas. Wanneer Jezus mensen vergeving schonk. Wanneer Hij vertelde over de liefde van de Vader in de hemel.

Ik denk dat de leerlingen dachten: we hebben alles achtergelaten, maar het is de moeite waard, want die liefde van God wordt een groot succes. En inderdaad veel mensen kwamen naar Jezus toe om te luisteren, om dingen te vragen en ook vaak uit nieuwsgierigheid. De leerlingen trokken mee naar grote steden, kleine dorpen. En regelmatig maakten ze mee dat Jezus los van alle mensen in stilte wilde bidden. Op een hoge berg. In de synagoge. Op eenzame plaatsen zoals in de woestijn. Jezus was zo intens aan het bidden dat de leerlingen vroegen: Heer, leer ons ook bidden. En zo ontvingen wij van Jezus het Onze Vader dat we ook vandaag zeker nog samen zullen bidden.

Drie jaar lang trokken de leerlingen met Jezus mee. Wat was het een enorme teleurstelling dat Jezus uiteindelijk aan het kruis belandt. Vastgespijkerd. Uitgeschilderd. Weggehoond. Zijn liefde werd beantwoord met kwaad. Zijn vrede werd beantwoord met haat. En zijn dienst aan de mensen in de Naam van zijn Vader werd door veel mensen afgewezen. Kruisig Hem, weg met Hem... De leerlingen waren bang geworden, want dit hadden ze toch niet verwacht. En Petrus had zelfs nog gezegd: dit gaat nooit gebeuren, ook al moet ik misschien zelf U verdedigen. Maar toen Jezus voor Pilatus stond was Petrus alle moed verloren. En hij zei: ik ben geen vriend van Hem, mocht je dat denken, dan heb je dat helemaal verkeerd, ik ken Hem

niet. Als Jezus sterft is Hij alleen. Het Johannes evangelie zegt dat zijn moeder Maria bij het kruis komt en Johannes, de jongste van de apostelen, en Magdalena en Maria, de moeder van Klopas. En daar zegt Jezus met zijn laatste krachten tegen Maria: zie daar uw zoon. En tegen Johannes: zie daar uw moeder.

Nee, broeders en zusters, het was voor de leerlingen een enorme teleurstelling. En ze waren bang geworden. Ze dachten: dit is geen succes, dit is een doodlopende weg. Eén ding kunnen ze nog voor Jezus doen. Hij wordt van het kruis gehaald en in een prachtig graf gelegd. Ze brengen Hem de eer van een Joodse begrafenis, in doeken gewikkeld met welriekende kruiden en balsem. Zoals Hij in de wereld kwam in een koude stal in doeken gewikkeld, zo kwam Hij nu aan het eind van zijn leven in doeken gewikkeld in een donker graf. En de grote steen werd ervoor gerold. Het einde.

Ik denk als je zo met Jezus op weg gaat en ook ziet hoe Hij moet lijden en zijn begrafenis meemaakt, dat later nog meer de angst en het verdriet echt tot je doordringen: Hij is er niet meer. En ook het gevoel van schuld: waren wij nou echt zijn vrienden? We zijn weggelopen. We hebben Hem verloochend. God die mens wordt, is bijzonder. Maar God, die lijdt tot het uiterste dat hadden ze niet gewild. En dus hielden ze de ramen de deuren dicht, want ze waren bang geworden: misschien komen ze ons ook nog wel halen, want we zijn tenslotte zijn volgelingen. Misschien komen ze ons ook wel halen, veroordelen en doden. Ramen en de deuren dicht, want je weet maar nooit.

Maar op dat moment komt Jezus zelf bij hen. Door gesloten deuren en ramen komt de verrezen Heer bij hen. Ze zien Hem. Ze zijn verbaasd. En door hun tranen heen stellen ze zichzelf de vraag: is Hij het nu echt, of willen we dit zo graag? En dan zien ze in zijn handen en zijn voeten de wonden van de spijkers van het kruis. Normaal als je naar wonden moet kijken, zeg je: laat maar zitten, dat hoeft ik allemaal niet te zien, want het is afschuwelijk. Maar de leerlingen keken naar die wonden en werden blij. De leerlingen keken naar de wonden van de spijkers in Jezus' handen en voeten. En ze werden verheugd, want toen wisten ze: Jezus die aan het kruis hing, die wij in het graf gelegd hebben, is dezelfde als die nu voor ons staat. Jezus met wie we drie jaar lang zijn rondgetrokken en voor wie

we alles hebben opgegeven, staat nu in ons midden. Hij zegt: vrede zij u. Meer dan eens zegt Hij dat: vrede zij u. En Hij blaast over hen en Hij geeft de Heilige Geest.

Broeders en zusters, als God iets geeft is het meestal niet om het voor jezelf te houden. Als God je geloof schenkt, betekent het niet dat je dat verborgen moet houden. Als Hij je liefde schenkt, betekent het niet dat je dat niet met anderen zou moeten delen. En als je hoop krijgt en vertrouwen, is dat ook voor anderen bestemd. Pinksteren is dus niet het einde. Zo van: Jezus is gekruisigd en gestorven en op Pasen verrezen en gelukkig met Pinksteren loopt alles toch nog goed af. Nee, het is geen sprookje voor kinderen. Het is de waarheid die de evangelisten hebben ontvangen en doorgegeven. Het is de boodschap van Pasen, die de leerlingen hebben gezien en mochten verspreiden.

Vandaag is het Pinksteren. Broeders en zusters, we hoorden in de eerste lezing dat het eerste pinksterfeest buitengewoon luidruchtig is verlopen. Het ging waaien en vuur verdeelde zich over alle mensen. Maar broeders en zusters, het vuur van de Geest heeft de leerlingen veranderd. Hun angst hebben ze overwonnen met nieuwe moed. Ze waren niet meer terneergeslagen maar vol vuur om het evangelie te verkondigen. Al leek het misschien wat uitbundig, iedereen kon hen verstaan. Het is de Geest die hen de kracht geeft om de taal van het geloof te spreken. De taal van het hart, van de waarheid die Jezus is. En daar gaan vele harten voor open en vele harten ontvingen de blijde boodschap: Jezus leeft en wij mogen delen in zijn leven en het vuur van zijn Geest ontvangen. Heel bijzonder, broeders en zusters. En we zien dat Petrus die eerst bang was en niet durfde zeggen dat hij een leerling van de Heer was, die durft nu zelfs op een plein te gaan staan en te zeggen: Jezus die jullie gekruisigd hebben, is verrezen. En God die zijn Zoon gezonden heeft, zijn liefde is niet door kwaad overwonnen, maar zijn liefde blijft. En als ze tegen Petrus zeggen hou nou eens op over die man, we hebben Hem vermoord, we hebben het zelf gezien en dan moet je niet steeds je over Hem praten, dan zegt Petrus: jawel, want ik kan niet zwijgen over wat ik gezien en gehoord heb. Is Petrus dan ineens overmoedig geworden? Nee, maar wel vol moed. Want de kracht van de Geest heeft hem bezielde met sterkte, met hoop en met vertrouwen: Jezus leeft.

Broeders en zusters, als wij vandaag het pinksterfeest vieren is dat niet alleen maar om terug te kijken: o ja, zo ging dat, wat was het toch prachtig, hartverwarmend. Het betekent ook dat wij geloven dat sinds die tijd de Heilige Geest geschonken wordt aan allen die geloven, aan allen die op zoek zijn, aan allen die de Heer willen vinden in hun leven. De Kerk kan niet zonder de Heilige Geest, al denken we soms misschien van wel. Niet voor niets dat we in onze geloofsbelijdenis eerst over de Heilige Geest spreken en daarna pas over de Kerk. Misschien is Pinksteren wel een beetje de geboortedag van de Kerk. En vandaag, broeders en zusters, zoveel generaties later mogen we weten: door de kracht van de Geest is Jezus verkondigd en kennen ook wij zijn Naam. Door de kracht van de Geest is zijn woord in vele harten bewaard en doorgegeven en kennen wij zijn boodschap. En door de kracht van de Geest hebben velen zich met Jezus verbonden en durven ook nu te zeggen: Hij leeft.

Misschien zijn we teleurgesteld en denken we dat het pinksterfeest zoveel meer vuur zou kunnen brengen en zoveel meer mensen zou kunnen enthousiasmeren. Maar er is één ding waar de Heer respect voor heeft en dat is onze vrijheid. Hij heeft ons gemaakt naar zijn beeld en gelijkenis. Hij heeft ons vrij gemaakt. Tot zijn verdriet ziet Hij dat vele mensen hun hart voor Hem sluiten. Dat vele mensen zijn woord niet aannemen. Hoe kan het dat Jezus, Gods liefde, wordt gekruisigd en gedood. Dan moet je wel heel erg het aanbod van de Heer op een afstand houden. En ook in onze tijd, broeders en zusters, wij vieren hier Pinksteren op een veilige plek. Maar hoeveel mensen zijn er niet op dit moment door oorlog, door haat, door vervolging niet zeker van hun leven. Vele mensen zijn gevluht op zoek naar een nieuwe toekomst. Er wordt in Nederland al te gauw gezegd: gelukzoekers. Maar een mens die geschapen is naar Gods beeld en gelijkenis wil toch zijn bestemming vinden, wil toch bouwen aan zijn leven?

Teleurgesteld misschien, want God die zoveel liefde geeft, die zijn hart heeft laten spreken in Jezus Christus en die het vuur van de Geest heeft uitgestort... en dan nog zoveel kwaad, zoveel haat en ongeloof. Weet u wat het is, als harten zich niet openen dan kan God zich niet opdringen. Als harten zich niet openen dan kan niet de liefde, de vrede, de vreugde ons deel worden. In de mate waarin Gods woord en Gods liefde harten kan bereiken, in die mate groeit ook het rijk van God. In die mate groeit ook de boodschap van het evangelie. Het rijk van God is geen land met grenzen.

Het zijn de harten van velen die zich openen voor de boodschap van het evangelie. Zoals in de eerste tijd de eerste leerlingen zich toevertrouwden aan de Heer en Petrus vol vuur durfde te zeggen: ik kan niet anders dan de blijde boodschap verkondigen dat Jezus de Heer is.

Vandaag is het opnieuw Pinksteren. En dan kunnen we zeggen: het loopt goed af, want wij hebben Gods Geest ontvangen. Het gaat goed met ons, want wij geloven in de verrezen Heer. We zijn goed bezig, want de liefde van God laat ons geen rust. Maar dan misschien toch een extra uitnodiging. Als u dan zo blij bent met de Heilige Geest, als u blij bent dat u gelooft en gelukkig wordt van de vrede en de vreugde van de Heer, zou u dat dan ook niet andere mensen gunnen? Zou u dat uw medebroeders en medezusters gunnen? Weet dat de Heer het verlangen heeft om zoveel mogelijk mensen te bereiken. Zouden wij misschien op die manier ook naar Pinksteren kunnen kijken? Niet alleen zeggen: Hij leeft, alleluja! Maar ook: wij zetten ons in om in deze tijd zijn boodschap te verspreiden in woord en daad. Op de eerste plaats door te bidden en de sacramenten te vieren. En ook door zijn woord te lezen en van zijn woord te getuigen. En door steeds opnieuw in liefde en aandacht onze medemens nabij te zijn.

Vanaf de jongste tijd kent de Kerk de liturgie, de catechese en de verkondiging, en de caritas en de diaconie. Die kunnen niet zonder de Heilige Geest. Maar ook niet zonder onze harten die opengaan en zonder onze handen die zich beschikbaar stellen. En zo vandaag, broeders en zusters, is Pinksteren niet de afsluiting van de paastijd alleen. Want achter de zin in het boek Handelingen staat geen punt. Er staan een dubbele punt. Want toen de Geest gekomen was, gingen de leerlingen eropuit. En doordat de Geest vaardig werd over zovelen kon de Kerk gaan groeien en zich verspreiden.

Ook in onze dagen, broeders en zusters, heeft de Kerk dat als eerste opdracht: verkondig het evangelie te pas en te onpas, niet met hoogmoed maar met vertrouwen op de Geest, en niet alleen door te spreken maar ook door te luisteren en door te dienen. Want waarom kwam Jezus op aarde? Niet om gediend te worden, maar om te dienen en te verlossen.

Moge de Heer ons in deze viering inspireren. En moge de Heer ons ook geven dat we elkaar dragen in dat geloof, want de Kerk is er niet voor

niks. Het is geen verzameling individualisten die allemaal hun lijntje hebben naar de Heer. Nee, door de Heer, door de Geest hebben wij ook een verbondenheid met elkaar. Ik ben de wijnstok, zegt Jezus, en gij zijt de ranken (Johannes 15, 5).

Mogen wij in deze eucharistieviering vragen om vergeving, omdat we niet voldoende met de kracht van de Geest beschikbaar zijn geweest. Maar we mogen ook vragen om zegen, opdat we als instrument van de Heer in deze wereld steeds de kracht mogen hebben om van Hem te getuigen. En weet u wat het is? Als je anderen weet te raken met jouw geloof en met het woord van God in de kracht van de Geest, word je daar zelf ook ten diepste gelukkig van. Dat mogen we niet vergeten. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de eucharistieviering bij de relik van de H. Theresia van Lisieux, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal, 28 mei 2024

1 Petrus 1, 10-16; Marcus 10, 28-31

Broeders en zusters, we mogen vandaag de relieken van de heilige Theresia van Lisieux in ons midden hebben. De kleine Theresia wordt er gezegd. Niet om haar als klein en kinderachtig af te schilderen, maar om te benadrukken dat haar weg een weg is van nederigheid en zich klein maken voor God.

Veel mensen kennen haar, al zal ze niet zo populair zijn als de maagd Maria en ook niet zoals de heilige Bernadette Soubirous van wie we onlangs de relieken hier in de kathedraal mochten hebben. Dat wil niet zeggen dat kleinere aantallen pelgrims niet de moeite waard zijn. Nee, de bescheiden aantallen van vandaag passen wellicht het best bij de weg van de kleine Theresia, die vooral een verborgen leven heeft geleid in het klooster. Op 15-jarige leeftijd trad ze reeds in in de Karmel van Lisieux. En daar heeft ze gebeden, gemediteerd en nagedacht. Ook geworsteld in de omgang met haar medezusters, omdat ze steeds opnieuw de liefde van Christus wilde beantwoorden met heel haar hart.

Ze is niet oud geworden, maar 24 jaar. Ze is jong gestorven. Theresia kreeg tuberculose en uiteindelijk heeft dat haar vroeg de dood gebracht. Maar ze heeft geen moment eigenlijk de band met de Heer losgelaten. Ze heeft wel geworsteld. Maar altijd gezegd: als ik naar de hemel ga dan kan ik nog meer voor de mensen bidden, dan kan ik nog meer goed doen voor alle zielen die de Heer nodig hebben.

In die zin, broeders en zusters, beantwoordt Theresia op een eigen wijze met haar eigen roeping op de roepstem van de Heer. Als Jezus zegt “volg Mij” zijn de apostelen de eersten die zeggen: zie, we hebben alles prijsgegeven om U te volgen. En Jezus antwoordt: voorwaar Ik zeg u vele eersten zullen laatsten en vele laatsten zullen eersten zijn. Ook Theresia heeft in haar leven de Heer nagevolgd. Ze was in het klooster achter gesloten deuren, maar ze heeft nooit haar hart gesloten voor wat er in de wereld gebeurde. Nooit haar hart gesloten voor wat de Kerk bezighoudt in haar missie in de wereld.

Niet voor niets dat ze bad voor missionarissen, heel intens. En met één missionaris had ze zelfs een brievencorrespondentie. Met haar fantasierijke geest kon ze zich heel goed inbeelden wat voor moeite die missionaris zich moest getroosten omwille van de Heer. Haar moeiten, zo wist zij, waren niet de enige moeiten. En haar manier van navolgen van de Heer was niet de enige manier. Maar haar kleine weg is wel een weg die tot de verbeelding spreekt. Omdat zij laat zien dat je ook de roepstem van de Heer om heilig te worden kunt beantwoorden in hele gewone eenvoudige dingen. Dat je je toewijdt aan de Heer. Dat je aandacht hebt voor je naaste. En ook hun ongemakkelijke dingen verdraagt en je niet irriteert. En dat je altijd zegt: ik ben klein, en alleen God kan mij verheffen tot iets groots, iets eeuwig, iets bestendigs.

De eerste lezing van vandaag sloot af met woorden die passen bij de roeping die wij ontvangen hebben, woorden in de brief van de apostel Petrus: wees heilig want Ik ben heilig. En dan gaat het ons er niet om dat wij onszelf heilig kunnen maken, dat wij onszelf heilig kunnen verklaren. Maar dat het God is die ons de intentie geeft om heilig te willen worden, dat het God is die ons de kracht geeft om ook in heiligheid te groeien. En zo, broeders en zusters, mogen wij ons met Theresia verbonden weten. Haar kleine weg mag onze weg zijn door in ons dagelijks leven steeds meer de liefde van de Heer centraal te stellen in wat we zeggen en in wat we doen. En dan gaan we niet voor het grote publiek. Niet voor de voorpagina's van de krant, maar wel om de aandacht van de Heer. Want de blik van de Heer is vanaf het begin liefdevol op ons gericht. Dat was voor Theresia de reden om zich op de Heer te richten. In antwoord op zijn liefde. Mogen ook wij in verbondenheid met velen die ons in geloof zijn voorgegaan, of zoals we hebben gezongen “de heiligen die ons zijn voorgegaan”, mogen wij met hen volharden in een volstrekt oprecht antwoord op de roepstem van de Heer. Met onze gaven, met onze talenten en met het vertrouwen van Theresia dat het God is die ons optilt. Alleen Hij kan ons verheffen tot de bestemming waartoe we geroepen zijn. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de eucharistieviering met de priesterwijding van Fr. Stefan Ansinger O.P., St. Dominicuskerk (Het Steiger), Rotterdam, 15 juni 2024

1 Koningen 19, 1-21; Matteüs 5, 33-37

Broeders en zusters, we mogen samen hier zijn voor de viering van de eucharistie en de wijding van Stefan Ansinger tot priester. Een bijzonder moment. Niet alleen omdat men van de overkant van het water wat verbaasd keek toen een hele stoet in wit geklede personen voorbij kwam en het klockgelui even de aandacht trok boven het carillon en draaiorgel uit. Nee, het is ook hier binnen in de kerk een belangrijk moment. En zeker ook voor Stefan zelf. Ik heb de ondervinding dat kandidaten die gewijd worden zich altijd zeer verheugen op de dag van hun wijding. Maar zo uitbundig in woord en geschrift als jij Stefan getuigde, dat heb ik nog nooit zo meegemaakt. Dat wil niet zeggen dat je met overmoed te werk gaat. Het betekent ook niet dat je over één nacht ijs bent gegaan. In interviews zeg je, dat je al vanaf je twaalfde het verlangen kent om priester te worden. En ook in de andere studies die je gedaan hebt is dat nooit echt uit je hart geweken. Op de eerste plaats, zo begrijp ik, heb je in je geloof het woord van God leren kennen. Niet het woord van God dat alleen maar in een boek staat, of dat wordt voorgelezen in de liturgie en de gebedstijden. Maar het woord van God dat jou persoonlijk aanspreekt en dat jou uitnodigt om te antwoorden. Het woord van God op de eerste plaats dat zich tot jou richt. En niet dat jij woorden van de Schrift selecteert die het beste bij je weg zouden kunnen passen. Met enige glinstering in de ogen zei je me: we hebben voor deze wijdingsviering de lezingen van de dag genomen. De lezingen die we gehoord hebben, horen bij deze dag in de Kerk. We mogen ons steeds weer laten verrassen terwijl we gewoon het ritme volgen van de Kerk waar het gaat om de lezingen van de Schrift. Want ze zijn bijna toegesneden op de dag van deze wijding.

Op de eerste plaats horen we dat Elisa geroepen wordt. Hoe word je dan geroepen? En er is bijna niemand die keihard is toegesproken met een indringende stem: jou moet Ik hebben. Het gaat vaak heel geleidelijk. Het gaat vaak heel subtiel. Want God overrompelt niet om een jawoord af te dwingen. Je kunt wel zeggen dat Elisa in de eerste lezing er niet omheen kan. Want Elia de profeet werpt hem de profetenmantel toe. Het was een mantel

waarvan je kunt zeggen dat hoort bij de profeet. Een mantel die op vele manieren zijn leven en zijn doen en laten beschermt. Je hebt een mantel om als het flink regent. Je hebt de mantel als beschutting als het sneeuwt en als de wind snijdt. En je hebt de mantel om, om zichtbaar met gezag te kunnen spreken in naam van de Heer.

Als je zo'n mantel krijgt toegeworpen dan kan ik mij voorstellen dat Elisa eerst wat bedremmeld is. Ik? Bedoelt U mij? Hij wil dan ook eerst naar zijn familie toe. Maar dan benadrukt de profeet Elia twee dingen. Op de eerste plaats dat het God menens is. Niet voor niets wordt die mantel toegeworpen. Dat is om de uitnodiging kracht bij te zetten om profeet te worden. Aan de andere kant wordt er ook gezegd: Ik verplicht je tot niks. Want het antwoord moet van Elisa komen in volle vrijheid. En wat gebeurt er? Hij gaat niet zoals hij van plan was eerst naar zijn familie. Hij blijft. Maar hij zet wel een andere hele indringende stap. In het werk op het land met die twaalf koppels ossen is één koppel van Elisa. Twee ossen bezitten was in de tijd van de profeet geen kleinigheid. Dan was je best gefortuneerd. Dan kun je andere mensen in dienst nemen. Dan ben je redelijk rijk. We kennen het ook uit het evangelie als Jezus de gelijkenis vertelt van iemand die veel gasten uitnodigt voor een groot maal. Dan is er een man die zegt: ik kan echt niet komen, want ik heb net een aantal koppel ossen gekocht en die moet ik eerst gaan keuren (cf. Lucas 14, 19). Maar Elisa, die de mantel toegeworpen krijgt als een concrete roeping van de Heer, maar die tegelijkertijd hoort dat hij vrij is om ja of nee te zeggen, kiest ervoor om uitgerekend zijn ossen te slachten. En dan te koken boven het vuur dat wordt aangemaakt met het hout van de jukken.

Je kunt wel zeggen dat iemand dan wel heel radicaal alles wat hij heeft loslaat. We kennen de uitdrukking: iemand verbrandt de schepen achter zich. In zekere zin antwoordt Elisa op de roepstem van de Heer door te zeggen: ja, ik ga mee. En wat mij hier houdt dat verbrand ik en geef ik als voedsel aan mijn medewerkers. En zo is het roepingverhaal dat we vandaag in het gewone lectionarium krijgen aangereikt, een hele indringende tekst. God roept. Indrukwekkend als je zo een mantel krijgt toegeworpen die zoveel betekenis heeft en die al zoveel geschiedenis kent. Dan mag je zelf nog ja of nee zeggen. Ik ben gehecht aan mijn land. Ik ga maar door met ploegen. Ik ben gehecht aan mijn familie. Ik blijf liever in hun kring. Maar Elisa zet de stap om profeet te worden met de kracht van de Heer.

Het is geen onbelangrijk verhaal vandaag. Want ook jij, Stefan, die je zo op deze dag hebt voorbereid, hebt deze stap al eerder gezet. Misschien minder dramatisch. Je gaat nog steeds naar je familie, en dat is maar goed. En je hebt ook een nieuwe familie in de orde van dominicanen en dominicanessen. Maar je hebt die stap gezet uit liefde voor het woord van God die jou heeft aangesproken. Zo ben je lid geworden van een biddende gemeenschap. Die niet alleen bidt, maar ook in het geloof wil delen. Die niet alleen bidt, maar ook anderen tot gebed wil brengen. En zo zeg je vandaag niet voor het eerst: hier ben ik. Dat het je gedaan toen je je gelofte uitsprak toen je definitief toetrad tot orde en ook voorafgaand aan je diakenwijding. En vandaag opnieuw. Met volle overtuiging zeg je: ja hier ben ik. En het klonk niet overmoedig, maar het klonk wel met heel je hart.

Twee lezingen schotelt de Kerk ons vandaag voor. Ook het evangelie liegt er niet om. Ook daarvan zei je, Stefan, er staat nogal wat. Je ja moet een ja zijn en je nee een nee, en niks ertussenin. Dat klinkt misschien wel als dat je vooral iemand moet zijn van grote discipline, van een stalen wil en met een dikke huid. Maar eigenlijk wanneer wij zo de Heer horen spreken en wanneer Hij van je vraagt om je ja waarachtig vol te houden en je aan je nee te houden, dan komt dat niet op de eerste plaats aan op ónze kracht, op óns commitment, op ónze toewijding. Maar omdat de Heer trouw is tot in eeuwigheid. Ons ja kan alleen maar ja zijn, omdat de Heer voor altijd ja heeft gezegd. En ons nee kan alleen maar een nee zijn als we beseffen hoeveel dingen niet overeenstemmen met de liefde van Christus.

In een van je interviews heb je je keuze tot dominicaan en priester “radicaal” genoemd. Bij “radicaal” in politieke termen moet je tegenwoordig oppassen. Het klinkt dat je flink moet doordrukken wat er ook gebeurt, dat je vooral je stem moet verheffen en rücksichtlos anderen de maat moet nemen. Maar dat is niet wat radicaliteit in evangelische zin betekent. Radicaliteit is ook verbonden met het woord “radix”: wortel. En dat betekent wanneer je ja zegt tegen de Heer, en wanneer je afwijst wat tegen de liefde van God ingaat, dan is je keuze geworteld in de Heer zelf. En zo heeft christelijke radicaliteit niks te maken met van je afslaan, of mensen wegzetten. Maar het heeft te maken met of je in liefde bereid bent zo dicht bij de Heer te blijven dat zijn ja jouw ja wordt. En dat zijn nee jouw nee wordt.

Broeders en zusters, Jezus vraagt veel van ons. En dat geldt niet alleen

degenen die tot het gewijde ambt worden uitgekozen, maar dat geldt voor allen die zich naar de Heer laten trekken als leerlingen van het evangelie. Want zoals u hier zit als gedoopte, als betrokken gelovige, of op de eerste plaats betrokken bij onze wijdeling, ook van u wordt gevraagd om antwoord te geven op de roepstem van de Heer. Misschien is daar nog meer geloof voor nodig. Misschien moet u nog meer ontdekken wat de liefde van de Heer betekent. En misschien moet u ook onder de indruk komen van Gods woord dat aan u persoonlijk gericht is. En dat je je zelfs in een redelijk volle Kerk niet kunt verschuilen achter de schouders en het hart van medegelovigen. Ook u mag zeggen: hier ben ik.

Dat doen we in zekere zin als we ons klein maken aan het begin van de eucharistie en vragen om vergeving: Heer, ontferm U over ons, want hier ben ik, uw ja is ja, maar mijn ja valt nogal eens tegen.

“Hier ben ik” geldt ook als wij bidden en ons aansluiten bij het gebed van de Kerk en bij de grote rij van heiligen die ons in geloof zijn voorgegaan. Ook dan kun je niet alleen zeggen: wat waren het kanjers van het evangelie die Dominicus, Franciscus en Laurentius (in Rotterdam moet je die laatste er zeker bij noemen). Ook zelf kunnen wij aan die lijst worden toegevoegd. Niet vandaag en ook niet morgen en u zult geen enkel boekje gedrukt zien waar uw naam in staat. Maar wel dat ook u hier kunt zeggen: “Hier ben ik. Want die roeping om de Heer toe te behoren, om heilig te worden geldt ook mij, met mijn gaven en talenten, met mijn leven en overgave”. En dan opnieuw “hier ben ik” als we straks de eucharistie vieren. Ook dan gaan we staan en bidden we: verheft uw hart, wij zijn met ons hart bij de Heer. Zitten we er dan half in, of kunnen we toch ook -meer dan dat- ons hele hart aan de Heer geven? Als we de communie ontvangen, is het ook: hier ben ik, Heer, ik ben niet waardig dat Gij tot mij komt, maar spreek en ik zal gezond worden. En als de zegen klinkt opnieuw, want we mogen dit dan wel binnen dit kerkgebouw vieren met verbaasde blikken van de overkant van het water, maar een wijding als vandaag en ook uw geloof mag uitwerking hebben in de wereld waarin wij leven. Het evangelie verspreiden hoort bij de primaire taak van de Kerk. Het evangelie verkondigen in persoonlijk getuigenis hoort bij het leven van iedere christen.

Vandaag, Stefan, mag je op een hele bijzondere manier deel hebben aan die verspreiding van het evangelie. Omdat je gedoopt bent en gevormd om getuige te zijn van de Heer. Maar ook door in de Orde der Predikbroeders

heel bijzonder werk te maken van de verkondiging en van het tochtgenoot zijn voor mensen die in geloof zoeken naar hun bestemming. En dan bovenal als priester. We denken bij het priesterschap meteen aan de sacramenten. En dat zeg je ook in een interview, je mag dan eindelijk alle gebeden en gaven van de mensen meenemen en opdragen aan de Heer. En je mag jouw stem en handen lenen in de eucharistie, in de consecratie. Maar meer nog dan dat ben je als priester allereerst degene die het geloof verkondigt: munus docendi. Je verkondigt het woord met woorden en ook met het getuigenis van je leven. En daarnaast komt dan de taak om te heiligen, mensen dicht bij Christus te brengen. Door de doop, maar ook door het sacrament van boete en verzoening en het vieren van de eucharistie: munus sanctificandi. Het wordt allemaal genoemd in het wijdingsgebed, dat geheel in Romeinse stijl compact is maar diep en allesomvattend. En dan heb je als priester ook de taak om te besturen, om te leiden. Munus regiminis of munus gubernandi of hoe je het maar zeggen wil. Dat je geroepen bent om mensen te verzamelen, om mensen bij Christus te brengen, om mensen op de weg te leiden naar het evangelie en om mensen te bemoedigen op de weg van het leerling zijn van de Heer. En dat betekent ook dat je degene gaat zoeken die je mist, dat je degene gaat zoeken van wie je weet dat ze uitzien naar de ontmoeting met de Heer (cf. Lucas 15, 1-7). En zo is naast het dienstwerk van de verkondiging en het dienstwerk van de heiliging, het dienstwerk van het leiding geven en een veel grotere dienst van nederigheid dan op het eerste gehoor blijkt. Het is namelijk je klein maken omwille van de grootheid van God.

Het klinkt misschien gek, maar als mensen vragen stellen die indringend zijn over hun leven, over hun geloof, als mensen indringende vragen stellen over zonden en het verlangen naar bekering wordt eigenlijk steeds opnieuw aan de priester de profetenmantel toegeworpen. Misschien geen prachtige mantel waarvan iedereen ziet: dit is de profetenmantel van Elia en van Elisa. Maar het is het verhaal, het getuigenis van de mens die God zoekt, van iemand die, naar Gods beeld en gelijkenis is geschapen, op de weg van het evangelie kan leren hoezeer de Heer van hem houdt. In die zin word je als priester geroepen door de verkondiging, door de heiliging en door het leiding geven aan mensen om ze te brengen tot de radicaliteit van de liefde. Want dat is de wortel, de kern, van ons kerkelijk leven. Dat is het fundament en de oorsprong van de eucharistie. In de doop en de verzoening klinkt Gods verlangen door naar verlossing en genezing.

Beste Stefan, ik hoop van harte dat deze dag je als hoogtepunt blijft begeleiden, maar dat je als priester nog vele hoogtepunten in stilte zult beleven wanneer je de mantel van de profeet krijgt toegeworpen door concrete vragen over het geloof, over de liefde van God, over heelheid en verlossing. En ik weet zeker dat je dan een luisterend oor zult hebben en op jouw beurt je verhaal kwijt kunt bij je medebroeders. En zo is deze dag niet een dag waarbij je alleen staat. Je zit hier vooraan met de rugdekking van je familie, maar het is ook in de gemeenschap van de Kerk dat je je priesterschap ontvangt, omdat het een dienstwerk is dat je hele leven mag kleuren en bepalen. Je mag alles achter je laten en tegelijkertijd alles omarmen wat de Heer in liefde aan jou toevertrouwt. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Nationale Bedevaart Brielle, Bedevaartkerk HH. Martelaren van Gorcum, Brielle, 6 juli 2024

Klaagliederen 3, 17-26; 2 Korintiërs 4, 7-25; Matteüs 10, 17-22

Broeders en zusters in Christus, ook dit jaar op de Nationale Bedevaart bent u met velen gekomen. Met de bus, met de fiets, met uw eigen auto. U heeft de moeite genomen om hier aanwezig te zijn uit verschillende plaatsen van ons land en ook uit Vlaanderen. Want de martelaren van Gorcum waren niet heiligen die in het Rijnmondgebied opgroeiden. Ze hebben hun wortels in verschillende plaatsen in verschillende parochies in Nederland en België. Ze hebben elkaar niet uitgekozen. Ze zijn elkaar gegeven. De grootste groep van de martelaren waren franciscanen, volgelingen van de heilige Franciscus van Assisi. Er was een pater bij van de orde der dominicanen. Een augustijn uit de orde van de augustijnen. Er waren twee norbertijnen van de abdij van Middelburg, die werkzaam waren in Monster. En dan nog een aantal priesters van het bisdom, de zogeheten wereldheren. Deze bijzondere groep kwam samen, werd samengedreven door hun gevangennamen en uiteindelijk hun executie.

Als je over de martelaren en hun moeilijkheden nadenkt in het verleden dan nemen we ook onze eigen ervaringen en ondervinding mee in deze tijd waarin mensen te maken hebben met haat, te maken hebben met vervolging, met strijd en willekeur in oorlog en geweld. En we staan ook stil bij de Kerk van nu. Te midden van de concelebrerende priesters hier zijn er verschillende opvolgers om zo te zeggen van de martelaren. Niet door morgen de marteldood te sterven, want daar zit niemand op te wachten. Maar wel omdat iemand ook nu pastoor van Monster is, omdat mensen ook nu leden zijn van de orde van de franciscanen en dominicanen.

Broeders en zusters, wanneer de Kerk haar geloof viert en heel bijzonder vandaag, dan beseft ze twee dingen. Dat ze niet een select gezelschap is dat tot stand is gekomen door onze eigen voorkeuren. Maar we zijn bijeengebracht door Jezus zelf (cf. Johannes 15, 16) die in zijn liefde naar alle mensen omziet. Bovendien kijken we als Kerk niet alleen naar het verleden, hoe schokkend de terechtstelling van de martelaren ook was. We beseffen ook dat wij als pelgrims van hoop in deze tijd de voortzetting vormen van de

Kerk van de Heer. Zowel u die hier in de kerk aanwezig bent als ook de priesters en de diakens rond het altaar, degenen die het gewijde ambt in ons midden mogen vervullen.

Het is duidelijk broeders en zusters, dat wij vandaag het heden en het verleden met elkaar in geloof mogen verbinden. En dat is nooit zonder de toekomst. Want wij geloven dat Jezus, die gekruisigd en verzezen is, opnieuw naar ons toe zal komen op het eind van de tijd. We weten niet de dag. En we weten niet het uur (cf. Matteüs 25, 13). En ik wil u ook met klem aanraden om daar geen tijd aan te besteden met allerlei berekeningen en inschattingen. Daar staat YouTube vol mee. Met allemaal mensen die de huidige tijd van dreiging en verdeeldheid zien als: nu is het zover. En naarmate de maanden verstrijken zie je intussen allerlei voorziene data weer onopgemerkt voorbijgaan. Staar u daar niet op blind, noch op het verleden, noch op het heden, noch op de toekomst. Maar laat het verleden, het heden en de toekomst met elkaar verbonden zijn in de persoon van Jezus Christus (Cf. Hebrëeën 13, 8), God die is mensgeworden, die gezegd heeft: Ik ben met u tot het einde van de tijd (Matteüs 28, 20). Wat Hij belooft, in tegenstelling tot veel mensen, maakt Hij waar, brengt Hij tot voltooiing. In iedere eucharistieviering, wanneer wij Jezus' woord horen, wanneer wij het sacrament van zijn lichaam en bloed vieren, is Hij net zo dicht bij ons als bij de eerste leerlingen.

En dat is, broeders en zusters, voor ons bron en reden tot hoop. Voorop het boekje staat het thema dat wij dit jaar voor de bedevaart hebben gekozen: hoop doet bidden. Misschien als er een neerlandica of een neerlandicus in ons midden is, zal die zeggen: ze hebben een spreekwoord vernield, want het is: hoop doet leven. Dat is ook zo. Dat is het spreekwoord dat velen van ons kennen. Maar je vraagt je wel eens af of een spreekwoord, dat misschien wel een tegeltje is bij ons thuis, nog met ons hart te maken heeft. Spreekwoorden kunnen ook uitspraken zijn die wel deel uitmaken van onze cultuur, maar die eigenlijk buiten ons staan en die niet meer in onze beleving voorkomen, laat staan dat ze ons nog aanspreken dan wel aanmoedigen. Nee, in die zin broeders en zusters is hoop doet bidden een unieke combinatie van de hoop die in ons mag leven door Jezus en het gebed dat een antwoord is op zijn roepstem en zijn uitnodiging.

Want hoop hebben wij in deze wereld hard nodig. Er lijkt vaak weinig hoop. Als je allerlei mensen ziet die moeten vluchten. Hadden we een paar jaar

geleden gehoord: 60 miljoen mensen, nog nooit waren het zoveel mensen die vluchten naar een veilige plaats, inmiddels gaat het al om wereldwijd meer dan 100 miljoen. En het lijkt velen in de wereld niet te raken. Maar toch, broeders en zusters, is dat een groot lijden, een groot onrecht. En als we kijken naar de verwoede strijd in de Oekraïne, dichterbij dan de meeste oorlogen, en als we indachtig zijn de strijd in het Heilig Land, Israël en Gaza, als we kijken naar Jemen, of naar Sudan waar eerst bevrijding is gevierd en een nieuwe natie gevormd, de mensen elkaar nu naar het leven staan. En sommige menen het recht te hebben om anderen het leven te benemen. Nee, broeders en zusters, op vele manieren staat onze wereld op zijn grondvesten te schudden. Er lijkt voor veel mensen geen reden tot hoop, op uitzicht. Ook in ons land zien we dat de paniek soms toeslaat. En dan willen we liefst -zo lijkt het- grenzen sluiten en ons niet bezighouden met wat elders gebeurt, zolang wij maar kunnen vliegen en leuke dingen doen. Maar, broeders en zusters, dit is niet wat wij op de voorgrond plaatsen als wij hier de eucharistie vieren.

We zijn ons bewust dat veel mensen de hoop verliezen en dat die hoop niet wordt teruggebracht op een vreugdevolle toekomst wanneer je alleen maar kunt kijken naar een A4'tje met regeringsvoornemens. Veel mensen zijn ondertussen gefocust op hun eigen ellende en hun eigen armoede. Het stond zo heel indringend in de eerste lezing: 'ik leef zonder hoop, ik denk aan mijn nood en ellende, dit vergiftigt mijn leven, ik blijf er aldoor aan denken en het weegt als een last op mij.' Ik begrijp dat als ouders hun kind zien dat honger lijdt, dan kunnen ze aan niets anders denken. En als mensen ernstig ziek zijn en niet weten of ze er morgen nog zijn, of wachten op een hele ingewikkelde operatie, dan kun je vaak niet anders dan daar vooral mee bezig zijn. Als dat eerst maar eens voorbij is. En als mensen eenzaam zijn en misschien alleen maar mensen voor hun huis voorbij zien lopen zonder ooit aan te bellen, dan kan het zijn dat je eenzaamheid zo groot is dat je aan niets anders kunt denken. En dat dat je leven vergiftigt.

Broeders en zusters, als het goed is kijken wij verder. Niet alleen naar het verleden, niet alleen naar het heden, niet alleen naar de toekomst. Maar we mogen ons verbonden weten met de Heer die de martelaren van toen met ons nu verbindt. En die de ellende van lang geleden door de hele geschiedenis heen en ook de ellende en de vele moeilijkheden van nu ziet.

Wat is hoop eigenlijk? Ik heb nog even in het woordenboek gekeken. Daar staat: hoop is gewenste verwachting. Ik was aardig teleurgesteld toen ik dat las. Het lijkt het zo van: ik hoop dit of dat, ik hoop toch maar dat het beter wordt. En dan zeggen sommige mensen vanuit hun somberheid: ik laat het je hopen. Maar christelijke hoop, broeders en zusters, is niet een lijstje van wensen. Christelijke hoop is niet alleen kunnen ontkomen aan de nood waarin je leeft. Christelijke hoop is meer. Het is namelijk de persoon van Jezus Christus die zijn handen naar ons uitstrekt, zoals Hij lang geleden deed toen Hij midden onder ons met zijn apostelen rondging. Hij troostte de mensen, Hij gaf genezing, Hij gaf vergeving en barmhartigheid. Hij is onze hoop. Als Hij sterft aan het kruis, lijkt het voorbij te zijn en lijkt het evangelie een doodlopende weg. En velen zullen gezegd hebben: ach, weer zo'n wijsheidsprofeet die uiteindelijk struikelt en het niet verder brengt. En zo dachten de Romeinen ook werkelijk en een deel van het Joodse volk: als Jezus weg is, houdt dat verhaal vanzelf op, weg met Hem, kruisig Hem. En zo is Hij gedood. Broeders en zusters, er leek ook voor de eerste christenen helemaal geen reden meer tot hoop. En de leerlingen waren zelfs bang. Ze sloten hun hart. Ik denk alleen maar aan mijn nood, zoals de eerste lezing zegt, en dit vergiftigt mijn leven. En de apostelen dachten bij zichzelf: Hadden we meer moeten doen? Hadden we de Heer te hulp moeten komen? We hebben ontkend dat we bij Hem horen. We hebben niet laten zien dat we zijn vrienden zijn. We hebben ons verstoppt. We zijn als het ware uit het zicht verdwenen.

Toen de martelaren hier in Brielle bijeengebracht werden was er eenzelfde dynamiek. Dat katholieke geloof van die martelaren, dat geloof van die kloosterlingen dat zozeer verbonden werd met de Spaanse koning, dat moest toch vooral worden uitgeroeid en worden platgetrapt. En hoe kun je dat beter doen dan door mensen te vernederen, door mensen te verminken en ze op te hangen. Dat gebeurde op zo'n sluwe wijze dat de touwen zo rond hun kin werden gebracht dat de specialisten wisten: dat gaat nu nog langer duren, dat betekent een nog langere strijd waarin ze naar adem happen en naar verlossing verlangen.

Hoop doet bidden. Het is duidelijk dat die hoop niet van onszelf komt. Want zoals de tweede lezing zegt: wij zijn maar aarden potten. Dat geldt voor alle mensen, we zijn kwetsbaar, gestalten van craquelé, waar je niet kunt zeggen: ik ben sterk en ik heb genoeg aan mijzelf. Nee, broeders en zusters,

in onze kwetsbaarheid zijn we vaak geneigd de nood te zien en daardoor ons leven te laten vergiftigen. En dan begin je elkaar te bestrijden, tot in de Tweede Kamer toe. Het lijkt wel op een zandbak met kleine mensen die elkaar het schepje naar het hoofd gooien, en elkaar verwijten maken, uit angst of misschien uit vertrouwen op eigen kracht en sterkte. Christelijke hoop is iets anders. Dat is niet je zorgen vergeten. Dat is niet je eigen kracht op de voorgrond zetten, maar weten dat we ons vertrouwen mogen stellen op de Heer. En zo hebben de Martelaren van Gorcum ook geleefd. Als je zo als gevangenen opeengepakt in een stinkende schuit zit, als je hier door de stad zonder je kleren wordt rondgejaagd, verplicht wordt om Latijnse gezangen te zingen, terwijl de mensen je uitlachen en met rotzooi gooien, dan is er eigenlijk in je hart niet zoveel ruimte om aan andere dingen te denken. Dan ben je ten einde raad en is je leven één grote dreiging.

In de grote beschrijving die al vlak na hun marteldood is verschenen -het is uniek, broeders en zusters, dat zo kort na hun marteldood al een minutieus verslag is gemaakt door iemand die professor was en hen kende- komen de martelaren allemaal naar voren als hele gewone mensen met hun eigen karakter. Sommigen met veel talent, anderen met minder talent. Sommigen met veel moed, en anderen die eerder angstaas waren. Sommigen die de leiding namen en anderen die vertrouwden op hun richting.

Er kwamen enkele van de soldaten bij de oude franciscaanse pater Willehad staan (Wilhelmus Estius, *Historie van de Martelaren*, Boek 1). Ze zeiden: we willen bij u biechten. Het was één grote vertoning, want de sacramenten van de eucharistie en de biecht waren in hun ogen helemaal niet heilig. En ze fluisterden de oude franciscaanse pater allerlei schunnigheid in het oor. Om zogenaamd hun zonden te belijden. Wat heeft u op mijn biecht te zeggen? zei een van de soldaten. Ik denk dat de pater best geschokt zal zijn geweest door al de schandalige en grove opmerkingen. Maar hij zei: ik zal voor je bidden.

Moet je je voorstellen dat in zijn hart de ruimte is om te bidden voor zichzelf, maar ook nog de ruimte om te bidden voor anderen, heel speciaal voor zijn vijanden. Dat hadden de soldaten niet verwacht. En hun agressie werd nog groter. Ze hebben hem geslagen en tegen de grond getrapt, terwijl de franciscaan -indachtig het evangelie waarin de liefde van Christus centraal staat- tot ontsteltenis van velen na elke klap bleef zeggen: dank U, dank U, dank U. In zijn hart, broeders en zusters, was niet de nood het enige dat heerste.

In zijn hart waren het niet de haat en de afschuw die de toon bepaalden, maar het was zijn liefdeband met Christus. En zelfs op de momenten van nood en dreiging wist hij: ik ben met Hem verbonden die in het verleden is verrezen, die in toekomst zal terugkomen maar die nu in mijn hart de ruimte maakt om te bidden voor mezelf en voor anderen en heel bijzonder te bidden voor mijn vijanden (Matteüs 5, 43-44). Dat is nog eens hoop die doet bidden. Niet op eigen kracht, maar met de kracht van de Heer in je hart (2 Kor. 4, 7), die bij ons komt en geeft wat wij nodig hebben.

Hoop doet bidden, broeders en zusters, is ook verbonden met het komende Heilig Jaar dat wij in 2025 in onze wereldwijde Kerk mogen gaan vieren. Hoop is daarvan het centrale thema met: pelgrims van hoop (peregrinantes in spem). Dat is wat paus Franciscus ons als motto heeft gegeven. Het is belangrijk dat we nu al op weg naar het Heilig Jaar als het ware de start, de aanzet maken in het gezelschap van de martelaren, in het gezelschap van de verrezen Heer, in de verbondenheid met elkaar als tochtgenoten van Christus die elkaar niet hebben uitgekozen, maar die door Hem zijn uitgenodigd om een eenheid te zijn, een instrument van vrede.

Mogen wij, broeders en zusters, de noden van velen in onze wereld ook nu ter harte nemen. En moge ons gebed dat op hoop gebaseerd mag zijn niet alleen gaan over onze eigen vragen, onze eigen twijfels, maar ook gaan uit solidariteit over alle mensen die Gods hulp nodig hebben, die verlangen naar liefde, die verlangen naar barmhartigheid, die uitzien naar vrede en verzoening. En mogen we dan zeggen: Heer, ons hart is niet gesloten, wat er ook gebeurt, ons hart blijft open dankzij U die de dood heeft overwonnen, die de martelaren tot steun was en bron van hoop, en die ook nu ons alle reden geeft om te blijven bidden en te zeggen: Heer, ontferm U over ons.

Willen we dat samen zeggen: Heer, ontferm U over ons. En kunnen we samen de Heer danken voor de gave van het geloof (cf. Hebr 11, 1). Dat we de rode draad van de liefde in ons leven, in onze wereld mogen herkennen, vasthouden en steeds opnieuw mogen doorgeven, in Christus' Naam. Want dat is de roeping van de christen: niet bij de pakken neerzitten, niet je opsluiten, maar hoop ontvangen van de Heer om te kunnen blijven bidden. Daarom: dank U voor de gave van het geloof, door Christus onze Heer. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de wijding van kerk en altaar, Kerk van Onze Lieve Vrouw Geboorte, Hoogmade, 7 juli 2024

Handelingen van de Apostelen 2, 41-47; 1 Korintiërs 3, 9b-11.16-17; Matteüs 14, 13-21

Broeders en zusters in Christus, U bent vandaag met velen gekomen, tot de achterste plek is de kerk vol. En dan daarboven de koorzolder. Alle plaatsen zijn vandaag nodig om zoveel mogelijk mensen hier aanwezig te laten zijn bij de wijding van deze Maria Geboorte kerk. Ook al is het een feestelijke dag, voor velen van u is de schrik en is de angst van toen de kerk in brand stond nog lang niet vergeten. Het nieuws drong door dat er vlammen letterlijk uit de kerk sloegen en veel mensen keken naar de kerk en de toren. En zelfs de grote indrukwekkende naald van de toren die naar boven wijst naar de Heer moest het op een gegeven moment begeven. En toen die neerstortte, zoals een van de parochianen mij zei, liet ik ook even het hoofd hangen. Daar gaat onze kerk. Daar gaat de plek waar we zoveel zijn samengekomen. Waar hele generaties het sacrament van de doop ontvingen. Waar mensen de eerste communie en het vormsel vierden. Het huwelijk gaven aan elkaar en Gods zegen vroegen. En niet te vergeten de vele dierbaren die na hun sterven hier in gebed aan God zijn aanbevolen en van hier zijn uitgedragen.

Dat zijn allemaal momenten uit ons leven in geloof. Allemaal momenten die ons in het hart gegrift zijn die op zo'n moment als de kerk in brand staat en in elkaar valt door ons heengaan. Angst, maar ook wel het gevoel van verlies. Want op dat moment weet je nog niet wat de volgende stap zal zijn. In de pers was men er vrij snel bij door te zeggen: nou, dat wordt niks meer, er staan alleen nog maar muren. Maar ik weet dat in uw parochie veel mensen dachten: de muren staan er nog, het glas is niet half leeg, maar half vol. Vandaag gaan al die emoties, al die gedachten, door u heen. In de loop van de jaren is er veel gebeurd om opnieuw deze kerk op te bouwen en in te richten. En zoals sommigen van buiten zeggen: de groene breinaald die je vanaf de snelweg A4 kunt zien staat weer zichtbaar in de lucht te pronken. Opnieuw mag die wijzen als een aansporing om niet ons leven horizontaal te zien, maar om ook rekening te houden met onze goddelijke oorsprong, met onze band met de Heer.

Het was niet vanzelfsprekend om de kerk te herbouwen. Er is heel veel gesproken, van hart tot hart, ook met de nodige heftigheid. Maar er was veel enthousiasme en velen gaven bij voorbaat al het groene licht. Maar dan ben je er nog niet. De vraag komt ook: kunnen wij als geloofsgemeenschap hier ter plaatse opnieuw de kerk opbouwen en onderhouden? Kunnen wij als geloofsgemeenschap ter plaatse hier met voldoende mensen komen om te bidden, het woord van God horen en de sacramenten vieren? Op een gegeven moment kreeg ik met Kerstmis 150 keer dezelfde kaart. Ik moet u zeggen, het leek een kleine intimidatie. Zo van: wij zijn er nog en we zijn vitaal en bisschop waag het niet om niet mee te werken aan het herbouwen van de kerk. Maar weet, broeders en zusters, het hangt niet alleen van de bisschop af. Het hangt vooral af van of mensen het samen voor elkaar kunnen krijgen om opnieuw te bouwen. Niet omdat er niets is, maar om opnieuw te bouwen op het fundament dat er reeds ligt, rekening houdend met de muren die er zijn. En u weet in ons land is veel geregeld. Als je wijst naar een raam of een muur komt er al een reglement bij of een pakket aan eisen en voorwaarden. En bovendien: dit betaal je niet uit je achterzak. Dit is ook alleen maar mogelijk met overleg, met opbouwend overleg met de verzekering.

Toch hebben we niet zomaar gezegd: we zetten de kerk terug zoals die was. Want binnen de kerk was er heel veel kapot en onherstelbaar. Ik herinner mij nog goed de kerk van voor de brand en u weet dat nog veel beter. Ik ben hier meerdere keren geweest voor de viering van de eucharistie op de zondag als er een gaatje was in het rooster. Ik herinner me nog halverwege de kerk de grote preekstoel met het grote beeld van een van de martelaren van Gorcum. Dat is allemaal verdwenen. Wel bijzonder was dat het tabernakel met daarin het sacrament van de eucharistie was bewaard. Al was het tabernakel gloeiend heet geweest en stond alles in lichterlaaie, het sacrament van onze Heer was nog onaangetast in het kluisje van het tabernakel. Is het een wonder? Dat weet ik niet. Het is wel een teken, dat de Heer, in zijn sacrament aanwezig, dichtbij ons blijft. Ook als er momenten zijn van grote rampspoed, zoals het verliezen van een kerk door brand en verwoesting.

Vandaag zijn we hier. En ik denk niet met gemengde gevoelens, maar eerder met herinneringen in ons hoofd van de vele schrikbeelden, de onzekerheid, maar ook de vele momenten van samen de kar trekken en bouwen. Om vandaag daarvan de bekroning mee te maken. Want als je de kerk wijdt, dan nodig je de Heer opnieuw uit om in ons midden te zijn. Als je de kerk

toewijdt aan God, vragen we Hem om opnieuw in ons midden te wonen in het sacrament van de eucharistie. Het altaar is een teken van zijn aanwezigheid. En als we in de toekomst eucharistie vieren, zal het altaar worden gekust om de Heer te begroeten. En de ambo die hier staat voor het woord van God zie je al als je binnenkomt. En niet te vergeten de doopvont, om ook in de toekomst nieuwe leden in Gods Kerk op te nemen door het sacrament van de doop.

Broeders en zusters, het is niet allemaal hetzelfde gebeven. Sommige dingen moesten werkelijk worden vervangen. En dat is met zorg en aandacht gebeurd. En halverwege de kerk staat er voortaan een afscheiding om in dit gedeelte van de kerk te vieren en te bidden en in dat gedeelte van de kerk voornamelijk samen te komen en te bouwen aan de onderlinge band van de gemeenschap die we mogen zijn. Regelmatig zullen de tussendeuren dus dicht zijn, want uit ervaring weten wij dat het bijna nooit zo druk is dat je uit het liturgische gedeelte zult barsten omdat er te veel mensen zijn. Maar ook dat is, broeders en zusters, gezegd met enige voorzichtigheid. Want wie weet, blijven net zoveel mensen komen. En zal meer dan eens dat gedeelte van de kerk dat niet gewijd zal worden, dat niet primair voor de eredienst is bedoeld, toch vaak betrokken worden bij dit gedeelte om alle mensen onder dit dak te kunnen verzamelen voor de eredienst van de liturgie.

Broeders en zusters, het is belangrijk om vandaag hier de bekroning te vieren van zoveel inzet, van zoveel enthousiasme. En we zegenen deze kerk in het besef dat het niet alleen een kwestie is van onze kracht, onze inspanning, onze prestaties. Want deze kerk is niet het symbool van ons kunnen alleen, het is ook het teken dat we met de Heer op weg zijn en dat we onze talenten en gaven van Hem ontvangen hebben om ze in te zetten voor elkaar.

We lezen vandaag, zoals altijd uit de Heilige Schrift. Omdat het de Heer is die ons aanspreekt in zijn woord. Wat onderscheidt het woord van God van andere mededelingen en boodschappen? Het woord van God is onvervangbaar. Het vertelt ons over de bedoelingen en de liefde van Jezus Christus. Het vertelt ons over de inspanningen van de eerste christenen met wie wij verbonden zijn. En het vertelt ons wie wij ook nu samen mogen zijn: de tempel van de Heer. Want dat de Heer in dit huis opnieuw komt wonen, is een grote vreugde, maar het is ook de bedoeling dat wij ons hart openen, zodat Hij opnieuw ook met kracht en liefde in ons eigen hart aanwezig is.

Je maakt je soms zorgen over een kerkgebouw. Krijgen we het voor elkaar? Gaat het allemaal lukken? Wat zou het goed zijn als de zorg die we hebben voor dit gebouw ook de zorg is voor ons eigen hart. Het gaat er niet alleen om dat God in dit huis aanwezig is. Het gaat er ook om dat we zorg hebben voor de Heer in ons eigen hart. In onze tijd kan het makkelijk gebeuren dat je geloof er een beetje bijhangt. Er zijn zoveel momenten dat er aan ons getrokken wordt, dat er een beroep wordt gedaan. En vaak zie je ook zelfs tijdens vergaderingen en zelfs wel eens in de eucharistieviering dat mensen even hun e-mail checken of hun appjes.

Broeders en zusters, kunnen we evenveel zorg hebben voor het geloof in ons hart als voor de aanwezigheid van de Heer in dit gebouw? We horen dat de eerste gelovigen die de vroege Kerk vormden, na Jezus' dood en verrijzenis nog helemaal geen kerkgebouwen hadden. Ze mochten niet eens samenkomen om te bidden en de eucharistie te vieren. Ze werden vervolgd. Net zoals Jezus werd vervolgd. Veel christenen hebben die vervolging aan den lijve ervaren. Het zal je maar gebeuren, als je op het ene moment met elkaar bidt en de Schrift leest als broeders en zusters en een paar dagen later hoort dat de helft van je gemeenschap is opgepakt, is vastgezet, of misschien zelfs gedood. Broeders en zusters, de eerste christenen hadden geen kerkgebouw. Maar hadden grote zorg voor het woord van God in hun hart. Want ons hart is de eerste plek waar de liefde, het geloof van God mag worden bewaard en mag worden uitgesproken. En zo lezen we dat de eerste christenen trouw waren. Ze kwamen in de tempel om te bidden. Elke dag eensgezind. Ze braken het brood in een of ander huis, dat wil zeggen: ze vierden de eucharistie achter gesloten deuren bij iemand op een privéadres. Ze waren eenvoudig en gericht op gemeenschap en gemeenschapszin om God te loven. En zo waren zij ondanks alle bedreigingen door het geloof in hun hart, het geloof in hun gemeenschap toch een teken. Niet zo'n mooie naald die naar de lucht wijst. Niet zo'n mooie kerk die je misschien op de snelweg je aandacht bij het verkeer doet verliezen. Door het geloof en de liefde stonden de eerste christenen bekend als mensen van liefde en trouw.

De eerste lezing klinkt niet omdat deze toevallig in de liturgie van de kerkwijding hoort. Het is ook een lezing om aan te denken als wij vandaag hier samen zijn. Hoe is het met ons hart? Hebben wij zorg voor het geloof in onze gemeenschap? Hebben wij aandacht voor de persoon van Jezus? Kunnen we ons geloof ook werkelijk doorgeven door van Hem te getuigen?

Of hangt ons geloof er een beetje bij, en nu de kerk klaar is, gaat alles weer op een lager pitje? Er is in het recente verleden te vaak gezegd -dat moet ik toch wel toegeven- dat je vooral naar de kerk moet gaan als je het zelf voelt. Maar als je de eerste christenen hoort en hun getuigenis ziet, is het niet alleen een kwestie van of ik er zin in heb, of ik er aan toe kom, of ik er ruimte voor maak. Het gaat er ook om of je je laat roepen en uitdagen om steeds je geloof te voeden. En niet alleen dat van jezelf, maar ook dat van de mensen om ons heen. Kan het ons wat schelen als ons geloof verschaalt en een bijzaak wordt? Raakt het ons niet als een ander langzamerhand afhaakt en zegt: ach ja, er zijn zoveel dingen waar ik mee bezig moet. Misschien zouden we in plaats van heel begrijpend kijken, ook wel eens de vraag kunnen stellen: heb je ruimte in je hart voor God zoals God in zijn hart ruimte heeft voor ons? Kun jij zonder het woord van God te horen gevoed worden in je geloof? Kun jij zonder de viering van de eucharistie, waarin we Jezus' lichaam en bloed ontvangen en waarin Hij net zo dicht bij ons is als bij de leerling van het eerste uur? Zou je kunnen zeggen: o, dat kan ik wel overslaan, ik heb kracht genoeg?

Heer, U heb ik lief, mijn sterkte zijt Gij, hebben we gezongen uit Psalm 18. Het fundament van deze kerk is verbonden met de Heer die ons fundament is. Hij draagt ons, Hij is degene die ons leven heeft gemaakt en die ook met ons in het leven wil staan. Ik zou u willen zeggen, broeders en zusters, als vandaag deze kerk wordt gewijd en een nieuw begin wordt gemaakt door hier te vieren en te bidden en opnieuw kinderen en volwassenen zullen worden gedoopt, opnieuw mensen na hun dood aan de Heer worden aanbevolen bij de uitvaart, als we opnieuw de eerste communie en het vormsel mogen vieren en ook het huwelijk, dat we misschien ook in ons eigen hart een nieuw begin kunnen maken. En laat deze goede raad nou niet gelijk zwaar vallen met de opmerking: daar heb je de bisschop weer, het is zijn core business, een lege kerk is zijn zorg want wat blijft er anders over van zijn werk? Nou, er blijft genoeg over, zelfs bij lege kerken. Dus daarom vraag ik het niet en ook niet met dwang. Maar als je de eerste christenen hoort en als we het enthousiasme zien waarmee dit huis weer is opgebouwd, omdat het wel degelijk wat uitmaakt dat de Heer opnieuw in onze midden komt in zijn sacrament en in zijn woord, dan zou ik u willen vragen: deze kerk maakt een nieuw begin door de vele inspanningen van u, door de kracht van het geloof en de liefde, van samenwerking en volhouden. Maar wat zou het goed zijn als ook velen van u een nieuw begin maken met hun kerkgang en niet met

Kerst alleen, hoewel dat ook een zekere regelmaat is. Maar meer ook van zondag tot zondag, zoals de eerste christenen zelfs dagelijks samenkwamen. De zondag geldt in de liturgie nog steeds als de eerste dag van de week, de dag van de verrijzenis. Wat zou het goed zijn als het begin dat we hier mogen maken met de inwijding van deze kerk ook voor velen van u een nieuw voornemen doet opkomen: ik moet ernaartoe, want het is niet alleen een kwestie van of ik er zin in heb, of ik er tijd voor heb. Ik maak er ruimte voor, zoals God ruimte maakt in zijn hart voor ons, op al die momenten dat wij tot Hem bidden, op al die keren dat wij Hem nodig hebben, al die keren dat we rekenen op zijn inspiratie en zijn bemoediging.

Het evangelie van vandaag, broeders en zusters, laat zien dat duizenden mensen naar Jezus toe gingen. En wat doet Hij? Hij spreekt met hen, Hij raakt hen aan met zijn liefde, door genezing, door vergeving, Hij geeft nieuw geloof. Maar Hij viert ook met hen de maaltijd, er zijn maar vijf broden en twee vissen, maar de Heer weet het te maken tot het teken van zijn overvloed. Dat velen gevoed worden, niet alleen door zijn woord, maar ook door wat Hij verder geeft. Iedere eucharistieviering, zo zegt de Kerk vanaf het begin, deelt in die overvloed van het eerste uur. In elke eucharistie breken wij het brood, en delen wij de beker. Brood wordt het lichaam van Christus. De wijn wordt het bloed des Heren. Wij ontvangen Jezus zelf. Als je daarbij stilstaat, is de eucharistie meer dan een samenkomst van ons alleen, maar met de Heer. En zo worden we opgebouwd met het geloof in ons hart, met het geloof in onze gemeenschap, en dan kan deze kerkwijding een teken zijn van vernieuwd geloof en gemeenschapszin die in ons hart mogen leven. Het hoeft niet op uw voorhoofd te staan dat u bij deze gemeenschap hoort en u hoeft ook geen tatoeage te nemen met ‘Maria Geboorte’ om alle misvattingen te voorkomen. Maar het is van vitaal belang dat u door Gods woorden van liefde, door de viering van de sacramenten in verbondenheid met de Heer en elkaar, dat u ook zelf een teken bent van de blijde boodschap van Jezus. Dat u beseft: ik ben uitgenodigd en ik heb ja gezegd en steeds opnieuw heb ik net zoveel zorg voor dit gebouw van geloof als voor mijn hart als een huis waarin godsgeloof en liefde mogen wonen.

Nog één element en misschien denkt u: het is eigenlijk al genoeg deze preek. Maar deze kerk, je kunt er niet omheen kijken, heeft veel aandacht voor Maria, die met gevouwen handen in gebed aanwezig is. Maria heeft haar hart geopend voor de Heer, zij heeft haar hart gemaakt tot een huis van Gods

liefde. Maria, moeder van God, heeft gezegd: mij geschiede naar uw woord (Lucas 1, 38). Ze liet zich raken door de Heer en werd ontvankelijk voor de Geest. Toen zij de moeder van de Heer werd, heeft ze niet gezegd: prima dat U mij gekozen hebt, het komt voor elkaar. Nee, Maria zegt: mij geschiede naar uw woord. Ze bidt, ze laat zich voeden door de tekenen van de Heer en ze weet zich gedragen in de gemeenschap van de jonge Kerk. Want wat zien wij met Pinksteren? Voorafgaand aan de komst van de Heilige Geest, bidt Maria samen met de leerlingen om de komst van de Geest van God in ieders hart (Handelingen 1, 14).

Graag bid ik Maria om haar voorspraak. Er staat geschreven op de tussenwand in de kerk: Heilige Moeder van God, Moeder van goede raad, Troosteres van de bedroefden, Hulp van de christenen. Stuk voor stuk titels van Maria uit de litanie van Maria. Mogen wij haar aanroepen als we toch weer denken: ach, het kan wel een paar weekjes wachten die kerk. Mogen we Maria aanroepen als we voelen dat ons gebed uitdroogt of ons vertrouwen afneemt of als we elkaar uit het oog verliezen en niet de liefde schenken waartoe we geroepen zijn. Moge Maria met haar voorspraak ons bij elkaar houden en moge het nieuwe begin van dit gebouw ook een nieuw begin zijn van onze toewijding. Om samen te bidden, de eucharistie te vieren en Jezus' lichaam en bloed te ontvangen waardoor Hij net zo dicht bij ons is als in het begin. En als ons dat werkelijk lukt, stap voor stap, dan is deze kerk opnieuw een levend huis met de Heer in ons midden waar wij als levende stenen rond Hem zijn verzameld. En dan kunnen wij naar buiten met de kracht van het geloof en een teken zijn van Gods liefde. En zo is vitaliteit niet alleen een kwestie van demografische gegevens. Maar is het allereerst dat we een nieuw begin maken met dit gebouw en met het geloof in ons eigen hart, met onze eigen geloofspraktijk en met onze inzet voor de Kerk van nu. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van de Festgottesdienst zum Abschluss der Salzburger Hochschulwoche 2024, Fragiles Vertrauen - Über eine kostbare Ressource, Salzburger Dom, 4 augustus 2024

Exodus 16, 2-4.12-15; Efeziërs 4, 17.20-24; Johannes 6, 24-35

Brüder und Schwestern. Papst Franziskus hat mehrmals betont, dass eine Predigt höchstens acht Minuten dauern sollte. Aber ich muss sagen dass selbst acht Minuten für eine Predigt zu lang sind, wenn es ihr an Substanz fehlt. In diesem Sinne hat ein Prediger gleich zwei Aufgaben, nämlich nicht zu lange zu predigen und für den nötigen Inhalt zu sorgen. Bei einer Festpredigt sind sie vielleicht bereit, mit mehr Geduld zuzuhören, aber auch dann sollte es nicht endlos weitergehen.

Heute ist der Abschluss der Salzburger Hochschulwoche mit dem Thema: Fragiles Vertrauen. Heute ist auch der Tag, an dem die Kirche in aller Welt seit Jahrhunderten den Sonntag zu feiern pflegt. Die Predigt in einer Eucharistiefeier und damit auch eine Festpredigt geht zunächst von den Schriftlesungen aus, heute aus dem Buch Exodus, aus dem Brief an die Epheser und aus dem Johannesevangelium.

Wir können nicht übersehen dass im Buch Exodus das Volk Gottes wenig Vertrauen hat in die lange Reise durch die Wüste. Natürlich freuen sie sich über die Befreiung aus der Sklaverei, aber als auf der Reise durch die Wüste der Hunger kommt, beginnt das Vertrauen zu schwinden. 'Mose, du hast uns in die Wüste geführt, um uns zu befreien, aber es kann doch nicht sein dass wir jetzt in der Wüste vor Hunger sterben müssen?' Die Menschen sehnen sich sogar nach den Verhältnissen von früher, als es noch reichlich Fleisch und Brot zu essen gab. Mit der nahenden Hungersnot beginnen sie das Vertrauen an Mose zu verlieren und auch Gott zu misstrauen.

Es wird deutlich, wie wichtig Vertrauen in den Beziehungen zwischen Menschen ist. Das Volk beginnt an Mose und seiner Führung zu zweifeln, weil es Hunger leidet. Mit anderen Worten: Der Hunger und die Aussicht in der Wüste zu sterben, zehren an ihrem Vertrauen und belasten die Beziehung zwischen dem Volk und Mose. Die Beziehung zu Mose wird gleichsam auf

das Problem des Hungers verengt weil das Volk keine Perspektive sieht. Fragiles Vertrauen in die Zeit des Mose und seines Volkes.

Schwestern und Brüder, wenn wir heute dem Johannesevangelium zuhören, können wir feststellen dass die Menschen die Jesus folgten noch kein wirkliches Vertrauensverhältnis zum Herrn aufgebaut haben. Sie sind beeindruckt von der Brotvermehrung die sie erlebt haben. Jesus ist aber kritisch und sagt: "Ihr sucht mich [...] weil ihr von den Broten gegessen habt". Jesus bittet darum, nicht durch den Magen, sondern durch das Herz zu schauen wer Jesus ist und was seine Botschaft der Liebe bedeutet, dass er gesandt ist um eine neue Beziehung zu den Menschen aufzubauen, auf Gottes Initiative hin. Das Vertrauen in den Herrn hat nur dann eine Chance zu wachsen, wenn die Zuhörer einen Blick für die Person Jesu bekommen. Sie werden aufgefordert in Gemeinschaft mit dem Herrn zu leben und ein Band des Vertrauens aufzubauen das über die Sicherheit der Nahrung hinausgeht.

Jesus lädt die Menschen ein, an Ihn als den Gesandten Gottes zu glauben. Im Griechischen, der Ursprache des Neuen Testaments, gibt es hier das Wort *pisteuo*, das in der Lesung mit glauben übersetzt wird, aber es bedeutet auch Vertrauen haben. Im Evangelium wird den Zuhörern die Möglichkeit gegeben, ihre Bindung an den Herrn zu stärken, in eine persönliche Beziehung zum Herrn zu treten. Und wenn das Vertrauen in Jesus wächst, kann auch die Beziehung zu ihm vertieft und gestärkt werden.

Im Licht der Schriftlesungen wird deutlich dass Vertrauen in den Beziehungen zwischen Menschen unverzichtbar ist, aber auch dass Vertrauen durch Nöte und Fragen, die das menschliche Leben jeden Tag berühren, geschwächt wird. Das gilt für die Menschen in ihrer Beziehung zu Gott und auch für die Beziehungen der Menschen und Völker untereinander in der heutigen Welt.

Vertrauen und Beziehungen sind notwendig, damit Menschen und Völker wirklich zusammenleben können. Papst Benedikt schreibt, dass wir Menschen uns bald gegenseitig Nachbarn sein werden und über das Internet überall beobachten können wo Überschwemmungen sind, wo es Hunger gibt oder wo Menschen auf der Flucht sind. Aber wenn wir uns gegenseitig Nachbarn sind, sind wir nicht automatisch auch Brüder und Schwestern.

Die Erfahrung lehrt uns, dass Beziehungen und Vertrauen nie immer bestehende Zustände sind. In der Gesellschaft und auch in der Gemeinschaft der Kirche müssen wir die Beziehungen und das Vertrauen zueinander ständig pflegen und erhalten und gegebenenfalls wiederherstellen.

Dasselbe gilt für die Beziehungen zwischen der Gesellschaft als solche und der Gemeinschaft der Kirche. Die Kirche und die Gesellschaft sind durch die Jahrhunderte hindurch in konkreten Personen und Ereignissen miteinander verbunden. Auch die heutige moderne Trennung von Kirche und Staat bedeutet nicht, dass sie nichts miteinander zu tun haben, sondern fordert ein immer besseres Verständnis für die Bereiche, in denen sie einander brauchen.

In der heutigen Gesellschaft ist das Vertrauen in alle Arten von Beziehungen unter Druck geraten. Die europäische Zusammenarbeit begann einst als Friedensprojekt (nie wieder Krieg) aber da die Solidarität und die Beziehungen, der Angst vor dem Rest der Welt und dem wirtschaftlichen Gewinn untergeordnet werden, gerät unser wahres Zusammenleben erneut unter Druck. Eigene Bedürfnisse werden wichtiger als gemeinsame Bedürfnisse und Fragen.

Wenn wir an die erste Lesung aus dem Buch Exodus denken, dann hat das Volk Gottes in seiner Unsicherheit darüber nachgedacht zum Alten zurückzukehren. Dann ginge es zurück in die Sklaverei um die Ernährung zu sichern. Das ist im heutigen Europa nicht anders. Fehlendes Vertrauen? Dann zurück zu jedem Land für sich selbst, dann wieder Grenzen schließen, die eigenen Leute zuerst.

Brüder und Schwestern, nicht umsonst sprechen Papst Franziskus und auch frühere Päpste von der Welt und der Schöpfung als unserem gemeinsamen Haus, in dem wir unsere Augen nicht voreinander und vor den Bedürfnissen und Interessen des anderen verschließen. Die Beziehungen zwischen den Ländern und Völkern sind nicht einfach und die Beziehungen zwischen den Menschen sind zerbrechlich, aber es ist unsere gemeinsame Aufgabe weiter am gegenseitigen Vertrauen zu arbeiten. Wenn das gegenseitige Vertrauen in unseren Beziehungen angespannt und brüchig ist, ist dies kein Grund voneinander abzulassen, sondern im Gegenteil ein Grund sich noch mehr bewusst zu machen dass die Beziehungen und das Vertrauen immer ständige Pflege und neues Engagement erfordern.

Ich erinnere an Papst Paul VI., der die Aufgabe der Kirche darin sieht eine Zivilisation der Liebe aufzubauen, in der die Würde des Menschen und die Achtung vor dem menschlichen Leben, die gegenseitige Solidarität und das Gemeinwohl an erster Stelle stehen. Und dass in dem Maße wie der Aufbau dieser Zivilisation der Liebe wächst und sich ausbreitet, die Konturen des Reiches Gottes in der globalen Gesellschaft unserer Zeit immer deutlicher sichtbar werden.

Und wenn es darum geht als Menschen eine persönliche Vertrauensbeziehung zu Jesus Christus einzugehen, hören wir Jesus heute im Evangelium sagen: "Ich bin das Brot des Lebens". Aus Liebe bietet der Herr jedem von uns persönlich, in jedem Zeitalter und jeder Generation, seine Freundschaft an.

Wenn wir in seinem Namen immer wieder eine Zivilisation der Liebe in der heutigen Welt aufbauen, können wir den Herrn in unserem Gewissen sagen hören: "Ich war hungrig, und ihr habt mir zu essen gegeben; ich war durstig, und ihr habt mir zu trinken gegeben; ich war nackt, und ihr habt mich bekleidet; ich war fremd, und ihr habt mich aufgenommen" (vgl. Matthäus 25).

Aber der gekreuzigte und auferstandene Herr Jesus gibt uns auch Freiheit. Am Ende des 6. Kapitels 6 des Johannesevangeliums, aus dem auch das heutige Evangelium entnommen ist, fragt Jesus seine Jünger: "Wollt ihr auch manchmal weggehen"? Eine direkte Frage, die man nicht einfach wegschieben kann. Ich hoffe und bete, dass viele von uns wie der Apostel Petrus antworten werden: "Herr, zu wem sollen wir gehen? Du hast Worte des ewigen Lebens". (Johannes 6,68).

Auch wenn das Vertrauen nur brüchig ist, so gibt es doch immer eine Grundlage für die Stärkung unserer Beziehung zu Gott und zueinander. Denn Gott schuf den Mensch, Mann und Frau, nach seinem Bild und Gleichnis (cf. Genesis 1, 27). Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de eucharistieviering van Radio Maria bij gelegenheid van de 4e internationale Rosary Rally, St. Lambertuskerk Eindhoven, 5 oktober 2024

Job 42, 1-3.5-6.12-17; Lucas 10, 17-24

Broeders en zusters, wanneer wij de heilige eucharistie vieren, dan weten wij in geloof dat onze Heer Jezus, gekruisigd en verrezen, zelf in ons midden komt. Hij spreekt ons aan wanneer wij lezen uit de heilige Schrift. Bij het lezen van het Evangelie gaan we staan om tot uitdrukking te brengen dat we ons beseffen dat Jezus zelf daadwerkelijk tot ons spreekt. We zijn als Kerk dankbaar voor het woord van God en wij zeggen: lof zij U, Christus. Alleen wanneer wij als leerlingen van de Heer luisteren met heel ons hart, pas dan kunnen we het woord van de Heer bewaren en ernaar handelen. De Heer zegt: gelukkig die naar het woord van God luisteren en het onderhouden (cf. Lucas 11, 28).

Broeders en zusters, opnieuw aan het begin van het eucharistisch gebed worden we in de pefatie uitgenodigd om ons hart te verheffen tot de Heer: sursum corda, verheft uw hart. En in de dialoog van de pefatie is het antwoord: habemus ad Dominum, wij zijn met ons hart bij de Heer. Luisteren met heel ons hart en ons hart verheffen.

In de liturgie wordt niet alleen ons hart bedoeld als orgaan dat bloed door onze aderen doet stromen. In Bijbelse zin is het hart op de eerste plaats de aanduiding van onze hele persoon en van ons innerlijk leven. Dat de Heer ons hart aanspreekt en dat wij in de liturgie van de eucharistie ons hart verheffen tot de Heer maakt duidelijk dat ons geloof niet op de eerste plaats onze buitenkant betreft. Het komt er op aan dat wij allereerst in ons hart geraakt worden en met heel onze persoon aan God willen toebehoren.

De gesteldheid van je hart is dus belangrijk. Jezus weet maar al te goed dat het mensenhart niet altijd open staat voor de liefde van God. Dikwijls is er maar weinig ruimte in het mensenhart voor God en zijn bedoelingen (cf. Marcus 7, 21-23). In de profeet Jesaja staat al de uitroep van de Heer: “Dit volk eert Mij met de lippen naar hun hart is ver van Mij” (Jesaja 29, 13). Jezus herhaalt deze woorden ten overstaan van de

Farizeeën (Marcus 7, 6). Het is van alle tijden, lang geleden en ook nu. Onze mensengeschiedenis wordt getekend door zonde.

Maar, God is niet onverschillig ten opzichte van ons mensen en onze geschiedenis. Het is immers God zelf die zijn eigen Zoon gezonden heeft, omdat Hij zoveel van ons houdt (Johannes 3, 16). In Christus is God zelf mens geworden in onze wereld, in alles aan ons gelijk maar niet in de zonde. Jezus Christus is het gelaat van Gods barmhartigheid. In de persoon van Christus mogen wij de liefde van God tot het uiterste leren kennen. In de mens geworden, gekruisigde en verrezen Heer ontmoeten wij de eindeloze barmhartigheid van God.

Broeders en zusters, de menswording van God in onze wereld is zorgvuldig voorbereid. Het was de maagd Maria die werd voorbereid en geroepen om de moeder van de Heer te worden, om Christus ter wereld te brengen op het juiste moment (Galaten 4, 4). De Kerk leert ons dat het hart van Maria geheel en al gericht is op God en op zijn bedoelingen. In het evangelie van Lucas laat Maria haar hart spreken wanneer zij tegen de engel zegt: “zie, de dienstmaagd des Heren mij geschiede naar uw woord” (Lucas 1, 38). En in de lofzang van het Magnificat zingt Maria met overgave: “Mijn hart prijst hoog de Heer” (Lucas 2, 46).

Broeders en zusters, wij geloven dat de maagd Maria vanaf haar vroegste begin, in de schoot van háár moeder, is voorbereid op de unieke taak om de Moeder van God te kunnen worden. Met het oog op de verlossing, is Maria zonder de smet van de erfzonde in de schoot van haar moeder ontvangen. Uiteindelijk was het binnenste van Maria zonder boze gedachten en zonde, en zij verlangde niet naar de zonde. Dat bedoelen wij wanneer wij als Kerk spreken over het onbevleete hart van Maria. Het hart van Maria was geheel gericht op God en zijn bedoelingen.

Met een onbevleete en onverdeeld hart is Maria de moeder van God en moeder van de Kerk. Zij is de eerste gelovige van het Nieuwe Testament. Na de dood, verrijzenis en hemelvaart van haar Zoon, stond Maria de apostelen terzijde toen zij baden om de komst van de Heilige Geest (Handelingen 1, 14). Zo is de maagd Maria als de moeder van God en moeder van de Kerk onze medegelovige op de weg van het evangelie.

Broeders en zusters, de maagd Maria heeft een unieke plaats in de geschiedenis van God en de mensen, maar zij is altijd met heel haar hart leerling van Christus gebleven. Maria maakt zichzelf niet groot maar God heeft haar groot gemaakt, en vele generaties prijzen haar zalig (cf. Lucas 2, 48). Ook nu maakt Maria deel uit van de gemeenschap van de Kerk: Maria is en blijft leerling met de leerlingen van Christus. Vanuit de hemel begeleidt Maria ons steeds met haar gebed. In haar gerichtheid op de Heer, is Maria ook met heel haar hart in én met de Kerk van Christus, en opdat ook onze harten steeds daar mogen zijn waar de schat van Gods liefde en verlossing te vinden is (cf. Matteüs 6, 19-21), wijden wij ons toe aan het onbevlekt hart van Maria.

Laten wij daarom samen bidden dat wij ontvankelijk mogen zijn voor het woord van God, dat wij van harte willen volbrengen wat de Heer in ons hart heeft gelegd, dat we één zijn als leerlingen van Christus en dat in ons binnenste steeds meer ruimte is voor de liefde van God. Alleen zo kunnen wij onze roeping als Kerk met vrucht beleven en zijn we in staat om ook andere mensen van goede wil te bereiken. In verbondenheid met Maria mogen wij getuigen van de liefde van God, in Christus' naam mogen we als de eerste leerlingen het kwade afweren en beseffen hoe groot de macht is van God (Lucas 10, 17 e.v.) die ons niet gemaakt heeft voor de dood maar voor het eeuwig leven. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de uitreiking Elisabeth certificaten en 'Brood en rozen-prijs', H. Bartholomeuskerk in Nootdorp, 16 november 2024

3 Johannes 5-8; Lucas 18, 1-8

Broeders en zusters, ik ben dankbaar dat u met zovelen bent gekomen naar deze dag. Niet vanwege de statistieken of om te kunnen zeggen: moet je eens zien wat het bisdom Rotterdam op de zaterdag op de been krijgt. Maar omdat u allemaal verbonden bent met het belangrijke werk van caritas en diaconie. Dat u dat met zoveel mensen vertegenwoordigt, stemt dankbaar, want -zo zegt het evangelie- we moeten blijven volharden in het gebed.

In het evangelie zegt de Heer: zal de Mensenzoon bij zijn komst het geloof op aarde vinden? Dat gaat niet alleen om het geloof dat wij het credo op kunnen zeggen. Maar het gaat ook over of wij de liefde die met het geloof verbonden is levend in ons midden hebben behartigd. Jezus zegt: je moet volharden in gebed. En dat geldt ook om te kunnen voortgaan op de weg van diaconie en caritas. Hoe kun je anders steeds opnieuw de liefde en de aandacht opbrengen als de Heer je niet inspireert? Hoe kun je anders steeds de zorg voor je naaste gestalte geven? In die zin horen bidden en geloof bij elkaar. En dus ook in geloof dienen, leren en vieren. En daarom ben ik dankbaar dat we vandaag met deze eucharistieviering kunnen beginnen.

Ik weet dat velen van u zich op deze dag hebben voorbereid. En menigeen heeft gezegd: fijn dat ons project ook aandacht krijgt, dat ons werk voor caritas en diaconie, het werk voor onze naaste, zichtbaar wordt ook in de bredere gemeenschap van de Kerk. Natuurlijk zal de Heer zeggen: doe het vooral met je hart en in stilte. En de beroemde bijbeltekst is dat de ene hand niet hoeft te weten wat de andere doet (Matteüs 6, 3). Maar het is wel fijn en belangrijk dat we elkaar blijven bemoedigen, dat we elkaars werk en inzet zien. En dat wij niet alleen verheugd zijn over wat we zelf tot stand brengen, maar ons ook oprecht kunnen verheugen over wat anderen doen in ons bisdom, in andere plaatsen van onze Kerk. In die zin ben je pas echt een netwerk van liefde als je niet alleen deelt in de opdracht van liefde van de Heer, maar ook kunt zien en ervaren dat die liefde, die dienst aan de naaste, bij ons geloven hoort en zo gestalte krijgt op veel plekken.

Toen ik de certificaten eerder deze week mocht tekenen, besef je pas op hoeveel terreinen u werkzaam bent, naar hoeveel mensen en omstandigheden uw aandacht uitgaat. Het is geweldig dat we zo ook in onze tijd niet verflauwen in naastenliefde en caritas. En dat we dat mogen dragen door allereerst samen te bidden en door ook in parochies te blijven bidden voor de mensen voor wie ons liefdewerk bestemd is. Bidden ook voor de omstandigheden waarin we verbetering willen brengen: licht in duisternis soms en warmte in koude. Als Jezus zegt ‘volhard in het gebed’ dan is dat opdat jullie die dingen die voor het Rijk van God belangrijk zijn kunnen blijven doen. Hij spoort ons aan. En als we van dag tot dag dicht bij Hem blijven met ons hart, dan kan ons hart en kunnen onze handen in Jezus’ naam daar zijn waar anderen ons nodig hebben.

Dat is niet vanuit de hoogte van: ik zal wel even ergens brood brengen, ik zal wel even ergens naar luisteren of hulp aanbieden. Dan zijn we een soort Sinterklaas op een paard die vanuit de hoogte strooit en hoopt dat de mensen bukken en elkaar verdringen om toch nog iets te kunnen oprapen. Nee, als wij caritas en diaconie beoefenen, is het ook met de waardigheid die mensen toekomt. Die waardigheid is belangrijk in het leven van hen die steun en geborgenheid zoeken. Maar ook wij laten de waardigheid van onze persoon zien als wij dat zorgvuldig doen met aandacht en met liefde.

In die zin kunnen we zien dat Jezus zelf zich nooit liet voorstaan op zijn leven van liefde. Maar wel dat Hij ons uitnodigt om dicht bij zijn hart vol liefde te blijven om van Hem te kunnen leren (Matteüs 11, 29). Paus Franciscus schreef onlangs een encycliciek over het heilig hart van Jezus: *Dilexit nos*. God heeft zo van ons gehouden dat Hij is mens geworden. En wij mogen ons hart laten raken door die liefde van God en zelf ons hart openen om de liefde van Christus te verspreiden.

En zo is het werk van ons kerkelijk netwerk van liefde nooit klaar. En ook nooit volledig. We mogen dankbaar zijn, maar nooit alleen maar tevreden. We mogen trots zijn op wat we doen, maar tegelijkertijd ook nieuwsgierig: Hoe kan het nog beter? Hoe kunnen we nog meer getuigen van de Heer die zijn liefde in ons hart heeft gewekt?

Mogen wij vandaag na deze eucharistie elkaar bemoedigen in het werk van caritas en diaconie. En laten zien dat door ons gebed en met uw aller inzet

het geloof en de liefde nog steeds leven en vitaal zijn in ons midden, om zo een instrument te kunnen zijn van de barmhartigheid van onze Heer in de wereld van nu. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende in de kerstnachtmis, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal, Rotterdam, 24 december 2024

Jesaja 9, 1-3.5-6; Titus 2, 11-14; Lucas 2, 1-14

Broeders en zusters in Christus, fijn dat u vanavond met zovelen gekomen bent om het kerstfeest, de geboorte van Gods Zoon in deze wereld te vieren. Het is indrukwekkend als je bedenkt op hoeveel plaatsen in de wereld vannacht het kerstfeest wordt gevierd. Hier in een warme kerk. Maar op veel plaatsen ook in het open veld, in een kamp misschien wel met vluchtelingen. Of op een plek waar oorlog is en haat. En we zien dat steeds opnieuw het licht van Christus hoop geeft, moed geeft en ook kracht. We vieren het vanavond dus met miljoenen mensen. Het gaat niet om de macht van het getal, maar dat betekent wel dat de Blijde Boodschap van Christus in de hele wereld bekend geworden is. God is mens geworden om ons zijn liefde te laten zien. En hoe belangrijk is het dat die liefde van God veel mensen bereikt.

God is mens geworden. We zouden daar heel romantisch over kunnen denken: de Heer komt in onze wereld als een klein Kind en iedereen buigt in liefde voor Hem. Dat was in de tijd van het evangelie niet zo en dat is ook nu niet het geval. In het kerstevangelie kun je al de dingen horen en voelen die gaan over kwaad, over afwijzing, over onverschilligheid. Als Maria en Jozef in Bethlehem komen en de hoogzwangere Maria een plek zoekt om haar kind te baren, vindt ze de gesloten deur van de herberg. Er is alleen maar plek in een open veld, in een eenvoudige schuur die tochtig is en koud. Je moet er niet aan denken. Broeders en zusters, maar de Heer wacht niet met het komen in onze wereld totdat de rode looper is uitgelegd. En ook niet totdat eerst iedereen met applaus Hem verwelkomt. En zeker niet tot alle schijnwerpers op Hem zijn gericht.

Want God wil laten zien hoe groot zijn liefde voor ons is. En wie mogen als eerste komen bij het geboren Kind? Dat zijn niet de hoog geplaatsten in Bethlehem. Het zijn niet de gangmakers van de tijd die we allemaal hebben gehoord: de landvoogd, de keizer. Maar het zijn eenvoudige herders die dag en nacht zwoegen voor hun kudde. Ze bevinden zich vaak buiten, in de kou, dag en nacht. Overdag op zoek naar water en voedsel. En 's nachts om hun kudde te verdedigen als er weer eens een hongerige wolf op de loer ligt.

Toch werden herders niet gewaardeerd. Ze werden een beetje beschouwd als het uitschot van de samenleving, aan de rand. En juist zij zijn de eersten die horen dat God mens wordt.

Een gesloten deur dus voor Maria bij de herberg, een koude stal waar het tochtig is en met niet bepaald de goede omstandigheden om een kind te baren, en de eersten die komen zijn de herders uit het veld. We kunnen dus niet zeggen dat het kerstevangelie ons helpt om romantisch weg te zwijmelen. Het laat ons meteen al zien dat de hardheid van onze wereld lang geleden bestond. En ook nu nog bestaat. En toch vieren veel mensen het kerstfeest, omdat ze zien dat het licht van Christus voor iedereen bestemd is. Ook als het donker is in je leven. Ook als je lijdt onder oorlog en geweld. Ook als je je zorgen maakt over je gezondheid, of je schuldig voelt over je zonden. De Heer komt met zijn liefde naar ons toe. En vandaag mogen wij dat vieren.

Misschien staat uw hart er voor open. Misschien bent u wat aarzelend, als je ziet hoeveel geweld er is en hoeveel oorlog. En nooit eerder waren er zoveel vluchtelingen in de wereld als in deze tijden. Je zou bijna zeggen: daar kan de liefde van God niet tegenop, dan kan het licht van de geboorte van Christus nergens van winnen. Maar Gods liefde is zo groot, dat Hij nog nederiger wordt dan mensen, door geboren te worden in armoedige omstandigheden. En niet alleen dat. Als Jezus opgegroeid is, zo lezen we in het evangelie, komt Hem zelfs nog de dood aan het kruis tegemoet. Met handen en voeten gespijkerd aan het kruis en de mensen maar lachen en dreigen en jowen.

Ja, zo lijkt onze wereld te zijn. En kun je dan wel Kerstmis vieren? Kun je dan wel openstaan voor het evangelie? Ik denk dat het juist de uitdaging is van het evangelie om ons niet te laten ontmoedigen. Om niet te denken: het is zo donker, daar kan het licht van de Heer niet tegenop. We weten dat de Heer na zijn sterven aan het kruis is opgestaan uit de dood. De Heer had ons kunnen afschrijven, het project met de mens is grotelijk mislukt, de mensheid is verdoemd, daar ga Ik niet meer mijn liefde aan besteden. Maar de Heer komt na zijn sterven aan het kruis opnieuw naar zijn leerlingen toe, opgestaan uit de dood. En in zijn handen en zijn voeten zien ze de wonden van de spijkers van het kruis. Zover gaat de liefde van God.

Zijn wij in staat om ons hart dan toch met meer vertrouwen open te zetten? Dat we niet wachten tot alles in onze wereld peis en vree is. Naar de menselijke

maat zou je zeggen, dan kun je nog heel lang wachten. Ook nu komen veel mensen voor een dichte deur als ze veiligheid zoeken, als ze zoeken naar geborgenheid. Grenzen van landen sluiten en mensen worden soms tot een massa probleemgevallen. Maar, broeders en zusters, God is mens geworden om ook in ons hart werkelijk de liefde een plaats te geven. Zelfs als je je schuldig voelt, of als je je ontmoedigd weet, of je zorgen maakt. Vannacht zegt de Heer: open je hart voor Mij, Ik hou je vast, Ik ben je toekomst.

Broeders en zusters, het is duidelijk dat we niet alleen de liefde van God mogen ontvangen, heel concreet: Hij kent ieder van ons. We zitten hier niet als een grote groep onbekenden. Hij kent ons bij naam. We hebben een naam en een gezicht en Gods hart is altijd voor ons geopend. Maar tegelijkertijd is het belangrijk om die liefde die wij mogen ontvangen van God ook zelf uit te dragen in de wereld van nu. En misschien zouden we op deze avond kunnen zeggen: als God dan zoveel van ons houdt en ook mij persoonlijk naar waarde schat, ons persoonlijk ziet staan, wat zouden wij dan kunnen doen om zijn liefde te verspreiden? Ik weet van blauwe zusters in Gaza, die uit Argentinië komen en dus met een buitenlands paspoort de grens over zouden kunnen gaan en het strijdgebied zouden kunnen verlaten. Maar deze twee blauwe zusters, die ook nog echte zusjes van elkaar zijn, blijven in Gaza. Omdat ze daar op het moment dat het er zo erg is, de liefde van Christus laten zien. Ze hebben de liefde niet alleen ontvangen. Ze willen die ook doorgeven, in praktijk brengen. En op hun compound wonen zo'n vijfhonderd mensen: ouderen, kinderen, volwassenen. Ze delen hun voedsel, ze delen hun hoop, ze delen hun liefde. En als ik kijk naar het Libanese volk dat ook in oorlog is en zoveel onzekerheid kent, ik weet dat de Syrisch-katholieke patriarch in Beiroet probeert de scholen open te houden, opdat kinderen in moeilijke tijden toch gewoon eten kunnen krijgen, medicijnen, kunnen leren en zich kunnen ontwikkelen en niet tot stilstand komen door angst en door dreiging. Ook daar zijn velen bewogen door de liefde van Christus, begaan met de mens, in Jezus' Naam.

Zouden wij méér kunnen doen met de kracht van de liefde van Christus in ons hart? Jazeker, we zouden op de eerste plaats in onze omgeving een teken van Gods liefde kunnen zijn. Misschien net iets verder gaan als iemand je vraagt om te helpen, meer dan je geneigd bent op het eerste gezicht te doen. En we zouden ook meer momenten kunnen zoeken om vergeving te schenken en barmhartig te zijn. Het zijn misschien geen wereldschokkende

dingen die u doet. Maar als u als leerling van Jezus de stap zet dan kan het ook zonder schijnwerpers, zonder rode loper en zonder meteen de trend van de geschiedenis te wijzigen. Het kleine Kind van Bethlehem, Gods Zoon, heeft het verschil gemaakt. En Jezus, die gekruisigd is en verreezen, heeft laten zien dat de dood niet het einde is. En al leven mensen in de cultuur van de dood, zijn veel mensen aan de grond genageld door oorlog en armoede en geweld en eenzaamheid en noem maar op, zouden wij in Christus' Naam mensen toch de hand kunnen reiken? Niet voor niets dat Maria en Jozef samen de reis naar Bethlehem hebben gemaakt. En dat ze ook samen schouder aan schouder staan om hun Kind te verzorgen en te laten opgroeien met bescherming en liefde. Zo zitten ook wij hier in de kerk: niet alleen. Je kunt tegenwoordig met alle digitale mogelijkheden het kerstevangelie ook zelf even luisteren of lezen op je telefoon of computer. Maar wat is het goed dat we niet op ons eentje het evangelie tot ons nemen, maar dat we samen hier zijn, als hoorders van het evangelie. Omdat het geloof en de Heer en zijn liefde bedoeld zijn om niet voor jezelf te houden als een privézaak. Maar het ook te laten zien, te laten horen, te laten merken in wat we zeggen en in wat we doen.

Broeders en zusters, als op de eerste plaats de herders, die niet in aanzien stonden, bij de Heer geroepen worden en dat van hen wordt gevraagd om de Blijde Boodschap te verspreiden, dan kunnen wij niet achterblijven. Alleen hier zitten is één ding. De liefde van Christus ontvangen. Maar we mogen ook ons geroepen weten om die Blijde Boodschap van Christus te verspreiden.

Aan het begin van de viering werd het al gezegd: de geboorte van Christus is een grote verandering in onze geschiedenis. We horen over de groten der aarde die in die tijd heersten en leefde. Daar is niets van over. Maar de naam van Jezus en de boodschap van zijn liefde zijn wijdverspreid. Wat zou het goed zijn als die boodschap van liefde en de persoon van Jezus nog meer een plaats krijgt in ons hart. Kerstmis, we kunnen er zeker van zijn, kunnen we niet zonder Christus vieren. We kunnen natuurlijk een boom optuigen. Mooie lichtjes in je tuin aanbrengen als je een tuin hebt. Een maaltijd samen, misschien heel uitbundig. Maar als Christus niet in het centrum staat van ons feest, mist Kerstmis de essentie. En dat geldt niet alleen voor de kerstdagen, het geldt voor elke dag. Als we Christus niet in ons leven toelaten, is ons leven niet toekomstbestendig. En als we de Heer niet in ons leven willen dienen, dan missen we de kans om als christen onze roeping uit te dragen.

Ik zou u willen vragen in deze kerstnacht, niet alleen elkaar zalig kerstfeest te wensen, maar ook nog eens de vraag door uzelf heen te laten gaan: Hoe kan ik de liefde van Christus met anderen delen? Hoe kan ik anderen aansporen om niet in wrok en wraak te blijven hangen, maar om hun hart te openen voor de liefde en het vertrouwen op God?

Wij kunnen het verschil maken, lang geleden Maria en Jozef, maar wij ook nu. Net zoals de blauwe zusters in Gaza en de scholen van de Syrisch-katholieke patriarch in Libanon. Stellen we ons de vraag: als ik in Christus geloof en in zijn liefde, als ik als christen zijn naam draag, kan ik dan proberen het komende jaar met nog meer energie zijn liefde te bewaren en uit te dragen en mijn hart te openen voor mensen die een beroep op mij doen? Dan weet ik zeker dat we het verschil kunnen maken in deze wereld. Dan zijn we pelgrims van hoop. Dan zijn we mensen die het levende evangelie in woord en daad laten zien, laten horen en laten voelen. Moge Kerstmis een nieuw begin zijn van onze inzet in Christus' Naam, van ons commitment, van ons vertrouwen. Dwars door alle duisternis, dwars door alle somberheid heen. De weg van de Heer gaat voorbij de dood. Daar mogen wij op vertrouwen en aan meewerken. Christus de verlosser leeft en Hij wil in ons leven. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de openingsviering van het Heilig Jaar, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal, Rotterdam, 29 december 2024

Sirach 3, 2-6. 12-14; Kolossenzen 3, 12-21; Lucas 2, 41-52

Broeders en zusters, u bent met zeer velen gekomen. Het is hier drukker dan in onze jaarlijkse chrismanis. Ik ben dankbaar, want op deze manier kunnen we zeggen dat de opening van het Heilig Jaar niet aan ons bisdom voorbijgaat. Want u bent op vele plaatsen gelovigen, parochianen, religieuzen en vrijwilligers. Het is belangrijk dat we samen in geloof deze start van het Heilig Jaar mogen vieren.

We zijn buiten begonnen. Doen we ook niet altijd. Met een aantal gebeden, met het lezen van het evangelie, met een gedeelte uit de bul “Spes non confundit” van de paus en ook met de litanie van alle heiligen. Als we vandaag hier samen zijn, beseffen we ook dat we niet de eersten zijn die geloven. Dat we niet de enigen zijn die Christus in ons hart sluiten. Er zijn vele generaties voorgegaan die de Heer hebben aangenomen en de weg van het evangelie hebben volbracht. Op de eerste plaats de heiligen die we bij hun naam kennen. Bekende heiligen die een groot voorbeeld zijn voor ons. Uit de tijd van de vervolgingen van de eerste eeuw, maar ook uit de vorige eeuw, en zelfs uit deze eeuw. Daarnaast zijn er vele heiligen die we niet met name kennen, maar die bij God bekend zijn en die hun geloof naar waarde schat.

Zo zijn we hier dus met velen samen. Uit ons hele bisdom, verbonden met de Wereldkerk. Toen we binnenkwamen, hebben we een lied gezongen dat speciaal voor dit Heilig Jaar is geschreven. Het is een lied dat in vele talen is vertaald. Daarom hebben wij ook in onze Nederlandse versie er een Frans en een Engels couplet ingevlochten. We vieren de opening van het Heilig Jaar in vele talen, maar we weten ons verenigd in de taal van het geloof, dat God liefde is, dat Hij is mens geworden, dat Hij zelfs zijn leven heeft gegeven aan het kruis en dat Hij de Heilige Geest belooft aan zijn Kerk de eeuwen door en ook in de toekomst, totdat Hij wederkomt.

We vieren een Heilig Jaar. Veel mensen hebben zich de laatste weken afgevraagd: wat is dat nou een Heilig Jaar? Er waren interviews op de televisie

en op internet. Want wat is dat nou zo'n Heilig Jaar? Moet je dan het hele jaar bidden, moet je dan de hele dag op je tenen lopen met een glimlach op je gezicht, ten teken dat je het goed meent? Een Heilig Jaar, broeders en zusters, is iedere keer weer een uitdaging. Het is een lange traditie. Reeds in het Oude Testament, in het boek Leviticus, vinden we Heilige Jaren: Jubeljaren bij het volk van God, dat één keer in de vijftig jaar een bijzonder jaar had om allerlei ongerechtigheid weer recht te zetten. Om alles wat krom is niet recht te praten, maar in het licht van gerechtigheid te verbeteren (Leviticus 25).

Dat kunnen kleine dingen zijn die tussen mensen in staan. De dingen waar de 'rijdende rechter' zich mee bezighoudt. Een schutting hier en een oprit daar. Maar het gaat ook over onze relatie met God en over onze verhouding tussen ons leven en werken, en ons geloof. En niet te vergeten ook wereldwijd is er steeds opnieuw veel recht te zetten. De paus heeft in zijn toespraak deze dagen gevraagd om ook eens goed te kijken naar alle arme landen in onze wereld. Zou het rijke deel van de wereld misschien niet wat schulden kunnen kwijtschelden? Als het al schulden zijn trouwens.

Wat het Joodse volk een Jubeljaar noemt, werd in het jaar 1300 door de paus ingesteld ook in onze Kerk. Eerst om de vijftig jaar en later om de vijfentwintig jaar. Omdat we toch graag willen dat minstens één keer in je leven een Heilig Jaar je de kans biedt om je opnieuw open te stellen voor de liefde van Christus, voor zijn barmhartigheid en om recht te zetten wat in je leven krom geïmponeerd is.

Vandaag is het feest van de Heilige Familie. We zijn in de kersttijd. Nadat we eerst de geboorte van de Heer hebben gevierd, staan we vandaag stil bij het gezin van Maria, Jozef en hun Zoon Jezus. De 'Heilige Familie' zagezegd. We komen de Heilige Familie in het evangelie tegen. Niet alleen als zij de herders op kraamvisite ontvangen (Lucas 2, 15-20), maar ook als ze samen de vlucht nemen naar Egypte uit vrees voor de kindermoord door Herodes, Maria, Jozef en het Kind (Matteüs 2, 13-18). Het is een hechte band die ze laten zien. In woord en daad, in geloof en liefde. Het was paus Benedictus XV, ruim honderd jaar geleden, die dit feest van de Heilige Familie heeft ingesteld voor heel de Wereldkerk, dat we ieder jaar opnieuw vieren. En waarom? Omdat hij vraagt een voorbeeld te nemen aan de onderlinge verhoudingen van Maria, Jozef en het Kind Jezus. Om te zien wat het betekent als je als gezin in liefde en trouw om elkaar denkt, naar elkaar omziet en voor elkaar opkomt.

Maria en Jozef en het Kind dus als een voorbeeld voor onze omgang met elkaar. Op de eerste plaats in de gezinnen en de families die wij vormen. Maar zeker ook waar het gaat om de wereldwijde familie van de Kerk, de wereldwijde familie van de mensheid. Er worden in de eerste en de tweede lezingen heel duidelijke dingen gezegd: heb respect voor elkaar, draagt elkaar, luistert naar elkaar en legt verantwoording af. En, dat is heel belangrijk, broeders en zusters. We kunnen geen gemeenschap zijn, geen Kerk vormen, geen gezin zijn als we niet ook steeds opnieuw zelf bijdragen aan het geheel waarin wij leven. Het zijn niet alleen de vaders, niet alleen de moeders, niet alleen de kinderen die moeten luisteren. Het is ook luisteren naar elkaar en zo is het ook in de Kerk dat we naar elkaar mogen luisteren en elkaar mogen dragen in geloof. Dat is meer dan voortdurend elkaar de maat nemen of kritiek uiten. Maar wel als er kritiek is dat liefdevol met elkaar delen en ons steeds weer van harte richten naar het evangelie. Want de gezindheid van Jezus is niet alleen een goed voorbeeld. Het is ook de opdracht die we samen hebben gekregen (cf. Filippenzen 2, 5). Dat wij werkelijk door die liefde te beoefenen worden gezien en herkend als christenen. Dat wij werkelijk door onze gezindheid, omwille van Christus laten zien dat we dat geloof in ons hart, die liefde in onze woorden en de hoop in onze stem levend houden.

Vandaag horen we in het evangelie van Lucas dat Jezus op bedevaart gaat. Ook in ons bisdom gaan we samen met de andere bisdommen van Nederland op bedevaart naar Rome. Maar er zullen ook veel mensen die thuis blijven met ons meebidden. En we hebben ook een diocesane eendaagse bedevaart aan het eind van mei: samen op weg naar Heiloo op 31 mei.

Ik ben blij dat u hier vandaag bent, want zeg maar gerust: hier naartoe komen is een keuze en een stap die u zet. Dat heeft ook iets van een bedevaart: samen in beweging komen om uiteindelijk hier samen te bidden en de Heer te ontmoeten in zijn woord en sacrament. Ons hele leven is een bedevaart van de wieg tot het graf. En dan is het goed dat wij zo af en toe opnieuw een Heilig Jaar mogen vieren. Dan kunnen wij ons afvragen: Hoe staat het met mijn liefde, hoop en geloof? Heb ik God in het centrum van mijn leven, of hangt Hij er een beetje bij? Heb ik de liefde als uitgangspunt voor mijn woorden en daden? En kan ik mensen ook hoopvol stemmen in plaats van hen te ontmoedigen of onderuit te halen? In dat laatste zijn veel mensen erg goed. En ook zelf betrap ik me er wel eens op.

En in de wereld gaat het om de grote verhoudingen. Mensen gaan elkaar te lijf in oorlog en strijd, en ook vanwege hun economisch gewin. Er is onverschilligheid waar het gaat om leed dat anderen overkomt. We kunnen alles volgen via internet en op televisie: overstromingen, lawines, allerlei vormen van natuurrampen. Maar al kunnen we alles volgen, we zijn niet automatisch broeders en zusters van elkaar. Dat is wat in het Heilig Jaar opnieuw onze aandacht moet zijn. Raakt het ons dat Jezus van ons houdt? Raakt het ons dat wij de opdracht hebben om ook die liefde door te geven? En raakt het ons dat wij Gods barmhartigheid nodig hebben en vergeving? Want onze zonden kun je niet zomaar wegpoetsen, dan maken wij ons mooier dan we zijn en groter dan we zijn. En daarom is er in het Heilig Jaar regelmatig de gelegenheid om het sacrament van boete en verzoening te ontvangen. De Schrift zegt: wie zegt zonder zonde te zijn, die kent zichzelf niet goed, is een leugenaar (eerste brief Johannes 1, 5-10). En daarom is het goed dat wij ons klein maken voor de Heer, zoals Hij zich klein gemaakt heeft voor ons. Zelfs zo klein dat Hij toen Hij teruggevonden werd in de tempel in Jeruzalem zich ondergeschikt maakte aan zijn vader en moeder (Lucas 2, 51).

Broeders en zusters, een pelgrimstocht betekent niet alleen dat we hier naartoe gekomen zijn, maar dat we het komende jaar in beweging blijven door het woord en de liefde van Christus. Paus Franciscus vraagt ons om in beweging te zijn het komende jaar, heel bewust naar elkaar op zoek te gaan en elkaar te herkennen als broeders en zusters. Mensen die eenzaam zijn, of alleen. Mensen die jong zijn of oud en in de put zitten. Mensen die arm zijn, die met een beperking moeten leven of die op de vlucht zijn en geen zekerheid hebben over hun toekomst (paus Franciscus, *Spes non confundit*, nrs. 10-15).

De paus vraagt om op die manier onze pelgrimstocht ook heel praktisch te maken. Dat we de liefde van de Heer die wij ontvangen, dat we de barmhartigheid van de Heer die wij mogen krijgen, ook met anderen delen. In woorden van troost en in daden van liefde en solidariteit. In die zin geeft de tweede lezing een prachtig beeld: bekleedt u met tedere ontferming, goedheid, deemoed, zachtheid en geduld. Het is als het ware een jas die je aantrekt, en een verwijzing naar je doopkleed. En als je op pelgrimstocht bent, dan kun je die jas bewust aantrekken. Om ook zelf vol ontferming te zijn, goedheid en nederigheid aan de dag te leggen, zachtheid en geduld.

En is er ruimte in ons hart om elkaar te vergeven, zoals wij God om vergeving vragen? Is er de ruimte in onze wereld om elkaar de hand te reiken, zoals Jezus gedaan heeft in het Kind Jezus dat ook vandaag in de stal zijn handen uitstrekt naar iedereen en de wereld omarmt?

Broeders en zusters, wat geweldig dat u met zovelen gekomen bent. Het is de start van een nieuw jaar, een Heilig Jaar, waarin we mogen bidden, vergeving mogen vragen, maar ook in beweging komen om elkaar in Jezus' Naam de liefde te betonen die onze wereld zo hard nodig heeft. Onze parochies, onze gemeenschappen van geloof, kunnen het komende jaar nog meer plaatsen van liefde zijn, plaatsen van barmhartigheid. En ik weet zeker als wij die barmhartigheid en die liefde laten zien, als wij trouw zijn in ons bidden (liturgie), in ons dienen (diaconie en caritas) en in ons leren (catechese en getuigenis), dan zullen ook anderen naar ons toekomen omdat ze leerling van Jezus willen worden. In onze woorden kunnen ze de Heer horen spreken. In onze daden kunnen ze zijn liefde aan het werk zien. In die zin zijn wij een missionaire Kerk en zijn we geroepen om niet alleen onze liefde, maar ook Christus zelf met elkaar te delen en te verkondigen.

Daarom wil ik u het komende jaar drie dingen vragen. Op de eerste plaats: gelooft u in de liefde van Christus, durft u op Hem te hopen en daar uw toekomst aan te verbinden? Op de tweede plaats: bent u bereid om ook vergeving te vragen en opnieuw te beginnen met Gods barmhartigheid, je klein maken uit liefde voor Christus? En ten derde: staat u klaar om ook met uw woorden en daden anderen van dienst te zijn en in beweging te komen in Christus' Naam? Dan is ons lopen naar de kerk en ons naar huis gaan symbool voor al die bewegingen die we in het komende jaar mogen maken. Christus opnieuw centraal stellen in ons geloof, zijn liefde delen met anderen en ook werkelijk anderen uitnodigen om met de Heer op weg te gaan. Met het kruis van de verlossing, met de doop van het nieuwe leven en met de eucharistie die ons steeds meer opbouwt als één familie, één gezin in Christus' Naam. Amen.

TOESPRAAK

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de landelijke persontmoeting Kerkbalans, b.g.v. 50 jaar Kerkbalans, Mattheüskerk (PKN) Utrecht, 10 januari 2024

Ik wilde graag iets vertellen in de eerste plaats uit persoonlijke ervaring. Kerkbalans bestaat 50 jaar. Ik kan me de start nog goed herinneren van Kerkbalans, om in de parochies en de gemeentes geld bijeen te brengen voor het kerkelijk werk. In de parochie waar ik vandaan kom, was er naast het parochiebestuur een financiële commissie. Die had geen verantwoordelijkheid om het geld uit te geven, maar de verantwoordelijkheid om het geld bijeen te brengen. Mijn vader en moeder waren daar zeer actief in. Mijn vader schreef de stukjes voor het parochieblad en hij maakte de overzichten en hij plande de campagne en mijn moeder hield de administratie bij.

Het was natuurlijk 50 jaar geleden nog niet zo giraal en zeker nog niet digitaal. Er kwamen altijd drie vrijwilligers bij ons aan de deur. Een meneer die langs de deuren ging per maand om de kerkbijdrage op te halen, een meneer die per kwartaal de mensen bezocht en een meneer die de jaarlijkse klanten onder zijn hoede had. De één deed het lopend, de ander met de fiets en de derde kwam met een motor langs. Deze drie vrijwilligers werden de kwitantielopers genoemd. Want ze gingen al die mensen langs in hun regelmaat en kwamen dat vervolgens bij ons thuis afgeven. De bedragen werden op tafel gezet, ze kregen een kop koffie of een borreltje en dan gingen ze weer.

Van begin af aan is het mij duidelijk geworden dat een Kerkbalans actie niet kan bestaan als er niet ook een netwerk is van mensen die op elkaar ingespeeld zijn en ook op elkaar zijn gericht om het samen te klaren. Die kwitantielopers waren echt niet weg te denken, mijn vader met zijn planning was belangrijk en ook de communicatie. In de loop van de jaren dat Kerkbalans zich ontwikkelde, stonden er ook steeds meer folders en posters tot je beschikking. En ik herinner mij nog die geur van nieuw drukwerk op 1 januari in de gang in stapels. Mijn moeder die de administratie bijhield en ook mensen aanschreef als ze hun voorgenomen bijdrage nog niet hadden betaald. Ook als kinderen hadden wij een taak. Want je wil niet alleen maar vragen, je wil ook bedanken het eind van het jaar. Daarvoor waren de kerstkaartjes van de financiële commissie. Mijn broer en ik bezorgden die bij de mensen thuis, want dat scheelde weer postzegels voor de Kerk.

Het is een anekdote die echt samenhangt met het bewust meemaken van Kerkbalans 50 jaar geleden in 1974. Die heeft echt te maken met samenwerking als een kerkelijke gemeenschap en dat je op elkaar ingespeeld raakt.

Het tweede punt als het om vrijwilligers gaat, is dat elke vrijwilliger zal zeggen: vrijwillig maar niet vrijblijvend. Dat is belangrijk. Veel vrijwilligers zien hun werk als een hele bijzondere taak met verplichtingen. Vrijwilligerswerk kun je misschien heel gewoon opvatten als een hobby of iets wat je graag doet. Maar mensen zullen het steeds koppelen aan een verplichting, aan een verantwoordelijkheid, aan een standaard die ze zelf voor de gemeenschap van de Kerk willen bereiken. Als het gaat om vrijwilligerswerk is de Kerk in al die jaren ook een plek gebleken van emancipatie. Want mensen konden in de Kerk vrijwilligerswerk doen. Ander werk dan ze misschien in hun baan te verrichten hadden. Of als mensen thuis werkten als huisvrouw, hadden ze de kans om daarnaast een taak te verrichten in de parochie, die heel dicht bij hun talenten kwam. Iemand die brood bakte kon voor een koor staan te dirigeren. En iemand die elke dag vroeg naar zijn werk voor de plantsoendienst ging, was in staat om als tenor in een meerstemmige mis zijn bijdrage te leveren. En mensen die misschien voor de klas stonden vonden het fijn om ook nog eens ouderen te bezoeken die al heel veel generaties verder zijn.

Kerkbalans staat mij dus helder voor ogen als een netwerk van verschillende vrijwilligers die de taken doen met grote verantwoordelijkheid en samenwerking, dat ook veel mensen de kans gaf om zich te emanciperen; niet alleen je beroep uit te oefenen of de taken die je thuis hebt, maar ook in het licht van jouw talenten en gaven geroepen worden om daarin te groeien. Voor veel mensen is dat ook wel een reden waarom ze hun vrijwilligerstaken moeilijk loslaten. Het kan na 10 à 20 jaar ook weer je eigen koninkrijk worden, je eigen domein en zouden er dan echt mensen zijn die dat nog beter kunnen dan ik?

Vrijwilligerswerk in de Kerk is aan culturele verandering onderhevig. Ben je elke avond beschikbaar, of misschien een avond in de week? Ben je het hele jaar bereid om wat te doen, of wordt het vooral seizoensarbeid, gezien de rest van je agenda? Ik herinner mij een jonge moeder die haar kind bracht voor de eerste communie en die voor de periode van de eerste

communie voorbereiding ook nog wel wat extra's wilde doen voor de Kerk. Ze gaf aan: gezien het feit dat die periode samenvalt met de periode van voorbereiding op Pasen wil ik ook wel meedoen met de werkgroep die de Vastenactie organiseert. De oudere vrijwilligers zeiden: dat is fijn, maar we hebben eigenlijk niemand nodig die maar twee maanden meedoet, we willen iemand die het hele jaar meewerkt. Toch hebben ze het aangedurfd en is deze jongere moeder begonnen om juist een bepaalde periode mee te werken voor de Vastenactie en de andere acties over te laten aan de werkgroep. Maar die culturele ontwikkeling is wel doorgegaan en zoals de eerste spreker vandaag zei (prof. dr. L.C.P.M. Meijs van de Erasmus Universiteit Rotterdam): mensen zijn niet zomaar beschikbaar, want ze hebben een drukke agenda. Het is goed dat we als netwerk, als Kerk die agenda's ook steeds meer op elkaar afstemmen. En dan zie je dat kerkmensen zich heel veel getroosten om een vrijwilligerswerk zo goed mogelijk in te passen in hun andere taken en hun andere activiteiten.

Omdat we spreken over de Kerk als een netwerk, zou ik vrijwilligerswerk niet iets willen noemen als een individuele activiteit. Want "individueel" ruikt gauw naar "individualistisch"; ik op een eiland, ik op mijn manier. Ik zou het eerder een persoonlijke inzet willen noemen. Want bij de persoon klinkt door dat je weliswaar je eigen karakter hebt, je eigen talenten, maar dat het ook ingepast kan worden ten dienste van het geheel.

Vrijwilligers zijn er in de Kerk veel. We moeten wel onder ogen zien dat het aantal flink gedaald is in de afgelopen jaren. In het begin van dit millennium waren nog zo'n 280.000 vrijwilligers actief in de R.-K. Kerk. Dat is nu ongeveer de helft. Maar er zijn ook heel veel mensen die bijspringen en die desgevraagd helpen. En dat hoort wel een beetje bij het familie karakter van de Kerk. Je staat niet geregistreerd als vrijwilliger op de eerste plaats. Op de eerste plaats sta je geregistreerd als gelovige die betrokken is op de gemeenschap, die daar iets voor over heeft en die mee wil bouwen.

In die zin is Kerkbalans een hele bijzondere activiteit, waarin allerlei verschillende vrijwilligerstaken naar voren komen. Het hele praktische: er zijn altijd mensen graag dingen doen. En ook het beleidsmatige: dingen plannen. En het inhoudelijke: wat kunnen we nou zeggen over Kerkbalans als geloofshandeling? Want het gaat niet alleen om geld ophalen om de kachel te laten roken. Het gaat er ook om dat je het geloof, het leven van het

evangelie verder brengt. En daarom dat vrijwilligerswerk en Kerkbalans wel mooi samenkomen: inhoudelijk, praktisch en op de lange termijn. In die zin is Kerkbalans in de loop van de jaren gegroeid en is ook het vrijwilligerswerk steeds meer verfijnd: Wat hebben we nodig? Wat kunnen we doen? En hoe gaan we dat daadwerkelijk in praktijk brengen?

Grofweg zijn er drie groepen vrijwilligers binnen de Kerk actief, onderscheiden naar de drie belangrijke taken die de Kerk heeft. Op de eerste plaats het vieren, de liturgie en het bidden. De meesten van de vrijwilligers zijn actief in en rond de kerk. Daar zet men zich in voor de zondagse liturgie, door de week voor uitvaarten, voor huwelijken, in de tuin, de kerk, het koper poetsen, noem maar op. Daarnaast is er het gebied van de catechese en het geloofsgesprek. Veel mensen zijn actief om juist ook te zorgen dat nieuwe generaties, ook al zijn die kleiner geworden, vertrouwd raken met het evangelie, met het geloof. Denk aan de voorbereiding op de eerste communie en het vormsel, maar ook gewoon geloofsgesprekken met jonge mensen. Ook daarin is een deel van de vrijwilligers actief. Mensen maken zich daar soms wel kwetsbaar, want vertel maar eens wat van je eigen geloof aan een nieuwe generatie en leg maar eens uit dat geloven de moeite waard is en het verschil maakt in het leven van de christen. Naast het vieren en het leren is er het dienen, de caritas en de diaconie. Het hoort direct bij onze taak om je naaste lief te hebben. En dan moet je zeggen dat ook daar veel vrijwilligers actief zijn. Om de zoveel jaar hebben de Katholieke Kerk en de PKN samen een overzicht, dat ze ook aan de overheid aanbieden, van caritas instellingen en diaconieën die er landelijk actief zijn om vanuit de Kerk betrokken te zijn op mensen in de samenleving die in nood zijn en in moeilijke omstandigheden, zoals vluchtelingen en vreemdelingen. Dat houdt gigantisch veel werk in, is op mensen gericht en vanuit het geloof. En onze vrijwilligers beperken zich wat dat betreft dan niet tot de eigen kring, maar zijn ook beschikbaar voor mensen in de buurt die in nood zijn, die het moeilijk hebben. Vrijwilligers maken het verschil. Waar het gaat om een voedselbank bijvoorbeeld: kom je er alleen je brood en je melk halen, of kun je er of een kopje koffie drinken? Want je mag de mens niet beperken tot zijn maag of zijn beperkte bankrekening. De mens is een relationele persoon, iemand om in een sociale omgeving met anderen te spreken en met elkaar te delen.

Als het gaat om vrijwilligerswerk is het dus niet zomaar vrijblijvend. Het

komt voort uit een diepe overtuiging dat de Heer ons roept om met onze talenten en onze gaven niet alleen voor onszelf te werken, maar ook voor het geheel van de Kerk, voor het evangelie en als een dienst aan de samenleving. Kerkbalans is daar een hele bijzondere activiteit in, want het gaat om mensen die praktisch actief zijn, mensen die inhoudelijk actief zijn en mensen die op de lange termijn plannen. Het gaat altijd om de ziel van het vrijwilligerswerk. Doe je het voor jezelf of voor de ander? En als je het voor de ander doet, ben je dan bereid om het met elkaar te verbinden en ook de volle breedte van het kerkelijk werk daarin een plaats te geven? Dan zie je dat mensen die bij het vieren actief zijn ook thuis de communie brengen aan zieke mensen. Dat mensen die catechese geven ook bereid zijn om naar een school te gaan om daar ook mee te werken aan het project van de Adventsactie.

Eigenlijk moet je zeggen dat je over vrijwilligerswerk nooit uitgepraat raakt, omdat het steeds gaat over de capaciteiten, de talenten en de gaven van zoveel mensen. Het is belangrijk dat we dat blijven voortzetten. En zo is Kerkbalans ook zelf een manier om vitaal te blijven waar het gaat om vrijwilligerswerk te bundelen, dienstbaar te maken en steeds opnieuw ook aan de moderne tijd aan te passen. Want de boodschap van het evangelie blijft en bij “Geef vandaag voor de Kerk van morgen” gaat het steeds om nieuwe generaties, om vele talenten en de inzet van veel mensen op verschillende terreinen.

Kerkbalans is niet denkbaar zonder die mentaliteit. En daarom wil ik niet alleen de Kerkbalans als een start zien, maar ook als een voortzetting en als een hele bijzondere manier van netwerken dat eigen is aan het kerkelijk leven. En ik hoop dat de vele mensen die ook nu weer van start gaan met lopen en organiseren, dat weer met veel enthousiasme zullen doen. Daarin is ook veel werk voor jonge mensen beschikbaar, want je gaat niet meer met kwitanties langs de deur. Nu is het via de computer de administratie bijhouden, mensen gericht benaderen en in beeld houden om ze ook in hun eigen leven te kunnen volgen. Kortom, Kerkbalans is ook kerkopbouw en de toekomst van een leven in geloof. Dank u wel voor uw aandacht.

INLEIDING

**van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Publieksdag Space for Grace,
Sint Bavokerk, Rotterdam, 25 mei 2024**

Vandaag mogen we samen in geloof bijeen zijn en ik zeg met heel mijn hart: goedemorgen. Vandaag komt u samen en ik heb al geproefd dat u uit verschillende parochies van het bisdom Rotterdam komt en ook van daarbuiten. Ik vind het fijn dat u elkaar op deze manier met enige regelmaat ontmoet, want dat bouwen we aan wat je als Kerk nodig hebt. Verbondenheid en een netwerk waarin we samen ons geloof kunnen vieren en waar we ook elkaar van dienst kunnen zijn en kunnen motiveren.

Vandaag gaat het over veelkleurig geloven, als gave en ook als opgave. Dat u dan in Rotterdam terecht komt, kan ik mij wel voorstellen. Rotterdam is tenslotte een hele grote internationale stad met meer dan 600.000 inwoners. En als je de hele regio Rotterdam-Den Haag pakt gaat het om meer dan 2,4 miljoen mensen. In Rotterdam gaat het om meer dan 170 nationaliteiten. Dat is een groot aantal. Als je dat tot je door laat dringen besef je hoe veelkleurig de stad Rotterdam is. Voordat je er ook maar een stap binnenzet kun je dat al vermoeden als je over deze cijfers en deze samenstelling hoort. Ik ben zelf in Groningen geboren en opgegroeid. Daar is het allemaal een stukje rustiger dan in het westen. Daarna was ik bisschop in Breda. In die regio is het dan al iets drukker. Maar het internationale leven is hier in dit deel van het land toch het verst gegroeid en het grootst ontwikkeld. Het zijn verschillende culturen en talen. Soms gaat het om talen die aan elkaar verwant zijn. Soms ook landen die dezelfde taal spreken. Maar culturen verschillen vaak nog weer meer dan de talen als zodanig. En we zien in de stad Rotterdam ook veel talenten en gaven bij mensen. Maar het is de vraag of ze die ook kunnen inzetten en uitgenodigd worden om daar van te delen. En dan zijn er ook mensen met verschillende karakters. Dat heeft niet alleen met cultuur te maken maar ook met personen en de ervaringen die mensen hebben.

Als Kerk die steeds opnieuw mag vernieuwen hebben we ook een plek in dit grote geheel van Rotterdam-Den Haag. Zoals ik u zei, ik ben in het Groningse opgegroeid, waar 5 à 6% van de bevolking katholiek is. Op veel plaatsen is het niet zo internationaal als in Rotterdam. Maar toen ik waarnemend pastoor in de haven van Delfzijl was, merk je direct dat daar een keur van verschillende talen en culturen bij elkaar komt. Alleen al op zondag in de

kerk. En dat geldt ook voor de stad Groningen. En toen ik als bisschop in Breda was, was de katholieke kerk eerder een meerderheid. Alleen wordt een meerderheid vaak ook een gewoonte en is het vaak vooral op de achtergrond aanwezig.

In Rotterdam is ongeveer 15% van de bevolking katholiek. Rotterdammers zeggen dan meteen: dat is een interessante minderheid. En inderdaad het is niet weg te denken, maar het voert ook niet de boventoon. Als je naar die katholieke gemeenschap van Rotterdam-Den Haag kijkt, moet je zeggen dat die enorm internationaal is samengesteld. Met vele talen en vele culturen en veel verschillende gemeenschappen, waaronder ook de Filipijnse gemeenschap waar we vandaag te gast zijn. En denk ook aan gemeenschappen met katholieken van elders uit Europa, zoals Polen, Hongaren, Kroaten, Duitsers, Engels sprekenden, Franstaligen en Portugees sprekenden. Als het wereldtalen zijn zie je meteen ook dat verschillende culturen in zo'n gemeenschap een plek krijgen. De Kaapverdiaanse gemeenschap in de Portugese sprekende parochie. Maar ook in de Engelstalige gemeenschap zijn er mensen uit verschillende landen. Ook andere mensen komen naar zo'n gemeenschap toe, want Engels is voor hen dan een tweede taal.

Als Kerk hebben wij een eigen plaats in deze internationale regio. En als het gaat om onderlinge verbondenheid als gelovigen moet je zeggen dat de Kerk het elke keer weer nodig heeft dat je ook aan die samenhang werkt. Er zijn parochies die territoriaal zijn, die zijn gebiedsmatig ingedeeld. Dat gaat in Nederland heel precies volgens de postcodes. En naast die territoriale indeling is er ook een groot aantal gemeenschappen die op persoonlijke keuzes of achtergronden zijn gebaseerd. Deze verschillende gemeenschappen met een migrantenachtergrond, gemeenschappen met een eigen taal, zitten niet aan postcodes vast en zijn veel breder samengesteld. Ze vormen als het ware een tweede werkelijkheid naast die van de postcodes. Het is de werkelijkheid van eigen cultuur, eigen taal en de keuze om erbij te horen.

Burgemeester Aboutaleb zei me ooit, toen ik hier kwam werken en ik met hem een gesprek mocht hebben in het stadhuis, dat hij de Katholieke Kerk in deze regio ervaart als een instrument van integratie en verbinding. Want als je bijvoorbeeld in de kathedraal komt, zie je ontzettend veel mensen die zichtbaar uit andere culturen komen en die andere talen spreken samen in één eucharistieviering. Terwijl veel andere godshuizen in de stad vaak nationaal

zijn georganiseerd. Denk aan moskeeën met een nationale achtergrond uit bijvoorbeeld Turkije, Marokko, Jemen. Denk ook aan pinksterkerken die sterk bij bepaalde landen en talen aansluiten. Maar, zo zei de burgemeester, in de Katholieke Kerk zie je allerlei mensen bij elkaar.

Dat moeten we niet als een eretitel beschouwen: kijk, dat hebben wij dan weer in de zak, kunnen we dat misschien ooit vertalen in subsidies? Zo werkt dat niet. Maar het is mooi om te zien dat ook anderen zien dat wij een veelkleurige gemeenschap zijn, die niet alleen een nationale afkomst kent, maar die op de eerste plaats de taal van het geloof met elkaar spreekt. En waarin mensen die van buiten komen ook binnen kunnen komen. En waarin mensen die van elders komen en hun heil hier zoeken, ook hier een plek kunnen vinden. En zo zijn er territoriale parochies die gastvrijheid bieden aan vele personele parochies. En zijn de Nederlandse gemeenschappen al lang gewend om ook katholieken met andere talen in hun kerk een plek te geven.

Als Kerk hebben we een motivatie die bijbelse wortels heeft. We doen het niet, omdat het nou eenmaal zo gaat. We moeten zuinig zijn op die verbindingen en ze in stand houden. En we moeten ze ook met een gelovig bewustzijn blijven voeden, want het is onze opdracht om in Christus' Naam samen op te trekken. Jezus zegt in het evangelie van Johannes tegen zijn leerlingen: "Niet gij hebt Mij uitgekozen, maar Ik u" (Johannes 15, 16). Dat is een belangrijke uitspraak. Dat is niet alleen van: dan zijn wij toch maar mooi uitgekozen, geselecteerd, blij dat we erbij horen. Het is veel fundamenteler als Jezus zegt dat de gemeenschap van de Kerk niet het resultaat is van wie wij geselecteerd hebben, degenen die wij hebben samengebracht die komen bij ons binnen komen of blijven buiten. Het is de Heer zelf die zegt: niet gij hebt Mij uitgekozen, maar Ik u. En dat is wat ik vaak ervaar als ik in parochies van ons bisdom kom. De samenstelling is zo divers en veelkleurig, dat ik zeg: als bisschop had ik dat nooit kunnen bedenken. Het is de Heer die uitkiest, die uitnodigt en bij elkaar brengt.

Dat is een belangrijk fundament om een veelkleurige Kerk te kunnen zijn. Het is niet het resultaat van territoria die op postcodes zijn gebaseerd. Het is niet het resultaat van alleen een taal of een nationale afkomst. Het is veel meer dat de Heer roept en zegt: kom bij Mij, neem deel, ga mee op weg. En zo hebben we in deze stad, in dit gebied van Rotterdam-Den Haag, met

15% katholieke gelovigen te maken, maar die nog altijd moeten zorgen dat ze in geloof met elkaar verbinding houden. En die ook beseffen dat ook in onze tijd de groep van leerlingen altijd kan groeien, want de Heer kiest uit en Hij brengt bijeen. Die samenhang om als Kerk veelkleurig te kunnen zijn heeft niet genoeg aan zeggen: ik zet de deur open en dan zien we wel wie er aansluit. Dat kan namelijk ook heel erg ongeïnteresseerd klinken. Nee, er is ook een opdracht als je veelkleurige Kerk bent, namelijk om in geloof de verbinding met elkaar te verdiepen, te versterken en uit te bouwen.

Paus Paulus VI heeft ooit gezegd dat de Kerk een hele bijzondere opdracht heeft, namelijk dat ze mee mag werken aan het bouwen van een beschaving van liefde. Die liefde is geen kwestie van romantiek of een goed gevoel. Maar het is de liefde van Christus die zegt: niet gij hebt Mij uitgekozen, maar Ik u. Die liefde van Christus wordt op heel veel manieren in zijn openbare leven zichtbaar. Door vergeving, door verzoening en door dienstbaarheid. Als wij dan aan een beschaving van liefde mogen werken, gaat het om hele belangrijke elementen van het Koninkrijk van God. Als het ons lukt om in liefde te groeien, als het ons lukt om in geloof en hoop aan de gang te gaan en op te bouwen, dan zal paus Paulus VI zeggen dat daarin de contouren van het Rijk van God zichtbaar worden. Het Rijk van God begint in de harten van mensen die zich aansluiten bij de Heer die zegt: niet gij hebt Mij uitgekozen, maar Ik u. En naarmate meer harten daarvoor openstaan, groeit ook het Rijk van God in onze wereld.

Zoals gezegd, we hebben als Kerk in de stad te midden van een heel groot druk internationaal leven onze bijbelse wortels. En ik zou nog drie elementen willen noemen uit de Schrift die ons motiveren om niet alleen veelkleurig te zijn, maar het ook te blijven. Jezus zegt in Johannes 15, 5: “Ik ben de wijnstok, gij de ranken. Wie in Mij blijft, zoals Ik in hem, die draagt veel vrucht, want los van Mij kunt gij niets.” Verbindingen leggen in verbondenheid met de Heer. Ik denk ook aan een belangrijke tekst uit de Efeziërs brief (Efeziërs 2, 19-22) en de eerste Petrus brief (1 Petrus 2, 4-5) waar staat dat de Kerk een geestelijk bouwwerk is. Niet zomaar van stenen, want de eerste eeuwen hebben christen het ook zonder kerkgebouwen van steen gedaan. Maar we zijn als Kerk een levend bouwwerk van levende stenen die met elkaar verbonden zijn, omdat Christus het fundament is en ook de grote sluitsteen in de top van het gewelf die alles bij elkaar houdt. Het derde beeld is van de apostel Paulus en is misschien wel het meest bekende. In de brief aan de

Korintiërs (hoofdstuk 12) zegt hij dat de Kerk is als een lichaam met vele ledematen. En al die ledematen, kleiner en groter, hebben elkaar nodig en zijn met elkaar verbonden met Christus als het hoofd.

Als wij een veelkleurige Kerk willen zijn met die gaven en opgaven in onze wezensstructuur, zou je mogen zeggen: als ik mij dan bewust ben dat ik gekozen ben en dat de Kerk niet zomaar het resultaat is van mijn keuzes, ben ik dan ook bereid om door de Heer met anderen contact te houden en dat contact ook te versterken? Wordt het, denk aan het beeld van de wijnstok en de ranken, mijn privé-infuus met de Heer dat ik naar geloven aan en uit kan zetten? Of is het zo dat door die wijnstok, die Christus is, de ranken met elkaar verbonden zijn als gave en opgave? En als het gaat over het geestelijk bouwwerk dat we mogen zijn, zijn we dan zelf bereid om als levende stenen ons daar in te voegen en zelf een levende steen te zijn die ook meebouwt aan het geestelijk bouwwerk van de Kerk van nu? En als ik bij het lichaam van Christus hoor, ben ik dan bereid om daaraan deel te nemen? Paulus beschrijft hoe ingewikkeld dat is, als de voet tegen de hand zegt: ik heb je niet nodig. Of als het hart geen oog heeft voor het oor. Paus Franciscus zegt in zijn eerste encycliek *Lumen Fidei* (29 juni 2013) die hij nog samen geschreven heeft met paus Benedictus: hoe klein dat stukje in dat lichaam van Christus ook is, en misschien zo klein dat het helemaal niet opvalt, je bent toch maar mooi onderdeel van dat lichaam van Christus dat de Kerk is (*Lumen Fidei* art. 22, zie ook Romeinen 12, 4-5). Een Kerk die veelkleurig is en in haar wezen ook veelkleurig moet zijn, omdat Jezus zegt: niet jij hebt Mij uitgekozen, maar Ik u.

Vele talen en culturen treffen elkaar en zijn met elkaar verbonden, omdat ze de taal van het geloof samen willen spreken en dat is de taal van de liefde, die bouwt aan een beschaving van liefde. Het is belangrijk dat we die bijbelse wortels hebben. Want als we kleiner worden als Kerk, en dat is natuurlijk ook aan de hand in Nederland want de Kerk in Nederland is gekrompen en we hebben veel locaties moeten sluiten of moeten samenvoegen, blijft het nog steeds die opdracht om een veelkleurige Kerk te zijn waar de deur openstaat, omdat de Heer ons heeft uitgekozen en wij niet elkaar.

Een beschaving van liefde bouwen, dan moet de Kerk wel een netwerk van liefde zijn en niet ieder voor zich. Dat is heel belangrijk als het gaat om een veelkleurige Kerk te kunnen zijn. En dan mag je bij Paulus in de

Korintiërs brief, waar hij schrijft over de vele ledematen en één lichaam, al zeggen dat we zowel de eenheid met elkaar als de verscheidenheid van Hem hebben gekregen. Dat we samen de Kerk vormen die, hoe verschillend ook, in haar leden een eenheid kan zijn in Christus. Dat is nog wel een opgave. Parochielocaties hebben soms de neiging om erg op hun eigen locatie te focussen. En geloofsgemeenschappen met een migrantenachtergrond vergeten soms de taal van anderen te spreken, omdat het zo fijn is om met elkaar op te trekken. Dus die veelkleurigheid vraagt steeds aandacht, dat netwerk van de Kerk vraagt steeds onderhoud, wil ze een veelkleurige gemeenschap kunnen zijn. Want wat gebeurt er als ik hier aan deze kant van de wijk in Rotterdam-Zuid niet geïnteresseerd ben in de parochianen aan de andere kant van deze wijk? Wat gebeurt er als katholieken aan deze kant van de Maas niet geïnteresseerd zijn in de katholieken aan de andere kant van de Maas? Wat gebeurt er als gemeenschappen van migranten geen boodschap hebben aan van oorsprong Nederlandse parochies? Veelkleurigheid vraagt dat je dat netwerk van liefde dat de Kerk is om te bouwen aan een beschaving van liefde ook werkelijk voortdurend onderhoudt. En daarom is zo'n dag als vandaag zo bijzonder, want als je met elkaar spreekt en elkaar ontmoet en de verschillende projecten hoort, werk je aan de verbinding die de Kerk nodig heeft. Niet zomaar een verbinding, want dan kun je ook naar de huishoudbeurs gaan, of naar een filmconours. Juist als netwerk van de Kerk willen we elkaar in geloof, hoop en liefde aanspreken en bemoedigen. Met eenheid en verscheidenheid beide als gaven van de Heer.

Een netwerk van liefde is iets anders dan een netwerk van computers. Digitale wegen kunnen erg ontsporen en ze kunnen mensen van elkaar vervreemden. Een netwerk van liefde is ook iets anders dan de wekelijkse borrel met collega's of zakenrelaties. Je kunt het glas heffen en toch geen boodschap aan elkaar hebben. Het gaat niet om receptiecultuur. Het gaat niet om digitaal verkeer. Het gaat om geloofsverkeer van hart tot hart. Waarbij de receptie soms kan ondersteunen en digitaal verkeer kan faciliteren, maar dat nooit de menselijke maat mag overnemen waar het gaat om veelkleurig geloven als gave en opgave.

Hoe ga je te werk wanneer je een veelkleurige Kerk bent die tevens een instrument is van de Heer in de samenleving van nu (cf. Vaticanum II, Lumen Gentium 1: "teken en instrument van de vereniging met God en van de eenheid van het menselijk geslacht")? We hebben als Kerk vanouds

drie belangrijke opdrachten. We mogen ons geloof vieren, we mogen leren van ons geloof en getuigen en we mogen vanuit ons geloof elkaar dienen. Dat lijkt heel gauw een vast en vanzelfsprekend patroon, dat je mag vieren en dienen en leren. Maar als je dat in een veelkleurige gemeenschap doet, stuit je toch op verschillen, op andere accenten en een andere benadering. Ik geef van elk een voorbeeld.

Als het gaat om vieren denken we al gauw dat is op zondagmorgen om 10 uur en als je in de parochie een beetje met elkaar samenwerkt dan om 9.30 uur want dan kan er om 11.00 uur nog een viering elders in de parochie zijn. In onze Nederlandse cultuur is vieren en geloven steeds meer iets privé. En wat we in onze veelkleurige stad leren van katholieken met een migrantenachtergrond is dat geloven en vieren niet achter de deur is en dat het deel uitmaakt van het sociale leven en de omgang met elkaar. Als je samen in de kerk viert, staat de deur open en kunnen mensen aansluiten. Als je samen viert, gaat het ook over de dingen die je in de stad en in je gemeenschap beleeft en die je hoopt te krijgen. Daardoor wordt vieren wat dat betreft in een veelkleuriger Kerk niet zomaar vanzelfsprekend, maar nieuw. Denk ook aan het project in het Groene Hart (federatie HH. Clara en Franciscus), waar vieringen worden gehouden waar het meezingen heel centraal staat. Dat meezingen is geweldig en het levert ook weer nieuwe mensen op die door het zingen (opnieuw) het geloof ontdekken, die door het zingen en bidden op een andere manier ook kunnen toegroeien naar de eucharistie, die weliswaar bron en hoogtepunt (Vaticanum II, Lumen Gentium 11) is maar voor veel mensen die beginnen soms ook wel een stapje te groot is.

Als het gaat om het leren denken we vaak: er moeten kinderen worden voorbereid op de eerste communie, er moeten jongeren worden voorbereid op het vormsel en dat is het dan. Maar je moet je hele leven aan catechese doen. Ik herinner mij in mijn eerste parochie een meneer die zei: ik ben ziek en ik wil graag de ziekenzalving ontvangen, maar ik wil er eerst catechese over hebben, want ik weet er eigenlijk te weinig van om het echt ten volle te kunnen ervaren en te ontvangen. Toen hebben we eerst een kleine catechese gehouden met meerdere mensen die aan de ziekenzalving toe waren. Die zeiden niet: ik heb mijn communie en vormsel gedaan, ik ben uitgeleerd. Nee, die zeiden: ik kom op een leeftijd om de ziekenzalving te ontvangen, maar wat betekent dat en kan ik er ook over leren en meer van horen? Catechese is al lang niet meer een vast patroon in een vaste

vorm. Als ik denk aan hoe ook Palliam van de parochie Sint Maarten in Noordwijk mensen op het spoor van het geloof zet op hele verschillende manieren. Dat zien we ook bij bijeenkomsten van de Alpha cursus, waar eerst samen een hapje wordt gegeten en mensen daarna in gesprek gaan over het geloof van de Kerk en daarin hun geloof. Ook daar waar het gaat om leren en getuigen hebben we in een veelkleurige Kerk te maken met verbreding en verdieping en nieuwe kansen.

En dan het dienen. Diaconie en caritas zijn niet weg te denken in de drievoudige zending van de Kerk en dat mogen we in veelkleurigheid ook werkelijk gestand doen. Met name ook in Rotterdam-Zuid heb ik geleerd dat diaconie en caritas heel sterk verbonden is met hoe mensen leven en wat hun culturele achtergrond is. Nederlandse mensen denken gauw aan eenzaamheid waar we aan moeten werken, terwijl als ik katholieken ontmoet met een migrantenachtergrond dan zeggen ze dat er veel meer de behoefte is om door middel van caritas en diaconie betrokken te raken in de Nederlandse samenleving. Kunnen we stimuleren om de studie af te ronden, omdat dat dát het verschil kan maken? Kunnen we stimuleren om niet te kijken naar afwijzing, maar naar de uitnodiging? En kunnen mensen door caritas en diaconie zo betrokken worden in het maatschappelijk leven met hun eigen gaven en talenten. Soms denkt men in een Nederlandse cultuur bij caritas en diaconie heel gauw aan eten en drinken. De voedselbank is niet weg te denken, helaas. Maar er zijn ook katholieken met een migrantenachtergrond die zeggen: hoezo geen eten, waar tien kunnen eten kunnen er ook twaalf eten en de deur staat altijd open. Dan merk je dat activiteiten in parochies van caritas en diaconie zich verbreden naarmate mensen in de parochies ook andere behoeftes en noden op het spoor komen en die tegemoet treden.

Leden van een veelkleurige gemeenschap hebben elkaar veel te leren als levende stenen, als ledematen van hetzelfde lichaam, als ranken aan dezelfde wijnstok. En dan merk ik als bisschop dat in de loop van de jaren de grote taken van de Kerk, van vieren en dienen en leren, een veel grotere reikwijdte krijgen dan we als Kerk er aanvankelijk hadden verstaan. Naast de zondagse mis met gesloten deuren een open kerk en vele andere vormen van meezingen, van praise en gebedsgroepen. Als ik kijk naar catechese, niet zozeer alleen verbonden aan de momenten in je leven als dopeling en als communicant en als vormeling, maar je hele leven blijven leren. En wat is het dan geweldig als je met verschillende generaties en groepen in gesprek kunt in een Alpha

cursus. En dat je ook werkelijk in staat bent om met elkaar het geloof te delen, omdat het opnieuw deel mag uitmaken van ons sociale leven. En als het om dienen gaat, dat caritas veel breder is dan het pannetje soep en collecteren. Het gaat over eenzaamheid, maar het gaat over ook hoe je mensen bij het leven van de Kerk in de samenleving kunt betrekken. Zeker, het gaat over brood en melk, maar het gaat ook om voedsel voor de ziel.

Het gaat dus om als veelkleurige Kerk de ruimte te ontdekken waar wij Gods genade kunnen ontvangen en doorgeven. Dat klinkt alsof wij de regie hebben, maar dat is niet zo. Ook voor deze dag geldt: je kunt het organiseren en je kunt een geweldige sponsor en initiator als Porticus op de achtergrond hebben, maar als de Heer niet geeft (cf. psalm 127) en als harten niet opengaan om deel te nemen aan het Rijk van God, is elk project een prachtig idee maar nog geen levende werkelijkheid.

Ik zou willen afsluiten met een idee dat we als katholieken in de stad Rotterdam in de loop van de jaren hebben bedacht en eindelijk willen ontwikkelen. Het is op Tweede Pinksterdag, en dat is niet de slechtste dag, weer ter sprake gekomen toen we een grote viering en bijeenkomst hadden in de Dominicuskerk in het centrum van Rotterdam, in Het Steiger. Op initiatief van de Katholieke Charismatische Vernieuwing (KCV) en Space for Grace waren er honderden mensen bij elkaar om te bidden, het geloof met elkaar te delen en elkaar te enthousiasmeren. Wat zouden wij in Rotterdam als veelkleurige Kerk ten diepste kunnen betekenen, met oog voor de drievoudige zending van de Kerk, waarin we vieren, leren en getuigen, en met caritas als dienstwerk van liefde bezig zijn. We zijn voor dit opbouw en evangelisatie project uitgekomen bij een werktitel: *Body of Christ*.

‘*Body of Christ*’ heeft drie elementen. Op de eerste plaats heeft het te maken met de pijler van het sacrament van de eucharistie waarin Jezus zelf zijn Lichaam en Bloed met ons deelt en waar Jezus als de verrezen Heer zelf aan onze eenheid bouwt in verscheidenheid. Paulus zegt: “Geeft niet de beker der zegening die wij zegenen, gemeenschap met het bloed van Christus? Geeft niet het brood dat wij breken, gemeenschap met het lichaam van Christus? Omdat het brood één is, vormen wij allen tezamen één lichaam, want allen hebben wij deel aan het ene brood” (1 Korintiërs 10, 16-17). Dat is de eerste pijler van ‘*Body of Christ*’.

De tweede pijler is dat de Kerk als het lichaam van Christus vele ledematen telt. Hoe gaan wij de talenten en de gaven die mensen hebben ontvangen motiveren, mobiliseren en inzetten? En zijn mensen bereid om die taak en de gave op elkaar af te stemmen, of blijven we met de rug naar anderen toestaan en zeggen we in een persoonlijk gebed: Heer, wat heeft U het toch met mij getroffen. Als we het lichaam zijn van Christus met vele ledematen en gaven, zijn wij dan in staat om die gaven en ledematen ook met elkaar te verbinden? En dan mag de Maas geen scheiding zijn. En mogen ook verschillende migrantenachtergronden geen scheiding zijn. En mogen parochies die samen moeten werken en locaties die steeds meer aan elkaar moeten wennen ook geen belemmering vormen. De apostel Paulus zegt: “het menselijk lichaam vormt met zijn vele ledenmaten één geheel, alle ledematen hoeveel ook maken tezamen één lichaam uit, zo is het ook met de Christus”. Dus ‘Body of Christ’ als katholieke kleurrijke gemeenschap met de pijler van de eucharistie, waar je rond de Heer samenkomt en gevoed wordt, en de pijler van de vele gaven en talenten die je niet alleen voor jezelf hebt gekregen, maar die je ook beschikbaar mag stellen aan anderen en waarbij die talenten behulpzaam zijn aan anderen.

De derde pijler is dat in het lichaam het ene lidmaat zorg heeft voor het andere. “Wanneer een lid lijdt, delen alle ledematen in het lijden; wordt een lid geëerd, alle delen in de vreugde” (1 Korintiërs 12, 26). Drie pijlers dus waar het gaat om ‘Body of Christ’ als project voor wat we als veelkleurige gemeenschap in de stad willen doen om het netwerk van liefde te onderhouden en te laten groeien, om het netwerk van liefde zichtbaar te maken en in staat te zijn om ook werkelijk te bouwen aan een beschaving van liefde. Een opbouwproject met drie pijlers; het vieren van de eucharistie en door de Heer gevoed worden, het inzetten van alle gaven en alle ledematen om te bouwen en te groeien, het naar elkaar omzien zowel waar het gaat om ons leed als om onze vreugde.

U proeft misschien wel aan mij dat ik als bisschop graag in het bisdom Rotterdam ben, omdat dit bisdom als internationale gemeenschap aan mijn zorg als herder is toevertrouwd. En waar men met recht zegt dat 15% katholieken een interessante minderheid is, omdat we de idealen van de Heer, waarvoor vele harten zich mogen openen, mogen voorleven en uitdragen. Ook in deze tijd van verwarring, in deze tijd ook van grote onverschilligheid, waarin je moet zorgen dat je elkaar blijft zoeken, blijft

zien en blijft waarden. Dat hebben we niet zelf bedacht. Het is Jezus die ons geen rust gunt als het om zijn liefde gaat (2 Korintiërs 5, 14).

INLEIDING

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de ontvangst van de relik van de H. Theresia van Lisieux, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal, Rotterdam, 28 mei 2024

We ontvangen deze weken een relik van de heilige Theresia van Lisieux in het bisdom. Eerst hier in de kathedraal in Rotterdam, maar er is een hele route voor haar uitgestippeld. Ze gaat van Rotterdam nog naar Leiden en de parochie van Wassenaar en naar Den Haag voor onder meer de Franstalige parochie. We hebben zelfs nog een bijeenkomst voor vrede in Den Haag in de Heilige Jacobus de Meerdere kerk, omdat Theresia ook patrones van de vrede is.

Ik wil pater Marc Leroy a.a. hartelijk danken voor het initiatief om de relik van Theresia naar ons bisdom te brengen. U bent nog niet zo lang in ons bisdom, maar met uw enorme inzet heeft u wel iets teweeggebracht dat we allemaal mogen meenemen in de groei van het geloof. Theresia van Lisieux was eind jaren '90 in alle Nederlandse bisdommen voor een rondgang zoals met de relieken van de heilige Bernadette, die we als bisdom in april verwelkomden. Maar sindsdien is het rustiger geworden rond Theresia. Er zijn wel mensen die belangstelling hebben voor haar leven, maar er is wat dat betreft ook een hele generatie katholieken die haar nog niet kent of die haar opnieuw zou kunnen leren kennen. Dus dank voor uw initiatief en ook fijn dat u er vandaag bij bent.

Theresia van Lisieux is een heilige van formaat. Dat was Pius X (paus van 1903 tot 1914) al uit het hart gegrepen, want die was zeer geroerd door haar geestelijke getuigenissen. In het begin van de 20e eeuw waren haar geschriften wijd verspreid en hij zei: dit is een spiritualiteit van formaat.

Nog niet zo lang geleden heeft paus Franciscus een speciale brief geschreven in 2023 om nogmaals de betekenis van Theresia naar voren te brengen. Die brief wil ik graag in uw aandacht aanbevelen. Paus Franciscus schrijft: Theresia pelgrimeert met ons mee. En het mooiste teken van haar spiritualiteit zijn de ontelbare rozen die zij verspreidt. Dat wil zeggen: de genade die God ons schenkt op haar voorspraak om ons te steunen op de weg van ons leven. De rozen, waarover Theresia zelf spreekt, de rozen die op haar beeld te zien zijn in de kerk en die ze zo innig vasthoudt, zijn de

rozen die de vele genaden uitbeelden die God schenkt op haar voorspraak, op haar gebed.

Theresia werd geboren op 2 januari 1873 en al op 15-jarige leeftijd trad ze in bij de Karmel in Lisieux. Ze was op haar 13e al zeer enthousiast om in te treden. Ze heeft zelfs die vraag nog voorgelegd toen ze in audiëntie was bij paus Leo XIII, maar die heeft daar toch niet meteen ja op gezegd. Uiteindelijk is ze op haar 15e ingetreden in de Karmel van Lisieux. En eigenlijk heel kort maar, een goede tien jaar, want toen werd ze ziek. Ze kreeg tuberculose en heeft een tijd op bed in het klooster doorgebracht en uiteindelijk is ze gestorven in 1897. Ze was nog maar 24 jaar en toch heeft ze zoveel betekenis gekregen.

Door haar geschriften, door haar getuigenis, werd ze reeds in 1921 eerbiedwaardig verklaard. Dat wil zeggen dat iemand in aanmerking komt voor het proces van zalig- en heiligverklaring. In 1923 was de zaligverklaring en in 1925 de heiligverklaring door paus Benedictus XV. En in 1927 werd zij patroonheilige van de missie, vanwege haar uitgebreide correspondentie met een missionaris. Uiteindelijk in 1997, dus honderd jaar na haar sterven, werd ze door paus Johannes Paulus II tot kerklerares verklaard. Maar meteen na haar dood verschenen er al meerdere publicaties van haar geschriften.

Je merkt dat Theresia bij velen veel aandacht krijgt. Waarom is dat nou precies? Ik denk dat het te maken heeft met haar eenvoud, met haar manier van vertellen over haar relatie met de Heer. Paus Paulus VI vertelde dat hij werd gedoopt op de sterfdag van Theresia van Lisieux en hij heeft meerdere keren gezegd dat hij dat een grote genade vond. Je ziet ook van meet af aan dat veel meisjes Theresia als extra heiligennaam kiezen bij hun vormsel. In deze streek is dat vaak Lidwina, maar in grote delen van het land en daarbuiten was het ook vaak Theresia van Lisieux.

Wat haar populariteit precies bij grote delen van de katholieke bevolking heeft teweeggebracht, weet ik niet. Ik weet wel dat het haar zogenaamde “kleine weg” is die bij veel mensen tot de verbeelding spreekt. De aanduiding “de kleine weg” van Theresia is trouwens niet van haarzelf. Het is een karakterisering van zuster Agnes in 1907 toen Theresia tien jaar dood was, die op die manier haar spiritualiteit karakteriseerde als een weg van een spirituele jeugd. En dat is blijven hangen. De kleine weg van een spirituele

jeugd. Later in 1921 bij het eerbiedwaardig verklaren van Theresia nam paus Benedictus XV die woorden in de mond en daarna is heel wijdverspreid geraakt die aanduiding van de kleine weg van Theresia.

Ik vroeg me eigenlijk meteen af wat zou Titus Brandsma van haar gevonden hebben? Hij is een pater karmeliet. Wat zou hij zeggen over de ongeschoeide karmelietes Theresia van Lisieux? Kijkend in De Katholieke Encyclopedie, in de versie van 1954, zien we dat er een kolom is besteed aan Theresia van Lisieux, waar heel eenvoudig onder staat: Brandsma. Dus dat is een tekst die waarschijnlijk uit een eerdere editie van de katholieke encyclopedie is overgenomen, want Titus Brandsma was inmiddels overleden in Dachau. Toen ik zijn tekst over Theresia las vond ik het een hele korte en treffende beschrijving die ik ook heel helder vind. Ik lees hem voor:

“Theresia van het Kindje Jezus, ofwel Theresia van Lisieux, ofwel kleine Theresia. [...] Een ziel brandend van liefde tot God, maar tot Hem opgaande langs de gewone dagelijkse bezigheden voor God en met God verricht, om daardoor genade voor anderen te verwerven. Het was haar “kleine weg”. Ze leefde kinderlijk eenvoudig met God. Nam alles met blijde offervaardigheid uit zijn handen aan, ook vroegtijdige ziekte en dood. Al brak deze haar roeping, zielen voor God te winnen langs de weg van het offer, zij zou die roeping voortzetten in de hemel en voorspelde: “Na mijn dood zal ik rozen laten regenen”. Wonderbaar is sindsdien haar tussenkomst geweest. Overal riep men haar aan en dit gebed werd op zo treffende wijze verhoord, dat haar verering in korte tijd aller harten veroverde. Heel de wereld vroeg en verkreeg en vierde haar zaligverklaring in 1923 en een heiligverklaring in 1925. Lisieux werd een druk bezocht heiligdom. [...] Zij is patrones der missiën en van het apostolaat der hereniging, omdat ze heeft laten zien hoe door gebed en heiliging van het gewone dagelijks leven iedereen genade en bekering voor de zielen kan verwerven”.

Dus kort samengevat: de weg, die klein is met de ziel die brandt van liefde tot God, die tot God opgaat langs de gewone dagelijkse bezigheden voor God en met God verricht, om daardoor genade voor anderen te verkrijgen.

Het is een mooie tekst van Titus Brandsma, die zelf hoogleraar spiritualiteit was in Nijmegen en die toen deze encyclopedie uitkwam in 1954 zelf al de marteldood was gestorven. Hij is iemand die spreekt vanuit zijn eigen

Karmeltraditie over de kleine Theresia die niet alleen degene is die heilig verklaard is vanwege haar kleine weg, maar ook als patrones van de missie, terwijl ze eigenlijk altijd als zuster binnenbleef en op één plek bad en leefde.

Recent schreef paus Franciscus de apostolische exhortatie “C’est la confiance” (Het is het vertrouwen) over het vertrouwen in de barmhartige liefde van God. Die brief heeft hij willen schrijven bij gelegenheid van de 150e geboortedag van de kleine Theresia. Wonderlijk is wel dat de brief niet uit is gegaan op de geboortedag van Theresia in januari, maar in oktober op de dag van de gedachtenis van de grote Theresia, de heilige Theresia van Avila. De paus heeft dat op die manier bewust gedaan, omdat hij wil laten zien dat heiligen niet los verkrijgbaar zijn, dat heiligen ook niet los worden vereerd, maar dat ze deel zijn van het volk van God en dat heel bijzonder de kleine Theresia ook deel uitmaakt van de geestelijke traditie van de Karmel en daarin haar eigen religieuze plaats heeft. Dus vandaar een exhortatie bij 150 jaar Theresia van Lisieux, maar dan wel op de dag dat Theresa van Avila haar gedachtenis heeft.

Vertrouwen op basis van Gods barmhartigheid. Het gaat de paus dan niet om alleen te focussen op Theresia als zodanig. Maar juist ook op haar plaats in en met het volk van God. Op de eerste plaats wijst hij erop dat Theresia ons naar God verwijst, naar Christus wil verwijzen. Zowel het Kind Jezus dat mens geworden is omwille van ons heil, maar ook de lijdende Christus die zich tot het einde toe voor ons gegeven heeft aan het kruis. En met beiden is ze in gesprek. Het blijkt ook uit haar eigen boek “Het verhaal van een ziel”, dat ze geschreven heeft, dat ze sprak met het Kind Jezus en zei: U kent mij, U houdt van mij vanaf het begin en U was al met mij bezig op het moment dat U in deze wereld kwam. En hetzelfde heeft ze ook tegen de gekruisigde Jezus gezegd: op het kruis heeft U mij voor ogen gehad. Dat klinkt, moet ik eerlijk zeggen, wel heel erg “ik” en “Gij”. Maar dat is denk ik niet wat zij als hoofdaccent heeft. Theresia voelt zich aangetrokken tot Christus en ze is ervan overtuigd dat die haar lief heeft gehad en dat is voor haar de enige reden om zoveel aan de Heer te vragen en zoveel van de Heer te verwachten. Ze schrijft: de Heer is mijn enige liefde. Er kan niets tussenkomen en niets gaat daar bovenuit.

In de geschiedenis van een ziel maakt ze volgens paus Franciscus duidelijk dat er sprake is van evangelisatie door aantrekkingskracht. Ze richt zich

niet tot Jezus door een soort druk, omdat ze wel naar God toe moet gaan. Maar het is een aantrekkingskracht uit liefde nadat eerst de liefde en barmhartigheid van God naar haar is uitgegaan. Dus Theresia voelt zich klein en voelt zich aangetrokken tot Christus. En als zij zo vertelt over haar band met de Heer, gaat het niet alleen over haar band met de Heer, maar ook dat de Heer naar alle mensen met zijn liefde toe gaat, dat de Heer voor alle zielen met zijn liefde wil klaarstaan om ons te heiligen. En dan is het niet meer zo'n louter persoonlijke lijn van: o, de Heer en ik, wat hebben we het toch fijn. Maar dan is het: ik weet dat ik naar de Heer toega, omdat ik zijn barmhartigheid en liefde heb gekend. En dat geldt voor elke ziel die openstaat voor de liefde en barmhartigheid van God. En dan zegt ze: ondanks mijn kleinheid, mijn zonde kan ik toch streven naar heiligheid. Dat is heel belangrijk, want dat betekent dat ze de weg naar heiligheid niet ziet als het resultaat van haar eigen inspanningen, ook niet ziet als het resultaat van haar eigen oefenen, maar dat het vooral de Heer is die haar optilt, die haar verandert, die haar heiligt.

Theresia zal nooit zeggen: ik wil heilig worden. Maar wel: ik wil heilig gemaakt worden. En Theresia, dat schrijft ook paus Franciscus, gebruikte daarvoor het beeld van een lift. Die lift die mij moet verheffen tot de hemel, zegt ze, zijn uw armen o, Jezus. Daarom hoef ik niet groter te groeien. Integendeel, het is noodzakelijk dat ik klein blijf. Klein, niet in staat om alleen op mezelf te vertrouwen, maar vast overtuigd van de liefdevolle kracht van de armen van de Heer (C'est la Confiance nr. 16).

Dat betekent dus dat Theresia in de omgang met Christus niet de nadruk legt op zichzelf. Maar dat ze onderstreept dat het van Gods kant, van zijn genade op de eerste plaats komt. Theologen maken dat duidelijk met de uitdrukking "het primaat van het goddelijk handelen" (C'est la Confiance nr. 17 en 19). Hij zal mij heilig maken. Het is heel bijzonder dat Theresia dus zichzelf klein maakt, maar alles verwacht van God die haar groot kan maken. Dat ze aan de ene kant zich klein maakt en tegelijkertijd ook de kleinheid van andere mensen indachtig is en ze allemaal bij de Heer wil aanbevelen met hetzelfde geloof, met dezelfde aanhankelijkheid. Het vertrouwen ligt dus niet in jezelf, zegt ze, maar buiten je eigen hart, namelijk in de oneindige barmhartigheid van God die zonder grenzen liefheeft en die alles in het kruis van Jezus heeft gegeven.

Heilig worden is dus niet een initiatief van onszelf, maar het initiatief van Godswege. En dit betekent dat in Theresia het verlangen leeft om de Heer in de communie te ontvangen, maar dat ze op de eerste plaats voelt hoe groot het verlangen van de Heer is die zich met ons wil verenigen in de eucharistie, die zich met ons wil verenigen en in ons hart wil wonen. Ook al is haar verlangen groot en is haar liefde ondubbelzinnig groot. De nadruk ligt niet op haar verlangen naar de Heer, maar ze beseft hoezeer Gods verlangen naar haar uitgaat om in ons midden in de eucharistie bij ons te zijn en ook ons hart te vervullen met zijn aanwezigheid. Dat betekent ook dat het middelpunt van haar relatie met de Heer, niet haar eigen noden zijn. Maar dat Christus ons liefheeft, staat in het centrum. En zo zoekt Hij onze ziel en wil Hij in ons blijven. Interessant is dat. Niet omdat ik zo verlang naar de communie, maar omdat Hij verlangt naar ons. En dan wordt haar verlangen naar de Heer alleen nog maar groter en inniger. Er waren dagen dat ze niet naar de kerk kon voor de communie, maar als ze dan ter communie was geweest bad ze: blijf alsjeblieft, Heer, heel lang in mijn hart, zoals in het tabernakel. Blijf alsjeblieft heel lang in mij aanwezig, zoals U in het tabernakel aanwezig bent, dan bent U toch nog dichtbij mij zonder dat ik elke dag In de heilige Mis kan zijn (C'est la Confiance nr. 22).

Het gaat dus om een heel groot vertrouwen, je overgeven aan de liefde van Christus. En niet op basis van allerlei gewetensvolle berekeningen: Ben ik er al? Mankeert er nog iets aan mij? Moet ik van de Heer nog wat extra's vragen (C'est la Confiance nr. 24)? Nee, zij voelt zichzelf een zondares, maar zij denkt: het is de Heer die naar mij verlangt en daar moet ik op vertrouwen. Hij is de lift om met zijn armen mij op te tillen. En ik moet mij dus klein houden onder zijn hand. En dan zegt ze dat ook nog eens een keer op een andere wijze, namelijk dat de Heer dorst heeft naar onze liefde (C'est la Confiance nr. 31). Haar eigen verlangen naar de liefde voor de Heer komt voort uit het feit dat ze weet dat Hij haar het eerst heeft liefgehad. Dus alle liefde van ons is geen verdienste, maar is een antwoord op de Heer die ons het eerst heeft liefgehad. Het ontvangen van de communie in het besef dat de Heer zozeer van ons houdt dat Hij naar ons toegekomen is, in ons hart wil wonen.

Waar het gaat om haar verlangen naar Christus, dan is haar gebed een antwoord op het spreken van de Heer die haar al kende toen Hij als een klein Kind is mens geworden en toen Hij aan het kruis te sterven hing. Een kleine weg. We hebben net al even afscheid genomen van het idee dat het iets is

tussen haar en Jezus en verder niet. Nee, ze betreft iedereen erin door de aantrekkingskracht van Gods liefde. Evangeliserend zijn naar alle mensen toe. Maar er is nog een ander punt, namelijk dat die kleine weg ook zou kunnen worden uitgelegd als: dan blijf je rustig zitten in je hoekje, want je kunt verder niets doen, kwetsbaar, klein, je bewust van je zonden, dus je wacht maar af. Nee, Theresia wacht niet af. Want die kleine weg betekent ook dat ze aan zichzelf werkt. In de contacten met haar medezusters, die niet allemaal even vriendelijk waren. In de contacten met haar overste, die soms ook wel eens onrechtvaardige eisen stelde, probeerde zij steeds weer zich te plooiën in liefde. En dat betekent dat je niet stil zit af te wachten, maar dat je op je kleine weg in je alledaagse bezigheden probeert steeds meer die liefde van de Heer te weerspiegelen in je leven, in je woorden. Die liefde van de Heer die wil wonen in je hart.

Misschien is het wel bijzonder om te weten dat Theresia zich heel erg verbonden voelde wat betreft die kleine weg met de weg die Maria, de moeder van Jezus, is gegaan. Het is een weg van puur geloof en van pure nederigheid, zegt Theresia, de weg die Maria gegaan is. En daar heeft ze een heel mooi gebed bij gemaakt, of eigenlijk meer een soort woord dat ze aan Maria richt. Dat staat ook in de brief van de paus (C'est la Confiance nr. 36). Ik lees het voor:

“Ik weet, Maria, dat u in Nazareth, Moeder vol van genade, arm was en niets meer wilde: geen wonderen of extases of geestvervoeringen sieren uw leven, Koningin van de heiligen! Op aarde is het aantal kleinen groot die naar u kunnen kijken zonder te beven. De gemeenschappelijke weg, onvergelijkelijke moeder, wilt u afleggen en hen naar de hemel leiden.”

Wat is er aan de hand? Maria wordt gezien als de moeder van Jezus. In alle eenvoud gaat ze de weg van de Heer. Geen extases, geen grote wonderen, maar wel aanwezig bij de wonderen van haar Zoon en die kleine weg van trouw, van armoede, van je klein houden. Dat is de weg waarin Theresia zich herkent en zegt: ja, dat is de weg die past als antwoord op de roepstem van de Heer.

Die aantrekkingskracht door de barmhartigheid en liefde van de Heer beleeft Theresia niet alleen als iets tussen haar en Jezus, zoals gezegd. Ze wil met haar gebed en haar offers zoveel mogelijk mensen bij Jezus brengen. Er is

het verhaal -het was voor haar intrede- dat ze hoorde over een moordenaar die op het schavot zou eindigen (C'est la Confiance nr. 28). En ze bad, want ze hoorde dat die moordenaar geen enkel teken van berouw toonde voor de gepleegde moorden. En zij is enorm gaan bidden: Jezus, laat deze moordenaar toch barmhartigheid vinden bij U. Later vernam ze dat die moordenaar op het schavot plotseling, wat niemand had verwacht, zich omdraaide en toen het kruis kuste dat een priester vasthield en drie keer de wonden kuste van Jezus aan het kruis. Toen was Theresia dolgelukkig, omdat ze had gebeden dat de Heer hem zou aannemen, of beter gezegd dat hij zich zou toevertrouwen aan de Heer. Hij heeft niet gebiecht en niet de absolutie gekregen, maar zij zag hier toch een gebedsverhoring en de grenzeloze liefde van Christus. Het was voor haar een grote vreugde om dat te kunnen vernemen. Toen groeide bij Theresia de wens om iedere dag zielen te redden. Dus de aantrekkingskracht door de barmhartigheid en de liefde van de Heer als grootste reden om de Heer toe te behoren, als grootste reden om je tot Christus te wenden. Paus Franciscus noemt dat de evangelisatie door aantrekkingskracht (cf. C'est la Confiance nrs. 9-10).

Paus Franciscus vindt het belangrijk om Theresia op deze manier present te stellen. Roeping gebeurt midden in de gemeenschap van de Kerk. Er staat dat Theresia zeer geraakt was door de tekst van apostel Paulus over de Kerk als lichaam van Christus met de vele ledematen en Christus als het hoofd (1 Korintiërs 12). In die hele gemeenschap met verschillende ledematen, met verschillende roeping en mijn roeping is de liefde. Haar verlangen om voor de Kerk met zoveel ledematen, haar verlangen om voor al die zielen te werken, door haar gebed, door haar aanhoudend vragen door haar vertrouwvolle band met de Heer (C'est la Confiance nrs. 38-39).

Toen ze ziek op bed lag en zou sterven zei ze: ik denk aan al het goede dat ik ook nog kan doen na mijn dood. Niet voor niets dat de paus haar een heilige noemt, die niet zomaar een heilige is, maar een heilige en kerkklerares van de synthese (C'est la Confiance nrs. 47 en 49). Want, zegt de paus, we moeten niet naar heiligen kijken alsof zij allerlei aparte dingen doen en die isoleren van hun leven als geheel, want dan maken wij van heiligen mensen die misschien wel zo ver en onbereikbaar worden dat ze nauwelijks nog lijken deel uit te maken van het lichaam van Christus. Daarom zegt de paus: kijk naar Theresia niet alleen naar haar offervaardigheid, niet alleen

naar haar liefde voor de eucharistie, niet alleen naar haar bereidheid om te bidden en van veel af te zien, maar vooral ook naar de synthese die ze in haar leven laat zien. Namelijk dat de liefde van Christus op de eerste plaats komt en dat zij door die liefde van Christus antwoord geeft door haar liefde, en dat haar roeping van liefde deel uitmaakt van het hele volk van God (C'est la Confiance nr. 51).

Dus heiligen moeten we vereren, aanbidden om het geheel. En dan zijn heiligen minder vreemd dan je denkt, omdat ze allemaal verwijzen naar Christus, omdat ze allemaal laten zien dat hun leven een antwoord is op de roepstem van de Heer, dat hun leven een antwoord is op de uitnodiging van Christus zelf. Niet zij nemen het initiatief, maar ook in hun leven geldt: het primaat is Gods handelen zelf.

Theresia dus als de heilige van de synthese. Hoe kijken wij naar heiligen? Ze zijn onze voorsprekers en je ziet ook hoeveel mensen dat ook zeer emotioneel beleven. Niet alleen bij Bernadette, maar ook nu weer bij Theresia zullen mensen voelen: we zijn in de lijfelijke aanwezigheid van een relik van de heilige die we zo waarderen, die we zo vereren, die ons naar God is voorgegaan. En ook in de tijd dat de relieken van Bernadette uit Lourdes hier waren, waren we zeer getroffen door wat mensen aan levend geloof laten zien, terwijl ze denken dat ze dat alleen op dat moment voor zichzelf beleven. Hun aanwezigheid en hun actieve deelname aan het gebed en de manier waarop ze de relieken vereren is ook een getuigenis dat de Heer in hen aan het werk is.

Heiligen vereren we in de mate waarin ze ons dichterbij brengen bij Christus. In de encycliek *Lumen Fidei* uit 2013 van paus Benedictus en paus Franciscus samen wordt gesproken over de heiligen en over middelaars van het licht. Want het licht van het geloof is werkelijk het grootste geschenk dat God ons geeft. Dat is ook in het leven van Theresia. Het geloof is niet een licht dat alle duisternis wegneemt, maar een lamp die onze schreden begeleidt en dit is voldoende op de weg van het geloof (*Lumen Fidei* nr. 57). Ook al is het donker en duister, dat betekent niet dat God niet bestaat, betekent niet dat wat we nu geloven niet voldoende is of dat we toch vroeg of laat struikelen. Nee, het licht van het geloof is een lamp die onze weg verlicht. Dan komt de encycliek te spreken over middelaars van licht. Ik weet nog dat toen ik aan dat hoofdstuk begon ik vluchtig de tekst bekeek en zag: ja, Franciscus

van Assisi en ja moeder Teresa van Calcutta, dat zijn de middelaars van het licht. Maar toen moest ik de tekst nog lezen. En toen las ik dat Franciscus van Assisi weliswaar de melaatse omarmt, zijn grote moment van bekering, en dat moeder Teresa de armen in de goot van Calcutta ziet en vasthoudt, maar dat de paus dan niet zegt dat deze heiligen de middelaars van licht zijn. Niet Franciscus van Assisi of moeder Teresa zijn dat, maar het is die melaatse en het is diegene die in een goot ligt te creperen. En waarom zijn die heiligen dan zo bijzonder? Omdat zij zich door die concrete melaatse en door die concrete persoon in de goot laten wijzen op onze opdracht als leerlingen van Christus. En die heiligen zijn dan niet de middelaar van het licht, maar zij worden zelf door het zien van de melaatse en door het zien van de mens in de goot herinnerd aan hun diepste roeping, namelijk de liefde van Christus schenken aan de mensen die ze ontmoeten, in antwoord op Christus die ons het eerst heeft liefgehad.

Onze roeping ontdekken en verwijzen naar Christus. De heilige Franciscus liet zich raken door de melaatse. Moeder Teresa liet zich raken door de man of vrouw die in Calcutta in de goot lag. En de kleine Theresia laat zich raken door de ziel van mensen die in nood zijn en zij weet dan dat ze bij de Heer moet zijn om barmhartigheid en liefde te vragen. Daarom is Theresia van Lisieux nu ook voor ons nog steeds een belangrijke heilige. Niet omdat ze hele grote dingen doet. Maar omdat ze kleine dingen op grootse wijze heeft gedaan en om wat zij door haar concrete leven laat zien en daardoor verwijst naar Christus. Omdat ze in haar eigen omstandigheden haar roeping heeft ontdekt en tot doel van haar leven heeft aangenomen en die haar tot een volgeling van Jezus heeft gemaakt.

In de mate waarin wij heiligen zo vereren, in de mate waarin wij heiligen zo in ons hart sluiten, zijn we ook zelf in staat om onze roeping niet te vergeten en in de Kerk van nu ook daarin concreet zelf stappen te zetten. Zo is het goed dat wij de reliek van Theresia nu hier hebben. Dat betekent dat wij niet achter de botjes aanlopen wanneer wij als Kerk relieken bewaren en vereren, maar dat wij, in de nabijheid van concrete heilige personen -die geraakt zijn door Christus en die door concrete omstandigheden hun roeping hebben gevolgd- ook zelf worden geraakt en opnieuw op het spoor worden gezet waartoe de Heer ons roept. En zo is deze aanwezigheid van een reliek van de heilige Theresia van Lisieux een nieuwe kans om ons te bekeren, om ons priesterschap en ons diaconaat te verdiepen, om onze dienst aan de Kerk niet

te isoleren, maar te zien als een roeping in de Kerk als antwoord op de liefde van God die ons het eerst heeft liefgehad. Onze kleine weg in het geheel van de Kerk die vruchtbaar kan zijn, ook in onze tijd.

Paus Franciscus, Apostolische Exhortatie “C’est la Confiance” (15 oktober 2023) Nederlandse vertaling: <https://www.rkkerk.nl/vertaling-pauselijke-exhortatie-over-theresia-van-lisieux-het-is-het-vertrouwen/>

T. Brandsma, Teresia van het kindje Jesus, in: De Katholieke Encyclopedie deel 22 (1954) 944-945

K. De Meester, Thérèse van Lisieux, Mijn levensverhaal (2001), herwerkte versie 2017 (vertaling van Histoire d’une ame)

P. Descouvement, Thérèse de l’enfant Jesus et de la sainte face, in: Dictionnaire de Spiritualité, tome XV (1991) 576-611

J. Bots, De kleine weg van het evangelie, aan de hand van Teresia (1999)

Pontifical Council for the promotion of the new evangelization, The Saints in Mercy, pastoral sources for living the Jubilee (2015) 15-19

M. Remery, Saint Theresia of Lisieux, in: Online with Saints (2019) 212-213

INLEIDING

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende “De harmonie van gerechtigheid en vrede”, bij gelegenheid van “een uur voor vrede” bij de ontvangst van de relik van de heilige Theresia van Lisieux, Sint-Jacobus de Meerderekerk, Den Haag, 10 juni 2024

Steeds opnieuw is in onze wereld, in de harten van veel mensen, een groot en diep verlangen naar vrede. We verlangen naar vrede omdat veel mensen geteisterd worden door oorlog en geweld. We verlangen naar vrede omdat we wereldwijd indringende beelden zien van geweld en strijd. We zien uit naar vrede omdat grote groepen vluchtelingen op zoek zijn naar veiligheid en toekomst.

Ons verlangen naar vrede is ten diepste verbonden met ons mens-zijn en de waardigheid van iedere menselijke persoon. Maar al is ons verlangen naar vrede in onze wereld nog zo sterk, we kunnen niet naar vrede verlangen los van de werkelijkheid waarin wij leven. Vrede vraagt om samenhang en inbedding, waarachtige vrede stelt voorwaarden aan het doen en laten van ieder van ons.

Lezend in de bijbel, de heilige Schrift, kunnen we leren dat gerechtigheid en vrede bij elkaar horen. De profeet Jesaja (32, 17) zegt dat vrede een vrucht is van gerechtigheid, en in de brief van Jacobus (3, 18) staat dat gerechtigheid een vrucht is van de vrede.

Vrede en gerechtigheid zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Waar ongerechtigheid het leven beheerst, kan er tussen mensen geen vrede groeien. Waar onvrede de overhand heeft, is rechtvaardig handelen vaak ver te zoeken. Zijn wij bereid om gerechtigheid te bevorderen omwille van de vrede? Is ons verlangen naar vrede dusdanig groot, dat we tevens kiezen voor gerechtigheid?

We kunnen natuurlijk praten over vrede alsof we louter toeschouwers zijn, terwijl ons hart erbuiten blijft. Maar oprecht verlangen naar vrede heeft betrekking op onze menselijke persoon als geheel: hart, hoofd en handen horen bij elkaar. Waar het gaat om vrede, moeten denken en doen met elkaar verbonden zijn. Vuisten gebald op de rug betekent nog geen vrede. Je boze tong afbijten brengt nog geen dialoog.

De heilige Theresia van Lisieux van wie wij de relieken in ons midden mogen hebben, heeft in de beslotenheid van haar klooster veel gebeden om vrede, in het besef dat dit ook vraagt om te bidden voor gerechtigheid. De kleine Theresia kan alleen met volharding blijven bidden om vrede en rechtvaardigheid en kan alleen de voorspreekster zijn van mensen die verlangen naar vrede, omdat zij allereerst op intense wijze van Jezus heeft geleerd wat barmhartigheid betekent.

Vanavond in dit uur spreken wij ons verlangen uit naar vrede in de overtuiging dat dit tevens vraagt om te bouwen aan gerechtigheid. Het inzicht dat vrede de vrucht is van gerechtigheid is fundamenteel. De overtuiging dat rechtvaardigheid onlosmakelijk verbonden is met vrede eveneens.

Toch kan het ook klinken als een dilemma of een té grote opgave: de weg van vrede en gerechtigheid vraagt daarom nog om een derde notie. Namelijk: dat we ons verlangen naar vrede en gerechtigheid verbinden met een volgehouden en gezamenlijk gedragen gezindheid van barmhartigheid. Alleen zo komt er uiteindelijk ook ruimte voor verzoening in plaats van vergelding.

VOORWOORD

**van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij het Directorium 2024-2025,
6 augustus 2024**

Het vieren van de liturgie is het hoogtepunt waarnaar de Kerk in al haar handelen streeft en tevens de bron waaruit al haar kracht voortvloeit, zo benadrukt de constitutie Sacrosanctum Concilium (nr. 10) van het Tweede Vaticaans Concilie. In deze geest is het directorium, zorgvuldig voorbereid en samengesteld door de medewerkers van de nationale raad voor liturgie, een betrouwbare gids en vraagbaak ten dienste van het liturgisch leven in parochies, religieuze gemeenschappen en andere instellingen in de Nederlandse kerkprovincie. Elk kerkelijk jaar opnieuw leidt een nieuwe editie van het directorium ons van dag tot dag door het liturgisch jaar met informatie en verwijzingen.

Wat over de liturgie als geheel wordt gezegd in Sacrosanctum Concilium, zeggen de constitutie Sacrosanctum Concilium en de constitutie Lumen Gentium (nr. 11) in het bijzonder over het sacrament van de eucharistie. Het eucharistisch offer als bron en hoogtepunt van heel het christelijk leven. Tevens wordt in het conciliedocument over het dienstwerk en het leven van de priesters, Presbyterorum Ordinis, de eucharistie bron en hoogtepunt van de hele evangelisatie genoemd (nr. 5).

Het vieren van de liturgie, heel bijzonder van de eucharistie, is onmisbaar waar het gaat om ons leven als Kerk en het getuigenis van alle geledingen van de Kerk ten dienste van de evangelisatie als onze primaire opdracht. Om met heel ons hart deel te kunnen nemen aan de viering van de liturgie en in het bijzonder aan de viering van de eucharistie als bron en hoogtepunt, is er steeds weer nood aan gedegen en vitale liturgische vorming (Desiderio desideravi nr. 31).

Dit jaar gaat het directorium vergezeld van een speciale uitgave met liturgische catechese over het eucharistisch gebed, middels het aanreiken van gedeelten uit liturgische bronnen en kerkelijke documenten. Enerzijds omdat het vieren van de eucharistie op de allereerste plaats komt en de kennis ervan in alle geledingen van de gemeenschap van de Kerk steeds opnieuw versterking en verdieping behoeft. Anderzijds omdat liturgische vorming de beste voorbereiding is op het ontvangen en gebruiken van de

herziene Nederlandse editie van het altaarmissaal die in de komende jaren in onze kerkprovincie zal verschijnen.

Mijn dank gaat uit naar de medewerkers van de nationale raad voor liturgie voor hun inzet en zorgvuldige voorbereiding van de nieuwe uitgaven die voor u liggen.

Van harte spreek ik de hoop en de verwachting uit dat in de parochies, in de gemeenschappen van religieuzen en in andere kerkelijke instellingen met veel vrucht gebruik zal worden gemaakt van dit nieuwe directorium en de catechetische uitgave over het eucharistisch gebed.

VOORDRACHT

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende “Bidden en geloven”, bij gelegenheid van de 4e internationale Rosary Rally van Radio Maria, Stadspark Eindhoven, 5 oktober 2024

De opdracht om te bidden en het bidden van Jezus

In het evangelie van Lucas, in hoofdstuk 18, 1, geeft Jezus aan zijn leerlingen de opdracht dat zij steeds moeten bidden en volharden in het gebed en daarin niet mogen verslappen. Jezus vraagt om trouw te blijven aan het gebed maar Hij laat ook zelf zien dat Hij veelvuldig bidt in zijn leven en zending. Onze Heer Jezus geeft dus de opdracht om te blijven bidden en tegelijkertijd gaat Hij ons persoonlijk voor op de weg van het gebed.

Zo bidt Jezus in stilte en afzondering (bijvoorbeeld Lucas 6, 12); Zo gaat Jezus volgens zijn gewoonte naar de synagoge (bijvoorbeeld Lucas 4, 16) en Jezus bidt luid en duidelijk, juist in moeilijke momenten, de psalmen (bijvoorbeeld Lucas 23, 46). In eigen persoon laat Jezus dus zien hoe onmisbaar het gebed is in zijn leven en zending. En de leerlingen maken mee dat Jezus heel intens bidt. Niet zonder reden vragen de leerlingen aan Jezus: “Heer, leer ons bidden” (Lucas 11, 1). In antwoord geeft de Heer het gebed van het Onze Vader (Lucas 11, 2-4, Matteüs 6, 5-14).

Maar in Lucas hoofdstuk 18 vraagt Jezus niet alleen om te blijven bidden en daarin niet te verslappen. Hij stelt ook nog een andere uitdagende vraag. In Lucas 18, 8 vraagt de Heer zich hardop af of Hij nog geloof zal vinden wanneer Hij op aarde terugkeert. Hij zegt: “zal de Mensenzoon bij zijn komst het geloof op aarde vinden?” Een indringende vraag: wat komt er in de loop van de tijd van ons bidden en geloven terecht? Je kunt deze indringende opmerking van Jezus als opdracht verstaan, namelijk: blijf bidden want anders blijft het geloof niet vitaal, blijf trouw aan het gebed om het geloof te kunnen bewaren totdat de Heer wederkomt.

Bidden als leerlingen van de Heer

Om leerling van Jezus te zijn en te blijven is te volharden in bidden dus noodzakelijk. Een levende band met God opbouwen en onderhouden kan niet zonder gebed. Bidden komt zelfs op de eerste plaats en steeds opnieuw.

“Bidt zonder ophouden” zegt de apostel Paulus (1 Tessalonicenzen 5, 17). Bidden hoort bij onze roeping als christen en is tevens een voorwaarde om in geloof christen te kunnen blijven.

De Kerk is trouw gebleven aan deze roeping om te bidden. De Kerk heeft steeds de opdracht van de Heer om te blijven bidden ter harte genomen. Voordat het Pinksteren werd, baden de leerlingen -samen met Maria- om de komst van de Heilige Geest (Handelingen 1, 14). En de apostelen wilden hun gebed beslist niet verwaarlozen ondanks alle drukke werkzaamheden. Zij stelden zeven diakens aan om de zorg voor de ondersteuning van de armen in praktijk te brengen, zodat de apostelen zelf zich konden blijven wijden aan het gebed en de bediening van het woord (Handelingen 6, 3-4). En in het boek Handelingen wordt uitdrukkelijk van de eerste christenen gezegd: dagelijks bezochten ze trouw en eensgezind de tempel, en zij braken het brood in een of ander huis (Handelingen 2, 46).

De aanduiding “breken van het brood” is een aanduiding van de eucharistie. Omdat de eerste christenen vervolgd werden en hun geloof niet openlijk konden belijden, vierden zij de eucharistie in een of ander huis. Bidden en liturgie vonden meestal plaats in het verborgene. Het breken van het brood, het vieren van de eucharistie, is ten diepste één groot gebed. Niet zonder reden wordt in onze Kerk het eucharistisch gebed het grote dankgebed genoemd. En het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) noemt het sacrament van de eucharistie bron en hoogtepunt van heel het christelijk leven (Constitutie over de Kerk, Lumen Gentium 11).

Zoals gezegd, de Kerk is trouw gebleven aan de roeping om te blijven bidden en daarin niet te verslappen. Vanaf de eerste eeuwen was er naast het geloofsleven van gemeenschappen van christenen in de steden, de traditie van gelovigen die zich terugtrokken in de woestijn en in de bergen om in stilte en afzondering te kunnen bidden. Het is de ontwikkeling van het religieuze leven, alleen in de eenzaamheid of als monniken bidden en werken in gemeenschap. Beroemde voorbeelden zijn: de heilige abt Antonius (3e-4e eeuw) in de woestijn en de heilige Benedictus van Nursia (5e-6e eeuw) die met zijn kloosterregel (Regula Benedicti) een belangrijk fundament legde voor het kloosterleven. In het leven van de monniken stond het bidden centraal. “Bid en werk” (Ora et Labora) schrijft de heilige Benedictus, Volgens een vast schema worden de psalmen gebeden.

Meerdere keren per dag komen de monniken samen, van vroeg tot laat, om te bidden.

Uit de traditie van de monniken ontstond uiteindelijk het begin van het rozenkrans gebed zoals wij dat nu kennen. De monniken in de woestijn, de kluisenaars in de 4e eeuw, gebruikten namelijk een zakje met steentjes om hun gebeden te tellen. Maar steentjes kun je gemakkelijk kwijtraken. Men besloot om de steentjes in plaats van in een zakje te doen aan een koord te rijgen. Op deze manier ontstond een ketting van gebed, een gebedssnoer. Later, in het tweede millennium, ontwikkelde zich de gewoonte dat broeders in het klooster of die op het land aan het werk waren, honderdvijftig wees-gegroeten baden, analoog aan de honderdvijftig psalmen die werden gebeden door de paters in het koorgebed in de kloosterkerk. In deze geest werd het rozenkransgebed met de honderdvijftig Ave Maria's ook wel het psalter van Maria genoemd.

De rozenkrans als bijzondere vorm van gebed

In de loop van de eeuwen is het bidden van de rozenkrans wijd verspreid. Natuurlijk heeft het bidden van de rozenkrans het bidden van de psalmen niet vervangen. Ook komt de rozenkrans nooit in plaats van het grote gebed van de eucharistie. Maar wanneer wij als Kerk, als leerlingen van de Heer, de rozenkrans bidden dan geven we op een bijzondere manier concreet gehoor aan de opdracht van Jezus om steeds te blijven bidden en ons gebed niet te laten verslappen. Wanneer wij de rozenkrans bidden, dan bidden we bovendien samen met Maria, zoals de apostelen samen met Maria baden om de komst van de Heilige Geest, in het begin van de Kerk (Handelingen 1, 14). Het evangelie leert ons bovendien dat Maria een biddende vrouw is. Haar antwoord op de vraag van de engel Gabriël die aan Maria vroeg om de moeder van de Heer te worden, is ten diepste een gebed. Het antwoord van Maria aan de engel was: "Mij geschiede naar uw Woord" (Lucas 1, 38). Het evangelie vertelt ons ook dat Maria vanaf het begin alle woorden in haar hart bewaart en overweegt bij zichzelf (Lucas 2,19).

We worden in het evangelie dringend gevraagd om als leerlingen van Jezus steeds te blijven bidden, ook -eeuwen later- in de tijd waarin wij nu leven. Het is onze roeping om als leerlingen van Christus trouw te blijven aan het gebed, juist om ons geloof vitaal te kunnen houden en te bewaren. Bidden:

dat wil zeggen persoonlijk in de stilte van ons hart, samen in de gemeenschap van de Kerk en in verbondenheid met Maria, die de eerste gelovige is van het Nieuwe Testament en moeder van de Kerk. In het rozenkrans gebed komen deze verschillende aspecten heel bijzonder samen, en we overwegen bij het bidden van de rozenkrans bovendien de belangrijke momenten in het leven van Jezus, van Maria en van de Kerk, aan de hand van de geheimen van de rozenkrans. Vanouds overwegen we bij het bidden van de rozenkrans -in verbondenheid met Maria en de Kerk als gemeenschap van geloof- de kernmomenten voor ons geloof, namelijk: de blijde geheimen (I), de droevige geheimen (II), glorievolle geheimen (III) en sinds paus Johannes Paulus II ook de geheimen van het licht (IV).

1. We overwegen het leven en verlossingswerk van onze Heer:

Zijn menswording (I, 3); Zijn doopsel in de Jordaan (IV, 1); Zijn prediking van het evangelie en het koninkrijk Gods (IV, 3); Zijn eerste wonder in Kana (IV 2) en de instelling van de eucharistie (IV, 5); Zijn doodsangst (II, 1); Zijn lijden (II, 2-3-4) en kruisdood (II, 5); Zijn verrijzenis (III, 1) en hemelvaart (III, 2).

2. We overwegen het dienstwerk van Maria en haar plaats in de heilsgeschiedenis

De uitverkiezing van Maria om de moeder van de Heer te zijn (I, 1); het delen van haar geloof in woord en daad, op de eerste plaats met haar nicht Elisabeth (I, 2); de maagdelijke geboorte van Jezus (I, 3), en ook de opname van Maria met ziel en lichaam in de hemel (III, 4) en de kroning van Maria tot koningin van hemel en aarde (III, 5).

3. We overwegen de gemeenschap van de Kerk in het licht van ons geloof

De komst van de Heilige Geest over de apostelen en de andere gelovigen als het eerste begin van de Kerk (III, 3); de noodzaak om ons te bekeren en te geloven in het Rijk van God (IV, 3). Ook noem ik hier in het kader van de Kerk de sacramenten van het doopsel en de eucharistie. Immers Jezus werd gedoopt in de Jordaan (IV, 1) en Jezus stelde te midden van zijn apostelen het sacrament in van de eucharistie (IV, 5).

In het rozenkrans gebed wordt zo al biddend het geloof van de Kerk tot uitdrukking gebracht: ons geloof in Christus en zijn werk van verlossing, onze verbondenheid met Maria, de moeder van God, ons vertrouwen in Gods

barmhartigheid. Bij het bidden van de rozenkrans bewaren we net als Maria de woorden en gebeurtenissen van de Heer in ons hart (Lucas 2, 19.51)

Blijven bidden om het geloof te kunnen bewaren

In het eerste vers van Lucas hoofdstuk 18 vers klonk de dringende opdracht om te volharden in gebed. In de Kerk als geheel in verbondenheid met Maria moeten we elkaar als leerlingen van Christus blijven herinneren aan die opdracht om te bidden, elkaar aanmoedigen en ook anderen uitnodigen om te bidden. Zoals gezegd, in vers 8 van Lucas 18 stelt Jezus de ernstige vraag of Hij bij zijn Wederkomst nog het geloof op aarde zal vinden. Dat hangt ook van ons af. Het is ook onze gezamenlijke verantwoordelijkheid om het geschenk van het geloof dat we uit genade ontvangen hebben, vitaal te houden en te bewaren, persoonlijk en gezamenlijk.

Vandaag op deze dag van de Rosary Rally, wil ik heel bijzonder bidden dat we door de kracht van het gebed ons geloof mogen bewaren tot de Heer wederkomt, zodat we met Gods hulp in staat zijn om werkelijk pelgrims van hoop te zijn in ons dagelijks leven te midden van andere mensen.

Pelgrims van hoop, dat is het thema van het komende Heilig Jaar. We mogen pelgrims van hoop zijn die blijven bidden en geloven totdat we de Heer Jezus ontmoeten die zal oordelen over de levenden en de doden. De levende Heer Jezus Christus is onze hoop in eigen persoon en we zijn geroepen om steeds opnieuw te getuigen van de hoop die in ons leeft (1 Petrus 3, 15). Mogen we trouw blijven aan het gebed en zo het geloof in onze eindbestemming bij God bewaren.

INLEIDING

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende “De betekenis van bedevaarten, samen op weg zijn als pelgrims”, ontmoetingsdag bedevaartcomité’s, -stichtingen en -werkgroepen, parochiecentrum ‘De Doortocht’ in Bodegraven, 23 november 2024

Ik mag u iets vertellen over de betekenis van bedevaarten. Natuurlijk heeft u allemaal zelf door uw pelgrimages een beeld bij wat het voor u betekent en waarschijnlijk ook vaak de ervaring dat mensen dankbaar zijn als je hen als pelgrims begeleidt en ergens naartoe brengt en het voor ze verzorgt. Zo is een bedevaart voor veel mensen een grote gelegenheid om met elkaar onderweg te zijn. In het Heilig Jaar 2025 zullen er ook veel mensen naar Rome reizen. Zo’n veertig miljoen pelgrims verwacht men. En natuurlijk heeft u volgend jaar ook uw eigen bedevaarten. Het is fijn dat we daar vandaag met elkaar over kunnen uitwisselen.

Bedevaarten hebben een hele diepe oorsprong. Al in de Schrift, als we kijken naar het boek Genesis, zien we dat Abraham op weg gaat. Niet met een vastomlijnd pelgrimsboekje. Maar wel dat de Heer zegt: ga op weg en Ik zal je wijzen waarheen (Genesis 12; Hebreëen 11). Het is een echte pelgrimstocht, want eigenlijk laat Abraham alles over aan de Heer zelf die hem uitnodigt. Abraham was al op leeftijd, hij had alles goed voor elkaar met een grote veestapel en waterputten. Dan was je in de tijd van Abraham gezegend met de zekerheid van bestaan. Hij trekt weg, omdat de Heer het hem vraagt, vanuit een groot vertrouwen. Een reis als pelgrim in geloof.

Als we kijken naar Mozes en zijn volk, zien we dat het volk van God in de woestijn is, nadat het eerst uit de slavernij van Egypte is losgekomen. De mensen trekken met Mozes maar liefst veertig jaar door de woestijn. Het is geen flauwe bedevaart, want je ziet dat mensen soms gaan mopperen, wanneer het onzeker wordt en ook angstig worden en onzeker als het moeizaam gaat. Ze komen zelfs tot de uitspraak: waren we maar bij de vleespotten van Egypte gebleven, dan wisten we in ieder geval waar we aan toe waren (Exodus 16). Was het bij Abraham een tocht van vertrouwen naar de plek die God hem wijst, ook bij Mozes en het volk is er een plaats en bestemming waar ze uiteindelijk naartoe gaan. Daarop worden ze voorbereid op de intocht in het Beloofde Land, want door die woestijn hebben ze allerlei moeilijke momenten die ze met elkaar doormaken. Wie is God? Ze maken

zelfs een afgodsbeeld van goud en dansen eromheen, maar God is niet een god van mensenhanden, God is de geheel andere (Exodus 32). En als het gaat om honger en dorst, dan is het soms moeilijk voor het volk van God om echt met elkaar te delen. Ze zijn geneigd te zeggen: ik zorg dat ik goede voorraden heb, dan kom ik zelf de nood wel door (Exodus 16). Maar God vraagt dat ze met elkaar delen wat ze ontvangen. Het is duidelijk dat het bij Abraham de tocht van geloof is en dat het dat bij Mozes en zijn volk ook is, maar daarbij ook een tocht van uitzuivering. Ze bereiden zich voor op het leven in het beloofde land, hoewel Mozes zelf zegt dat hij het niet zal zien, want voordat ze aankomen, sterft hij (Deuteronomium 34).

Ook als we naar de profeten kijken in het oude Testament zien we dat zij voortdurend onderweg zijn. Het is geen reis van A naar B, want zij reizen langs steden en dorpen om de boodschap van de Heer te verkondigen. En soms trekken ze zich ook terug als het te zwaar wordt, want het is duidelijk dat profeten niet een hele fijne taak hebben. Je komt als profeet toch altijd met kritiek, of je komt met een duidelijk tegengeluid. En menige tekst in de Schrift getuigt ervan dat men de profeten liever uit de weg ruimt dan hen opneemt. Dus ook profeten trekken rond. Je kunt rustig zeggen dat de hele Heilige Schrift een boek is met ontzettend veel reisverhalen. Ook psalmen zijn soms bedevaartgezangen. Vandaag zongen wij psalm 100: treedt aan, zegent de Heer, treedt met jubel zijn poorten binnen. Dat was een lied om te zingen op een bedevaart naar de tempel. En er zijn meer psalmen die getuigen van pelgrimeren en bedevaarten.

Het Nieuwe Testament doet er niet voor onder. Want Jezus zegt: Ik ben altijd onderweg en Ik heb zelfs geen steen om mijn hoofd op te leggen (Matteüs 8, 20). Hij zegt dat niet om medelijden te wekken, maar omdat het op reis zijn, het onderweg zijn, wezenlijk is in zijn leven, gezonden door zijn Vader. Een vaste plek hebben is altijd heel betrekkelijk. Want alles wat we hier op aarde meemaken en wat we vergaren en opbouwen is allemaal tijdelijk (cf. Matteüs 9, 19-21). Ons leven is ten diepste een pelgrimstocht. De Heer trekt rond met zijn leerlingen en ze komen in vele steden en dorpen. De leerlingen hebben dat later voortgezet, want als Jezus sterft aan het kruis en verrezen is, zendt Hij zijn leerlingen uit. Ze krijgen de kracht op Pinksteren. Daarna gaan de leerlingen steeds opnieuw op tocht, nog verder van huis dan ooit ervoor om het evangelie te verkondigen. Een pelgrimstocht terwille van medemensen, opdat ook die het evangelie mogen ontvangen (cf. Handelingen 4, 20).

De eerste christenen worden in het boek Handelingen van de apostelen ook wel “mensen ofwel aanhangers van de Weg” genoemd (cf. Handelingen 9, 2). Dat betekent aan de ene kant dat ze onderweg zijn, pelgrims die reizen, maar ook dat ze verbonden zijn met de Weg in eigen persoon. Want Jezus zegt: Ik ben de weg, de waarheid en het leven (Johannes 14, 6). Dus zijn persoon is de route, het perspectief, de richting waarin ze het zoeken als ze op tocht zijn als verkondigers van het evangelie.

We kunnen dus zeggen dat we in het licht van de Schrift het pelgrimeren in onze genen hebben, en dat we dat op tocht zijn en op bedevaart zijn in ons geloofsleven altijd hebben gekend.

Jezus zegt over de tempel: breek hem af en Ik zal hem in drie dagen opbouwen. Dat was zeer schokkend natuurlijk. Er was tientallen jaren gebouwd aan de tempel in Jeruzalem. Maar Jezus spreekt over de tempel van zijn lichaam (Johannes 2, 19-21). Als wij op bedevaart gaan, komen we op heel veel plaatsen waar ontzettend gebouwd is: een grote basiliek, een groot plein, een extra kerk, een kruisweg. Maar we beseffen dat het eigenlijk eerst begint in je hart. Als je de kruisweg bidt, laat je je raken door de Heer. En als je in een eucharistieviering bent, laat je je raken door zijn woord en sacrament.

Ik ben heel blij dat paus Franciscus ervoor gekozen heeft om voor het Heilig Jaar het mooie thema “pelgrims van hoop” te kiezen. Pelgrim zijn wil ook zeggen dat je als vreemdeling onderweg bent (Efeziërs 2, 19). En hoop is een hele belangrijke rode draad in ons geloofsleven. We zijn als christen, zo zegt Paulus, nooit zonder hoop, en de hoop stelt niet teleur, omdat Jezus zelf de bron van onze hoop is (Romeinen 5, 5). En als iemand onze tochtgenoot is die de richting wijst, dan is het wel Jezus zelf, onze Verlosser.

Er is wel een verschil in de vertalingen van het thema voor het Heilig Jaar. In het Nederlands en het Italiaans hebben we ervan gemaakt: pelgrims van hoop. Maar in het Latijn staat: peregrinantes in spem. Dat wil zeggen dat je nog onderweg bent met en naar die hoop. Die hoop is nooit je eigendom, maar die hoop is ook voor een deel nog te vervullen als je eenmaal de Heer mag ontmoeten op het eind van ons leven. Dus het is hoopvol onderweg zijn, zonder nu alles ten volle te kunnen zien waarop wij hopen. Dat maakt hopen ook tot hopen, en dat maakt geloven ook tot geloven. Want dat is altijd ook vertrouwen op de eerste plaats dat je de weg gaat samen met de Heer en dat

Hij je vasthoudt ook op momenten dat je niet goed weet waar het naartoe gaat. Kijkend naar Abraham naar Mozes en ook naar de leerlingen kunnen we zeggen: zij zullen niet alleen maar gedacht hebben, dit komt wel goed. Het geloof is de vaste grond van wat wij hopen, zo zegt de brief aan de Hebreëen (Hebreëen 11, 1).

Als het gaat om bedevaarten zien we dat al in de vroege tijd van de Kerk mensen op bedevaart gingen. Er is een prachtig boekje uit de vierde eeuw van Egeria. Zij was een zeer rijke vrouw, die het zich kon veroorloven om naar het heilig land te reizen. En dat deed ze met haar hele hofhouding, want alleen reizen als vrouw was niet veilig en kon niet. Deze Egeria heeft in detail haar bedevaart naar het heilig land beschreven. Dat is een echte bron waaraan we kunnen zien hoe dat ging in de vroege Kerk. Egeria reisde vanuit Europa naar het heilig land en heeft beschreven bij al die kerken waar ze geweest is, bij alle momenten, wat ze erover kon vertellen. Dat de Goede Week begon met Palmzondag buiten de stad, waarbij de bisschop op een ezel werd binnengebracht als Christus en met palmtakken toegezwaaid. Zo begonnen ze de Goede Week heel fysiek en opnieuw in beeld te brengen als een directe verbinding met Jezus' leven en sterven.

Natuurlijk konden heel veel mensen die reis niet maken. Maar de pelgrimerende vrouw Egeria heeft die reis gewaagd en haar bijzondere verslag is een hele mooie rapportage van die pelgrimstocht naar de plaatsen waar Jezus geleefd heeft, waar Hij gesproken heeft en zijn wonderen heeft verricht. En overal verschenen op die plekken kerken en basilieken, zodat mensen heel bewust konden zeggen: hier was de Heer met zijn leerlingen, hier was Hij om mensen te genezen, hier was Hij om het volk toe te spreken. En dan is zo'n pelgrimstocht zoals die van Egeria ook een geloofsweg, want je komt daar niet als een toerist. Je komt daar als iemand die als leerling van de Heer opnieuw wil beleven wie Jezus is, wat die hoop van Hem betekent en wat het geloof met ons doet. Het is een prachtig boek om eens te lezen. Het is ook in het Nederlands vertaald (V. Hunink, *In het land van de Bijbel: Reisverslag van Egeria, een dame uit de vierde eeuw*, Hilversum 2011).

Omdat veel mensen niet op bedevaart kunnen gaan, zijn op een gegeven moment ook bijzondere dingen ontstaan, vooral in West-Europa, toen er bijvoorbeeld kruiswegen werden opgericht. Die zijn een franciscaanse

uitvinding: een kruisweg omdat niet iedereen naar het heilig land kan om daar de kruisweg van de Heer te gedenken. Zo kwamen er op heel veel plaatsen, allereerst in West-Europa, staties met alle momenten uit de tocht van Jezus op weg naar Golgotha. Zo konden mensen die niet naar het heilig land konden dichtbij huis als het ware pelgrimeren met hun hart en zo oog in oog staan met de afbeeldingen, de schilderijen die getuigenis aflegden van die bijzondere momenten van de Heer op zijn lijdensweg.

Ook wij kunnen, als je aan je stoel gekluisterd bent of niet de middelen hebt om je naar het heilig land te brengen, pelgrimeren met je hart. Zoals gezegd, het hart komt op de eerste plaats als het gaat om op bedevaart gaan. U organiseert bedevaarten naar vele plaatsen, zoals bijvoorbeeld Kevelaer, Banneux, Beauraing, Heiloo en Lourdes. Dat zijn allemaal plaatsen waar we de Moeder Gods ontmoeten en haar als “eerste gelovige van het Nieuwe Testament” ook vragen om haar inspiratie, om haar gebed, om haar aanwezigheid in ons midden.

Een bedevaart is altijd sterk verbonden met de drievoudige zending van de Kerk. Er zijn best veel mensen die op bedevaart gaan, maar niet zo vaak de kerk van binnen zien. Soms omdat ze dat niet kunnen vanwege een fysieke beperking, soms ook omdat het wat verder van ze af staat. Maar op een bedevaart zijn mensen soms weer helemaal 100% betrokken op het kerkelijk leven. En, zoals u weet, de Kerk heeft drie opdrachten. Op de eerste plaats dat we vieren. We vieren de liturgie en de sacramenten en beoefenen het gebed. Daarnaast dat we het geloof met elkaar delen. We delen het geloof in gesprek, in catechese en ook in getuigenis en we leren onderweg van en over ons geloof. Ten derde dat we dienen. We hebben de opdracht om elkaar te dienen in caritas en diaconie.

Ik moet u zeggen dat op een goede bedevaart die drievoudige zending van de Kerk ook echt zichtbaar wordt. Want er wordt gebeden: de rozenkrans, de kruisweg, de aanbidding van het Allerheiligst Sacrament en de eucharistie wordt gevierd. Het vieren staat hoog in het vaandel bij bedevaarten. Ook is er veel geloofsgesprek: als mensen eenmaal met elkaar in de bus zitten of een paar dagen met elkaar in het hotel doorbrengen wordt het wat makkelijker om hun hart voor elkaar te openen, te vertellen over hun ziekte, over hun moeilijkheden, over hun vertrouwen in God en wat het betekent om te kunnen bidden, ook als je alleen bent. Dat zijn hele bijzondere momenten

waarop mensen het geloof met elkaar delen. En het derde, en dat is misschien wel heel voor de hand liggend, komt het dienen in caritas en diaconie naar voren in een bedevaart: mensen helpen elkaar als ze een trap op moeten, hebben geduld met elkaar als iemand de bus uit moet en je denkt om elkaar. Veel mensen die meegaan naar Banneux of Beauraing of ook Kevelaer zijn onder de indruk: er wordt om mij gedacht, er was steeds iemand die mijn rolstoel duwde, er was steeds iemand die even naar mij informeerde.

Zo komt in een bedevaart de drievoudige zending van de Kerk op een hele bijzondere en spontane manier naar voren. Je bidt, je viert, je getuigt van je geloof en je vertelt elkaar wat je in geloof hebt ontdekt aan kracht en bemoediging. En je deelt met elkaar dat je elkaar steunt als er caritas en naastenliefde nodig is.

Ik vind het fijn dat u hier vandaag bent, want als je zo hier bij elkaar zit, besef je weer op hoeveel plekken bedevaarten ondernomen worden. Dat zijn kleine en grote bedevaarten, plekken soms verder van huis en soms dichtbij. Denk aan de Lourdesgrot in Zevenhoven, waar mensen worden ontvangen. Denk aan eenmaal per jaar naar de Stille Omgang in Amsterdam met een bus. Ook dan ben je onderweg en komt de drievoudige zending uit de verf. Bedevaarten zijn op heel veel plekken echt onderdeel van het parochieleven. Dat geldt voor het Westland, dat geldt voor Den Haag, voor Leiden en het Groene Hart, voor Rotterdam en Gouda en zovele andere plekken.

Bedevaarten zijn onderdeel van het kerkelijk leven en een hele mooie manier om met elkaar op weg te gaan en te beseffen dat je als christen eigenlijk altijd een weg hebt te gaan zonder je vaste woonplaats bereikt te hebben. De apostel Paulus zegt: ons vaderland is in de hemel (Filippenzen 3, 20). Dat betekent dat we eigenlijk altijd maar tijdelijk ergens zijn. Het woord parochie (“paroikia”) betekent “doorgangshuis” en heeft er ook mee te maken. Een parochie kan nog zo goed georganiseerd zijn, maar je blijft een pelgrimstocht maken met elkaar in geloof. Soms wordt het pijnlijk als je kerken samenvoegt of sluit. Dan lijkt het alsof je pelgrimstocht in één keer stopt of versmalt. Maar je kracht bundelen is ook een van de dingen die voor pelgrims af en toe nodig is. Kijk maar naar de mensen die met Mozes op weg gingen. Ze moesten elkaar ook soms echt steunen en hergroeperen om door alle ontberingen heen te komen.

Ik ben heel blij dat het Heilig Jaar “pelgrims van hoop” in ons bisdom met deze kleine aftrap alvast de aandacht krijgt. De paus heeft gezegd dat we de hoop centraal moeten stellen. Dat is niet een goedkope hoop in de zin van: je mag niet zeuren, het komt altijd wel weer goed. Want dat is een soort tegeltjeswijsheid die niet de diepgang van het evangelie heeft. Hoop betekent dat zelfs als je het moeilijk vindt, zelfs als je geen uitweg ziet, je toch mag zeggen: er is Iemand die mij ziet, die mij volgt, dat is de Heer zelf. Zijn hoop stelt niet teleur, zegt de paus met woorden uit de Romeinenbrief van de apostel Paulus (Romeinen 5, 5). En dat is geen goedkope geruststelling of luchtig optimisme, want het betekent dat je zelfs in moeilijke omstandigheden mag zeggen: en toch ben ik niet alleen. En dat je bij problemen mag zeggen: en toch sta ik er niet alleen voor. En niet denkt: als ik vragen stel hoor ik er niet meer bij. Nee, juist met de Heer op weg gaan betekent dat je ook met Hem in gesprek bent. Denk maar aan de pelgrims die uit Jeruzalem weg gingen, de Emmausgangers, toen Jezus gestorven was. Ze zagen het niet meer zitten, ze keerden Jeruzalem letterlijk de rug toe. Maar de Heer gaat met hen mee en gaat met hen in gesprek en door de vragen en de tranen heen blijkt de hoop die niet teleurstelt, want de Heer laat ons niet los. De leerlingen horen zijn woorden en herkennen Hem aan het breken van het brood (Lucas 24, 31-32). De Heer Jezus is degene die richting geeft en blijft geven.

Ik hoop dat we vandaag met elkaar tot een goede uitwisseling kunnen komen over wat de hoop voor ons betekent, wat onze hoop kan versterken of misschien ook af en toe wel regelrecht onze hoop de grond in boort, want dat maken we ook mee. Dat we beseffen en weten als pelgrims van hoop: we zijn voortdurend onderweg en we zijn samen onderweg. En dat is niet van A naar B, maar met veel kronkels. Vaak is het toch een weg die met vertrouwen gegaan kan worden in geloof, omdat Jezus ons op die weg begeleidt en daarop ook onze toekomst is. En zo is elke bedevaart, elke pelgrimage, oefenen in het vertrouwen in de Heer. Bepaal niet zelf altijd de richting, geef het uit handen aan de Heer die ons helpt om onze richting te vinden en die ons in de Kerk op onze levenstocht ook elkaar als richtingwijzers gegeven heeft.

DECREET

TOT SAMENVOEGING VAN DE PCI VAN DE PAROCHIE ST. JAN DE DOPER TE GOUDA, BODEGRAVEN, BOSKOOP, MOORDRECHT, REEUWIJK EN WADDINXVEEN EN DE IPCI VAN DE PAROCHIES ST. BARNABAS TE HAASTRECHT EN H. BARTHOLOMEUS TE SCHOONHOVEN EN OPRICHTING VAN ÉÉN NIEUWE PCI WELKE DE NAAM PAROCHIËLE CARITASINSTELLING ST. JAN DE DOPER, SINT BARNABAS EN HEILIGE BARTHOLOMEUS KRIJGT

Aan de betrokken gelovigen

Gezien

het verzoek tot samenvoeging, zoals dat op 12 december 2023 is gedaan door de PCI van de parochie St. Jan de Doper te Gouda, Bodegraven, Boskoop, Moordrecht, Reeuwijk en Waddinxveen en de IPCI van de parochies St. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven.

Gelet

op de noodzaak om parallel aan de parochiële samenwerking te komen tot één Caritasinstelling voor het totale gebied.

Bepaal

ik op grond van mijn bevoegdheid en in het licht van canon 121 van de Codex Iuris Canonici (CIC) het volgende:

Met ingang van 1 januari 2024 voeg ik samen de PCI van de parochie St. Jan de Doper te Gouda, Bodegraven, Boskoop, Moordrecht, Reeuwijk en Waddinxveen en de IPCI van de parochies St. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven en richt ik één nieuwe op, welke hierbij de naam Parochiële Caritasinstelling St. Jan de Doper, Sint Barnabas en Heilige Bartholomeus krijgt.

Overeenkomstig canon 121 CIC verkrijgt de nieuwe parochiële caritasinstelling (PCI) met ingang van 1 januari 2024 alle zaken en vermogensrechten eigen aan de vroegere parochiële caritasinstellingen, en neemt zij alle verplichtingen op zich, welke op dezen rustten. Hieronder zijn begrepen alle rechten en plichten, schulden en bezittingen, overeenkomsten, fundaties, hypotheken, geldleningen e.d., zoals deze

overeenkomstig canon 1283 CIC zijn vastgelegd in een inventarisatie en overigens ook die welke daarbij niet zijn genoemd doch geacht moeten worden hier eveneens onder te vallen.

Voor de nieuwe PCI geldt als statuut het Algemeen Reglement voor het bestuur van een parochiële caritasinstelling in de RK Kerk in Nederland, zoals opnieuw vastgesteld op 28 februari 2002 en in werking getreden op 1 april 2002.

Met ingang van 1 januari 2024 benoem ik voor een eerste termijn van vier jaar het nieuwe PCI-bestuur dat bestaat uit vier personen, te weten de heer J.M. Kromwijk (waarnemend voorzitter, penningmeester en lid), de heer P.J.L. van Zoest (waarnemend secretaris en lid), de heer M. Oortwijn (lid) en mevrouw H. Mathot (lid). Het bestuur zal nog worden aangevuld met een tweetal leden.

Het nieuwe PCI-bestuur draag ik op ervoor zorg te dragen, dat alle nodige regelingen voortkomend uit dit besluit naar kerkelijk en naar Nederlands recht worden nageleefd en tevens dat hiervan blijkt uit een notariële dan wel onderhandse akte.

Tevens verleen ik onder dankzegging eervol ontslag aan de heer J.M. Kromwijk en de heer P.J.L. van Zoest als respectievelijk penningmeester, waarnemend voorzitter en lid en waarnemend secretaris en lid van de PCI St. Jan de Doper te Gouda, Bodegraven, Boskoop, Moordrecht, Reeuwijk en Waddinxveen.

Binnen de termijn van 10 nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig canon 1734 CIC aan mij een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden.

Als datum van betekening van dit decreet bepaal ik 22 januari 2024.

Dit besluit wordt op de gebruikelijke wijze aan de parochianen bekend gemaakt.

Rotterdam, 18 januari 2024

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

dr. F.J. Vermeulen
kanselier

**DECREET
TOT VORMING VAN EEN PERSONELE UNIE VAN BESTUREN, MET
DIEN VERSTANDE DAT DE PERSONELE UNIE BEDOELD IS ALS
EEN TUSSENSTAP OP WEG NAAR FUSIE, VAN DE PCI H. HART TE
DE ZILK, DE PCI ST. AGATHA TE LISSE EN DE PCI HILLEGOM TE
HILLEGOM**

Aan de betrokken gelovigen

Gezien

het verzoek tot benoeming, zoals dat op 22 september 2023 is gedaan door de PCI H. Hart te De Zilk, de PCI St. Agatha te Lisse en de PCI Hillegom te Hillegom.

Gelet

op de noodzaak om in navolging van de parochiële samenwerking te komen tot één Caritasinstelling voor het totale gebied;

op het feit dat er door de PCI H. Hart te De Zilk, de PCI St. Agatha te Lisse en de PCI Hillegom te Hillegom al geruime tijd wordt samengewerkt;

dat als tussenstap naar een verdergaande vorm van samenwerking, te weten fusie, is gevraagd om de bestuursvorm van personele unie van besturen van toepassing te verklaren op de voornoemde PCI'n.

Bepaal

ik op grond van mijn bevoegdheid dat met terugwerkende kracht met ingang van 1 januari 2024 de PCI H. Hart te De Zilk, de PCI St. Agatha te Lisse en de PCI Hillegom te Hillegom de structuur hebben van een personele unie van besturen, met dien verstande dat de personele unie bedoeld is als een tussenstap op weg naar fusie;

En

benoem ik met terugwerkende kracht met ingang van 1 januari 2024 voor een eerste termijn van vier jaar de heer J.F. van der Vlucht tot voorzitter en lid, mevrouw M.A.A. Nederlof-van Ruiten tot secretaris en lid, de heer A.R. Meurkens tot penningmeester en lid, de heer R.H. Jansen tot lid, de heer J.M. van Westerop tot lid en mevrouw E.J.M. van Haarlem-de Groot tot lid;

draag ik de personele unie van besturen op ervoor zorg te dragen, dat alle nodige regelingen voortkomend uit dit besluit naar kerkelijk en naar Nederlands recht worden nageleefd;

verleen ik tevens met ingang van 1 januari 2024 en onder dankzegging eervol ontslag aan mevr. C.A.M. van der Aart-Kortekaas als lid van het bestuur van de PCI St. Agatha te Lisse, de heer J.J.M. Rusman als lid van het bestuur van de PCI St. Agatha te Lisse, mevrouw M.M.C. Lindaard-Haver als secretaris en lid van het bestuur van de PCI St. Agatha te Lisse, de heer A.C.J. van Ruiten als lid en penningmeester van het bestuur van de PCI St. Agatha te Lisse, J.M. van Westerop als lid van het bestuur van de PCI St. Agatha te Lisse, de heer J.F. van der Vlugt als voorzitter en lid van het bestuur van de PCI St. Agatha te Lisse, de heer W.A.J. van Haaster als lid en secretaris van het bestuur van de PCI H. Hart te De Zilk, mevr. E.J.M. van Haarlem-de Groot als lid van het bestuur van de PCI H. Hart te De Zilk, mevr. A. Kaptijn-van Saase als lid van het bestuur van de PCI H. Hart te De Zilk, de heer J. van Berkel als lid van het bestuur van de PCI H. Hart te De Zilk, de heer V.J.M. Lommerse als lid van het bestuur van de PCI Hillegom te Hillegom, mevr. M.J.J. Lommerse-Koning als lid van het bestuur van de PCI Hillegom te Hillegom, mevrouw J.B.M. Heemskerk-van Lieshout als lid van het bestuur van de PCI Hillegom te Hillegom, mevrouw T.H.C. van der Geest-Langeveld als lid van het bestuur van de PCI Hillegom te Hillegom, de heer A.R. Meurkes als lid en penningmeester van het bestuur van de PCI Hillegom te Hillegom en M.A.A. Nederlof-van Ruiten als lid en secretaris van de PCI Hillegom te Hillegom.

Binnen de termijn van 10 nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig canon 1734 CIC aan mij een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden.

Als datum van betekening van dit decreet bepaal ik 14 februari 2024.

Dit besluit wordt op de gebruikelijke wijze aan de parochianen bekend gemaakt.

Rotterdam, 12 februari 2024

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

dr. F.J. Vermeulen
kanselier

DECREET TOT SLUITING VAN DE KERK O.L. VROUW PRESENTATIE TE ROELOFARENDSDVEEN

Gezien

het feit dat het bestuur van de Rooms-Katholieke parochie H. Franciscus te Roelofarendsveen (Hoogmade/Woubrugge, Oude Wetering/Nieuwe Wetering/Roelofarendsveen, Oud Ade/Rijpwetering) een met redenen omkleed verzoek heeft voorgelegd om de Rooms-Katholieke kerk O.L. Vrouw Presentatie, gelegen aan het Pastoor Onelplein 3, te Roelofarendsveen te sluiten en aan de goddelijke eredienst te onttrekken;

Overwegende

dat de toekomst van de kerk O.L. Vrouw Presentatie (Mariakerk) al langere tijd onderwerp van onderzoek en gesprek is;

dat in 2020 parochieavonden zijn gehouden in de parochie H. Franciscus waarin besproken is dat er voor de kerk O.L. Vrouw Presentatie een keuze gemaakt zal moeten worden;

dat de parochianen per brief 30 april 2020 zijn geïnformeerd over de start van een herbestemmingsonderzoek van de kerk O.L. Vrouw Presentatie;

dat het parochiebestuur met de beheercommissie heeft overlegd over de herbestemming en de mogelijke keuzes d.d. 6 mei 2021 en 25 mei 2021;

dat een in november 2021 geplande informatie-avond voor de parochianen wegens corona geen doorgang kon vinden;

dat deze avond alsnog is gehouden op 23 maart 2022;

dat een tweede avond is gehouden op 10 mei 2022;

dat het parochiebestuur in afstemming met de beheercommissie en de bouwadviseur van het bisdom tot overeenstemming is gekomen ter zake de herbestemming van de kerk O.L. Vrouw Presentatie;

dat het parochiebestuur de informatienota toekomst Mariakerk

Roelofarensveen op 2 juni 2023 heeft toegezonden aan het bisdom;

dat in de maanden erna overleg heeft plaatsgevonden over de plannen en biedingen van geïnteresseerden;

dat de parochianen voortdurend zijn geïnformeerd over de voortgang van het herbestemmingsonderzoek en van het proces in het parochieblad;

dat op 14 mei 2024 door vicaris-generaal Mgr. A.J. van Deelen en mevr. A.M.C.B. de Jong namens de bisschop een hoorzitting is gehouden voor de parochianen van de parochie H. Franciscus waar gesproken is over het voornemen de kerk O.L. Vrouw Presentatie te Roelofarensveen aan de eredienst te onttrekken;

dat het parochiebestuur op 14 mei 2024 een toelichting heeft gegeven op de plannen met de kerk O.L. Vrouw Presentatie (woningbouw met een kleine kapel, bereikbaar via de begraafplaats);

dat parochianen tevens in de gelegenheid zijn gesteld om schriftelijk te reageren;

dat de kerk O.L. Vrouw Presentatie nog maar zelden wordt gebruikt voor de eredienst, alleen nog voor uitvaarten, maar dat deze uitvaarten ook in een andere kerk van de parochie kunnen plaatsvinden, voorafgaande aan de begrafenis;

dat het kerkgebouw in de plannen als zodanig herkenbaar blijft;

dat de bijbehorende begraafplaats vooralsnog geopend blijft;

In aanmerking nemende

Dat, conform canon 1222, paragraaf 2, de leden van de Priesterraad van het bisdom Rotterdam d.d. 25 juni 2024 zijn gehoord over het voorgenomen besluit om de O.L. Vrouw Presentatiekerk te Roelofarensveen te onttrekken aan de eredienst;

dat de Priesterraad unaniem heeft geadviseerd in te gaan op het verzoek van het bestuur;

dat de leden van het Kathedraal Kapittel d.d. 14 juni 2024 zijn gehoord over het voorgenomen besluit de O.L. Vrouw Presentatiekerk te Roelofarendsveen te onttrekken aan de eredienst;

dat het Kathedraal Kapittel unaniem heeft geadviseerd in te gaan op het verzoek van het bestuur;

dat de pastoor en de andere leden van het pastoraal team en het parochiebestuur al het nodige doen en zullen blijven doen ten behoeve van de pastorale zorg aan de parochianen van de locatie O.L. Vrouw Presentatie te Roelofarendsveen;

dat de voorbereiding van het decreet blijkens bovenstaande overwegingen is geschied in overeenstemming met canon 1222 paragraaf 2 en canon 50 van het Wetboek van Canoniek Recht 1983;

dat, gelet op het bovenstaande, sprake is van een ernstige reden die het raadzaam maakt dat de O.L. Vrouw Presentatiekerk te Roelofarendsveen zal worden gesloten en niet langer voor de goddelijke eredienst zal worden gebruikt.

Besluit

dat de R.K. O.L. Vrouw Presentatiekerk, gelegen aan het Pastoor Onelplein 3 te Roelofarendsveen, met ingang van 17 maart 2025 aan de goddelijke eredienst wordt onttrokken;

dat daartoe op 16 maart 2025 met parochianen voor de laatste keer de heilige eucharistie zal worden gevierd.

En vraagt

dat de pastoor en de leden van het bestuur van de R.K. parochie H. Franciscus te Roelofarendsveen e.o. er zorg voor dragen dat de in de O.L. Vrouw Presentatiekerk te Roelofarendsveen aanwezige kerkinventaris die eigendom is van de parochie H. Franciscus te Roelofarendsveen e.o. in goede afstemming met betrokkenen veilig wordt gesteld;

dat het altaar, de ambo en het tabernakel op de juiste wijze uit het kerkgebouw O.L. Vrouw Presentatie te Roelofarendsveen worden verwijderd;

dat de herbestemming van de nog in de O.L. Vrouw Presentatiekerk te Roelofarendsveen aanwezige kerkinventaris zal plaatsvinden met inachtneming van artikel 53 van het Algemeen Reglement voor het bestuur van een parochie van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland;

dat het besluit van dit decreet ter kennis wordt gebracht van de parochianen van de Rooms-Katholieke parochie H. Franciscus, waaronder de locatie O.L. Vrouw Presentatie te Roelofarendsveen;

Binnen de termijn van tien nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig canon 1734, paragraaf 1 en 2 van het Wetboek van Canoniek Recht 1983 aan ondergetekende een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden.

Als datum voor betekening van dit decreet bepaal ik 24 november 2024.

Rotterdam, 18 november 2024

+ J.H.J. van den Hende
Bisschop van Rotterdam

mevr. drs. A.M.C.B. de Jong
kanselier a.i.

DECREET

TOT SAMENVOEGING VAN DE PAROCHIE ST. JAN DE DOPER TE GOUDA, BODEGRAVEN, BOSKOOP, MOORDRECHT, REEUWIJK EN WADDINXVEEN EN VAN DE PAROCHIES ST. BARNABAS TE HAASTRECHT EN H. BARTHOLOMEUS TE SCHOONHOVEN

Aan de betrokken gelovigen van de parochie St. Jan de Doper te Gouda, Bodegraven, Boskoop, Moordrecht, Reeuwijk en Waddinxveen en van de parochies St. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven

Gelet op

het verzoek tot samenvoeging, zoals dat op 26 juli 2024 is gedaan door het bestuur van de parochie St. Jan de Doper te Gouda, Bodegraven, Boskoop, Moordrecht, Reeuwijk en Waddinxveen en van de parochies St. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven;

hetgeen is bepaald in canon 515 van de Codex Iuris Canonici (C.I.C.) en met inachtneming en van toepassing verklaring van canon 121 (C.I.C.);

Overwegende

dat er een noodzaak is om te komen tot één parochie voor het totale gebied met behoud van de kerkgebouwen in Haastrecht en Schoonhoven;

dat medio 2021 de pastoor van de parochie St. Jan de Doper tevens is benoemd tot pastoor van de parochies H. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven;

dat het pastoraal team van de parochie St. Jan de Doper tevens actief is en benoemd wordt in de parochies H. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven;

dat procedures en werkwijze binnen de drie voornoemde parochies inmiddels zijn geïntegreerd;

dat bestuursleden in een personele unie voor de drie voornoemde parochies werkzaam zijn;

dat bij de verschillende stappen de parochianen steeds betrokken zijn

geweest, hetgeen blijkt uit de brief met bijlagen d.d. 29 november 2024 van de gezamenlijke besturen van de parochies;

Gehoord hebbende

de Priesterraad in vergadering bijeen d.d. 24 september 2024 en het Kathedraal Kapittel in vergadering bijeen d.d. 20 december 2024;

Kondigt bij deze af

dat met ingang van 1 januari 2025 ik de parochie St. Jan de Doper te Gouda, Bodegraven, Boskoop, Moordrecht, Reeuwijk en Waddinxveen en de parochies St. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven samenvoeg en in hetzelfde territorium één nieuwe parochie opricht, welke hierbij de naam parochie St. Jan de Doper krijgt;

dat als parochiekerk de kerk H. Joseph te Gouda wordt aangewezen, terwijl de kerken in Haastrecht en Schoonhoven binnen de nieuwe parochie blijven functioneren;

dat overeenkomstig canon 121 (C.I.C.) de nieuwe parochie met ingang van 1 januari 2025 alle zaken en vermogensrechten eigen aan de drie fuserende parochies verkrijgt, en zij alle verplichtingen op zich neemt, die op dezen rusten. Hieronder zijn begrepen alle rechten en plichten, schulden en bezittingen, overeenkomsten en fundaties, hypotheek, geldleningen e.d., zoals deze overeenkomstig canon 1238 (C.I.C.) zijn vastgesteld op een inventarislijst, en overigens ook die daarbij niet genoemd zijn doch geacht moeten worden hier eveneens onder te vallen;

dat het bestuur van de parochie ervoor zal zorgen dat alle nodige regelingen voortkomend uit dit besluit naar canoniek en naar Nederlands recht worden nageleefd en tevens dat een en ander zal worden vastgelegd in een notariële akte;

dat met ingang van 1 januari 2025 de hoogerwaarde heer Th.A.H. van Klaveren wordt benoemd tot pastoor/moderator, de weleerwaarde heer W.T.M. Kuipers tot priester-assistent, de eerwaarde heer P.A.A. Schuurmans tot diaken en de kerkelijke zending wordt verleend aan de heer R.I.M. Lijesen als pastoraal werker. Aan hen vertrouw ik de pastorale zorg toe in de parochie St. Jan de Doper. Daarnaast is

R.T van Horik als jongerenwerker werkzaam in het totale gebied;

dat eveneens met ingang van 1 januari 2025 worden benoemd tot leden van het bestuur van de nieuw gevormde parochie St. Jan de Doper de heer F.J. Marcus (vicevoorzitter en lid), de heer P.H.B. Pennekamp (penningmeester en lid), de heer J.H. Dorresteijn (secretaris en lid), R.P. Vink (lid), mevrouw M.A.C. van der Horst-Ernst (lid), mevrouw A.M. Deichmann-Slaman (lid), mevrouw C.M. Verbakel (lid), de heer M.A.N. Hogerwerf (lid) en de heer J.J.M. Oosterlaken (lid) conform het “Algemeen Reglement voor het Bestuur van een Parochie” in de termijn van hun eerdere benoeming tot bestuurslid;

dat allen die tot 1 januari 2025 behoorden tot de parochies St. Jan de Doper, H. Barnabas en H. Bartholomeus vanaf die datum behoren tot de nieuwe parochie St. Jan de Doper. De grenzen van de parochie zullen in een later stadium worden vastgesteld, doch komen overeen met de buitenste begrenzing van de oude parochies;

dat dit besluit op de gebruikelijke wijze aan de parochianen bekend gemaakt dient te worden.

Binnen de termijn van tien nuttige dagen na de betekening van dit decreet kan overeenkomstig canon 1734 (C.I.C.) aan mij een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden. Als datum voor de betekening van dit decreet bepaal ik 5 januari 2025.

Rotterdam, 24 december 2024

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

dr. F.J. Vermeulen
kanselier

JAAROVERZICHT

Pastorale personeelsmutaties 2024

Eerste benoemingen en aanstellingen

Priester/regulier:

C. Sousa Luhuma c.s.sp.

A.U. Moron s.v.d.

P.K. Kisangani a.a.

Priester van een ander bisdom

R. Sahner

S. Kim

Emeritaat en pensioen

Priester (emeritaat):

W.T.M. Kuipers

A.G.H. Wessel

Pastoraal werkers (pensioen):

Mw. P.C.M. Feijen-Redegeld MEd.

Drs. F. Kazenbroot

Overleden

Bisdompriesters:

Godefridus Jozef Warmerdam (17 maart 2024)

Antonius Jacobus Maria van Baalen (20 maart 2024)

Joannes Petrus Jeroen Zijerveld (12 augustus 2024)

Gustav Marie Joseph Antonius Schlatmann (1 oktober 2024)

BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN

Benoeming

Mgr. dr. J.H.J. van den Hende, benoeming tot moderator a.i. van de Federatie H. Maria Magdalena te Rotterdam, 01-01-2024

Mgr. A.J. van Deelen, benoeming tot administrator van de parochie De Goede Herder te Maassluis, Schiedam en Vlaardingen, 01-01-2024

Vicaris drs. H.M.W. Egging, benoeming tot pastoor van de parochies HH. Nicolaas Pieck en Gezellen te Spijkenisse e.o. en De Heilige Familie te Oud-Beijerland e.o., 01-01-2024

Vicaris drs. H.M.W. Egging, benoeming tot waarnemend-pastoor van de parochie St. Joris te Ridderkerk voor onbepaalde tijd met terugwerkende kracht per 01-01-2024.

S. Lokken, benoeming tot diaken van de parochie De Goede Herder te Schiedam, Maassluis en Vlaardingen, 01-01-2024

R.L.M. Visser, verlenging benoeming als pastoor van de parochie H. Thomas te Alphen aan den Rijn (tot 01-07-2024), 01-01-2024

W.T.M. Kuipers, benoeming tot priester-assistent in de parochies St. Jan de Doper te Gouda e.o., St. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven, 01-01-2024

Drs. W.P.L. Broeders, benoeming tot pastoor van de samenwerkende parochies Sint Ursula te Delft en O.L. Vrouw van Sion te Den Hoorn, Maasland en Schipluiden voor 0.6 fte, 01-02-2024

A.D. Aardoom, benoeming tot parochievicaris van de parochie HH. Maria en Jozef te Leidschendam-Voorburg en Rijswijk, 01-02-2024

D.S. Huntjens, benoeming tot parochievicaris van de parochie HH. Petrus en Paulus te Leiden e.o. voor 0.5 fte, 01-02-2024

T. Kouijzer MA, benoeming tot pastoor van de parochie De Vier Evangelisten te Den Haag, 01-02-2024

Dr. Th.B. Hansen, verlenging benoeming administrator van de Spaanssprekende parochie La Sagrada Familia te Rotterdam voor twee jaar, tot 20 februari 2026, 20-02-2024

C. Sousa Luhuma c.s.sp., benoeming tot Parochievicaris in de Federatie H. Maria Magdalena te Rotterdam, 01-03-2024

R.A.J. Steenvoorde o.p. benoeming tot lid van het pastoraal team van de diocesane studentenparochie Catharina van Alexandrië, locatie Delft voor 0.2 fte en onbepaalde tijd, 15-04-2024

Drs. P.A.A. Schuurmans, verlenging benoeming als diaken in de parochie

St. Jan de Doper te Gouda e.o. voor één jaar, 31-05-2024

Mgr. A.J. van Deelen, tijdelijke benoeming tot administrator van de parochie Maria Sterre der Zee te Den Haag, 08-06-2024

R.L.M. Visser, verlenging benoeming als pastoor van de parochie H. Thomas te Alphen aan den Rijn tot 01-12-2024, 01-07-2024

R. Sahner, benoeming tot pastor van de Deutschsprachige Katholische Gemeinde Sankt Rafael te Den Haag, 01-08-2024

Drs. R.H. Dits, verlenging benoeming tot diaken van de parochies HH. Nicolaas Pieck en Gezellen te Spijkenisse e.o. en De H. Familie te Oude-Tonge e.o. (voor 0,5 fte), 05-09-2024

P.A. Kuhlmann, verlenging benoeming tot diaken van de parochie De Vier Evangelisten te Den Haag tot 12-01-2026, 29-10-2024

R.L.M. Visser, verlenging benoeming tot pastoor van de H. Thomasparochie te Alphen aan den Rijn tot 01-09-2025, 01-12-2024

A.U. Moron s.v.d., benoeming tot parochievicaris in de parochie De Vier Evangelisten te Den Haag voor een bepaalde tijd (tot 12-08-2026), 09-12-2024

Goedkeuring en zending

Mw. drs. E.N. Beenhaker, goedkeuring en kerkelijke zending als projectmedewerker parochievitaliteit (verbreden en verdiepen Samenwerking Geboden 2 voor het bisdom Rotterdam) voor 24 uren per week en twee jaar, 01-01-2024

Mw. W.E.M. Hoogendoorn, goedkeuring en kerkelijke zending als pastoraal werker in het vicariaat Merenwijk te Leiden voor 0.35 fte en onbepaalde tijd, 01-03-2024

Ontslag/ontheffing kerkelijke zending

F. Wijnen c.s.sp., eervol ontslag als moderator van de Federatie H. Maria Magdalena te Rotterdam, 01-01-2024

Mgr. A.J. van Deelen, eervol ontslag als administrator van de parochies HH. Nicolaas Pieck en Gezellen te Spijkenisse e.o. en De Heilige Familie te Oud-Beijerland e.o., 01-01-2024

Vicaris drs. H.M.W. Egging, eervol ontslag als waarnemend-pastoor van de parochie De Goede Herder te Schiedam, Maassluis en Vlaardingen, 01-01-2024

S. Lokken, eervol ontslag als diaken van de parochies HH. Nicolaas Pieck en Gezellen te Spijkenisse e.o. en De Heilige Familie te Oud-Beijerland

e.o., 01-01-2024

Drs. J.H.S. Evers, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger in het Leids Universitair Medisch Centrum te Leiden (vervroegd met pensioen), 01-01-2024

W.T.M. Kuipers, eervol ontslag als parochievicaris van de parochies St. Jan de Doper te Gouda e.o., St. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven, 01-01-2024

Drs. W.P.L. Broeders, eervol ontslag als pastoor van de parochie HH. Petrus en Paulus te Leiden e.o., 01-02-2024

A.D. Aardoom, eervol ontslag als parochievicaris team van de Federatie HH. Clara en Franciscus te Ter Aar e.o., 01-02-2024

D.S. Huntjens, eervol ontslag als parochievicaris van de parochie HH. Maria en Jozef te Leidschendam-Voorburg en Rijswijk, 01-02-2024

Mgr. A.J. van Deelen, eervol ontslag als administrator van de samenwerkende parochies Sint Ursula te Delft en O.L. Vrouw van Sion te Den Hoorn, Maasland en Schipluiden, 01-02-2024

Drs. J.W.B. van Slagmaat, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger in het Reinier de Graaf Gasthuis te Delft (met pensioen), 18-03-2024

N.B.G. Langstraat, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger in de Zorggroep Alrijne, locaties verpleeghuis Leythenrode te Leiderdorp en verpleeghuis Oudshoorn te Alphen aan den Rijn, 05-06-2024

Mw. M.J.H.M. Hoogenbosch, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker van de Federatie HH. Clara en Franciscus (met pensioen), 08-07-2024

Mw. L. Bölle, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker van de Deutschsprachige Katholische Gemeinde Sankt Rafael te Den Haag, 31-07-2024

Mw. P.C.M. Feijen-Redegeld, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker van de parochie H. Nicolaas te Zoetermeer (vervroegd met pensioen), 01-09-2024

Mw. B. Bozic-Eduard, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger verbonden aan de Penitentiaire Inrichting Dordrecht, 01-09-2024

Mw. C. Niwemuhoza, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger verbonden aan de Penitentiaire Inrichting Krimpen aan den IJssel, 01-09-2024

T.J.N. van Driel, tijdelijke kerkelijke zending als geestelijk verzorger verbonden aan de Penitentiaire Inrichting Rijnmond, locatie Stadsgevangenis te Hoogvliet tot 01-01-2025, 01-09-2024

Mw. C. Niwemuhoza, kerkelijke zending als geestelijk verzorger verbonden aan de Penitentiaire Inrichting Dordrecht, 01-09-2024

A.G.H. Wessel, eervol ontslag als r.k. geestelijk verzorger verbonden aan het Haaglanden Medisch Centrum (HMC) te Den Haag. (vervroegd met emeritaat), 01-12-2024

Drs. A.J. Halin, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker van de parochie Christus Koning te Berkel en Rodenrijs e.o., 01-12-2024

Drs. F. Kazenbroot, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als r.k. geestelijk verzorger verbonden aan het Haga Ziekenhuis te Zoetermeer (vervroegd met pensioen), 05-12-2024

Overig

D.G.H. van der Werf RA, benoemd per 01-01-2024 voor een tweede periode van vier jaar tot lid bestuur R.K. Begraafplaats en Crematorium Laurentius

F.X.M.A. Baggen, benoemd per 01-01-2024 voor een tweede periode van vier jaar tot lid bestuur R.K. Begraafplaats en Crematorium Laurentius

Mevr. M.M. Meeussen, benoemd per 01-01-2024 voor een derde termijn van vier jaar tot secretaris en lid van het bestuur van het Apostolaat ter Zee Stella Maris

A.A.J.J. van Wersch, met terugwerkende kracht per 01-01-2024 benoemd voor een derde termijn van vier jaar tot penningmeester en lid van het bestuur van het Apostolaat ter Zee Stella Maris

Prof. dr. C.L.J. Caminada, met terugwerkende kracht per 01-01-2024 benoemd voor een nieuwe periode van drie jaar tot lid van de Raad voor Economische Aangelegenheden

Mevr. C.H.M. Waaijer, per 01-01-2024 eervol ontslag als lid van het bestuur van de RK begraafplaats St. Agatha te Leidschendam

F.J.M. de Pater, per 01-01-2024 eervol ontslag als lid van het bestuur van de Stichting RK

Begraafplaats te Gouda

Mr drs. J.C.M. Steenvoorden, met terugwerkende kracht per 01-02-2024 benoemd voor een derde termijn van acht jaar tot lid van het Kathedraal Kapittel

Dr. H.C. Flohr, met terugwerkende kracht per 01-02-2024 benoemd voor een derde termijn van acht jaar tot lid van het Kathedraal Kapittel

Mevr. Ir. E.A.M. Oudshoorn, per 17-04-2024 benoemd voor een tweede periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de RK begraafplaats Zijlpoort te Leiden

P.J.M. de Baar, per 17-04-2024 benoemd voor een tweede periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de RK begraafplaats Zijlpoort te Leiden

J.H. Smith, per 17-04-2024 benoemd voor een tweede periode van vier jaar tot voorzitter en lid van het bestuur van de RK begraafplaats Zijlpoort te Leiden

H.E.A. van Valderen, per 17-04-2024 benoemd voor een tweede periode van vier jaar tot lid en penningmeester van het bestuur van de RK begraafplaats Zijlpoort te Leiden

Mr F.A.M. van den Heuvel, per 01-05-2024 benoemd voor een nieuwe periode van twee jaar tot lid van de Raad voor Economische Aangelegenheden

J.J.T.M. Biesjot, voorzitter van het bestuur van de Broederschap van de 's-Gravenhaagsche Processie naar O.L. Vrouw van Kevelaer, per 31-05-2024 tijdelijke goedkeuring om penningmeesterschap te combineren met de functie van voorzitter, totdat er een nieuwe penningmeester is gevonden

Mevr. drs. D.B.H.M. van der Hijden, per 01-07-2024 benoemd voor een eerste termijn van vier jaar tot lid van het bestuur van de Stichting Sint Clara

Mevr. M.J.C. Starrenburg, per 01-07-2024 benoemd voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het bestuur van de begraafplaats St. Agatha te Leidschendam

C.G.M.M. Dernee, per 24-07-2024 eervol ontslag als lid van het Kathedraal Kapittel

Mevr. prof. dr. M.F.H. Hirsch Ballin, per 10-08-2024 benoemd tot lid van de Raad voor Economische Aangelegenheden voor een eerste termijn van vijf jaar

Mevr. C.A.M. van der Voorn - van de Zon, per 06-08-2024 benoemd voor een derde termijn van vier jaar tot lid bestuur "Bedevaart van het Groene Hart naar Kevelaer"

A.M. van Aarle, per 06-08-2024 benoemd voor een derde termijn van vier jaar tot lid bestuur "Bedevaart van het Groene Hart naar Kevelaer"

Mevr. prof. dr. C.F.A. van Wesenbeeck, per 10-08-2024 benoemd tot lid van de Raad voor Economische Aangelegenheden voor een eerste termijn van vijf jaar

J.H.M. Kuijpers, per 01-11-2024 benoemd voor een tweede termijn van vier jaar tot lid bestuur (penningmeester) R.K Begraafplaats St. Agatha
S.A. Kuik, per 01-12-2024 benoemd tot bisschoppelijk gedelegeerde voor de migrantengemeenschappen in het bisdom Rotterdam
J. Terlouw, per 01-12-2024 benoemd voor een eerste periode van vier jaar tot lid bestuur kerkelijke instelling Laurentius en Ignatius
R.A.J. Steenvoorde o.p. benoemd per 01-12-2024 voor een eerste periode van vier jaar tot lid bestuur kerkelijke instelling Laurentius en Ignatius
M.K. Kremer csj, per 15-12-2024 benoemd voor een tweede termijn van acht jaar tot lid Kathedraal Kapittel

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 19 maart 2024 (2024-1)

Inhoudelijk gesprek: Synthesis Report Synode 2023

Mgr. Van den Hende leidt het agendapunt in. Er zijn vier grote thema's geselecteerd: verdieping van ons gedoopt zijn als basis voor ons Kerk zijn, vorming in een missionaire Kerk, deelname aan een verwelkomende Kerk en vrouwen in het leven en de zending van de Kerk. De Priesterraad spreekt deze keer over het eerste thema. Er wordt aan de leden van de Priesterraad gevraagd om zowel te kijken vanuit zichzelf als vanuit de geloofsgemeenschap waarvan ze deel uitmaken.

Verdieping van ons gedoopt zijn als basis voor ons Kerk zijn
Veel parochies hebben vaste doopdata. In het werken met jongeren en jonge gezinnen blijkt dat er ruimte moet zijn voor flexibiliteit. Het is mooi om vanuit de gemeenschap te dopen in plaats van tussen de middag. De aanloop naar de Eerste Heilige Communie levert soms ook een vraag naar het doopsel op, wanneer dat er nog niet van is gekomen. Dat wordt dan goed voorbereid. De gemeenschap leeft ervan op wanneer in een viering jonge gezinnen centraal staan. Het helpt om samen het geloof in stand te houden. Flexibiliteit naast vaste doopdata is derhalve vaak het begin van initiatie en grotere betrokkenheid. Het valt op dat er steeds vaker wat oudere kinderen zijn, waardoor sprake is van een bewuste keuze voor de doop. Het doopsel is de basis voor alles. Het maakt ons tot broeders en zusters van elkaar, we delen dezelfde hoop en verwachting. Ook is het belangrijk om de volwassen dopelingen op de een of andere wijze te blijven begeleiden. Er moet aandacht zijn voor vervolgvorming. Het zijn vaak enthousiaste en toegewijde mensen en dat is mooi om te zien. Hoe kijken zij naar het reilen en zeilen van de parochie? Zij kijken met andere ogen naar wat minder sterk of juist vanzelfsprekend is en voor ons is dat een eyeopener. Daar kunnen we veel van leren. Ook is het belangrijk om bij de ouders het belang van het doopsel - en alle sacramenten - te benadrukken voor de rest van iemands leven. Je draagt als gedoopte verantwoordelijkheid voor de Kerk. Je moet missionair zijn en de plaats van de Kerk in de samenleving benadrukken.

Het doopsel gaat om je relatie met God. Je bent kind van God. God wil iets met jou. Dat is wezenlijk voor het eigen leven en mag uitwaaiëren in de gemeenschap. Vroeger hobbelde je deels mee, maar dat zorgde ook

voor geborgenheid: je sprak dezelfde taal. Nu zijn er minder doopsels c.q. doopvoorbereidingsgesprekken, maar het is wel steeds vaker een bewuste keuze. Wanneer die keuze individualistisch is, gaat het meer om de eigen keuze, die niet per se ook een keuze voor de gemeenschap is. De gemeenschap als zodanig ervaren, daarin groeien, daarin een roeping ervaren, dat is dan niet goed mogelijk en dat baart zorgen. Door de doop word je opgenomen in de gemeenschap van de Kerk en krijg je deel aan de verlossing. Nu is de doop soms de afsluiting van een catechetisch traject, wordt iemand wel deel van de gemeenschap, maar wordt niet een ander mens. Het is een meer individuele weg geworden. De context van je leven hoort bij een nieuwe mens worden. Met de doop wordt iemand een nieuwe mens, begint hij een nieuw leven, en legt hij de oude mens af. Dat zou meer aandacht mogen krijgen. Ook de levensstaat zou besproken moeten worden voor het drievoudige ja-woord: van God, van de Kerk en van jezelf. Het bespreekbaar maken ervan werpt zo zijn vruchten af.

Het synodaal proces kan nieuw bewustzijn van het doopsel oproepen bij velen. Het is belangrijk om je ook bewust te zijn van het doopsel van anderen. Zo kan een grotere verbondenheid groeien. De Alpha-cursus is daar een voorbeeld van. De doopkaars kan vaker aangestoken worden. Een kaars die brandt, werkt. Als de doopkaars op is, kun je met de oude doopkaars een nieuwe doopkaars aansteken, zodat het vuur brandend blijft. Laat het licht stralen. Laat zien dat je gedoopt bent of laat zien dat je kind gedoopt is.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD

van het bisdom Rotterdam, 25 juni 2024 (2024-2)

Inhoudelijk gesprek: Synodaliteit

Th. van Klaveren leidt het agendapunt in namens de agendacommissie van de Priesterraad. In een artikel las hij hoe in de Kerk van nu twee stromingen zichtbaar zijn: die van de synodaliteit (met name luisterend van karakter) en die van de missionaire dynamiek (met name sprekend van karakter). Beide stromingen hangen sterk met elkaar samen. Voor een praktische vertaalslag zijn drie aspecten belangrijk: grondhouding, structuur en methode.

Wat de grondhouding betreft, gaat het om herbronning op het doopsel en op de Heilige Geest. Het is wezenlijk dat mensen zich bewuster laten leiden door de Heilige Geest. We moeten ons bewust zijn van de opdracht die we gekregen hebben. Het is belangrijk - eigenlijk onontbeerlijk - om in de gemeenschappen zoveel als mogelijk de talenten te laten ontplooiën en met een groep van verschillende krachten voor de pastoraal te staan. Dat geldt zowel de pastorale beroepskrachten als de parochianen. Hoe gaan we inbouwen dat we talenten ontdekken, laten groeien, en zo dienstbaar laten zijn aan Kerk en wereld en daarin een stem laten hebben?

Wat de structuur betreft, blijft de parochie relevant, al kun je daar verschillend tegenaan kijken. De parochie is een gemeenschap van gelovigen met een eigen pastoor of herder (in die volgorde). De territoriale betekenis wordt minder; ervaring is meer relevant. Met name jonge mensen kijken niet naar de territoriale grenzen, zij zoeken de parochie waar zij zich gelovig thuis weten en dat is niet per se de parochie waar zij wonen. Dat maakt de parochie tot een gemeenschap van gemeenschappen met talenten binnen het bisdom en de Wereldkerk. Wat nieuwe gremia betreft, is het onontbeerlijk om een pastorale raad te hebben. In de parochie van Th. van Klaveren heet dat een parochieteam. Dat is er om de pastoraal vorm te geven en ideeën te ontwikkelen in co-verantwoordelijkheid.

Wat de methode betreft, is het belangrijk om te luisteren naar het woord van God. Alles staat in dienst van de verkondiging van het evangelie. Th. van Klaveren verwijst in dit verband naar het document 'de pastorale bekering van de parochiegemeenschap ten dienste van de evangeliserende zending van de Kerk' (Kerkelijke Documentatie, 2021-2).

De Priesterraad spreekt na deze inleiding over geloofsverdieping. Weten parochianen nog wat de Kerk is, wat een parochie is, wat een geloofsgemeenschap is? Soms lijkt een kopje koffie na de viering fundamenteleler dan het soort viering. Er is sprake van secularisatie binnen de Kerk. Hoe is dan waar Th. van Klaveren over spreekt te realiseren? Vicaris-generaal Van Deelen stelt dat voorafgaand aan het synodale proces geloofsverdieping moet plaatsvinden, wil dit proces vruchtbaar kunnen zijn. Een van de leden van de Priesterraad geeft aan dat wanneer we zouden willen komen tot een Diocesane Pastorale Raad (DPR) mensen inbreng moeten hebben vanuit hun geraaktheid en niet vanuit een vertegenwoordiging of een belang. Dat geldt ook voor een parochiebestuur dat vaak gevormd wordt uit de locaties die samen een parochie vormen. Het begint met mensen die gegrepen zijn, geraakt, en die vanuit dat charisma een inbreng hebben.

Durven we te luisteren naar wat iemand vanuit de Geest met zich meedraagt en zonder dat het einddoel vooraf bepaald is? De Geest werkt in ieder van ons. Het is positief dat missionair en synodaal in één adem worden genoemd. Het luisteren naar de Heilige Geest moeten we leren en in gezamenlijkheid praktiseren. Luisteren in zichzelf is niet synodaal. Het is vooral samen op weg zijn. Daar zit een catechetisch element in, maar het is ook ten diepste relationeel. Het gaat om mensen helpen woorden te vinden en daar vervolgens richting aan te geven. In beweging zijn is wel een voorwaarde. Samen op weg zijn is noodzakelijk voor de synodaliteit. Anders blijven mensen staan en vervolgens achter. Mensen moeten op pad willen gaan.

Wat een Diocesane Pastorale Raad, of het nu op lokaal of diocesaan niveau is, geldt dat deze bijna overal is verdwenen. Als ervoor wordt gekozen om opnieuw een DPR in te richten, dan zijn selectiecriteria nodig zoals in de bespreking van vandaag aan de orde is gekomen. Th. van Klaveren heeft juist daarom een parochieteam opgericht. Dat kan input geven en zorgt ervoor dat mensen daar ook verantwoordelijkheid voor nemen. Het gaat dan wel om mensen die weten wat missionaire kerk is en op voet van gelijkheid met de pastoor werken.

De Priesterraad concludeert op grond van de bespreking dat de DPR geen vaste samenstelling moet hebben, maar moet bestaan uit mensen op grond van hun charisma en talenten, op basis van consultatie derhalve. De Priesterraad spreekt bij voorkeur van een consultatieve raad, die geen instituut mag

worden zoals daar in het verleden wel sprake van was. Mensen nemen daarin zitting vanuit hun gelovige ervaring. De samenstelling van de DPR kan per thema verschillen. De organisatie en werkwijze moet transparant zijn.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD

van het bisdom Rotterdam, 24 september 2024 (2024-3)

Inhoudelijk gesprek: Samenwerking door pastorale teams

Mgr. Van den Hende leidt het agendapunt in. Samenwerking Geboden 2 is voltooid. Dankzij Samenwerking Geboden 2 is het in alle parochies mogelijk om in een team te werken. Desondanks ligt de vraag voor: en nu? De bisschop benadrukt daarbij niet opnieuw een fusieslag in te willen zetten. Het is belangrijk om over de toekomst na te denken, ook zonder een fusie van parochies. Het pastorale landschap verandert nog steeds en daarom ligt intensivering van de samenwerking voor de hand. Mgr. Van den Hende zou, met het oog op de voortgang van de drievoudige zending van de Kerk en de noodzakelijke evangelisatie, willen nadenken over een personele unie van pastorale teams van reeds gefuseerde parochies. De pastorale teams zullen immers niet groter worden (eerder kleiner). Als voorbeeld noemt de bisschop het pastorale team van de gezamenlijke parochies HH. Nicolaas Pieck en Gezellen en H. Familie (Eilanden). Vicaris Van Deelen was hier de voortrekker van. De bisschop spreekt met pastorale teams elders om intensivering van de samenwerking te overwegen. Het is niet de bedoeling om het deeg nog verder uit te rollen, want dan ontstaan gaten. Door samenwerking kunnen de pastorale teams juist verstevigen.

Vicaris Van Deelen vertelt over zijn ervaringen in de parochies op de Eilanden. De beide pastorale teams zijn samengevoegd, de parochiebesturen niet. Met een groter pastoraal team zijn er in pastoraal opzicht meer mogelijkheden. Het was een nadeel dat het om een groot gebied gaat, maar de slagkracht van mensen was ook groot. Er zijn stappen gezet om de samenwerking mogelijk te maken, te beginnen met een gezamenlijk parochieblad met een centraal gedeelte en een gedeelte per parochie. Ook de websites werden op elkaar afgestemd. Zo groeide de gezamenlijkheid.

Mgr. Van den Hende benadrukt dat de intensivering van de samenwerking niet is bedoeld om sneller tot kerksluiting te komen. Dat benadrukt de bisschop ook steeds in de gesprekken over de vitaliteitstoets. De vitaliteitstoets beoogt het vaststellen van een gezamenlijke visie. Op termijn zijn dan wel vervolgstappen nodig en dat kan ook kerksluiting zijn. Er moet nagedacht worden over het sluiten van kerken, maar kerksluiting is niet de onderlegger onder de gesprekken over vitaliteitstoets of intensivering van samenwerking.

Wat zijn de voor- of nadelen van deze samenwerking? Deze vraag ligt nu voor. Vanuit de Priesterraad wordt aangegeven dat fusie inderdaad veel energie en denkkraft vraagt die beter ingezet kan worden. Voor de toekomst is het belangrijk om samen op te trekken, een ‘eilandencultuur’ is niet goed. Samenwerking Geboden 2 is zeventien jaar geleden, maar we weten nu niet hoe het er over zeventien jaar uit zal zien. In de afgelopen jaren is zijn pastoraal team sterkt gekrompen. Je voelt de kwetsbaarheid. Dat geeft druk. Als verbanden te groot worden, leidt dat tot afstand en anonimiteit. In een groter verband is eerstaanspreekbaarheid niet goed mogelijk. We moeten anders tegen het werk aan gaan kijken. Kerksluiting is inderdaad niet de inzet van het samenwerkingsproces, maar er moeten wel keuzes gemaakt worden wat betreft wat we nog in een gebouw doen. De missionaire parochie moet overeind blijven en de nabijheid mag niet verloren gaan. Welke teams zouden samen moeten gaan werken? Het moet matchen. Dat is nog wel een zoektocht. We moeten kijken naar wat we eigenlijk willen als we verder zouden groeien in de samenwerking naar een personele unie van pastorale teams. Er moet ruimte zijn voor catechese, voor diaconie, en vrijwilligers moeten daarin ook hun verantwoordelijkheid nemen. Parochianen moeten veranderen en wij moeten veranderen. In ‘Samenwerking Geboden 3’ gaat het niet meer om de structuur, maar om de vraag hoe we missionair kunnen zijn in ons eigen midden. Er valt veel te winnen in de weg van onderhoud naar missie.

Heilig Jaar 2025

Mgr. Van den Hende vraagt aandacht voor het Heilig Jaar. De paus heeft gevraagd om het Heilig Jaar te openen in alle kathedralen op zondag 29 december 2024. In de kathedraal in Rotterdam begint de viering om 14.00 uur. Iedereen is van harte uitgenodigd. De reguliere ochtendviering in de kathedraal komt dan te vervallen.

In april/mei 2025 vindt de bedevaart naar Rome plaats. Deze is vrijwel volgeboekt. Er zullen gebedsintenties uit ons bisdom mee worden genomen. Mensen zullen daar op 29 december voor worden uitgenodigd. De gebedsintenties worden verzameld bij gelegenheid van de chrismamis en gaan dan mee naar Rome. Op 31 mei is de diocesane bedevaart naar Heiloo. Voor meer informatie verwijst de bisschop naar Tussenbeide, waarin ook veel aandacht is voor bedevaarten naar andere plaatsen. In november wordt een dag georganiseerd voor bedevaartgroepen in ons bisdom. Mgr. Van den Hende werkt samen met pater Richard Steenvoorde OP aan een gesprekspaper

over 'Hoop'. De gesprekken zullen op synodale wijze plaatsvinden. In het Heilig Jaar vindt ook de herdenking plaats van het Concilie van Nicea (325-2025). Het Heilig Jaar wordt afgesloten op 28 december 2025.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD

van het bisdom Rotterdam, 26 november 2024 (2024-4)

Inhoudelijk gesprek: Samenwerking door pastorale teams (vervolgd)

Mgr. Van den Hende leidt het agendapunt in. Wanneer de samenwerking tussen parochies en pastorale teams wordt geïntensiveerd, dan is het goed om na te denken over de punten waarop teamleden versterken nodig hebben c.q. kunnen geven, waar begeleiding nodig is ‘van buiten’ en waar(over) bijscholing nodig is. Vicaris-generaal Van Deelen denkt bij versterking aan een adequaat en goed parochiesecretariaat. Dat is nodig voor de samenwerking tussen parochies in een groter (federatief) verband, ter ontlasting van het pastorale team. Er gaat veel tijd zitten in ‘geregel’. Vanuit de Priesterraad wordt aangegeven dat in het verleden het bisdom begeleiding bood bij het opzetten van een secretariaat. Dat zou kunnen in de vorm van een ambtelijk handboek. Belangrijk is ook om ‘chemie’ te zoeken in de samenwerking met de buurtparochies. Dat zou kunnen worden begeleid. In een groot gebied komen sacramenten, zoals de ziekenzalving, onder druk te staan, terwijl die sacramentenbediening wel nodig is en ook door moet kunnen gaan. Samenwerking met de burens kan dan dienstig zijn. Parochies kunnen elkaar ook helpen bij ‘grensoverschrijdende activiteiten’, zoals wanneer parochianen in een zorginstelling in een andere parochie zijn gehuisvest of anderszins voorkeursparochiaan zijn. De liturgie moet meer gestroomlijnd worden. Je moet ervan op aan kunnen dat alle locaties de liturgie op dezelfde manier vorm geven. Bij samenwerking is het belangrijk om te kijken naar een goede samenstelling van de pastorale teams. Vrijwilligers zijn soms een uitdaging om daarmee om te gaan en datzelfde geldt voor beroepskrachten, al zijn we in de samenwerking steeds op zoek naar harmonie.

NECROLOGIE DIOCESANE PRIESTERS EN DIAKENS

Godefridus Jozef Warmerdam

Op zondag 17 maart is in het Hospice in Rotterdam overleden de zeereerwaarde heer Godefridus Jozef Warmerdam, priester van het bisdom Rotterdam, geboren op 1 april 1942 te Den Haag en priester gewijd op 20 mei 1967.

Pastor Fred Warmerdam werd na zijn priesterwijding achtereenvolgens benoemd tot kapelaan in de parochie H. Jeroen te Noordwijk (1967), H. Familie te Rotterdam (1975) en St. Antonius Abt, H. Nicolaas, H. Hart van Jezus en H. Petrus te Rotterdam-West (1980). Met ingang van 1 september 1982 volgde zijn pastoorbenoeming in deze parochies, die later werden gefuseerd tot de Pax Christi parochie te Rotterdam. Van de toenmalige bisschop van Rotterdam kreeg hij tussen 1971 en 1975 een studieopdracht aan de Katholieke Theologische Hogeschool te Utrecht en aan het dr. Visser 't Hooft-instituut te Rotterdam. Met ingang van 1 augustus 1995 werd hem uit deze functie eervol ontslag verleend en ontving hij de pastorale zending voor zijn werk als ziekenhuispastor in het Schielandziekenhuis te Schiedam en als geestelijk verzorger in het Erasmus MC, locatie Daniel den Hoed kliniek te Rotterdam.

Met ingang van 1 april 2007 werd hem op eigen verzoek, wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam en ging hij met emeritaat. Naast zijn functies nam hij in 1995 deel aan de Klinisch Pastorale Vorming en was hij portefeuillehouder diaconie van het dekenaal beleidscollege van het dekenaat Rotterdam (tussen 1991 en 1995).

Antonius Jacobus Maria (Antonio) van Baalen

Op woensdag 20 maart is in Brazilië op 97-jarige leeftijd overleden de zeereerwaarde heer Antonius Jacobus Maria (Antonio) van Baalen, priester van het bisdom Rotterdam, geboren op 28 april 1928 te Rotterdam en priester gewijd in het bisdom Troyes op 29 juni 1954.

Ton van Baalen werd in 1964 benoemd tot moderator van de zielzorg onder de Fransen in Rotterdam e.o. en tevens tot priester-assistent in de parochie H. Barbara te Rotterdam. In 1967 werd hij uit het bisdom Troyes geïncardineerd in het bisdom Rotterdam. In 1968 werd hij benoemd tot moderator en godsdienstleraar aan de Toorop Mavoschool te Rotterdam. Op 1 december 1970 werd hem eervol ontslag verleend als priester-assistent van de parochie H. Barbara te Rotterdam en werd hij per diezelfde datum benoemd tot priester-assistent in de parochie HH. Martelaren van Gorcum te Brielle. In 1979 werd hij benoemd tot priester-assistent in de parochie Sint Jeroen te Noordwijk.

Met ingang van 28 april 1993 werd hem, bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd, eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam. Na zijn emeritaat vertrok hij in november 2000 naar Brazilië om zich te vestigen in een kerkdorp in het Aartsbisdom Pouso Alegre. Hij bleef tot op zeer hoge leeftijd actief in het pastoraat en veelvuldig voorgaan in vieringen in de parochies daar. In de laatste periode van zijn leven namen zijn gezondheid en krachten sterk af, waardoor hij niet veel meer kon. Maar, schreef hij in een e-mail, "De Brazilianen verzorgen mij heel goed. Evenals de Lieve Heer. Vooral bedankt voor jullie gebed."

Ton van Baalen heeft zich bijna zeventig jaar ingezet, eerst als priester van het bisdom Troyes en vanaf 1967 als priester van het bisdom Rotterdam. Daarna nog vele jaren in Brazilië. Voor zijn inzet en betrokkenheid zijn wij hem dankbaar.

Joannes Petrus Jeroen (Jan) Zijerveld

Op maandag 12 augustus is op 90-jarige leeftijd en voorzien van het H. Sacrament der Zieken overleden de zeeereerwaarde heer Joannes Petrus Jeroen (Jan) Zijerveld, priester van het bisdom Rotterdam, Lid in de Orde van Oranje Nassau, geboren op 17 augustus 1933 te Sassenheim en priester gewijd op 27 mei 1961.

Jan Zijerveld werd na zijn priesterwijding benoemd tot kapelaan van de parochie O.L. Vrouw Geboorte te Berkel en Rodenrijs (1961). Op 17 augustus

1963 werd hem op eigen verzoek eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Jan Zijerveld was voor een belangrijk deel buiten het bisdom Rotterdam werkzaam: in Chili (van 1964-1967 en van 1972-1973), onder de Spaanse gastarbeiders in Nijmegen (1967-1971) en als medewerker van het Centraal Missie Commissariaat (1976-1993). Na zijn terugkeer was hij werkzaam als priesterarbeider in de fabrieken en op de werven in Rotterdam (van 1973 tot 1975).

Van 1974 tot 1984 was hij pastoraal werkzaam onder de Spaanse gastarbeiders in Rotterdam. In 1984 werd hij in opdracht van Cura Migratorum tevens benoemd tot pastor van de Spaanssprekenden in Rotterdam. Later vanaf 1 oktober 1993 werd hij tevens benoemd tot pastor van de Spaanssprekenden in Den Haag. Met ingang van 1 januari 1997 werd hij benoemd tot administrator van de parochie H. Willibrord te Den Haag en vanaf 1 augustus 1998 volgde zijn benoeming tot pastor van de Spaanssprekende geloofsgemeenschap Mgr. Oscar Romero te Den Haag.

Met ingang van 1 oktober 2002 werd hij tevens benoemd tot pastoor van de parochie H. Agnes te Den Haag. Met ingang van 1 september 2008 werd hem uit deze functies eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam en ging hij met emeritaat.

Na zijn emeritaat verzorgde hij vieringen voor de gemeenschappen van het Neo-Catechumenaat in Groningen en in Den Haag. Hij bleef tot op zeer hoge leeftijd actief in het pastoraat en hij bleef veelvuldig voorgaan in vieringen in de parochies in Den Haag. In de laatste periode van zijn leven namen zijn gezondheid en krachten helaas sterk af.

Jan Zijerveld heeft zich drieënzestig jaar ingezet als priester van het bisdom Rotterdam. Voor zijn deskundige inbreng en zijn inspirerende betrokkenheid in al zijn functies is het bisdom hem bijzonder erkentelijk.

Gustav Maria Joseph Antonius Schlatmann

Op dinsdag 1 oktober is op 99-jarige leeftijd en voorzien van het H. Sacrament

der Zieken overleden de weleerwaarde heer Gustav Maria Joseph Antonius Schlatmann, priester van het bisdom Rotterdam, geboren op 29 april 1925 te Haarlem en priester gewijd op 19 mei 1951.

Guus Schlatmann werd na zijn priesterwijding achtereenvolgens benoemd tot kapelaan in de parochies te Hoogkarspel (1951) en St. Bartholomeus te Voorhout (1953) en tot assistent in de parochie H. Martinus te Voorburg (1955). Van 1955 tot 1963 was hij tevens moderator en godsdienstleraar van het St. Maartens Lyceum te Voorburg. Op 17 augustus 1963 werd hem uit deze functie op eigen verzoek eervol ontslag verleend in verband met zijn intrede in de Achelse Kluis. Na zijn terugkeer uit de Achelse Kluis werd hij op 23 mei 1964 benoemd tot kapelaan in de parochie HH. Engelbewaarders te Lisse. Op 17 augustus 1965 werd hij benoemd tot moderator en godsdienstleraar aan het Edith Stein Lyceum te Den Haag. Sinds augustus 1968 combineerde hij deze functie met de functie van medewerker van het Hoger Katechetisch Instituut (H.K.I.) te Nijmegen, waar hij op 31 december 1982 afscheid nam. Ook was hij nog een viertal jaren actief voor het katholiek onderwijs O.M.O. Met ingang van 29 april 1990, bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, werd hem op zijn verzoek eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Guus Schlatmann heeft zich drieënzeventig jaar ingezet, eerst als priester van het bisdom Haarlem-Amsterdam en vanaf 1956 als priester van het nieuwe bisdom Rotterdam. Voor zijn inzet en betrokkenheid is het bisdom hem dankbaar.

Door zijn werk als godsdienstleraar en directeur van het H.K.I. vond Guus Schlatmann dat hij te ver af kwam te staan van het parochiepastoraat en de liturgische bediening. Zijn zorg voor kwetsbare jongeren verhinderde bovendien een verhuizing terug naar het bisdom Rotterdam. Als adviseur van de commissie PIN van de Konferentie Nederlandse Religieuzen kwam hij met veel hartverwarmende initiatieven in aanraking, zoals zorg voor jongeren in de knoei of voor minderheidsgroepen. Daar vooral lag zijn hart.

INHOUDSOPGAVE

Jaargang 69 januari-december

Wereldkerk

BOODSCHAP van paus Franciscus voor de viering van de 57ste Wereldvrede­dag, Kunstmatige intelligentie en vrede, 1 januari 2024	1
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de 32e Wereldziekendag, “Het is niet goed voor de mens om alleen te zijn”. Zorgen voor de zieken door te zorgen voor relaties, 11 februari 2024.....	13
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de Veertig­dagentijd 2024, God leidt ons door de woestijn naar de vrijheid, 14 februari 2024 - 28 maart 2024	16
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de 61ste Wereldgebeds­dag voor roepingen, Geroepen om hoop te zaaien en vrede te stichten, 21 april 2024	21
BRIEF van paus Franciscus aan de parochiepriesters, 2 mei 2024	26
BUL SPES NON CONFUNDIT van paus Franciscus van de afkondiging van het Gewone Jubeljaar van het jaar 2025, 9 mei 2024	30
DECREET over het verlenen van een volle aflaat tijdens het Gewone Jubeljaar 2025 afgekondigd door paus Franciscus, 13 mei 2014	52
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de 4e Wereld­dag van de grootouders en de ouderen, “Verlaat mij niet in mijn ouderdom” (vgl. Ps. 71, 9), 28 juli 2024.....	59
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de Wereldgebeds­dag voor de zorg voor de schepping, Hoop en ons handelen met de schepping, 1 september 2024.....	64
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de 110e Wereld­dag van de migrant en de vluchteling 2024, God trekt mee met zijn volk, 29 september 2024	70
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de 98ste Wereld­missiedag 2024, Gaat en nodigt allen uit voor het bruiloftsmaal (vgl. Mat. 22, 9),20 oktober 2024	74
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de 8ste Wereld­dag van de Armen op de 33ste Zondag door het Jaar. Het smeekgebed van de arme stijgt op naar God (vgl. Sir. 21, 5), 17 november 2024.....	80
BOODSCHAP van paus Franciscus voor de 39ste Wereldjongerendag, Zij die op de Heer hopen, zullen rennen en niet vermoeid raken (vgl. Js. 40:31), 24 november 2024.....	86

BEGELEIDENDE BRIEF van paus Franciscus bij het Slotdocument van de 16e Gewone Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode, 24 november 2024.....	92

Kerkprovincie

REACTIE NEDERLANDSE BISSCHOPPEN naar aanleiding van Fiducia supplicans, 16 januari 2024.....	95
VERVOLGTRAJECT BISSCHOPPENSYNODE ‘VOOR EEN SYNODALE KERK’ IN GANG GEZET, 1 februari 2024	96
LANDELIJKE HANDREIKING VOOR SYNODALE GESPREKKEN, 15 februari 2024.....	98
GEBEDSKAART EN HYMNE JUBELJAAR 2025 BESCHIKBAAR, 21 maart 2024	111
VIER WIJZIGINGEN IN HET REGLEMENT R.-K. MELDPUNT GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG, 29 april 2024	113
NEDERLANDSE BISSCHOPPEN STUREN VERSLAGEN VAN SYNODEGESPREKKEN NAAR ROME, 17 mei 2024	115
MGR. VAN DEN HOUT VAN BISDOM GRONINGEN-LEEWARDEN WORDT NIEUWE BISSCHOP VAN ROERMOND, 21 juni 2024	117
REACTIE MGR. VAN DEN HENDE, VOORZITTER BISSCHOPPENCONFERENTIE, OP BENOEMING MGR. VAN DEN HOUT, 21 juni 2024.....	119
INSTRUMENTUM LABORIS (WERKDOCUMENT) SYNODE 2024 GEPUBLICEERD, 9 juli 2024	120
BOODSCHAP VAN DE NEDERLANDSE BISSCHOPPEN BIJ WERELDDAG MIGRANT EN VLUCHTELING, 26 september 2024	122
BRIEF van de R.-K. bisschoppen van Nederland bij gelegenheid van het begin van het Jubeljaar 2025 Pelgrims van hoop, 18 december 2024.....	124

Bisdom

BRIEF Luistergesprek over hoop in het Heilig Jaar 2025, 14 februari 2025.....	127
BOODSCHAP van paus Franciscus voor “Een uur voor vrede” in Den Haag, 8 mei 2024	134

INFORMATIEBRIEF AVG en Checklist AVG, 4 juni 2024	136
INFORMATIEBRIEF AVG, 17 december 2024.....	140

Bisschop homilieën

HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij WJD@Home, St. Clemens kerk op Ameland, 28 januari 2024.....	143
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Chrismamis, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal, Rotterdam, 27 maart 2024	147
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de eucharistieviering bij de ontvangst relieken H. Bernadette, HH. Laurentius en Elisabeth kathedraal, Rotterdam, 12 april 2024	152
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de landelijke ontmoetingsdag van CHARIS, het netwerk van katholieke charismatische initiatieven, Dominicuskerk (Steigerkerk), Rotterdam, 20 mei 2024 (Tweede Pinksterdag).....	156
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de eucharistieviering bij de reliek van de H. Theresia van Lisieux, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal, 28 mei 2024	162
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de eucharistieviering met de priesterwijding van Fr. Stefan Ansinger O.P., St. Dominicuskerk (Het Steiger), Rotterdam, 15 juni 2024	164
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Nationale Bedevaart Brielle, Bedevaartkerk HH. Martelaren van Gorcum, Brielle, 6 juli 2024	170
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de wijding van kerk en altaar, Kerk van Onze Lieve Vrouw Geboorte, Hoogmade, 7 juli 2024	176
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij gelegenheid van de Festgottesdienst zum Abschluss der Salzburger Hochschulwoche 2024, Fragiles Vertrauen - Über eine kostbare Ressource, Salzburger Dom, 4 augustus 2024	183
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de eucharistieviering van Radio Maria bij gelegenheid van de 4e internationale Rosary Rally, St. Lambertuskerk Eindhoven, 5 oktober 2024	187
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de uitreiking Elisabeth certificaten en ‘Brood en rozen-prijs’, H. Bartholomeuskerk in Nootdorp, 16 november 2024.....	190

HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende in de kerstnachtmis, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal, Rotterdam, 24 december 2024.....	193
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de openingsviering van het Heilig Jaar, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal, Rotterdam, 29 december 2024.....	198

Bisschop inleidingen

TOESPRAAK van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de landelijke persontmoeting Kerkbalans, b.g.v. 50 jaar Kerkbalans, Mattheüskerk (PKN) Utrecht, 10 januari 2024.....	203
INLEIDING van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Publieksdag Space for Grace, Sint Bavokerk, Rotterdam, 25 mei 2024.....	208
INLEIDING van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de ontvangst van de relik van de H. Theresia van Lisieux, HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal, Rotterdam, 28 mei 2024.....	219
INLEIDING van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende “De harmonie van gerechtigheid en vrede”, bij gelegenheid van “een uur voor vrede” bij de ontvangst van de relik van de heilige Theresia van Lisieux, Sint-Jacobus de Meerderekerk, Den Haag, 10 juni 2024.....	230
VOORWOORD van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij het Directorium 2024-2025, 6 augustus 2024.....	232
VOORDRACHT van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende “Bidden en geloven”, bij gelegenheid van de 4e internationale Rosary Rally van Radio Maria, Stadspark Eindhoven, 5 oktober 2024.....	234
INLEIDING van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende “De betekenis van bedevaarten, samen op weg zijn als pelgrims”, ontmoetingsdag bedevaartcomité’s, -stichtingen en -werkgroepen, parochiecentrum ‘De Doortocht’ in Bodegraven, 23 november 2024.....	239

Decreten

DECREET tot samenvoeging van de PCI van de parochie St. Jan de Doper te Gouda, Bodegraven, Boskoop, Moordrecht, Reeuwijk en Waddinxveen en de IPCI van de parochies St. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven en oprichting van één nieuwe PCI welke de naam Parochiële Caritasinstelling St. Jan de Doper, Sint Barnabas en Heilige Bartholomeus krijgt, 18 januari 2024.....	246

DECREET tot vorming van een personele unie van besturen, met dien verstande dat de personele unie bedoeld is als een tussenstap op weg naar fusie, van de PCI H. Hart te De Zilk, de PCI St. Agatha te Lisse en de PCI Hillegom te Hillegom, 12 februari 2024.....	248
DECREET tot sluiting van de kerk O.L. Vrouw Presentatie te Roelofarendsveen, 18 november 2024.....	250
DECREET tot samenvoeging van de parochie St. Jan de Doper te Gouda, Bodegraven, Boskoop, Moordrecht, Reeuwijk en Waddinxveen en van de parochies St. Barnabas te Haastrecht en H. Bartholomeus te Schoonhoven, 24 december 2024	254
<i>Personeelsmutaties</i>	
JAAROVERZICHT Pastorale personeelsmutaties 2024.....	257
BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN	258
<i>Verslagen Priesterraad</i>	
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 19 maart 2024 (2024-1)	264
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 25 juni 2024 (2024-2).....	266
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 24 september 2024 (2024-3).....	269
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 26 november 2024 (2024-4)	272
NECROLOGIE DIOCESANE PRIESTERS EN DIAKENS.....	273

